

ESKÝ HONZA

VYBRAL A UPRAVIL

JIŘÍ HORÁK

ILUSTROVAL

JOSEF LADA

PRAHA 1966

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ DĚTSKÉ KNIHY

© Jiří Horák 1966

Illustrations © Alena Ladová 1966

I

Děti, tu máte knížku pohádek o našem Honzíkovi. Všichni ho znáte, protože jste o něm jistě již mnoho slyšeli. Leccos o něm povídají: tu prý něco provedl, tam prohloupil, jindy zase zapomněl, nebo něco špatně vyřídil. Ale uslyšíte také, jak udatně bojoval, aby vysvobodil princeznu, jak závodil a předstihl cizí pány i syny královské, jak moudře panoval, když se stal králem.

S Honzou je tomu tak jako s mnohými chlapci. Podívejte se na ně, mají-li něco vykonat, třeba vyšplhat se po hladké tyči. Některý hoch toho namluví, že až uši přecházejí, hrne se do hry, všechno by chtěl sám udělat, všude je ho plno — postavíte-li ho však k tyči, vidíte, že se nikam nedostane. Vyšplhá se metr dva a sleze s nepořízenou. A jiný chlapec stojí tiše, nikdo o něm ani neví, je váhavý, pomalý, ale najednou si vykasá rukávy a za chvíli je nahoře.

Takový byl náš Honzík. Bratři i celá vesnice mysleli, že je hloupý lenoch, ba i tatínek s maminkou se někdy báli, že z Honzy nic nebude. Pravda, Honzík si to zavinił sám, protože býval opravdu někdy pohodlný, rád líhal na teplé peci, někdy si vsuktu vedl hloupě, ale měl svůj rozum, bylo v něm dobré jádro, a šlo-li do tuhého, vždy si věděl rady. Pročtete si tuhle knížku nebo poproste, aby Vám z ní čtla maminka, neumíte-li ještě sami číst, a poznáte, co v našem Honzíkovi vězí.

Především se nikdy ničeho nebál, protože měl čisté svědomí. Nocoval v pustých zámcích, někdy i v kostnici u hřbitova, o půlnoci chodil jako v pravé poledne, klidně se dával do řeči s duchy, s čarodějnicemi a se zakletými princeznami, sám a sám cestoval hlubokými lesy do dalekých zemí, potýkal se s obry, zápasil s hastrmanem, s čarodějníky i s draky, trestal loupežníky a nebál se ani čertů: kdykoliv se s nimi setkal, vždy na ně vyzrál, takže s hanbou utekli

a báli se ho. Jednou dokonce řekl tatínkovi, že půjde do světa, aby také věděl, co je strach; máme o tom pohádku Honza Nebojsa (str. 35) a z ní poznáte, že se náš Honzík opravdu nikoho nebál; pomohl zakletému pánovi, potom zůstal na zámku, ale bát se nenaučil.

Ten pán, kterého vysvobodil z trápení, marně mu nabízel veliké poklady: Honza nebyl lakomý. Těšovalo ho, mohl-li domů přinést z cesty peníze, aby si tatínek prikoupil polí a postavil si pěkný dům, rád hostil celou vesnici a staral se o své bratry, ale nebyl hrabivý. Pochopil, že peníze mají jen tehdy cenu, získáme-li je poctivě a dovedeme-li jimi někomu pomoci, zbavíme-li ho starostí a způsobíme mu radost. Povídka Honza a Červená bába (str. 264) pěkně vykládá, že lakomec nemá z peněz užitku. Červená bába nepřála čeledi, žebrákovi kousku chleba nepodala, jen schovávala peníze, a když zemřela, zůstaly v kuchyni pod špalkem. Honza je našel, dobře jich užil a teprve potom přinesly požehnání, protože pracoval a nechtěl mít peníze pro peníze.

Poslouchal rady zkušených lidí a naučil se od nich hluboké pravdě, že nejvzácnější věci bývají zevnějškem prosté a neokázalé. Stařeček, kterého občerstvil jablky, dá Honzovi obyčejnou pastýřskou píšťalku (Honzovo štěstí, str. 111), od krále, kterému zachránil syna, si vyžádá jen košili (Jan-kova kouzelná košile, str. 226), v pekle si vynutí za odměnu roztrhaný kabát (Honza v pekle, str. 131), u hadího krále chce jen staré hodinky (Janovy hodinky, str. 133) — a v těchto věcech je utajena mocná kouzelná síla, která Honzovi pomáhá a vede ho k netušeným úspěchům. Také Honza je skromný, nikdo by nehledal v chudém pocestném slavného hrdinu, ale pod pastýřskou halenou bije chrabré srdce a neznámý ovčák vynikne nad skvělé panstvo, jde-li o to, osvědčit sílu, obratnost a zmužilého ducha.

Všecky pohádky o Honzovi dokazují, že měl dobré srdce a uctivě se choval k starým lidem. Staří lidé jsou zkušení, mnoho vědí a dovedou dobře poradit. Tak třeba v jedné pohádce (Honza u rytíře, str. 117) Honzův bratr hrubě odbyl dědečka, který ho prosil o kousek chleba; dědeček mu řekl: „Myslel jsem, že dobré slovo jazyka nezkřiví,“ a ztratil se v lese. Za to Honzův bratr neměl štěstí a vrátil se domů s nepořízenou. Honza také potkal dědečka, rozdělil se s ním o jídlo, pěkně s ním pohovořil a dobře se mu vedlo ve světě. Tatínek a maminka musili ovšem Honzika hodně napomínat, často ho trestá-

vali, ale Honza měl rodiče rád a pamatoval na ně. V pohádce *V zámku u obrů* (str. 200) se dočtete, jak šel se svými dvěma bratry do světa na zkušenou. Bratři si nabrali jídla, Honzík neměl nic. Přišli k sedlákovi na nocleh, bratři jedli, ale Honzovi nedali. Selka povídá: „Copak tenhle není váš bratr?“ Bratři se vymlouvali, že prý se nechtěl s jídlem nosit, ale Honza povídá: „Ti si toho naberou zrovna do pytle a mamince nezůstane doma nic. Jákpak bych ještě já měl něco odnášet? Ona by chudák mohla umřít hladu.“ „To je pravda,“ povídá hospodyně, „tak pojď jíst s námi.“ Honza dostal dobrou polévku a bratři zůstali o suchém chlebě.

Honza mnoho chodil po světě, často býval v nebezpečství, všude rád pomáhal lidem i zvířatům, a proto každý pomáhal jemu. Pohádka *Honza a vděčná zvířata* (str. 187) vypravuje, jak hladovým mravencům nasypl drobtů z buchty a hodil do vody kapra, který se trápil na blátě a nemohl se dostat do rybníka: mravenci i kapr mu pomohli vykonat těžké úkoly a Honza zvítězil.

Nikdy nebyl mrzutý, rád si zazpíval veselou písničku, a proto ho lidé měli rádi. Náš Honza byl veliký silák, ale žádný hrubý lamželezo, naopak, rozuměl žertu a nedal se vyrušit z dobré nálady. Sloužil u sedláka a hospodář by se ho byl rád zbavil, protože mnoho jedl. Když čistil studni, házeli naň kamením, ale Honza se podíval nahoru a volal: „Ale slepičky, slepičky, copak tam tak hrabete?“ Potom řekl hospodáři, že raději sám odejde, aby pro něj neupadli do hříchu (*Silný Honza*, str. 16).

Ve styku s lidmi se projevuje Honzův samorostlý vtip, jeho schopnost pomoci si i v obtížných poměrech. Ucházel se o dceru bohatého, trochu lakomého a pověřivého sedláka, ačkoliv věděl, že hospodář nebude chtít za zetě chudého chlapce. V povídce *Jak Honza dostal Kačenku* (str. 268) uslyšíte, jak to nastrojil, že ho pantáta sám vyzval, aby si dal ušít nové šaty, že dostane Kačenku za ženu. Někdy ovšem zašel v šibalství daleko, jako třeba v pohádce *Honza a pan vrchní* (str. 17), kde nezaplatil hostinskému, jindy si vedl rozpustile, jako když v kostnici louskal ořechy (*Honza v kostnici*, str. 24), ale odpustíme mu ty kousky, třebaže ho v tom nebudeme napodobovat. Ani v tom našem chlapcům nebude vzorem, že někdy zbytečně mnoho jídal. Však ho zastihl trest, jak znázorňuje pohádka *Honzík Nesyta* (str. 25).

Bude vám však, hoši, vzorem v tom, že měl rád svou maminku (*Honza*

a tři zakleté princezny, str. 40), že odpustil sestře její zradu (Hon-
zovi tři psi, str. 222) a nemstil se falešným kamarádům za nevděk (Honza
a trpaslík, str. 169).

Když se zamyslíte nad Honzovými příhodami, přesvědčíte se, že rostl, do-
spíval a vedl si v životě jako mnohý chlapec, jinoch i muž.

V mládí provedl dost hloupých kousků, býval lenivý, tropil šibalství a ne-
věděl, co má vlastně dělat. Chtěl dokonce mluvit jen latinsky, jindy se zase chtěl
naučit neznámé, tajné řeči, ale brzy vystřízlivěl a vrátil se k své práci. Potom
se dostal do světa, zmoudřel, a tehdy mu nastal život činů: jako bohatýr chodil
a jezdil po cizích zemích, hubil draky, chránil kraj před zbojníky a bez bázně
se odvažoval nejtěžších úkolů. A když uplyne doba zkoušek, vidíme Honzu,
jak hospodaří na svém, jak i tam, na domácí půdě, překonává nesnáze a na-
koniec vítězí pilnou prací a smyslem pro pospolitost, kterým si získává podporu
vyšších bytostí. Tuto troji postavu, Honzíka mladého, pošetilého neotesánka,
Honzu rytíře a bojovníka a konečně Honzu hospodáře najdete v těchto po-
hádkách.

Znám českého chlapce, který rád čítá pohádky o rytířích. Když se ho jednou
ptali, čím by chtěl být, bez rozmyšlení řekl: „Rytířem!“ Strýc, který to za-
slechl, povídá: „Milý hochu, pozdě ses narodil, dnes už není rytířů.“ Ale
chlapcova maminka se zamyslíla a po chvíli řekla: „Jiříku, i dnes jsou rytíři,
třebaže žijí jinak než hrdinové v pohádkách. Dovedou pracovat bez oddechu,
žijí čestně, netouží po vnějším lesku ani po bohatství a jsou spokojeni, říká-li
jim jejich svědomí, že poctivě splnili svou povinnost. To jsou rytíři práce, hrdi-
nové všedního dne, a takovým rytířem můžeš a musíš být také ty!“ Vy všichni,
hoši, kteří se pobavíte pohádkami o našem Honzovi, mějte na paměti, že i vy
byste měli usilovat o to, abyste se stali rytíři práce, bez bázně a hany, ať jste
kdekoliv a ať vám připadne v životě jakýkoliv úkol. Vždyť i v našich pohád-
kách vidíte Honzu v rozmanitých povoláních, jako pastýře nebo vandrovního
tovaryše, jindy je řezníkem, myslivcem, hvězdářem, ano i čarodějem, dobývá
si uznání jako rytíř a často dosáhne trůnu královského, ale vždy je čestný a
vděčný, vždy rád pomáhá potřebným a je štědrý k chudým. Mívá různá jména:
Honza, Honzík, Jan, Jeník, Janko, ale vždy je to náš dobrý známý, poctivý
hoch, který se probíjí z chudoby k slávě.

Když si tak pomyslíte, kolik pohádek jste již slyšeli a čtli, snad byste rádi děli, odkud se ty pohádky vzaly, kdo je vymyslel a kdo si je všechny pamatuje.

Až budete starší, poučíte se o tom ve škole důkladněji, zatím porozumíte několika prostým slovům. Máte-li volnou chvíli a nemůžete-li si hrát venku, te doma a bavíte se podle své záliby. Někdy vás hra omrzí, vezmete si tužku a ti z vás, kteří ještě neumějí číst, sesednou se, ztiší se, poprosí někoho staršího, aby jim povídal něco zajímavého, podivného, a vděčně poslouchají, ať je to příběh skutečný nebo smyšlený.

Vidíte, děti, s dospělými lidmi je tomu také tak. Sejdou se někdy „na černou dinku,“ povídají si a chválí toho, kdo dovede pěkně vypravovat. Tak tomu bylo již v pradávných časech a ve všech krajích a u všech národů. Tehdy lidé utečně věřili, že čarodějnice a kouzelníci mají nadlidskou moc, že jsou zvířata, která mluví lidskou řečí, věřili v obry, pídimužíky, vodníky (hastrmany) dovední lidé skládali pohádky z toho, co slyšeli i co sami vymysleli. Pohádku, která se zalíbila, vypravovali všichni, kdož ji slyšeli, a za tisíce let se rozšířila roko daleko.

Podnes jsou země, kde jen málokdo umí číst a psát, a proto jsou tam lidé kázáni jen na obratné vyprávěče, kterých si velice váží. Tak tomu bývalo i v dávnými časy také u nás. Lidé málo cestovali, novin neměli, knih nevyželo mnoho, byly drahé a po venkově jich bývalo málo. Zato chodili po ves-ích různí lidé, kteří prodávali rozmanité zboží, babičky kořenářky s lé-ými bylinami, brusiči, potulní řemeslníci, a ti všichni dostávali na stat-ích i v chalupách nocleh i jídlo a zavděčovali se hospodářům tím, že vypravo-ali o světě, o dalekých krajích a různých událostech. Tito lidé „světem jdoucí“, k jim říkali, mnoho viděli a slyšeli, mívali dobrou paměť a zajímavě vypra-ovali. Na podzim a v zimě, když nastaly dlouhé večery, po venkově všude-ali peří, předli len a při té práci se tak pěkně poslouchalo o divných přího-ích, o princeznách a o zakletých zámcích. Děti si zapamatovaly pohádky, éré slyšely od starších, a když dorostly, vypravovaly svým dětem, čemu se mládí naučily. Tak se pohádky dědily z pokolení na pokolení a víme dnes, mnohé se u nás vypravují po staletí. Pohádka o dvanácti měsíčkách, kterou

Když si tak pomyslíte, kolik pohádek jste již slyšeli a čtli, snad byste rádi věděli, odkud se ty pohádky vzaly, kdo je vymyslel a kdo si je všechny pamatuje.

Až budete starší, poučíte se o tom ve škole důkladněji, zatím porozumíte i několika prostým slovům. Máte-li volnou chvíli a nemůžete-li si hrát venku, jste doma a bavíte se podle své záliby. Někdy vás hra omrzí, vezmete si tužku a ti z vás, kteří ještě neumějí číst, sesednou se, ztiší se, poprosí někoho staršího, aby jim povídal něco zajímavého, podivného, a vděčně poslouchají, ať je to příběh skutečný nebo smyšlený.

Vidíte, děti, s dospělými lidmi je tomu také tak. Sejdou se někdy „na černou hodinku,“ povídají si a chválí toho, kdo dovede pěkně vypravovat. Tak tomu bylo již v pradávných časech a ve všech krajích a u všech národů. Tehdy lidé skutečně věřili, že čarodějnice a kouzelníci mají nadlidskou moc, že jsou zvířata, která mluví lidskou řečí, věřili v obry, pidimužiky, vodníky (hastrmany) a dovední lidé skládali pohádky z toho, co slyšeli i co sami vymysleli. Pohádku, která se zalíbila, vypravovali všichni, kdož ji slyšeli, a za tisíce let se rozšířila široko daleko.

Podnes jsou země, kde jen málokdo umí číst a psát, a proto jsou tam lidé odkázáni jen na obratné vyprávěče, kterých si velice váží. Tak tomu bývalo před dávnými časy také u nás. Lidé málo cestovali, novin neměli, knih nevycházelo mnoho, byly drahé a po venkově jich bývalo málo. Zato chodili po vesnicích různí lidé, kteří prodávali rozmanité zboží, babičky kořenářky s léčivými bylinami, brusiči, potulní řemeslníci, a ti všichni dostávali na statcích i v chalupách nocleh i jídlo a zavděčovali se hospodářům tím, že vypravovali o světě, o dalekých krajích a různých událostech. Tito lidé „světem jdoucí“, jak jim říkali, mnoho viděli a slyšeli, mívali dobrou paměť a zajímavě vypravovali. Na podzim a v zimě, když nastaly dlouhé večery, po venkově všude drali peří, předli len a při té práci se tak pěkně poslouchalo o divných příhodách, o princeznách a o zakletých zámcích. Děti si zapamatovaly pohádky, které slyšely od starších, a když dorostly, vypravovaly svým dětem, čemu se v mládí naučily. Tak se pohádky dědily z pokolení na pokolení a víme dnes, že mnohé se u nás vypravují po staletí. Pohádka o dvanácti měsíčkách, kterou

znáte z krásného vyprávění Boženy Němcové, je v naší zemi známa déle než po pět set let. Vidíte z toho, že mnohé pohádky jsou velice staré, jsou to památky právě tak cenné jako prastaré stromy, starobylé chaloupky nebo staré vzácné mísy a džbány.

Pohádky mají všichni národové a je velice nesnadno říci, kde která vznikla. Také o Honzovi si vypravují i v jiných zemích tytéž příběhy, které poznáte z této knížky. Ale v každé zemi se rozšířily jen ty pohádky, které se lidem zalíbily, kterým dobře rozuměli, protože v nich našli to, čemu sami věřili a co uznávali za správné. Proto jsou i pohádky o Honzovi naše, třebaže snad velmi mnohé z nich k nám přešly odjinud. Naším lidem se líbil ten prostý pastýř, který není pyšný, nechlubí se, rád pomáhá každému, kdo potřebuje pomoci, a koná slavné činy bez okázalosti.

Pozorně si pročtěte každou pohádku, mnohému se naučíte. Poznáte, jak se jindy žilo na venkově, jak se pracovalo na polích i v hospodářství. Tehdy bývalo mnoho lesů, ale málo vesnic a měst ještě méně, vždyť téměř v každé pohádce slyšíte, že Honza přišel do hlubokého lesa a dlouho chodil, než se dostal k lidskému stavení. Dnes se u nás vzdělává pečlivě každý kousek půdy, ale před dávnými časy bývalo všude plno pastvin a na nich pásli ovce. Proto se tak často vypravuje, že Honza byl ovčákem nebo pastýřem. Od jara, od svátku sv. Jiří (24. IV.), vyháněli ovčáci ovce a zůstávali s nimi na pastvinách až do podzimu. V některých krajích, jako třeba na Moravě na Valašsku, bydleli ovčáci venku na pastvinách v dřevěných boudách, kterým říkali „koliby“, tam hospodařili, dojili ovce a připravovali sýr. V našich krajích ovčák navečer vodil stádo domů do ovčína, obyčejně pískal na pišťalu nebo hrál na dudy, časem zapraskal bičem a ovce se mu pěkně řadily. Proto v pohádce Honzovo štěstí (str. 111) babička dává Honzovi pletenou šňůrku a říká: „Schovej si ji, až budeš pást ovce, vrbový prut k tomu a uvidíš, jak se ti bude praskat a výborně se ti bude pást.“

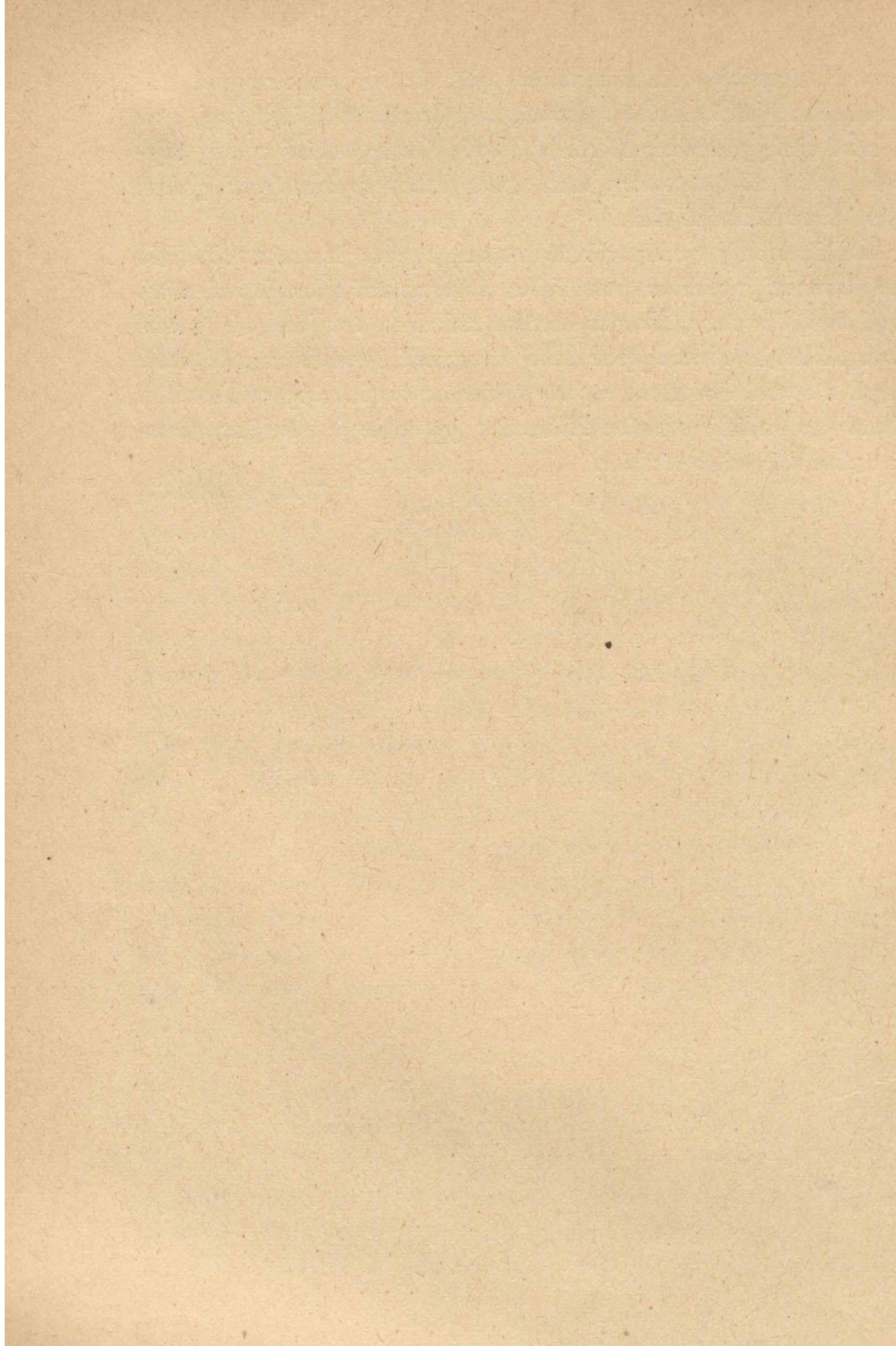
Dobrý ovčák na pastvě nezahálel. Všeho si všímal, zvykl si být sám a nebát se. Někdy se mu přikradl vlk ke stádu, ale bdělý ovčácký pes zvětřil nepřítele a ovčák ho zahnal, ano, někdy se spolu se psem pustil do zápasu s vlkem a zvítězil. Pes býval ovčákovi věrným společníkem i ochráncem. Pohádka Honzovi tři psi (str. 222) vám ukáže, jak měl náš Honza psy rád a jak mu pomáhali. Z pohádky Jan a Popelka (str. 271) se zase dozvíte, jak se dříve hospodařilo na selském statku, jak sklízeli obilí a slavívali obžínky.

A tak se vám v našich pohádkách otvírá dvoji svět: cizí, smyšlený svět zlatých zámků, čarodějnů, obrů a trpaslíků, a vedle něho náš český kraj, naše vesnice, staré chalupy, ovčáci, dědečkové, které Honza potkává v lese, mlynáři a hospodští, slovem postavy, které znáte jednak ze skutečnosti, jednak z obrázků Mistra Mikoláše Alše.

Naše pohádky srostly s naším životem na vsi, a proto jsou nám tak blízké a milé. Vypravovali je většinou prostí lidé z venkova, kteří mluví jadrně, někdy snad užijí drsnějšího slova, ale zato dovedou říci všechno tak jasně, že to hned pochopíme. Některým slovům byste snad nerozuměli, protože neznáte dobře starší jazyk a způsob života, ale najdete výklad na konci knížky ve slovníčku.

Čítejte si tyto pohádky o našem Honzovi a vypravujte je mladším: zachováte tím vzácné dědictví po předcích.

J I Ř Í H O R Á K

HONZA A KOBYLÍ VEJCE

Jeden sedlák měl kobyly hezky starou, už nebyla takřka k potřebě, tak povídá jednou mámě: „Poslouchej, mámo, naše kobyly už nemůže ani tahat, musíme si sehnat nějakou novou.“ Měl pacholka Honzu a ten povídá: „Ale hospodáři, co byste kupoval kobyly, to by bylo lepší vychovat si hříbě sám!“ „A jak?“ ptá se sedlák. „To vám poradím. Sežňte kobyly vejce, nasadte je pod kobyly a můžete si hříbátko vychovat sám a připravit pěkně podle vašeho, aby se vám hodilo.“ „A to máš pravdu. Ale kde bych takové vejce sehnal?“ Škrábe se za uchem, když mu žena povídá: „Ale poslouchej, však ta bába, co nosí vejce a tvaroh do trhu, ta ti je sežene, ta už ty šmejdy po světě zná.“

No dobře, bába tam přišla, a sedlák hned na ni: „Poslouchejte, babko, když tak sháníte všecko po těch vesnicích, vy byste mohla vědět, kde by se dostalo kobyli vejce.“ Ale bába byla chytrá a vzpomněla si, pane, ty jsi hlupák, kobyli vejce žádná nejsou! „No, já seženu nějaké, budete spokojený.“ Tak si dala udělat kostěné, chrapaté, jako by bylo se skutečnou skořápkou, a na druhý den mu je nese. „Co za ně?“ „No, já jsem dala dva zlaté, tak od té cesty abyste mi dvacetník přidal.“ „Ale to vám s chutí dám, babko!“

Tak Honza vejce vzal a pod kobyli s ním. A sedlák mu povídá: „Ale pozor, aby pěkně seděla a nerozbila je, musíš se častěji do stáje podívat.“ No Honza chodil, kobyli lehla, a milé vejce pod ni strčil. Přijde do sednice a sedlák povídá: „No?“ „I leží dobře, až vstane, nažere se, já jí je tam zas dám.“ „To máš dobře, to bude hříbátko něco! Ale jak dlouho bude mět sedět, to nevíme.“ „Inu, husa musí čtyři neděle, tak to podle velikosti vezmeme, to bude aspoň desetkrát tolik.“

Čas uplýval, vejce pořád přehlížejí, ale ani pozmínky, že by pukalo. „Pane, to bude asi jalové.“ „To už bude, to je nějaká doba, nic po něm není.“ Tak Honza povídá: „Co s ním, rozbijeme je a uvidíme.“ „Tady ne, to by tuze smrdělo, zkažené už je!“ „A kam?“ „Jdi na naši stráň a pusť je dolů. Rozbije se a tam ho žádný cítit nebude.“ Tak milý Honza šel, vejce pustil, kulilo se pěkně dolů až do keře šípkového. A teď tam byl zajíc, a jak ho to ťuklo, vylít, a do lesa. Honza vykřikne: „Jejej, takové krásné hříbátko! No co, honit je, to je všechno marné.“ Tak přijde domů: „To jste měl vidět, hospodáři, jak jsem to vejce pustil, ono se rozmrsklo a takové hříbátko radostné z něho vyběhlo.“ „A kam utíkalo?“ „Rovnou do lesa.“ „To se půjdeme podívat.“ Sebrali se a šli je hledat. Ale kdepak by je našli!

Tak přijdou domů, a sedlák vypravuje ženě, že vejce už bylo vyseďené. Ta kleje a nadává, to ten náš Honza, takový hlupák, kdyby se byl za ním hned pustil, mohli jsme mít hříbátko. Tuze se rozhněvala, a jdi, prý, ode mne, táhni pryč! Tak milý Honza se sebral, a od té chvíle chodí po světě a hledá hříbě.

Jedna chudá matka měla syna Honzu. A ten jedl, moc toho po-
 teboval, pořád by se byl cpal. A ona zatím neměla nikde nic. Stavení
 ylo jako když vymete.

Tak si už s ním nevěděla jiné rady a jednou mu povídá: „Víš co,
 Honzíčku, aby ses šel někam podívat do světa. Ono to neškodí, něco
 kusit. Dá pánbůh, že se tam nebudeš musit takhle klopácet jako já.
 Jo a jestli se ti poštěstí, na starou mámu taky nezapomeň!“

Svázala mu chudý raneček, nějakou tu košili, moc to kalé nebylo,
 šecko už nadranc, a tak Honza šel. Chvilí někde pobyl, ale zase ho
 ned vyhnali, že takového žrouta nemohou potřebovat. Tak chodil
 d jedné vesnice k druhé jako ten nebožtík Tuhej. Až se jednou přece
 chytil u jednoho sedláka, kde tolik na to jídlo nekoukali.

Jednou mu hospodář povídá: „Honzo, ukroj si chleba a půjdeš do
 esa na otýpky.“ Honza otevřel zavěrák a zakrojil si notný štamfalec.
 „Pr, pr,“ vykřikl na něj sedlák, „to je moc!“ No tak Honza o kousek
 opustil, ale ten zase: „Pr, pr, to je moc!“ Ten ještě popustil kousek,
 le pořád toho byl krajíc jako pro nádeníka. „Je to moc, no ale nešť,
 chceš-li mít krajíc větší, strč si ho tam v lese do studánky. On ti
 nabude.“

Honza se loudal do lesa, chleba tam po chvíli spořádal, a pak jen
 ak okouněl sem a tam. Až k večeru udělal teprve jednu otýpčičku.
 Teď ji dal do studánky a myslí si, ona také nabude.

Když se už stmívalo, vytáhl ji z vody a sebral se domů. Teď sedlák
 na něj: „No, nadělal jsi otýpek? Celé půldne, to máš jistě kopu!“
 „Pr, pr, to je moc,“ povídá Honza. „Inu kluku, to vím, ty se nepřeh-
 rhneš. Tak kolik, půl kopy?“ „Pr, pr, to je moc.“ „Tak cos tam
 udělal? Kdoví jestli jednu?“

„Ba to, že jednu. A strčil jsem ji do studánky, aby byla větší. Leží
 eště na dvoře.“

Jednou o vánocích si šel Honza hledat službu. Ptá se sedláka, zdali by nepotřeboval pacholka. Sedlák řekl, že by potřeboval. Sjednali se, a pacholek zůstal u něho sloužit.

Sedlák ho poslal do stodoly a dal mu cep, aby mlátil. Honza vzal cep, oháněl se jím a smál se: „Tohle že je cep? To je našeho tatíka oháňka na mouchy.“ Zahodil cep, vzal ráhno, přivázal na ně veliký špalek a mlátil, až všecko obilí vymlátil.

Když všecko vymlátil, řekl, že bude vát, aby mu dali lopatu. Dali mu lopatu. Honza se smál: „Tohle že je lopata? To je našeho tatíka lžíce.“ Zahodil lopatu, uvázal k ráhnu necky a vál. Když všecko svál, ptal se: „Kde jsou pytle?“ Přinesli pytle. „Hm!“ smál se Honza, „to že jsou pytle? To jsou našeho tatíčka pytlíčky na peníze.“ Zahodil pytle, vzal žok od vlny, nasypal jej plný obilím a nosil.

Sedlák se bál, že nebude moci poroučet pacholkovi tak silnému, a strachoval se, kdyby se pohádali, že ho Honza ještě někdy zabije. Rád by se ho byl zbavil po dobrém. Přijdou k obědu, pacholek se podíval na lžici a smál se: „Tohle je lžíce? To je našeho tatíka lopatka do ucha!“ Zahodil lžici, přinesl si lopatu vějíci, jedl a všecko jim sám snědl.

I radil se sedlák po obědě se ženou, jak by si od pacholka pomohli. Usnesli se na tom, že mu dají vyčistit studni a že ho tam kamením zaházejí. Honza vlezl do studně, a tu oni na něj házeli kamení. Ale Honza jakoby nic. I přivalovali velké kameny, takže jich musilo pět válet jeden kámen, a pouštěli je do studně. Honza se obrátil, podíval se vzhůru a volal: „Ale slepičky, slepičky, copak tam tak hrabete?“ Sedlák si už nevěděl rady, a tak přivalili ke studni po sochorech veliký zvon, který měli ve stavení, a svalili jej do studně na pacholka. Zvon padl Honzovi zrovna na hlavu. Honza volal: „Aj, aj! To jsem dostal i klobouček!“

Když byl se studní hotov, vylezl ven a řekl sedlákově a selce: „Však já vám rozumím! Abyste se pro mne neprohřešili, půjdu sám pryč!“ A odešel ze statku.

dyž Honza chodil po světě, přišel jednou do hospody a neměl ani haléře. Ale byl veliký, urostlý chlapík, a proto se hospodský hned přibatolil a ptal se zdvořile: „Poručíte džbáněček piva?“ Honza se zamyslel a po chvíli, když se uvelebil za stůl, řekl vážným hlasem: „To musí být.“ A pro sebe si myslel: „Kdo má žízeň, má se napít.“ Za chvíli hospodský přinesl pivo, a když je před Honzu postavil, ptal se znovu: „A snad poručíte i nějakou pečínku? Máme tu výbornou telecí jako mandle.“ „To musí být,“ řekl Honza vážným hlasem a myslí si: „Kdo má hlad, ať se nají.“

Pečeně byla brzy na stole, a že byl Honza při chuti, brzo nebylo po ní ani památky. Nato pil milý Honza celé odpoledne džbáněček za džbáněčkem, a když se přiblížil večer, nechystal se k odchodu. Hospodský hned uhodl, že asi ten pán u něho zůstane přes noc, a proto se ptal velmi zdvořile: „Odpočinete si taky u nás?“ „To musí být,“ vážně řekl Honza a myslil si: „Kdo celé dopoledne chodil a celé odpoledne pil, musí v noci spát.“

Hospodský vyběhl ven, aby uchytil nocleh pro vzácného a tak vážného pána. Honza potom odešel do komůrky, zvolna se svlekl, vážně se uložil do peřin a brzy tvrdě usnul. Ráno se probudil, teprve když slunce již dávno vyšlo. Hostinský již čekal u jeho postele a ptal se ho, zdali již vstane a poručí-li snídání. „To musí být,“ řekl Honza vážným hlasem a myslil si: „Kdo v noci spal, má ráno vstát, a kdo ráno nic nejedl, má se nasnídat.“ Hospodský dal připravit snídání, vrátil se hned zpět a ochotně pomáhal Honzovi při oblékání. Po snídání se Honza posadil k oknu a díval se celé milé dopoledne ven.

Když se blížilo poledne, hospodský zpozoroval, že cizí pán u něho ještě zůstane přes oběd, a proto se ptal uctivě: „Copak poručíte k obědu? Mám tu dobré maso a holoubátka jako buchtičky.“ Honza se zamyslel a nic neodpovídal. I ptal se hospodský znovu, ještě uctivěji: „Mám je dát přistrojít?“ „To musí být,“ řekl Honza a myslí si: „Jsou-li holoubátka jako buchtičky, proč bych je neměl sníst?“ Hos-

podský brzy přinesl oběd na stůl a Honza se pořádně najedl. Po obědě pomalu popíjel jako včera džbáněček za džbáněčkem, a když přišel večer, zase si vážně lehl do peřin a spal, jako by celý den byl pracoval. A ráno když se probudil, začal zase živobyť jako včerejšího dne.

Hospodský byl zpočátku rád, že ten vážný pán u něho je tak dlouho, ale znenáhla počal být nedůvěřivý a několik dní přemýšlel o tom, kterak by hosta chytře upomenul o plat. Konečně si dodal srdce a jednou večer, když Honza již nechtěl pivo, řekl zpola vážným, zpola prosebným hlasem: „To jsou časy, to jsou časy! Pivo mi zase již došlo a na jiný pulsud nemám dost peněz. Skoro bych to rád viděl, kdybyste mi zaplatil, potom můžete pít zase nanovo.“ Honza se zamračil a pravil po chvíli: „To musí být,“ a myslil si: „Kdo nedostává zadarmo jíst a pít, musí to zaplatit.“ Ale milé mu to nebylo a z rozmrzení brzy usnul.

Hospodský se zarazil a několik dní mlčel: ale když se Honza k placení neměl, upomínal ho podruhé o peníze za jídlo a pití. Ale Honza pokaždé jenom vážně odpověděl: „To musí být,“ a pak u sebe rozmlouval jako poprvé, když ho hospodský upomínal.

Když to hospodskému trvalo již tuze dlouho, uhodil si na milého Honzu zostra: „Nezaplatíte-li, půjdu k panu vrchnímu a budu vás žalovat!“ „To musí být,“ odpověděl Honza vážným hlasem jako jindy a myslil si: „Arci se musí k panu vrchnímu jít, chceme-li žalovat.“ Hospodský nejdříve nevěděl, co má na to říci, ale vzpamatoval se a pravil zlostně: „Abyste věděl, že nejsem váš blázen, půjdete se mnou k panu vrchnímu — a to hned!“

„To musí být,“ řekl Honza vážně a myslel si: „Proč bych se trochu neprošel, když to pan hospodský chce? Vždy máme být jeden druhému na tom světě povolní.“ Hospodský byl brzy pohotově a za hodinu se octli u pana vrchního. Pan vrchní vyslechl stížnost hospodského a pravil přísným hlasem k Honzovi: „Chcete zaplatit?“ „To musí být,“ odpověděl Honza vážněji než kdy předtím a myslil si: „Proč bych nechtěl platit? Vždycky chci platit, jenže někdy nemám peněz.“ „Ale jemnostpane...“ začal hospodský, ale pan vrchní nerad nadělal mnoho řečí, ukázal prstem na dveře, hospodský uposlechl a táhl Honzu za sebou z kanceláře.

Když přišel s Honzou domů, všechno upomínání o peníze bylo marné: Honza sice vždycky přisvědčil, že to musí být, ale nezaplatil ani halíře. Hospodského konečně přešla trpělivost. Popadl Honzu a hnál se s ním podruhé k panu vrchnímu. Ale dříve než odešel, poručil synovi, aby odvedl na dvůr pana vrchního telátko a ještě něco tajného aby teleti pošeptal. „A jak to udělám?“ ptal se ho syn. „Hlupáku,“ rozzlobil se otec, „kousni je třeba do ucha.“ Když hospodský s Honzou stáli před panem vrchním, dalo se telátko na dvoře najednou do bučení. Pan vrchní přiskočil k oknu a pak začal prudce přecházet po pokoji. „Jemnostpane,“ omlouval se hospodský, „to moje telátko nemá jako rozum, sice by si tady takovou věc nedovolilo: ale až se zařízne, nebude již bučet.“

Pan vrchní tomu porozuměl, a jako by se byl z něho stal jiný člověk, zostra uhodil na Honzu: „Zaplatíš?“ „To musí být,“ odpověděl Honza. Hospodský div sám rozum neztratil, když viděl, že Honza má před panem vrchním tak málo strachu, i domýšlel se, že snad nemá smysly v pořádku, a pošeptal to panu vrchnímu. Ale pan vrchní řekl nahlas: „Uvidíme, je-li při smyslech.“ Nato se obrátil k Honzovi a pravil mu: „Nezaplatíš-li, dám tě zavřít do šatlavy a dostaneš jen chléb a vodu.“ „To musí být,“ odpověděl Honza a myslil si: „Když někoho zavřou, musejí mu dát něco jíst: ale toť se rozumí, že mu nedají holoubátka a pivo.“ „Počkej, já tě naučím, dělat si ze mne smích,“ rozzlobil se pan vrchní; „dám tě hodit do vody a potom uhlídáme, máš-li zdravý rozum.“ „To musí být,“ řekl Honza a myslil si: „Co pan vrchní chce, to se arci musí stát.“

Pan vrchní poslal pro sluhu a ten odvedl milého Honzu k řece, která byla blízko u města a byla hezky široká; pan vrchní a hospodský šli pomalu za nimi. Na břehu se pan vrchní Honzy ještě jednou zeptal, chce-li zaplatit, ale když Honza zase jen řekl „to musí být“, pan vrchní poručil sluhovi, sluha vzal Honzu za ruce, hospodský za nohy a tak ho hodili do vody. Honza uměl plavat jako ryba, po chvílce vyplaval nad vodu a zamířil ke druhému břehu. Když byl uprostřed řeky, pan vrchní Honzovi rozkázal přísným hlasem: „Teď plav nazpátek.“

Ale Honza se ani neohlédl a křičel z plného hrdla: „To nemusí být.“

„Jářku, to musí být,“ volal za ním pan vrchní. „To nemusí být,“ volal Honza, vyskočil na druhý břeh, poklonil se panu vrchnímu i hospodskému a ztratil se v nedalekém lese.

KTERAK BYL HONZA HLUCHÝ

Jednoho času potkala Honzu nemilá nehoda. Přišel na noc do jedné vesnice, kde byli všichni od prvního až do posledního tak tvrdého srdce, jako by si byli řekli. Honza nemohl dostat nikde nocleh, neřkuli večeři, a přece neměl chuti pustit se dále do jiné vesnice.

Vešel ještě do posledního stavení, aby zkusil štěstí. Otevřel dveře, vkročil do světnice, a tam právě seděl hospodář se ženou, s dětmi a s čeládkou okolo mísy plné vdolků. Hospodář se na hosta nepodíval právě přívětivě, a když Honza poprosil o nocleh, řekl urputně: „Jen jděte o dům dále, u nás nemůžete spát.“

Ale Honza se uvelebil na lavici ke kamnům a povídá: „I přece jsem konečně našel dobré lidi; zaplať vám to pánbůh tisíckrát, že mi dopřejete pod vaší střechou přespát.“ „Ne, ne, z toho nebude nic,“ odbýval ho hospodář, ale Honza se díval místo na hospodáře na vdolky, přistoupil ke stolu a řekl: „Vy jste, pantáto, tuze dobrotivý; mám už hlad, ale vezmu si jen jeden vdolek.“

Sedlák již otvíral ústa, aby Honzu jinak poučil, ale selka povídá: „Cožpak nevidíš, že je hluchý? Nemluv na něho, sice nám všechny vdolky sní.“ Sedlák se trochu zastyděl, a aby to zamluvil, ptal se Honzy: „Odkudpak jste?“ „Mnoho světa jsem již zchodil, ale to je pravda,

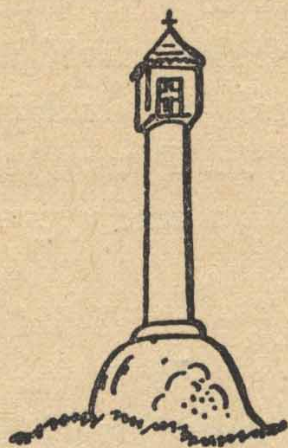
tak milosrdné lidi jsem ještě nikde nenašel," odpověděl Honza; „když jste tak hodní a pořád mě pobízíte, vezmu si ještě jeden vdolek, mám věru hlad.“

Všichni se na něj dívali s podivením, ale Honza nic nedbal, vzal si vdolek a jedl. Zatím si přispíšili i u stolu, a když bylo po večeři, poručil hospodář děvečce, aby přinesla tomu hluchému otep slámy. Nato šel spat se ženou a s dětmi do komory a děvečky si lehly na pec.

Když se všecko ztišilo, začaly si milé děvečky na peci povídat. „Já jsem dnes vzala selce kus másla a svedla jsem to na kočku," řekla první. „Cožpak to," řekla druhá, „já jsem vybrala vejce z kurníku a svedla jsem to na kunu; a teplého mléka se napiju vždycky, jak jen chci.“ Nato začaly povídat o pacholcích, jak berou hospodáři obilí, a jiných takových kousků více.

„Dobře, dobře!“ myslil si Honza, a jak ráno vstal, vzal hospodáře za ruku a odvedl ho stranou. Pak se mu svěřil, že není hluchý, že se jenom hluchým stavěl, aby dostal večeři a nocleh; potom mu vypověděl všecko, co si děvečky na peci vypravovaly.

Hospodář se zpočátku zlobil, že ho měl za blázna, ale potom se za svou lakotu zastyděl, milého Honzu vzal k sobě do světnice, dal mu jíst a pít a nechal ho na statku až do večera. Když Honza odešel, sedlák vyhnal všechny zlodějské pacholky a děvečky. Ti se nyní pustili za Honzou, aby mu poděkovali, ale Honza byl již za horami.

ednomu tátovi a mámě narodili se tři synové, Josef, Václav a Jan, říkali mu Honza. Když hoši dorostli, táta je dal všecy na řemeslo. Josefa dal vyučit sedlářem, Václav byl krejčím a Honza se vyučil rezníkem. Když se vyučili, tak co, hoši, teď? Jiného nezbývá, půjdete do světa. Máma napekla buchty, dostali nějaký groš a dali se na cestu.

Dobře se jim šlo, byli veselí, a zatím se ještě po práci nesháněli, chtěli poznat kus světa. Přišli do jednoho městečka a potká je nějaký bohatý pán. Dal se s nimi do řeči a ptá se jich: „Kampak, mládenci?“ Hoši mu povídají, že jdou na vandr. Pán jim řekl: „Vidím, že jste chlapi veselí, tak poslouvejte, co vám povím. Mám tuhle v městečku bratra, má velikou hospodu a říká, že je tak chytrý, že ho nikdo nikdy neošidí. Vsadil jsem se s ním, že jednou přece padne na chytřejšího. Tak podaří-li se vám, že na něj vyzrajete, dostanete pěknou odměnu.“

Hoši se rozmýšleli, ale nejmladší, Honza, povídá: „Ale houby, pojďte, zkusíme to, však nejde o krk.“ Smluvili se s pánem a šli do městečka k hospodě. Přijdou tam a vidí na zdi napsáno: Žádný mě jakživ neošidil, a ošidit se nedám. Zarazili se trochu, ale přece tam vešli. Šenkýř je uvítal a povídá: „Tak co si, hoši, dáte?“ No co, něco k jídlu a pití. Najedli se, napili a že by šli spát. Šenkýř se ptá: „Chcete hoši, slámu do světnice?“ I prý raději na půdu, není tam tak horko. Ale pro mě! Odvedl je tam, všude zavřel a šel také spát.

Ale hoši nespali, zkoumali, co by se dalo dělat. Musíme prý se podívat po stavení. Nejdříve tiše slezli z půdy a rovnou do chléva. Honza povídá: „Hoši, tuhle je kozel, toho zabijeme.“ Kozla zabili, stáhli, maso rozsekali a dali do pytle. Potom Josef, sedlář, tu kůži vycpal senem, Václav, krejčí, to zašil, a zase vycpaného kozla pěkně postavili ke žlabu, vazák na krk.

Ráno přijdou do šenkovny, poručili si dobré snídání, a když se najedli, Honza povídá: „Poslouvejte, pane hospodský, my peníze nemáme, ale chcete-li, máme tady čerstvé kozí maso, to bychom vám

mohli nechat. Tamhle v jedné vesnici zabili kozla, a tak jsme ho koupili.“ „Ale proč ne,“ povídá hospodský, „je-li čisté, koupím. Kdepak je máte?“ „Nechali jsme to v pytli venku v chládku, je teplo, aby se to ve světnici nezkazilo.“ Honza přinesl pytel, maso bylo pěkné. „Copak za to?“ ptá se hospodský. Ale jak to platí, a na nějaký krejcar že koukat nebudou.

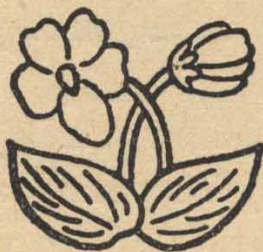
Tak hospodský maso zvážil, vyplatil jim peníze, hoši se sebrali a chtěli pryč. Hospodský je ještě zastavil a ptá se jich: „Poslouchejte, mládenci, jakpak se jmenujete? Já jsem představený, a musím to zapsat. Teď je na to veliká přísnost, když se prodává maso.“ Honza povídá: „Já mám tuze šeredné příjmení, to vám nepovím.“ „Nic platno,“ řekl hospodský, „musíte, copak byste se styděl za jméno?“ Tak prý: „Zabil kozla na půdě.“ „No, to není nejšerednější, to jsou horší jména na světě. A jak druhý?“ „Já mám šerednější než on.“ „Ale jaké cavyky, jen povězte!“ „Koupil své vlastní.“ „No, to není také nejhorší. A co tenhle?“ „Inu, já mám teprve divné jméno, ani nemám chuť to povídat.“ „No, když ti dva řekli, musíš také.“ „Copak tomu, osle, nerozumíš?“ „No, to je trochu divné jméno, ale co dělat,“ řekl hospodský. Všecko si to zapsal a hoši šli.

Zatím děvečka šla dávat dobytku, všemu dala seno a myslí si, kozlovi musím vybrat to nejlepší. Za chvíli jde do chléva, ostatní dobytek už má žlab prázdný, a kozel stojí, ničeho se ani nedotkl. Běží do světnice a povídá: „Pantáto, ostatní všecko vylízali, a kozel nic, stojí tam jako pařez.“ „Ale kdoví cos mu dala.“ Tak děvečka jde, vybrala mu žebříček, samé koření, ale kozel stojí zas tak. Vrátila se a povídá to hospodáři. „Dej mu dřív pití, je to tvrdohlavý kozel, a trochu mu to osol!“ Tak děvečka šla, nabrala ošatku otrub, hrst soli, vysypala to do putýnky, udělala dobré pití, ale kozel se ho ani nedotkl. „Pantáto,“ volá děvečka, „co mám dělat, ničeho se ani nedotkl.“ „I tak jdi a plácni ho, když nic nechce,“ řekl hospodář. Šla do stáje, plácla do něho, kozel se převálil a ani se nehýbá. Jako nadutý.

Šenkýř jde do stáje, vezme kozla do ruky, a panečku, vidí, nohy na hůlkách, mačká, seno v něm šustilo. Drbal se na hlavě: Chlapi ničemní, žádný mne neošidil, a tihle na to přece kápli. A jeho bratr stojí ve dveřích, směje se a povídá: „Tak vidíš, bratříčku, přece na tě někdo

vyzrál. Dej sem sázku, já vyhrál!“ Zavolal tamty tři bratry, dal jim odměnu, dostali jíst a pít, rozloučili se a šli dále do světa.

Od té doby hospodský už nebyl tak domýšlivý.

HONZA V KOSTNICI

Honza si jednou nasbíral pytel lískových ořechů a šel s nimi domů. Cestou ho zastihl dešť, tak nevěděl honem kam a vlezl do kostnice. Seděl tam, nevěděl co dělat, a hlad měl také, tak vzal kámen, tloukl si ořechy a jedl je.

Nablízku zůstával hrobník, slyšel, že v kostnici pořád něco ťuká, ale bál se tam sám vrazit. Zaklepal na kostelníka, aby vstal. Kostelník přišel s hrobařem ke kostnici a také slyší, jak to tam ťuká. Honem se ptal: „Zlý nebo dobrý?“ Honza mu odpověděl: „Dobrá, dobrá, kdyby nebyly dobré, tak bych je netloukl.“ Kostelník nevěděl, co to, a ptá se podruhé: „Zlý nebo dobrý?“ A Honza mu zase tak odpověděl. Když to bylo potřetí, kostelník přece otevřel dveře, poznal Honzu, notně se zasmál, vyvedl ho ven a povídá, že takové věci se nemají v kostnici dělat, mrtví že mají mít pokoj. A Honza povídá: „Já jsem jim dával pokoj, já jsem si jen pro sebe ořechy tloukl. A chcete-li, strýčku, pár ořechů vám dám, můžete si je také roztlouci.“

B

yl jeden táta a máma, měli synka Honzíka, a pořád se jen starali, aby se najedl. Kmotřička jim říkala, že si vychovávají žrouta, ale oni tomu nevěřili. Tak si ho navykli, že Honzík měl pořád hlad.

Jednou máma pekla chleba a vařila kyselo. Udělala podplamenice, a když je upekla, Honzík povídá: „Mámo, já bych jedl.“ Tak mu dala hrnec kysela a placku, Honzík to snědl a povídá: „Mámo, já bych ještě jedl.“ „Tuhle máš bochník, Honzíčku, a najež se, co chceš.“ Honzík snědl bochník a povídá: „Mámo, já bych ještě jedl.“ „No, no, Honzíčku, snad mne nesníš i s tím kolovratem!“

Máma právě předla, Honzík roztáhl hubu a volá: „Mámo, že vás taky sním!“ „A že ne,“ smála se matka. A Honzík chlamst! a už ji měl v sobě i s kolovratem.

Přijde k tátovi do stodoly a povídá: „Táto, že nevíte, co jsem snědl?“ „I to nevím, Honzíčku.“ „Hrnec kysela, placku, bochník chleba, mámu s kolovratem, a že vás sním i s tou stodolou!“ „A že ne,“ smál se táta. Honzík roztáhl hubu a hned ho spolkl.

Šel dále, potkal děvečku s vodou a povídá: „Že nevíš, co jsem snědl?“ „Nevím,“ řekla děvečka. „Hrnec kysela, placku, bochník chleba, mámu s kolovratem, tátu se stodolou, a že tě sním i s těmi konvemi?“ „A že ne,“ smála se děvečka. Honzík chlamst! a už byla v břiše.

Vyšel za dvůr a potkal ovčáka s ovce. „Ovčáku,“ povídá, „že nevíš, co jsem snědl?“ „I kde bych to věděl.“ „Tak jsem snědl hrnec kysela, placku, bochník chleba, mámu s kolovratem, tátu se stodolou, děvečku s konvemi, a že tě sním i s těmi ovce?“ „A že ne,“ smál se ovčák. Honzík roztáhl hubu a ovčák byl tentam i se stádem.

U rybníčka potkal pasáka s prasaty. Povídá mu: „Pasáku, hádej, co jsem snědl?“ „I kde bych to věděl!“ „Hrnec kysela, placku, bochník chleba, mámu s kolovratem, tátu se stodolou, děvečku s konvemi, ovčáka se stádem, a že tě sním i s těmi prasaty?“ „A že ne,“ smál se pasák. A Honzík udělal chlamst! a byli v něm.

Vracel se domů a potkal kominíka se žebříkem. Povídá mu: „Že nevíte, co jsem snědl?“ „To nevím.“ „Tak jsem snědl hrnec kysela, placku, bochník chleba, mámu s kolovratem, tátu se stodolou, děvečku s konvemi, ovčáka se stádem, pasáka s prasaty, a že vás sním i s tím žebříkem!“ A kominík byl v něm.

U chalupy potkal bábu s mosazným nosem a povídá: „Že nevíte, co jsem snědl?“ „To nevím.“ „Tak jsem snědl hrnec kysela, placku, bochník chleba, mámu s kolovratem, tátu se stodolou, děvečku s konvemi, ovčáka se stádem, pasáka s prasaty, kominíka se žebříkem, a že vás také sním?“ „Že ne,“ řekla babička. Honzík udělal chlamst! a byla tam.

Ale bába s mosazným nosem začala dělat vrty, vrty, vrt!, provrtala Honzíkovi břicho a teď to všechno vyskákalo: máma, táta, děvečka s konvemi, ovčák se stádem, pasák s prasaty, kominík se žebříkem a naposled vylezla bába s mosazným nosem. Milému Honzíkovi zase břicho zašila a potom už jedl jako člověk.

JAK ŠEL HONZA PRO LÉK

edna matka měla dva syny vlastní a třetí, Honza, byl nevlastní. Říkali o něm, že je hloupý, a macecha, kde jen mohla, každou práci na něj svalila. Nejstarší syn, Toník, byl líný, nechtělo se mu dělat a jednou, když měl jít do lesa na dříví, říkal, že nemůže, že je nemocný. Ale Toník byl matčin miláček, a proto máma hned na Honzu, na pastorka: „Honzo, běž Toníkovi pro medicínu!“ Honza nechtěl, pak se přece sebral a šel. Bratři za ním křičeli, to ti povídám, Honzo, hoď sebou!

Přiběhl do lékárny a vzpomněl si na to, aby sebou hodil, tak jen vlétl do dveří a rozbil skleněné dveře. Lékárník na něj vyjel, co jsi ty za hosta, podívej se, co jsi vyvedl! „Já jdu Toníkovi pro medicínu, on prý stůně.“ „To si dříve promluvíme,“ povídá lékárník, „podívej se, co jsi mi škody nadělal.“ Měl tam v koutě hůl, popadl ji a milého Honzu dvakrát pořádně přetáhl. Tu máš prý medicínu!

Honza běžel horempádem domů a macecha hned na něj: „Tak dej Toníkovi medicínu!“ „Já nevím, mámo,“ povídá Honza, „možná že mu po ní bude hůř.“ „Ale jen nevykládej,“ řekla macecha, „a dej mu, co jsi přinesl.“ Tak on popadl v koutě sukovici, rozpřáhl se a Toníka dvakrát pořádně přetáhl přes záda. „Jakou jsem dostal, takovou jsem mu dal,“ povídá. Toník vyskočil, začal láteřit a Honza povídá maceše: „Tak vidíte, mámo, Toníka už nemoc přešla.“ A je pohádky konec.

JAK SE HONZA UČIL TAJNÉ ŘEČI

Jeden mlynář měl syna Honzu. Říkali o něm, že je trochu líný, ale pro sebe dost chytrý. Mlynáře to mrzelo, že Honza nic pořádného nedělá, tak mu povídá: „Honzíčku, musíš do světa, aby tě lidé naučili dělat.“ Panímáma plakala, měla Honzíčka ráda, napekla mu buchty, dala mu peníze na cestu a Honzík povídá: „Já jdu s chutí do světa, protože bych se rád něčemu naučil, co tady žádný neumí.“

Tak šel, a cestou ho potkal brusič. Inu, to víme, člověk světem jdoucí, protřelý, všemi mastmi mazaný, hned se dal s Honzíčkem do řeči a povídá: „Kampak, hochu?“ „Ale jdu do světa,“ povídá Honzík. „A jaké

máš řemeslo?“ ptal se brusič. „Ještě žádné,“ řekl Honza, „chtěl bych se něčemu naučit, co u nás žádný neumí.“ „Hochu, to je trefa, to jsi padl na pravého člověka,“ povídá brusič, „pojď se mnou, já tě naučím tajné řeči, jaké u vás jistě nikdo nerozumí, a to teprve uvidíš, jak si tě pak budou vážit.“

Honzík byl rád, že se mu tak poštětilo, přidal se k brusičovi, hned ho pozval, aby s ním pojedl, a od té chvíle chodili spolu. Honzíček platil, brusič zadarmo jedl a pil a měl se dobře. Přišli do jedné vesnice a vidí, jak tam suší na desce homolky. „Vidíš,“ povídá brusič, „to se řekne: *deškum sejrum*.“

Přišli do druhé vesnice, tam byl kostel a kolem věže poletovaly straky. „Aha,“ povídá brusič, „počkejme, tohle bude *babylón straka*.“ Jdou dále, kolem jedné kovárny, tam vidí, že kovář má špačka v kleci. „A už vím,“ řekl brusič, „tohle je *šimšilijum fajrum fajrum*.“

Přišli k městu, potkali muzikanty a ten poslední nesl basu. „Jakpak je tohle?“ řekl si brusič, „to bude *sum basa kordyje*.“ „Vida, co už umím,“ řekl si Honza, „až přijdu domů, ani se se mnou nesmluví.“

Zatím dojedli buchy, Honzíček utratil těch pár zlatek, co mu dali na cestu, a obrátil se k domovu. Na posledním noclehu se mu brusič ztratil, protože viděl, že peníze došly a buchy také. Honzíček zůstal sám. Jen taktak došel domů o chlebě a o vodě.

Přijde do mlýna, panímáma byla doma a hned ho uvítala: „I vítám tě, Honzíčku, to jsi hodný, že jsi přišel domů. Však jsem se modlila, aby ses z vandru vrátil zdráv.“ A Honzík na to: „Deškum sejrum.“ „Co?“ povídá panímáma. „No šimšilijum fajrum fajrum. Sum basa kordyje babylón straka.“ „Ale propána, Honzíčku,“ vykřikla panímáma, „copak jsi zapomněl svou řeč?“ A Honzík zas: „Deškum sejrum šimšilijum fajrum fajrum sum basa kordyje babylón straka.“

Panímáma se lekla a hned zavolala na stárka: „Stárku, prosím vás, běžte pro rychtáře, on sloužil u dragounů, byl ve světě, snad se s naším Honzíčkem smluví.“ Stárek přiběhl k rychtářovi, řekl mu, co se děje, a rychtář povídá: „Já tam zajdu, ale já mám pro to, když někdo ztratí paměť, zvláštní kapky, já je vezmu s sebou.“

Vzal si pádný karabáč na srnčí nožce, jako bývaly, do kapsy. Přijde do mlýna a povídá: „I vítám tě, Honzíčku, tak doma z vandru?“

A Honzík zase spustil: „Deškum sejrum.“ „Kdes chodil?“ „Šimšilijum fajrum fajrum sum basa kordyje babylón straka.“

Najednou se Honzík nějak ohlédl, rychtář rychle vytáhl z kapsy karabáč a milého Honzíka pořádně přetáhl přes lýtka. Honzík bolestí vyskočil: „Hrome, kmotře, co děláte, vy nemáte rozum!“ A kmotr povídá: „No, vidíš, já mám takové dobré kapky, že se člověk hned vzpomatuje.“ Panímáma celá šťastná natisíckrát děkovala rychtářovi, že se Honzíček zase naučil své řeči. Honzík se dal do práce a tajnou řečí už nikdy nemluvil.

HONZA A VRBA

Byl jeden chudý tkadlec a měl syna Honzíka. Lidé o něm říkali, že je trochu přihlouplý. Přišla drahota a neměli co jíst. Aby se z té bídy vytrhli, otec chtěl prodat plátno, co jim ještě zbylo, aby měli na živobytí, ale málo mu dávali.

Honzík povídá: „Táto, půjdu sám a já to plátno prodám!“ „No tak jdi,“ řekl táta, „ale Honzo, to ti povídám, kdyby někdo tuze smlouval nebo ti nechtěl hned zaplatit, tak plátno neprodávej!“

Honza šel, pochodil po vesnicích, ale neprodal nic. Vracel se domů, byl ušlý a sedl si za jednu vsí u rybníčka pod starou vrbou. Byla už celá dutá a popraskaná. Honza se na ni díval a najednou mu jí bylo líto, že je tak sešlá. Povídá jí: „Ty bys také potřebovala kus plátna, abys měla aspoň na košili!“ Vítr hýbal větvemi, Honzovi se zdálo, že vrba přikyvuje. „No dobrá, tak já ti tu plátno nechám, brzy bude zima, aspoň ti bude tepleji,“ řekl Honza vrbě a hned kolem ní ovinul plátno.

„Ale na zítra mně uchystej peníze, já si pro ně přijdu!“ A zase se mu zdálo, že vrba přikyvuje.

Přijde domů a táta hned na něj: „Prodals?“ „Prodal, táto,“ řekl Honza. „A kde máš peníze?“ „I milý táto, nic mi nedali, až prý zítra.“ Táta se rozzlobil a povídá: „Já ti dám zítra, hned půjdeš pro peníze, nebo přines plátno!“

Honza se lekl, sebral se, šel zase k té vrbě a povídá: „Milá zlatá, táta se zlobí, musíš prý mi dát peníze hned.“ A vrba nic. Honza se dohrál a vykřikl: „Tak ty mi takhle odplácíš? Chtěla bys na košili zadarmo? Holečku, to nejde, my máme sami bídu! Dej sem peníze, anebo vrať plátno!“ Ale plátno už bylo pryč, někdo si je vzal. Třikrát tak Honza spustil na vrbu, ale ta jen tiše kývá větvemi. Konečně se rozzlobil, proč bych já měl pro tebe od táty dostat, a popadl se s vrbou do křížku. Vrba byla stará, celá ztrouchnivělá, jak ji Honza chytil, zapraskalo to v ní a najednou ležela na zemi. Honza se podíval dolů ke kořenům, vidí tam hrnec a v něm plno tolarů a dukátů. Popadl ho a povídá vrbě: „Vidíš, přece jsi zaplatila, však bych já byl doma dostal.“

Přišel domů, táta už čekal a hned na Honzu: „Tak co? Zaplatili ti?“ „I dost se ošívali, ale přece mi zaplatili a dobře, podívejte se, co jsem utržil, co nesu peněz!“

Táta mohl na penězích oči nechat, tolik tolarů a dukátů neviděl, co byl živ. Koupili si pěknou chalupu, přikoupili polí a dobytka a Honza si vzal selskou dceru. Měli hlučnou svatbu, hodně při ní rozdávali, já přišla naposled, a mně dali velký bochník chleba, celý týden jsme ho i s rodiči jedli.

B

yl jeden švec a měl tři syny. Dělat neměl co, leda nějakou škorní spravit. Na jiném něco pozískat nebo pošatit nebylo možná. Tak jim povídá: „Milé děti, je zle, doma není groše, tak nezbývá, než abyste šli do světa. Zkuste se něčemu naučit!“

Hoši se sebrali a dali se na cestu. Přišli k jednomu lesu, tam byla hospoda a u té hospody vysoká hruška. A od té šly tři cesty. Tak se tam rozloučili a do té hrušky každý zarazil závěrák na památku, až tady za rok a za den půjdou, aby věděli, jak se který vrátil. Kdo přijde dřív, nůž vytáhne, a ti už budou vědět, že je napřed.

Honza přišel k jedné jeskyni a tam byli loupežníci. Zastoupili mu cestu a ptají se ho: „Kampak se ženeš, mladíku?“ „Jdu někam sloužit nebo se něčemu naučit,“ řekl Honza. „Nikam nepůjdeš,“ křikl na Honzu loupežnický hejtman, „mohl bys nás vyzradit, zůstaneš tady a budeš u nás sloužit!“ Honza viděl, že není pomoci, tak zůstal u loupežníků, ale nelíbilo se mu tam a byl z toho smutný. Byl tam starý dědeček, který loupežníkům vařil, a ten mu povídá: „Nic si z toho nedělej, hochu, já tu také rád nejsem, ale jsem už starý, neutekl bych jim. Ale tobě bych rád pomohl. Byl jsem ve světě a umím všelijaké kousky, snad se ti někdy hodí.“

Honza zůstal s dědečkem, pomáhal mu a za rok naučil se všelijakým chytrým kouskům. Jednou dědeček dal loupežníkům do jídla podivnou bylinu, takže všichni tvrdě usnuli, a povídá Honzovi: „Utíkej, hochu, pořád touhle cestou, až se dostaneš z lesa, a já řeknu loupežníkům, až se probudí, že jsi šel na dříví. Ty se nevrátíš a oni budou myslet, že jsi v lese zabloudil.“ Potom mu dědeček dal hodně peněz, aby měl na cestu, vybral mu pěkné šaty a rozloučil se s ním. Honza poděkoval dědečkovi, a jak mu řekl, udělal, utíkal tou cestou a dostal se z lesa ven. Druhý bratr, Pepek, přišel k panskému bednářovi a učil se tam; třetí, Toník, uvázl u nějakého myslivce.

Když se za rok vyučili, hoši pospíchali domů. Honza přišel nejdříve k hrušce. Nože ještě nebyly pryč, tak si zašel zrovna do hospody.

Šaty měl na sobě samý stříbrný knoflík a peněz měl dost. Tady si jí a pije, když bratři přiklapali za ním. Šaty měli staré, nic si nevysloužili. Odrbaní byli jako hadrníci. Měli dohromady dva groše, to prý budeme mít zrovna na nocleh v šenkovně na slámě. Sedli si u kamen na lavici a mutlali nějakou suchou kůrku.

Honza si povídá: „To budou mí bratři! Copak si nejdete sednout ke stolu?“ „I milostpane, my jsme jenom chudí.“ „A na kohopak čekáte?“ „Na nejstaršího bratra, na Honzu. Máme se tu sejít.“ „No a poznali byste ho? Já to nejsem?“ Bratři se dívají, bože, vždyť je to náš Honza! „Ale ty jsi, bratře, nastrojený, kdepak bychom tě poznali!“

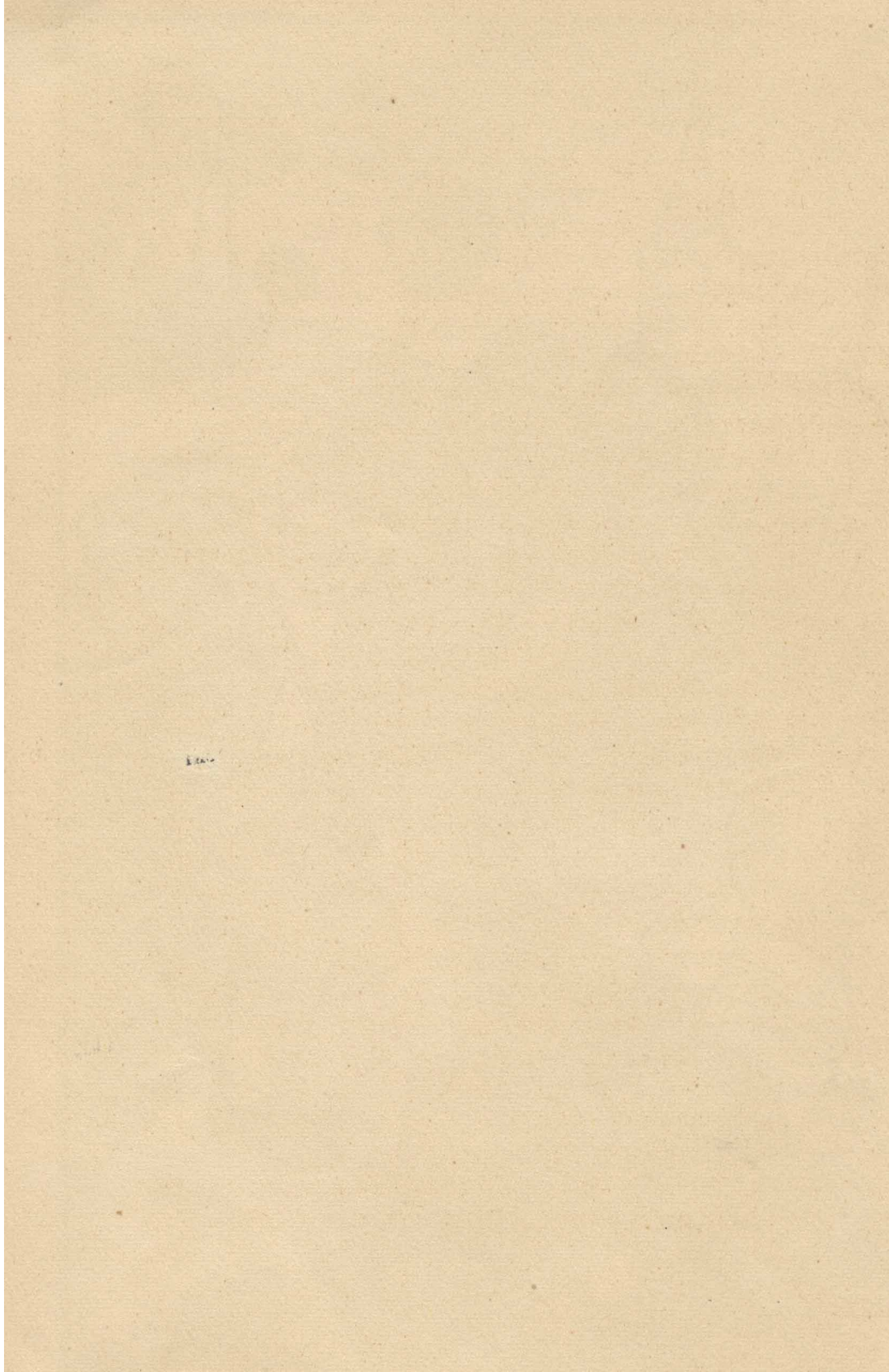
Honza je vzal hned ke stolu, dal jim nalít a platil všecko. Hoši měli oči navrchu, co ten pořád jen vytahuje peněz! Když se ráno vyspali, sypou to všichni tři domů. Hned dostali obsílku, že se mají dostavit k panu vrchnímu, přišlo jim hlásit se na vojnu. Když cedule přišla, starý táta nechal všeho a běží tam sám.

„Copak nejdou hoši?“ ptá se vrchní. „Ale milostpane, jsou zrovna po cestě, nohy je ještě bolí, tak jsem si myslel, půjdeš tam sám.“ „No a čemupak se vyučili?“ „Pepek je bednářem a Tonda myslivcem.“ „A třetí?“ ptá se vrchní. „Milostpane, ani jim to nemohu říci, ten má nějaké mrcha řemeslo.“ „Tak jen mluv, co umí?“ „Milostpane, abych tak řekl, řemeslu poctivému se nevyučil, ale říká, že se ve světě naučil všelijakým chytrým kouskům.“ Vrchní povídá: „Tak to je jen takový světem jdoucí. No tak jdi domů, a ať sem zítra všichni přijdou.“

Hoši se tedy ráno u vrchního sešli, postavili se pěkně do řady a vrchní se ptá prvního: „Tak ty jsi bednář? Ukaž, co umíš?“ Pepek vzal vajíčko a pěkně je pobil obručemi. Teď to byl teprve ten soudeček, jak se říká, že je v něm dvojí víno. „A copak ty dovedeš,“ ptá se vrchní druhého. Toník to vajíčko vyhodil do povětří a sestřelil je. Vrchnímu se hoši zalíbili a hned jim řekl, že si je nechá v panské službě a na vojnu že nepůjdou. A Honzovi povídá: „Ty jsi se prý nevyučil ničemu, ale umíš prý všelijaké chytré kousky. Tak ti ukládám, abys dnes v noci z mého pokoje odnesl mou peřinu. Provedeš-li to, dám ti sto zlatých, jinak si lehneš na lavici a dráb ti vysází pětadvacet.“ „Hm, to je pro mě maličkost,“ řekl Honza, dal se do smíchu a šel domů.

Koupil si klubko provázku, vzal si loktušku a za soumraku, když

všichni večereli, vklouzl do zahrady a vylezl po zdi do pokoje, co pan vrchní spal. Schoval se tam pod postel. Vrchní dal hlídat zámeckou bránu, měl hlídače na chodbě, ale nenapadlo ho podívat se pod postel. Byli s paní na hostině, přišli pozdě domů a brzy usnuli. Honza potichu uvázal provázek na cíp peřiny vrchního, zatáhl, vrchní se probudil a volá na paní: „Co mi stahuješ peřinu?“ „Ale to se ti jen tak zdálo,“ povídá paní, „vždyť já spala, ty jsi mě probudil.“ Za chvíli usnuli, Honza přivázal provázek na cíp peřiny paní vrchní a zatáhl. Paní vrchní se probudila a volá: „Ty jsi mě probudil a říkal jsi, že ti stahuji peřinu, a zatím mi ji stahuješ sám!“ „Ale to se ti jen zdálo,“ řekl vrchní, „vždyť já spal, ty jsi mě probudila.“ Chvíli se hádali a zase usnuli. Když už tvrdě spali, Honza stáhl vrchnímu peřinu a schoval ji pod postel. Vrchní se probudil, zlobil se, stáhl paní její peřinu a paní, aby v noci nekřičel, vstala, šla vedle do pokoje a vzala si peřinu jinou. Honza čekal, až usnuli, potichu vylezl, peřinu si dal do loktušky, přivázal na záda, oknem se dostal zase do zahrady a utekl domů.

Ráno přinesl peřinu panu vrchnímu. „Milostpane, tady nesu tu peřinu!“ „I ty šelmo, a jaks to provedl?“ ptá se vrchní. „Dobře, já umím leccos.“ „Ho, když jsi to dokázal, tu máš sto jednušek, ale dnes mé paní ukradni v noci svatební prsten. Dokážeš-li to, budeš mít u mne dvě stě, chytne-li tě, dostaneš pětadvacet na lavici.“ „I copak to, to já dokážu,“ smál se Honza.

Honza upletl ze slámy panáka, navlekl ho do svých šatů a pěkně s ním na bidlo. A když šli spat, vystrčil ho do okna. Vrchní povídá: „Vidíš ho, už sem leze, ale já ho postraším.“ Měl připravenou pušku, naslepo nabitou, namířil a bác! na panáka. Ten se ztratil, vrchní se polekal a povídá paní: „Musím se přece podívat, co se stalo, lezl on asi po žebříku a leknutím spadl. Kdyby se mu něco stalo, aby nebyly řeči.“

Sotva vystrčil paty, Honza už za dveřmi tady, a jak byla paní vrchní rozespalá, povídá jí: „Dej mi ten prsten, aby ti ho ten kluk třeba nestáhl.“ Tak mu dala prsten a Honza šel po svých. Vrchní pod oknem hledal zloděje, ale nemohl ho najít. „To asi někam utekl,“ povídá. Šel domů, lehl si a spali do rána.

Honza ráno přiběhl do zámku s prstenem. „Tu je, milostpane.“ Vrchní vykulil oči na paní: „Copak, jakpak to?“ „I mlč,“ povídá paní,

„vždyť jsem ti večer prsten dala!“ „Kdes mi ho dala, když ho nese on,“ zlobil se vrchní. „No tobě jsem ho přece dala!“ Tak co naplat, musil Honzovi vysázet dvě stě a povídá: „Když jsi tak obratný, dnes v pravé poledne povedou dva řezníci lesem po silnici vola a toho jim musíš vzít. Ale ne se s nimi prát anebo co. Dokážeš-li to, máš u mne tři sta, chytí-li tě řezníci, dají ti sami něco a tady dostaneš ještě pětadvacet na lavici.“ „Ale to je hračka,“ smál se Honza, „to já seberu třeba i ty dva řezníky.“

Šel do lesa a tady dva řezníci vedou milého vola. Honza před nimi nasypal asi dvacet drobných peněz na pěšinu. Ti se dívají jako slepí. Když peníze sbírali, tak jim kousek dál nasypal celou kupu. Řezníci nechali vola a vybírali v trávě peníze. Vůl si šel kousek do houštiny, Honza ho tam popadl za vazák, a než to řezníci sebrali, byl s volem u pana vrchního. „Milostpane, tady ho vedu!“ „Zatrolený kluku, jaks to provedl?“ „Inu dobře, to je hračka.“ „Tak si tuhle sedni, až co řeknou řezníci.“ Za chvíli se přihnal jeden řezník. „Kde máte vola?“ ptá se vrchní. „Já nevím, snad o něm ví můj kamarád.“ Přišel druhý řezník a také se divil, že první nic neví o tom, kam se jim poděl vůl. Vrchní je vyhnal a nedal jim ani od cesty. A Honzovi povídá: „Tady máš tři sta, ale takových kousků už nech! Udělám tě ponocným v zámku, budeš hlídat a na všechno dávat pozor.“ Honza byl rád a tak dostal přece dobrou službu, třeba se řemeslu nevyučil.

B

yl jeden táta a máma a měli jediného syna Honzíčka. Ještě byl chlapec, a už byl náramně silný. Jednou vyběhl za mámou do lesa, když sbírala chrastí. Chvilku se na ni dívá a potom povídá: „Ale mámo, nesbírejte se s tím, počkejte!“ A chytil strom, vytrhl ho i s kořenem a odnesl domů.

Táta přijde z pole, vidí na dvoře silnou borovici a ptá se: „Kdopak to přivezl?“ „Ale to náš Honzík přinesl z lesa, podívej se, táto, ještě ho budeme dobře chovat a pak bude teprv silný!“ Udělali, jak máma řekla, a když bylo milému Honzíkovi patnáct let, měl jít do světa. Máma mu ušila košile, napekla buchty a táta se ho ptá: „Jaképak si vybereš řemeslo?“ A Honzík na to: „Já se, táto, půjdu učit bít.“

Na cestě se sešel s krejčím. Chytil se ho, šli spolu, ale krejčí to hnál jako splašený. Honzík za ním sotva klopýtal. „To nesmíš tak běžet,“ volal, „já nejsem chůzi zvyklý.“ „A co jsi za řemeslníka?“ ptá se krejčí. „Co bych byl,“ řekl Honza, „já se jdu učit bít.“

Přišli pod jeden strom, už bylo poledne. Honza si tam lehl, rozbalil uzel s buchtami a s krejčím se o ně rozdělili. Najedli se a potom usnuli. Zastihl je večer, daleko už nemohli, přišli za vesnici ke hřbitovu a tam byla dřevěná zvonice. Řekli si, co kde máme hledat, zůstaneme tu na nocleh. Vlezli tam oba a Honza hned spal. Když odbila jedenáctá hodina, najednou z hrobu vstal umrlec, svlekl si tam košili a pryč. Krejčí budí Honzu: „Podívej se, nebožtík tam nechal košili!“ „A to je dobré,“ řekl Honza, „já si to s ním vyměním. Mně máma dala košile tlusté, a tenhle má tenkou, to se mi hodí.“

Košili nebožtíkovu si vzal, svou tam nechal, ale před půlnocí umrlec se vrátil a volá: „Honzo, dej mi mou košili!“ „I však tam máš mou,“ povídá Honza, „je ti dost dobrá!“ Ale tomu se Honzova košile nelíbila, a milý nebožtík se škrábe po zvonici nahoru. Když byl už hezky vysoko, Honza zatřásl trámy a umrlec spadl na zem jako žalud. Zatím uhodila dvanáctá, a tak již neměl moci. K ránu, když svítalo, krejčí povídá: „Pojď pryč, ať nás tu někdo nenatrefí!“ Tak šli, Honza

viděl umrlého u zvonice a pochoval ho v jeho hrobě: ať máš pokoj!

Přišli na kraj do města a Honza povídá: „Pojď, půjdeme do hospody, zahřejeme se!“ Šel napřed jako pán a hned poroučí šenkýřovi: „Pane hospodský, dejte nám něco pro zahřátí!“ Hospodský odběhl, Honza hledá krejčího, vyšel ven za ním, ohlíží se, krejčí tentam. No, když tak, však já také někam dojdu bez tebe!

Přišel k jednomu zámku a hlásí se u vrchního správce, aby ho tam nechal přes noc. „Človíčku,“ povídá správce, „my sami tu v noci nejsme, tady straší.“ Ale Honza jinak nedal, že to zkusí. Dali mu jídlo, dříví, aby si mohl zatopit, a odešli na noc pryč. Honza se svlekl, pořádně si zatopil, dal si postel ke kamnům a leží.

Na věži odbilo jedenáct, a najednou vrazí do pokoje chlap, na sáh vysoký, a rakev má na zádech. Honza ji dobře neviděl a myslí si: Kdo to sem leze s tou krosnou? A ten mu postavil rakev u nohou a jde pryč. Hlupák! pomyslí si Honza, postaví mi to sem a jde pryč. Počkej, podívám se, co to tam nese. Teprve vidí, že to je rakev, vylomil víko, a v rakvi umrlec. Hned se posadil a povídá: „Člověče dobrý, dej mi dva políčky.“ „No, když tak prosíš, pročpak ne,“ řekl Honza a dal mu z každé strany jednu. A nebožtík povídá: „To jsi mně je kapitálně oplatil! Dal jsem svému kočímu nevinně dva políčky, a už třicet let se takhle trápím.“

Nebožtík hned vedl Honzu do sklepa, byly tam zakopané tři kádě plné peněz. Vykopali je a nebožtík povídá: „Jednu dej na fundace, jednu rozdej chudým a třetí si nech za to, že jsi mne vysvobodil.“ „I já žádné peníze nechci,“ povídá Honza. Všecko zase zakopal, pozamykal, a když přišel nahoru, rakev byla pryč.

Ráno, když vrchní přišel, Honza mu pověděl o pokladu, vrchní to dal všecko prohlédnout a nabídl Honzovi, ať tam zůstane s nimi. A Honza povídá: „Bát jsem se nenaučil a už se asi nenaučím, tak to zkusím s jiným řemeslem.“ A neumřel-li, je tam podnes.

Byla jedna máma a ta měla syna Honzu. Honza byl pecivál, veliký jedlík, ale sílu měl jako největší chlap; nedělal nic, protože byl mámin mazánek.

Když se mámě přece už zdálo, že to takhle s Honzou k ničemu nevede, pomyslila si, že ho bude mít k práci. Jednou slezl Honza s pece a volal, že má hlad. „Co ti dám?“ řekla máma. „Už jsi všechno snědl, dojdi do mlýna, semel a já zadělám na chléb.“ Honza něco zabručel, vzal pytel žita a šel.

Když se vracel s moukou, uviděl pod zápražím velikou louži. „Počkejme,“ pomyslil si, „máma mi pořád nadávala lenochů; já ji tuhle zastanu.“ Shodil pytel s ramen, rozvázal, vysypal mouku do louže a potom ji lopatou mísil. Máma vyběhne na zápraží, a co tu nevidí? „Kýho šlaka, cos to zas vyvedl?“ „Mísím sám mouku na chleba, abyste pořád nenaříkala, že nic nedělám.“

Ted' už toho měla máma dost. Svázala Honzíkovi uzlík a poslala ho do světa, aby si hledal živobytí. Honza šel, přišel do první vsi a ptal se po práci. Což by takového siláka lidé na práci nevzali? Hned první hospodář ho vzal. Pravda, co do ruky vzal, to nepustil. Ale když pro něj selka nestačila vařit! Kamnovec polívky, čtvrtci bramborů, co to bylo na něj! A tak ho vyhnali. Šel do jiné vsi, ale vedlo se mu zas tak. Za nějaká dvě léta prošel celičké okolí a nikde ho už nechtěli. To ho dopálilo, a když odcházel z poslední služby, umínil si, že se už vyhnat nedá, kdyby dělal kdo chtěl co chtěl. Šel, až přišel do jednoho velkého statku na samotě. Tam jim právě odešel čeledín, proto vzali Honzu, jak by smet. Ale sotva tam týden pobyl, křižovala se selka, že aby obden pekla chleba a že to tak nemůže být. Sedlák byl nerad pro Honzu: oddřel mu všechno na celém statku. Ale pro tu dobrou vůli doma, že aby si Honza jako hledal novou službu. „I já nepůjdu, pantáto, a kdybyste mě psy vyštval. Už mám toho peklování po světě dost.“ Zapráhl a jel do lesa pro dříví. Vzal sekyru,

tal několikráte do dřeva, a sekyra odlítla od topůrka. Praštil topůrkem, chytl za strom a vyškubl ho i s kořeny.

Když měl už plný vůz, práskl do koní. Ale kampak? Koně se vzepřeli, ale vozem nehnuli. Honza zabručel, odpřáhl koně, hodil je na vůz na dříví, vzal vůz na plece a nesl ho domů. Hospodář stál zrovna ve vratech, když Honza s vozem přicházel. Už ho ani nenapadlo, aby Honzu vyháněl, a celý ustrašený běžel k selce a povídal jí, co a jak, aby Honzu nezlobila, sic že je může všecky pobít.

Honza měl nějaký čas pokoj. Ale selku to přece dopalovalo, protože byla moc šetrná. Slyšela, že v lese, kudy se jde do města, je banda loupežníků, a těm že se žádný neubrání. Pošeptala tedy sedlákově, aby poslal Honzu na trh do města, tak že se ho nejsnáze zbudou z krku.

Sedlák naměřil několik měr obilí a nařídil Honzovi, aby jel s ním na trh do města. Kamžpak stojí takový capart za tu cestu; ale Honza ani nemukl a šel. Prodal dobře. A když se vracel, čekali už ti lupiči v lese, a jak Honza do něho vkročil, vyřítlo se jich dvanáct z každé strany a hrnuli se na Honzu: „Peníze nebo život!“ „Co, vy tak?“ povídá Honza, chytne toho, co mu hrozil — a to byl jejich náčelník — ožene se jednou sem a tam, a už se válelo všech třiatdvacet po cestě a v příkopech. Jaké to bylo divení, když Honza přišel do statku. Což platno, nechat ho tam museli.

Za nějaký čas hučela selka zase do hospodáře, aby se nějak Honzy zbavil. „To už nejinak, než abych ho poslal do pekelného mlýna.“ A kdo do toho mlýna přišel, ten se už nevrátil.

Naměřil tedy Honzovi mletí a poslal ho do mlýna. Jiný by tam netrefil, ale Honzovi ukázal každý cestu, protože byl jako lamželezo. Když přijel do mlýna, podivil se, že všichni mlynářští byli celí černí. „Ale co,“ pomyslí si Honza, „vždyť nemusí být všecko všude stejné.“ Zřídí si mlýny a vynesou obilí na zásyp. Potom šel k těm mlynářským. Ti hráli v karty, a když dohráli, křičeli: „Můj bude!“ „Můj,“ vřeští druhý a „Já ho vyhrál,“ řve třetí. „No, no, mohli byste raději tamhle na mlýny dohlédnout,“ myslí Honza. Ale sotva se ohlédne, je semleto. Vysype tedy mouku do pytlů a chce ven. Ale tu máš! Nikde žádných dveří ani oken; kudy kam? Ti černí mlynářští začnou se okolo něho chumelit a jeden přes druhého chce ho k sobě přitáhnout.

„Járku, otevřete-li!“ rozkřikl se Honza, když mu toho bylo už moc. „Brr, kamaráde, teď jsi náš!“ Honza nedělal dlouhých okolků, chytl toho nejbližšího za krk, donesl ho ke kamenu a brousil mu oň kyčli, až z ní jiskry lítaly. Milý Luciper, toho Honza totiž chytl, řval a prosil, jen aby ho Honza pustil, že mu hned otevrou. Honza si dal říci a pustil Lucipera. Otevřeli mu a on jel domů s mletím.

Selka si už nevěděla rady, když se Honza i z pekelného mlýna vrátil. Ale jaké bylo její podivení, když z mouky, kterou Honza přivezl, napekla chleba kolik pecí, a mouky přece neubývalo. To bylo tak: Komu se poštěstilo z pekelného mlýna s mletím utéci, tomu mouky neubývalo.

Teď už selka nebručela na Honzu a dávala mu jíst dosytosti. A sedlák byl rád, že nemusil Honzu vyhánět.

Tak měl Honza pokoj až do smrti. Když umřel, šel rovnou cestou do nebe. Nadřel jsem se na světě dost, mohu mít nyní pokoj, myslel si a zaklepal na bránu nebeskou. Svatý Petr vyjde z brány, a když vidí Honzu, povídá, že do nebe nemůže, že by se ho ti andělíčkové tam báli. Tak šel Honza do pekla. Ale jak ho čerti uviděli, zata-rasili bránu a nechtěli ho živou mocí pustit. Honzu to už dopálilo, obrátil se a šel znova do nebe. Když pověděl svatému Petrovi, že ho v pekle nechtějí, pustil ho tedy do nebe, ale musel zůstat jen u vrat.

yl jeden král a ten měl tři dcery. Ale ty si vedly, jako by jim patřil svět. Hlavy nosily až do oblak, a pozdravil-li je kdo, jen se po něm ošklíby, nestál jim za slovo.

Doslechla se o tom jedna čarodějnice a povídala si: Počkejme! jak já je zkusím, je-li to pravda, že jsou takové. Přišla do zámku jako stará žebračka a jen dávala pozor, kde by je mohla potkat. Chvilku stála u brány, a tu jdou všechny tři, v samém hedvábí. Babka je hned pozdravila: „I dej pánbůh štěstí, krásné panenky,“ a myslela si, že jí něco dají za to pozdravení. Ale ty nic, každá jako můra, ani si jí nevšimly a jen nad ní nos ohrnovaly. A tak milá čarodějnice je na místě zaklela, žádný nevěděl kam. Najednou se ztratily a byly pryč.

Na zámku se strhl poplach, král dal celé město černě potáhnout a vydal po celé zemi mandát, kdo by o princeznách pověděl nebo je přivedl, že dostane velikou odměnu. Když ten mandát vyšel, lidé kroutili nad ním hlavou, ale nikdo se nehlásil, každý byl rád, že ty pyšné princezny jsou pryč.

Po čase jeden voják se ohlásil, že by šel hledat. Myslil si, najdu je, najdu, a nenajdu-li, však už se z toho nějak vytočím. Král ho hned uvítal, vedl ho do stáje, aby si vybral koně, kterého chce, a ještě mu přidal peněz, až vojákovi oči přecházely. Byl by si mohl koupit velký statek. Tak se vydal na cestu, dlouho jel, ale když už byl daleko a nikdo ho neznal, zastavil se na jedné hospodě. Usadil se tam, celé dni bendil, a na princezny ani nepomyslel.

Když to dlouho trvalo a nikdo se nevracel, král vydal nový mandát, kdo by ty princezny našel. Přihlásil se jiný voják, že půjde. Král ho také uvítal, ale už ne tak vesele, poručil, aby mu vybrali nějakou kobylu, dal mu hromádku peněz a ten jel. Pustil se zase tou cestou, a když přijel k té hospodě, najednou slyší samé ichuchú! výskali tam a ten první voják už na něj volal: „I vítám tě, kamarádíčku! Že jedeš také za těmi ztracenými holkami? Nech je a pojď si k nám zavdat!“ Toho nemusel dlouho pobízet, byli od jednoho regimentu, tak se hned

smluvili. Šenkýř jim nosil džbáněk za džbánkem a vojáci vesele zalévali hrdlo. Po princeznách ani nevzdechli.

Král doma čekal, a když nikdo nešel, vydal ještě jednu mandát, už potřetí. Tu se hlásí mladíček, řekl, že je chalupnický syn, že se jmenuje Honza a že by šel ty princezny hledat. Král se na něj podíval a neměl ani mnoho chuti takového holobrádka přijmout. No, ale byl tady, tak mu dal vyvést takovou sušku kobylku a přidal mu hrstku peněz. Honza dal kobyle kus chleba, co mu zbýval, a vyrazil ze zámku. Ještě se zastavil doma, měl starou matku, aby se s ní rozloučil. Nechal jí něco ze svého na přilepšenou a spánembohem jede.

Jel přes hory a kopce, nevěděl ani kam, až se dostal do hlubokého lesa, bylo to jako na ztracené vartě. Už se smrákalo, když uviděl světýlko. Přijel k němu, bylo to v malém baráčku. Podíval se oknem, ve světnici sedí stará bába, na klíně chovala černého kocoura a on jí očima svítil. Veliký kocour. Honza se chvíli rozmýšlel, ale přece zatukal, vešel do světnice a prosil, aby ho tam nechala do rána.

„Milý zlatý,“ povídá bába, „o nechání není, ale u mne se staví každou noc čert, on by tě odnesl. Bylo by tě ještě škoda.“ Když se pořád nechtěl hýbat, milá bába Honzu schovala do komůrky a zůstal tam. Uhodila jedenáctá, najednou čert přiletěl, jen těmi řetězy zachotil a rovnou na babu: „Fi, fi, koho tady máš, ty čarodějnice?“ „I koho bych tu měla,“ řekla bába, „nikoho tu nemám!“ Ale čert se vztekal, že tam někdo musí být a že ho roztrhá. Lítal z kouta do kouta, hádali se spolu, ale bába se nedala, najednou uhodila dvanáctá a čert odletěl. Nevyřídil nic.

Ráno bába pustila Honzu z komory, dala mu něco sníst a povídá: „Že jdeš, mládenečku, taky ty princezny hledat?“ „Ba jdu, babičko,“ řekl Honza. „Nemohla byste mně o nich povědět? Takové babičky znávají moc.“ „No víš, hochu, že jsi pořádný a žes pamatoval na svou matku, tak ti o nich povím. Čert se mi tady už pochlubil, jaké dostali tři královské princezny a kam je zašantročili. Povím ti o nich, ale zkoušek to bude ještě stát!“

Po snídani Honza se točí, protáhl se na lavici, pane, kdybych si tak mohl zakouřit. A bába povídá: „I copak o to, to ti mohu něčím pomoci!“ Přinesla pytlíček divokého koření, když prý si to zakouříš,

budeš mít síly, že tě žádný nepřemůže, ani ten dvanáctihlavý drak. Potom mu dala ještě kousek provazu a povídá: „Tohle si vezmi, a jak ho budeš potřebovat dlouhý, on se ti sám natáhne. A teď musíš jet daleko, daleko, až se dostaneš k jedné hoře o samotě, na té hoře nic neroste. Najdeš tam velikou díru, zavalenou kamenem. Ten kámen odval a spustíš se po provaze dolů. Ostatek uvidíš. Jen tolik ti ještě řeknu, ať se vyhneš falešným kamarádům.“

Honzík babě poděkoval, rozloučil se s ní a dal se na cestu. Jel zrovna okolo té hospody, co se tam ti dva vojáci roztahovali. Jak ho zhlédli, hned na něho volali: „Kamarádíčku, pojd' mezi nás. A jedeš-li taky ty můry hledat, nech je čertu a pojd' mezi nás!“ Když se na něj oba tolik všeli, Honzík si dal říci, zaplatil jim útratu a povídá: „Hoši, tohle nic není, já nemám na takové traktace kdy, to si musíte k sobě hledat jiného.“

Posilnil se a zas jede dál, už s nimi dále nemluvil. Chlapi když viděli, že jede jako najisto, jeden do druhého dloubl, a že pojedou taky. A hned okolo něho a jeli s ním. Honza si jich kale nevšímal, jen koukal, ukáže-li se ten vrch, aby dlouho nezahálel.

Už jeli kolik dní, najednou se jim ukázala hora a Honzu hned napadlo, že to je ta, co mu o ní čarodějnice povídala. A taky byla! Oba vojáci ještě dole okouněli, ale Honza se hned pustil vzhůru a pomalu byl na samém površí. Vojáci si povídají: „Kam se to ten sysel škrábe! Že on něco ví! Jinak to nepůjde, musíme za ním.“

Nechtěli se ho už pustit, a teď vidí, jak se tam hmoždí s velikým placákem. „Tak co, hoši,“ povídá Honza, „když jste tady, pojdte mi pomoci hnout tím kamenem!“ Hoši hned zabrali, ale kámen se ani nehnul. Honza je chvíli nechal, sedl si vedle na kámen a nacpal si dýmku z toho pytlíčku, co mu dala čarodějnice. Trochu si zakouřil, vidí, že vojáci nemohou nikam a jen láteří, tak jim povídá: „Pusťte, zkusím to zas já!“ Opřel se o kámen, jen to luplo, a kámen hned povolil. Otevřela se jim hluboká díra. Honza samou radostí na nic nevzpomněl a křičí: „Tak hoši, ty princezny máme. Jsou tam, jen jak to půjde dolů.“

Vytáhl ten provaz, co měl od čarodějnice, a povídá vojákům: „Žádná pomoc, teď polezeme jeden za druhým, a kdyby bylo zle,

každý dole trhne provazem.“ Nejdříve spustili prvního vojáka. Drželi mu provaz, pomalu lezl dolů, ale najednou byl provaz u konce. Podíval se do díry a vlasy se mu strachem zježily, taková tam byla ještě hloubka! Honem trhal provazem, div ho nepřetrhl. Vytáhli ho, strachy byl celý zelený, ale neříkal nic a byl rád, že je už nahoře.

Teď přišla řada na druhého vojáka, ale dopadlo to s ním zrovna tak. Najednou byl provaz u konce, voják viděl pod sebou hlubinu, a tak škubal provazem jako potrhlý. Nestačili ho vytahovat. Honza jim řekl: „Hoši, nic naplat, teď polezu já. Ale za to vás prosím, kdyby se něco stalo, mám doma starou matku, co by si beze mne počala! Tak to dobře chytněte do ruky!“ Oba vojáci slibovali, že dají pozor, ale v duchu byli rádi, že se Honzy zbaví a že ho ošidí.

Spustili ho do díry, provaz se mu natahoval, jak bylo potřeba, až se dostal na dno. Tam byla veliká louka a tři zámky se tam blýskaly jako z křišťálu, jeden vedle druhého. Honzu obešla hrůza, když si pomyslí, kde to je.

Přišel do prvního zámku a tam byla nejstarší ztracená princezna. Hned radostí vyskočila, žene se k němu, že neměl ani kdy jí něco říci, a povídá: „Bylo by to, Honzíčku, všechno hezké, ale nevím, dokážeš-li to. Tuhle máš meč, ten seká jako divý, a já ti také pomohu.“

Než to spolu dojednali, celý zámek se začal třást, a její muž byl tady, drak sedmihlavý. Princezna schovala Honzu honem pod schodník a drak už byl tady. „Fi, fi, smrdí mně tu člověčina! Koho tu máš? Dej ho sem, sice tě roztrhám i s ním!“ A vztekal se až hrůza. Princezna mu povídá: „Nezlob se, mužičku, já ti všechno povím.“ Přivedla Honzu, drak ho trochu ofuněl a povídá princezně: „Když je už tu, dej nám něco k obědu, aby se posilnil. Budeme se spolu potýkat.“ Když jedli, drak jen pořád: „Jez, jez, ať něco zmůžeš.“ Ale Honza se v jídle jen trochu popáral, vzal svou dýmku, nacpal toho divokého koření, zapálil a povídá drakovi: „Jen, kamaráde, jez, já jsem už najedený.“ Když bylo po obědě, šli spolu na tu louku a drak hned, že se tedy zkusí, kdo s koho. Ale ještě se ani neobrátil, milý Honza se rozehnal a všech sedm hlav se válelo po zemi, jako když je sfoukne. No, neměli kdy na dlouhé rozprávky, milého draka hodili do jámy, zaházeli hlínou, aby ti druzí švagři nic nepoznali, a princezna povídá: „Milý hochu, mne

jsi vysvobodil, ale čeká tě ještě horší práce, nevím, jak to dokážeš.“

Vedla ho do druhého zámku, tam byla prostřední princezna a také měla draka za muže. Zase Honzu schovali pod schodník, a za chvíli přiletěl drak devítihlavý. Hned začal prskat: „Fi, fi, koho to tu, ženo, máš? Dej ho sem, sice tě roztrhám i s ním!“ Princezna se třásla jako list a povídá: „Nezlob se, mužíčku, koho bych tu mohla mít? Jenom se nezlob, já ti ho ukážu.“ Přivedla Honzu, drak po něm kouká, pomlaskoval si, co to je za chlapíka, a povídá ženě: „Něco nám přece podej, ať se ten červíček posilní, budeme se spolu potýkat.“ Zasedli k jídlu a ten drak Honzu jen pobízel: „Jez, jez, ať něco dokážeš.“ Ale Honza do jídla jen dřob, vytáhl svou dýmku a kouří. A nechal draka jíst. Ten za chvíli všechno zhltl, a tak prý pojď, ať zkusím, co jsi zač. Přišli zase na tu louku, co stály ty zámky, drak hledal nějaké místo, ale vtom se Honza rozehnal mečem, a hned asi pět hlav se koulelo po zemi. Ale drak vylítl jako divý a teď to šlo. Honza nestačil mečem mávat, ale sekal, hlavy lítaly, až byly všechny dole. Princezny samou radostí nemohly ani mluvit, draka hned hodili do jámy, zaházeli, jako by nebylo nic, a princezny povídají Honzovi: „My jsme už vysvobozené, ale ten třetí drak má dvanáct hlav, jen zmůžeš-li ho!“ Zůstal u nich do rána, všechno mu snesly, nejsilnější jídla, a ráno ho vedou do třetího zámku.

Tam byla nejmladší princezna. Přijdou tam, neměli dlouho kdy, princezny Honzu schovaly pod schodník, a už přiletěl ten drak dvanáctihlavý. Hrozil, že princeznu roztrhá, tak přivedla Honzu a drak mu povídá: „Cos mě přišel, červíčku, škádlit? Zkusím tě, kdo s koho, ale dříve se najíme.“ Honza nejedl, jen si z dýmky zakouřil a po jídle ho drak zavedl na louku. Ale teď bylo teprve zle! Honza nestačil mečem mávat, byl jako v ohni, už byl celý umdlený, a pořád tolik hlav! Ale teď milé princezny přiskočily všechny tři, daly se do draka, až se natáhl a bylo po něm. Ani ho už nikam neuklízeli, nechali ho tak.

Teď ty princezny děkovaly Honzovi, litovaly toho, jak byly pyšné, už prý jsme za to zkusily dost, jen kdybychom byly zase na božím světě. A teprve bylo plno radosti, ale Honza měl toho už dost, jen aby byl s nimi nahoře. Přišli k díře, provaz tam ještě visel, Honza

zatahal, potom přivázal nejstarší princeznu. Když ji vytáhli, šla druhá, a naposled nejmladší.

Princezny byly nahoře a Honza si teprve vzpomněl, jak mu stará čarodějnice říkala, aby se vyhýbal falešným kamarádům. Najednou ho napadla úzkost, co ti vojáci nahoře. Byla tam malovaná truhlička, nasypal do ní zlata a vespod připsal: To posílám svým kamarádům a pošlu ještě větší truhlu. Vojáci cítili, že to je lehké, truhličku vytáhli, a řekli si: „Aha, teď půjde on.“ Zatáhli, a najednou jako by se jim provaz vysmekl, milého Honzu pustili dolů.

Princezny celé uděšené spustily nářek, běhaly okolo té díry a vojáci se jen šklíbili. Teď byli oni páni, tak povídají: „Jaképak nářky, žádný tam pro něj nepoleze a vy musíte s námi, nebo odtud živé neodejdete.“ Princeznám nic nezbývalo, musely jít s nimi.

Vrátili se domů, ve městě bylo hned plno slávy, a král rozhodl, že se budou strojit svatby, aby si každý z těch vojáků jednu princeznu vybral. Ale princezny prosily: „Tatínku, ještě jsme od těch draků umořené, ať se ještě se svatbami počká.“ O Honzovi neřekly ani muk, to se bály.

Honza, co měl dělat, chodil po těch zámcích, až přišel do třetího, co bývala nejmladší princezna. Prohlíží pokoje a tu vidí truhličku a u ní železný klíč. Otevřel, a tam zas byla jiná truhlička, stříbrná, a u ní stříbrný klíč. Otevře ji, a byla v ní zlatá truhlička, honem otočil zlatým klíčem a byla tam píšťalka. Zapískl, a najednou stál před ním mužíček a ptá se ho, co pán poroučí. Honza mu povídá: „Chci být nahoře u královského zámku, a ať mám s sebou pár regimentů vojáků.“ Hned byl u královského města a dva generálové přijdou a poslušně se mu hlásí.

Honza jim poručil, aby sestavili vojsko před zámkem, a sám šel nahoru. Jeho kamarádi už tam seděli a všecko se chystalo k svatbě. Když Honzík vešel, oba vojáci, jako když do nich uhodí, ale princezny vyskočily a běžely mu naproti. „Ach tatínku, tatínku! Tohle je ten, co nás vysvobodil.“

Hned se hostina zastavila, už se žádný talíře ani nedotkl, a oba vojáci, když viděli, že je zle, začali prosit. Honza byl dobrák, ještě by si byl dal říci, ale král povídá, že se s nimi musí udělat krátký konec,

aby už nikdy nikoho neoklamali. A dal je oba nadosmrti do basy.

Ted' se teprve slavila pravá svatba. Honza si vzal nejmladší princeznu a oba jeho generálové ty dvě starší. Princezny byly jako zjinačené, kde jaký žebrák, samy je zvaly nahoru a každý se tam měl dobře. Honza vzal svou maminku k sobě a ta jim chovala vnoučata. A to je pohádka konec.

HONZA Z ŘEZNÍKA KRÁLEM

Byl jeden sedlák a měl dva syny. Staršího Vaška nechal při živnosti, ale mladšího, Honzíka, chtěl dát na řemeslo, zdálo se mu, že do hospodářství není. Honzík byl odhodlaný na všechno, a že se dá na řeznictví. Táta mu našel místo, a když byl Honzík vyučený, vzal si peníze na cestu a šel na vandr. Leckde se na čas zastavil, a když se mu nelíbilo, šel zase dále. A pak si umínil, že půjde hodně daleko, než se někde usadí.

Šel, až přišel před velikánský les, ani si nepomyslel, že je tak dlouhý. Už bylo hodně pozdě, za soumraku v milém lese zabloudil a nevěděl, kde je. Chodil sem tam po lese, až se mu zdálo, jako by se zablýskla hvězdička. Šel po ní dále a poznal, že to je v nějakém stavení světýlko. Přišel až k němu a vidí, že to je malá chaloupka. Jde k okénku a tiše se dívá, kdo tam je, nemusí-li se bát.

V chaloupce seděl stařeček, držel v rukou knihu a tiše četl. Když Honza nakoukl oknem, stařeček povídá: „Pojď dále!“ Honza tiše odskočil a stojí. Stařeček zase čte, a když Honza nakročil blíže, po-

vidá: „Pojď dále!“ Honza si myslí, co mám dělat? Stojí, přemýšlí, stařeček čte dále, ale jak Honza nakročil blíž, zase povídá: „Pojď dále!“ Když už to bylo potřetí, Honza si pomyslel, no, snad to bylo v té knize, však mi krk nevezme. Byl silný, měl nůž, tak šel a zabušil na dveře.

Stařeček mu otevřel a povídá: „Hochu, tys zabloudil.“ „Ba, to, stařečku, zabloudil, a nevím, kudy bych vyšel, tak jsem byl rád, když jsem u vás uviděl to světýlko. A musím říci, jak jsem byl udivený, když jste mi říkal: Pojď dále.“ „I hochu,“ povídá stařeček, „já tě nevolal, to je tam v té knize, za chvíli tam přijde vždycky: pojď dále.“

Smluvili se, Honza tam zůstal, stařeček mu přinesl židli, že bude ušlý, a také se ho ptal, má-li hlad. Honza povídá, že má hlad hodný, když celý den bloudil po lese. Tak mu přinesl večeři, co měl, chleba, trochu nějaké kaše, a Honza se najedl. Stařeček mu ukázal, kam si má lehnout, že se mu tam nic nestane. Honza si lehl a vyspal se do rána. Ráno stařeček vstal, zatopil na snídání, aby hosta uctil. Když to uvařil, Honza prosil, dostane-li nějaké snídání, že zaplatí a půjde dál. Stařeček povídá: „Snídání jsem ti uchystal, máš uvařeno,“ a hned mu dal jíst.

Když se najedli, stařeček se ptá: „A kam chceš jít?“ „Ani sám nevím,“ řekl Honza, „ale rád bych někam daleko.“ „Kdybys chtěl,“ povídá stařeček, „dal bych ti radu. Tam a tam v té zemi je král a ten má dceru, ta má být drakem utracená. Kdybys ji vysvobodil, dostaneš ji za manželku.“ Honza si to rozvažuje a ptá se: „A je to daleko?“ „No, je to hezky daleko,“ řekl stařeček, „ale tolik ti radím, abys byl silný! Je to velká práce.“

Honza povídal, že to zkusí. Stařeček mu na cestu přidal peněz a Honza viděl, že ještě mnoho jídla zbývalo. Ptá se ho: „A pro koho to je! To je jídla!“ Stařeček povídá: „Počkej, uvidíš, až přijdou moji soudruhové.“ Vytáhl píšťalku, zapískal na ni, a najednou přibíhali psi, skákali kolem něho a štěkali. Když jich bylo plno a když žrali, řezník si ty psy prohlížel a tuze se mu líbili, jeden lepší než druhý. Povídá stařečkovi: „Ale to jsou krásní psi! Tenhle je nejlepší! To je pes!“ „Tak by se ti líbil?“ ptal se stařeček. „Panečku, ten by se mi líbil.“ „Tak je tvůj, někdy ti bude dobrý!“ Honza se ptal: „Jak ho vzít?“

„I on ti půjde sám.“ „A jak se jmenuje, abych ho mohl volat?“ Stařeček povídá: „Tenhle se jmenuje *Sokolo*.“

Honza si ještě prohlížel ostatní a myslel si, kdyby měl dva, že by se jim nestýskalo. Za chvíli zase na jednoho psa ukázal: „Tenhle je hezký, ten by se mi také líbil!“ „I ten je tvůj,“ řekl stařeček. A už měl dva. „A jak se tenhle jmenuje?“ ptal se Honza. „Ten se jmenuje *Vokolo*.“ Když měl už dva, ještě přiběhl jeden, a tolik se lísal k Honzovi, div mu na hlavu neskočil. Honzovi se ještě více zalíbil a stařeček mu ho také dal. „A jak ten se jmenuje?“ „*Naněj*!“ řekl stařeček. Tak měl Sokolo, Vokolo, Naněj. A když je měl, dědeček povídá: „To by ještě nic nepomohlo, tuhle ti dám píšťalku, tu si schovej, abys ji měl pořád v kapse, aby se ti psi neztratili. Ať budou kdekoliv, jak zapískneš, všechno rozbijí a přiletí tě bránit.“ Milý Honza si píšťalku schoval a dědeček mu povídá: „Ještě mám pro tebe škatulku, a v té je mast, kdyby tě někdo uťal nebo posekal a mastí si to namažeš, hnedle to sroste jako nic.“

Dal mu škatulku, Honza se rozloučil a putoval pryč. Šel dále a každý se za ním ohlížel pro ty nevidané psy. Všude se poptával na to město, jak mu o něm dědeček povídal. Konečně přišel na jednu hospodu před tím městem a ptá se, co tam je nového, je-li to pravda s tou princeznou. „Ó, to je pravda,“ řekla šenkýřka. Ale víc s ním nemluvili, jen potutelně koukali a za chvíli se ho šenkýřka ptala, nechce-li u nich byt. Aby šel, že ho provede po pokojích. Honza šel, psi se hrnuli hned za ním a šenkýřka měla na to zlost, že psi jsou pořád s nimi. Šli do jednoho pokoje, Honza si to prohlížel, stůl, židle, bylo to dost v pořádku. Šenkýřka povídá: „To by bylo pro vás ve dne a v tomhle druhém byste mohl spát.“ Zavedla ho do druhého a v tom prvním, aby nevěděl, zavřela jednoho psa. Šli dále, zase to tam prohlížel, ale neřekl ještě, že má chuť tam zůstat. Tak ho zavedla do třetího pokoje a zase, když měla zavírat, nechala tam druhého psa. A ve třetím zavřela třetího.

Tak si to ujednali s mužem, že mu ty psy pozavírá, a v posledním pokoji že bude na něj muž čekat. Mysleli si, podle těch psů, že je moc bohatý. Poslední pokoj otevřeli, a Honza tam vidí plno šavlí, uprostřed stál špalek a na něm sekera, všechno krvavé. A ten šenkýř povídá

Honzovi, na ten špalek že musí položit hlavu, že odtamtud živ nevyjde.

Honza se lekl, psy okolo sebe neviděl, ale vzpamatoval se ještě a prosí šenkýře, aby mu dovolil před smrtí zapískat na tu píšťaličku. To že dovolí, že si může zapískat po libosti. Honza vytáhl píšťalku, a jak zapískl, psi jeden po druhém vyrazili okna a hned je měl všechny tři u sebe. Teď se zase lekl šenkýř. Honza jen řekl: Sokolo, Vokolo, Naněj! A milí psi šenkýře hned roztrhali. A když byli hotovi, poslal je na šenkýřku, a za chvíli byli roztrhaní oba dva.

Když měl tohle z krku, Honza šel a udal to královi, co se tam na hospodě dalo. Ale ve městě byl všude zármutek, čekali každou chvíli, že princeznu budou muset vydat drakovi. Král ho neměl kdy vyslyšet a povídá, že má teď velkou starost. Honza se ho ptá: „A jakou?“ „Ale takovou, že má dcera se má dostat tomu drakovi na roztrhání.“ „No,“ povídá Honza, „snad se to dá ještě změnit?“ A král hned na to: „A jak by se to dalo změnit?“ „Inu, kdyby se našel člověk, který by se dal s drakem do boje.“

Král mu na to řekl, kdyby se takový člověk našel, že mu dá princeznu za ženu, ať je kdo chce. A celé království že mu přidá. Honza se hned nabídl, že by se o to pokusil. Vyšli za město, byl tam vrch a ve skále byl ten drak. Princezna už tam byla, černě ustrojená, a klečí tam, jak to dopadne. Honza přišel se svými psy, nůž měl vytažený a vyptával se, kudy drak leze.

Najednou se drak hrabe zpod skály, Honza počkal, až do polou vylezl, obešel ho kolem, ze tří stran stáli psi, Honza sám šel k hlavě a zavolal: „Sokolo, Vokolo, Naněj!“ A jak zavolal, svým velikým nožem se rozpřáhl, bodal a psi zase, co měli síly, trhali. Drak se bránil, trhal také, Honza už krvácel a také jeden pes, ale šťastně tu saň zabili.

Honza z toho všeho padl do mdloby, ale hned ho vzkřísili, a když ho přivedli k životu, princezna ho vzala do zámku, ale těch psů se všichni báli. Jeden měl nohu porouchanou, nemohl na ni, tak ta princezna povídá, že ho snad musí zabít. Honza jí na to řekl: „I to je všechno maličkost!“ Vzal škatulku, mastí psovi nohu namazal, hned to srostlo, za chvíli se pes vylízal a nekulhal.

Když přišli do hradu, všichni ho vítali, byla nevýslovná radost, král ho dal přestrojit do královských šatů a ty psy měl ve velké vážnosti.

Honzík se stal velkým pánem. Teď teprve králi vypravoval, co se mu cestou na té hospodě stalo. Hned tam šlo vojsko na prohlídku, a teď viděli, že to je tak pravda. Hledali a pod stavením našli mnoho kostí a veliké bohatství. Král rozsoudil, že polovici pokladů dostane Honza a polovice se rozdá chudým, aby to bohatství bylo požehnané. Honza ze svého jeden díl dal tomu dědečkovi poustevníkovi a jeden rodičům, sám měl od krále peněz dost. Král mu dal princeznu za manželku, měli slavnou svatbu a spokojeně žili. Ale té hospodě se dlouho každý vyhýbal.

HONZA A JEHO KŮŇ

Byl jeden sedlák a měl tři syny. Nejmladší se jmenoval Jan, říkali mu Honza, a všichni mysleli, že je hloupý. Sedlák posílal dva starší do světa na zkušenou, ale Honza, jak to slyšel, povídá: „Já půjdu také s vámi!“ „Ty bys tam pořídil, ty seď doma,“ smáli se mu bratři.

Matka nachystala starším na cestu jídlo, otec jim dal peníze, ale Honzovi dali ode všeho málo, protože mysleli, že daleko nedojde a že se jistě brzy vrátí. Honza se pustil za bratry a šli všichni tři, až se dostali do velikého lesa. Šli tři dni a tři noci, ale nemohli dojít konce. Čtvrtého dne přišli na louku, tam se páslo mnoho koní, ale pastýře tam vidět nebylo.

Starší bratři se spolu radili: „Jak bychom tomu hloupému Honzovi

utekli?“ „Víš co,“ povídá nejstarší prostřednímu, „vezmeme si každý po jednom koni, ujedeme a Honza ať si jde, kam chce.“ Jak řekl, tak udělali a Honzovi ujeli. Honza až zaplakal, jak mu bylo líto, že ho bratři opustili. Odešel z louky a vrátil se zase do lesa, kterým tak dlouho šli. Chodil sem tam a byl smutný. Konečně přišel na mýtinku a tam se pásł hubený koníček. Honza přišel k němu a kůň promluvil lidskou řečí: „Proč jsi smutný, Honzíčku?“ Honza pravil: „Oh můj koníčku milý! Zázrak boží, že ke mně mluvíš. Jsem rád, že ti mohu požalovat. Mám dva bratry, šli do světa na zkušenou a ujeli mně. Nevím, co si mám počít!“ Kůň mu řekl: „Víš co, poslouvej mne, a co ti přikážu, dělej; budeš-li mne poslouchat, dobře s tebou bude.“ Honza povídá: „Dobrá, budu tě poslouchat.“ „Sedni si teď na mne,“ povídá kůň, „ponesu tě, vím, kam s tebou pojedu. Ale pověz mi, mám-li s tebou jet po zemi či letět v povětří?“ Honza řekl: „Jeď, jak rozumíš!“ „No, tak s tebou poběhnu po zemi,“ řekl kůň.

Dali se na cestu, a když jeli lesem, našel tam Honza zlatou podkovu a volal: „Koníčku, tu je pěkná zlatá podkova, já si ji vezmu.“ „Neber ji,“ napomínal ho kůň, „ať s ní nepřijdeš do neštěstí.“ „Koníčku milý,“ řekl Honza, „já ti tu podkovu přibiji, bude ti pěkně slušet.“ A přece tu podkovu vzal.

Ujeli zase pár mil a na cestě ležela lidská hlava se zlatými vlasy. „I to je divná hlava,“ volá Honza, „tu si také vezmu.“ Kůň povídá: „Nevím, abys nepřišel do neštěstí, s mrtvým tělem nejsou žerty!“ Ale Honza si přece vzal i tu mrtvou hlavu.

Konečně se dostali z toho velikého lesa a přijeli do města k jednomu králi. Tomu králi umřela žena, měl po ní dceru, a i ta se mu ztratila. Král se Honzy vyptával, odkud je, Honza mu pověděl, a král mu řekl: „Zůstaň u mne za pacholka!“ Honza zůstal a kůň mu povídal: „Nedávej mne mezi ostatní koně, ale žádej krále, aby ti pro mne dal zvláštní stáj.“ Honza poprosil krále a ten mu slíbil, že tak udělá.

Jan sloužil u krále za pacholka celé dva roky. Byl pořádný, a jak přešly dva roky, král ho ustanovil hospodářem nad svým dvorem a nad svou čeledí, dal mu všechno v moc, co bylo třeba ke koním, i světlo nočního času. Jednou kůň Honzovi řekl: „Honzíčku, ty jsi přece jen hloupý, nač ty pálíš světlo, můžeš si něco u hospodařit a mně

koupit chleba; vezmi si tu podkovu a zavěs ji pod poval, bude ti pěkněji svítit než to světlo.“ Jan tak udělal. Podkova mu pěkně svítila jako sluníčko.

Pacholci se divili, že hospodář na světlo bere a jim nic nedává; záviděli mu toho a žalovali to před králem. Král povídá: „Čím vám svítí, však potmě nechodíte?“ „Svítí nám podkovou,“ řekli pacholci, „a ta svítí pěkně jasně.“ Král si dal Honzu předvolat. Honza přišel, padl před králem na kolena a prosil, aby mu odpustil. Král mu řekl: „Milý hochu, nepros mne, ale přines mi tu podkovu!“ Honza mu podkovu přinesl a král si ji podržel, protože to byla podkova drahá, ze samého zlata a diamantů. Jan dostal za ni od krále veliký dar a svítil zase světlem, jako svítíval dříve.

Po čase mu kuň zase řekl: „Honzíčku, ještě si pomůžeš, abys světla nemusil pálit. Vezmi tu umrlčí hlavu, ta ti bude pěkněji svítit než podkova.“ Honza vzal hlavu a svítila mu pěkněji než ta podkova, po celém dvoře byla záře.

Pacholci zase žalovali, že jim hospodář umrlčí hlavou svítí. Král se tomu velice divil, podíval se na hlavu, dal Honzu k sobě předvolat a řekl: „Ty šelmo, tys mi ukradl mou dceru, princeznu, a usmrtil jsi ji; hned zítra půjdeš na šibenici, moje dcera měla právě takové zlaté vlasy.“ Honza se vrátil do dvora celý zaražený a přišel si k svému koníčkovi postěžovat: „Tentokráte je se mnou zle, můj koníčku; mám jít na šibenici!“ Koníček povídá: „Vidíš, říkal jsem ti, abys hlavu nebral, ale netrap se, ještě si pomůžeš; ať ti král napíše list, abys mohl projít, kde chceš, a řekni mu, že mu jeho princeznu vyhledáš.“

Honza šel a prosil krále, aby ho ještě nechal naživu. Král řekl: „Nechám tě, ale milosti ti nedám!“ Honza řekl: „Pane králi, dejte mi pardon, napište mi list, abych mohl všude jít, a já vám vaši princeznu vyhledám!“ Král mu povídá: „List ti dám, a vyhledáš-li ji, dostaneš milost.“ Napsal mu list zlatem, Honza sedl na svého koníčka a dali se na cestu.

Jeli přes třicet pustých lesů, ale jinou cestou, až přišli ke skále tak veliké, že ji nebylo možné přehlédnout ani na výš, ani na šíř. Koníček řekl: „Uhoď do té skály, ona se ti otevře, udělají se ti schůdky do země, dole najdeš dům a v tom domě starou babu; ta baba bude

kolíbat v kolíbce tu královskou princeznu a hned tě uvítá: „Ach můj milý Honzíčku, kde jsi se tu vzal? Už kolik let tu jsem, a člověka jsem neviděla, až tebe!“ Ale ty tu babu hned uhod', až omdlí, potom popadni princeznu, a co můžeš, utíkej po těch schodech nahoru! Kdyby ses omeškal, skála by se zavřela, a zahynuli byste oba.“

Honza se opřel o skálu, zkusil, otevře-li se mu, ale skála se ani nehнула. Tu se koníček opřel nohama, skála se otevřela, udělaly se schůdky a Honza jen letěl pod zem pro princeznu. Přišel tam do jednoho domu, kde svítili. Vešel do světnice, stará baba kolébala princeznu v kolébce a hned ho uvítala: „Ach, můj milý Honzíčku, kde jsi se tu vzal? Už kolik let tu jsem, a člověka jsem neviděla, až tebe!“ Ale Honza přiskočil, uhodil babu, až omdlela, popadl princeznu z kolébky a utíkal, co nohy stačily, po schodech nahoru. Sotva vyskočil na zem, skála se zavřela. Posadil princeznu před sebe na koně a jeli pomalu domů.

Když se vrátili, král se velice radoval, že mu Honza přivezl princeznu, vzal ho na milost, a měl-li Honzu dříve rád, byl mu nyní ještě milejší. Zavolal princeznu a řekl jí: „Milá dcero, ty si vezmeš Honzu za manžela, protože tě našel a přivezl domů.“

Princezna se přičila, nechtěla Honzu za manžela, ale král stál na svém. Když princezna viděla, že otec jinak nedá, řekla: „Vezmu si ho, ale jen tenkrát, přinese-li mi tři ořechy a v nich ať jsou celé šaty pro mne, aby mi nebyly ani malé, ani veliké; ty šaty musím mít na svatbu, potom půjdu za něho.“ Král si pomyslně, to je dost těžká věc, ale zavolal si Honzu a řekl mu: „Princeznu jsi mně našel, vyhledej mi ještě takové tři ořechy, co by v nich byly svatební šaty pro mou dceru.“

Honza jde k svému koníčkovi a povídá mu: „Koníčku, co ti mi náš král neporučil! Mám mu vyhledat svatební šaty pro princeznu ve třech ořechách.“ Koníček řekl: „I to není tak těžké, jen pojď, to my vyhledáme. Sedni si na mě a já tě ponesu. Dojedeme tam k té skále, kde ta princezna byla, ty ořechy tam budou v té kolébce v konci, v hlavě.“

Jeli tam, koníček se opřel do té skály, skála se otevřela. Jan vešel do toho domu, našel ty ořechy, jak mu koníček pověděl, ale baba ho tamodtud hnala. Utekl jí přece a přinesl ty tři ořechy princezně. Prin-

cezna si hned oblekla šaty, jen na ní svítily. Král se zaradoval a řekl: „No, milá dcero, teď si již vezmeš Honzu za manžela?“ Ale princezna povídá: „Můj zlatý pantáto, ještě musí být jedna věc: ještě musím mít tři péra z draka zpoza červeného moře a těmi péry se musí psát naše smlouva, a potom budeme svoji.“ Král se zarmoutil a pravil: „To je už velice těžká věc.“

Zavolal k sobě Honzu a řekl mu: „Honzíku, našel jsi mi princeznu a přinesl jsi ty tři ořechy; budeš-li chtít, najdeš a doneseš i tři péra z draka zpoza červeného moře, a to bude tvoje štěstí.“ Jan šel ke koníčkovi a řekl mu: „Koníčku milý, král po mně žádá věc těžkou: mám jít za červené moře k drakovi pro tři péra.“ „To je opravdu těžká věc a daleká cesta,“ povídal koníček, „ale pokusíme se o to. Ať ti král potvrdí list, abys všude mohl jet, a půjdeme hledat.“ Král mu potvrdil list, Honza s ním šel ke koníčkovi a ten mu řekl: „Tak si sedni na mne a pojedem.“

Jeli a přijeli k velikému městu královskému. Koníček řekl Honzovi: „Teď se mne slez, jdi ke králi, který tu panuje, aby ti na listě potvrdil, žeš tu u něho byl, a ptej se na červené moře, ať víme, kudy jít!“ Jan tak udělal, šel ke králi a žádal, aby mu potvrdil list. Král se na Honzu podíval a ptal se: „Kam jdeš?“ Honza řekl: „Za červené moře naší princezně pro tři péra z draka!“ Král se zamyslíl a řekl: „Oh, na dalekou cestu jsi se dal!“ „Prosím vás, pane králi, kde to je?“ ptá se Honza. Král mu odpověděl: „Já o tom slýchám, ale sám o tom dobře nevím. Víš co, já ti list potvrdím, jdi a hledej. Najdeš-li to, zeptej se mi tam, jak bych vody dostal? V mém městě bývalo vody dost, ale teď nám vysychá, není vody než v mém královském hradě, ale ani té není tolik, jako bývalo!“ Potom mu potvrdil list a řekl: „Jdi spánem-bohem! Přijdeš zase ke druhému městu a ke druhému králi,“ a ukázal mu cestu.

Honza šel na hospodu, sedl na koníčka a jeli dále. Za několik dní dojeli ke druhému královskému městu a tam Honza zase žádal krále, který tam panoval, aby mu potvrdil list, že tam byl. Král prohlíží list a ptá se ho: „Kam jdeš?“ „Za červené moře k drakovi, naší princezně pro tři péra,“ řekl Honza. Král se zamyslíl a povídá: „No, to je daleká cesta, já o ní sám nevím, ale víš co, jdi a hledej, a přijdeš-li tam, zeptej

se mně na tuhle věc: mám plno stromů v zahradě a jeden mi třikrát do roka vykvetl a dával ovoce, ale teď mi schne: zeptej se mi tam, bude-li mi ještě ten užitek dávat, jako dával dříve. A tak jdi sbohem a zase přijdeš do jiného města královského, půjdeš-li touto cestou.“

Honza se vrátil na hospodu ke koníčkovi a dali se na cestu. Dlouho jeli, až se dostali do třetího královského města. Honza přišel ke králi a zase žádal, aby mu potvrdil list. Král se podíval do listu a ptal se: „Kam jdeš?“ „Za červené moře k drakovi, naší princezně pro tři péra,“ řekl Honza. Král mu povídá: „Už nemáš daleko, ale až tam přijdeš, zeptej se mně tam na tuhle věc: mám dceru, tři léta už je nemocná, je jí zle, uzdraví-li se mi ještě? A tak jdi sbohem!“

Honza se vrátil na hospodu, koníček už čekal a povídá: „Už nemáme daleko k červenému moři. Jak přijdeme ke břehu, je tam taková stará baba, co převáží. Volej na ni: „Stařenko, převezte mě!“ Ale ona tě nebude chtít převézt, až jí povíš, jak dlouho se bude na tom moři trápit!“

Když přijeli k moři, Honza šel na břeh a volal: „Stařenko, převezte mě!“ Baba přijela s proutěnou lodičkou a ptala se ho: „Daleko-li jdeš?“ Honza řekl: „Za červené moře k drakovi, naší princezně pro tři péra!“ Stařenka povídá: „Já tě převezu, ale zeptáš se mi tam, jak dlouho se ještě budu na tom moři trápit!“ „I to já se vám zeptám, stařenko,“ řekl Honza.

Stará baba vzala Honzu na lodičku a koníček zůstal na louce, až se Honza vrátí. Když přijeli přes moře, stařenka mu ukázala veliký dům, tam že je ten drak. Honza vešel do síně, tam stál chlapec a toho se ptal: „Kam bych měl jít k drakovi?“ Chlapec mu ukázal na schody a řekl: „Jdi až na páté patro!“ Honza šel po schodech, přišel do velké světnice, tam byla dívka a hrála na housle. Hned jí řekl, že přichází k drakovi pro tři péra. Dívka povídá: „Mládenče, tu nemůžeš zůstat; můj pán je zlý, hned by tě roztrhal, že by z tebe nezůstalo ani prášku.“

Honza ji prosil, aby ho někde schovala, pomohla mu k těm třem pérům a draka se zeptala na ty věci, které mu uložili ti tři králové a stará baba prevoznice. Dívka ho schovala do díry pod dlážku. Za chvíli přiletěl drak do světnice, byl hrozně veliký, měl devět hlav a křičel: „Copak to tu je? Tady smrdí člověčina!“ Dívka řekla: „Pane

můj, co se vám zdá? Přišel jste z venku a máte v sobě jiný vzduch.“ Drak chtěl jíst, dívka mu hned přinesla mísu jídla, drak se najedl, potom se škrábal v té první hlavě a povídá: „Podívej se mi na tu hlavu, cosi mně tam štípe!“ Dal si hlavu dívce do klína, dívka mu v ní vískala a drak usnul.

Když už tvrdě spal, dívka mu vytrhla jedno péro z hlavy. Drak se probudil a zabručel: „Co mě tak taháš?“ Dívka řekla: „Pane můj, nemějte mi za zlé, přišla na mě dřímota a zdálo se mi, že v jednom městě je královská princezna nemocná, leží již tři léta, a žádný jí nemůže pomoci. Jak by se mohla uzdravit?“ Drak řekl: „To je lehká věc pro toho, kdo to ví: princezna stůně pro svou pýchu. Její stará chůva jí vyšila roušku na hlavu, dlouho se na ní napracovala, ale princezně se zdálo, že není dost skvostná, ani jí nepoděkovala, a roušku jí hodila pod nohy. Je tam v zámku v jednom pokoji pod stolem a sedí na ní veliký pavouk. Ať pavouka zabijí, roušku vezmou, princezna musí na tom místě sedm hodin klečct, a bude-li litovat své pýchy, bude zdravá.“

Drak zase položil dívce hlavu do klína a usnul. Když už tvrdě spal, dívka mu zase vískala v hlavě a vytrhla mu druhé péro. Drak sebou trhl, probudil se a zlostně zabručel: „Co mě zase tak taháš? Už jsi mne dnes podruhé probudila!“ Dívka řekla: „Pane můj, nehněvejte se; přišla na mě dřímota a zdálo se mi, že v jednom královském městě není vody, jen u samého krále na hradě, ale tam jí není tolik, kolik bývalo; budou-li tam zase vodu mít jako dříve?“ Drak řekl: „Mohli by mít zase vody dost, ale musili by vědět, jak pomoci. Pod tím městem v hluboké jámě roste jeden drak, má už dvanáct hlav, a ten všecku vodu vypíjí. Až bude mít čtyřadvacet hlav, zdvihne se a celé město se propadne. Kdyby vzali hodně vařící vody, nalili ji do jámy a opařili draka tak, aby zahynul, budou mít vody, jako mívali.“

Potom drak zase usnul, a když tvrdě spal, dívka mu vytrhla třetí péro. Drak sebou trhl a zařval: „I ty nemotoro, už mám toho trhání dost. Hned tě roztrhám!“ Dívka prosila: „Pane můj, nehněvejte se, přišla na mne dřímota a měla jsem sen. V jednom královském městě je zahrada a v té zahradě strom, vždycky třikrát do roka kvetl a užitek dával, ale teď schne; bude-li pak ten strom zase užitek dávat jako

dříve? A pak se mi ještě zdálo o staré babě, která převáží přes červené moře: dokud se tam bude trápit?“ Drak řekl: „Tomu všemu je lehká pomoc. Na kořenech toho stromu sedí veliká ropucha a saje mu mízu. Ať ropuchu zabijí, spálí, ten popel kolem stromu nasypou a štěp ponese užitek jak dříve. A ta stará baba bude na červeném moři tak dlouho, dokud nestrčí do ruky veslo tomu, koho převáží. Ale to ti povídám, ať mně již nikdy s takovými sny nepřijdeš, sice se ti zle povede.“ Potom drak vstal a rozzlobený uletěl.

Honza pod dlážděnou všechno slyšel, co dívka mluvila s drakem, a dobře si to zapamatoval. Když drak odletěl, dívka Honzu pustila ven, dala mu ta tři péra, Honza jí pěkně poděkoval a chtěl pryč. Ale dívka řekla: „To není jen odejít, teď musíš také vysvobodit mne! Chyť mě za nohy a vez mě po schodech až dolů, tak mě vysvobodíš!“ Honza tak udělal, jak žádala. Když ji dotáhl dolů, byla dívka celá změněná a povídala mu: „Děkuji, že jsi mě vysvobodil z drakovy moci, ale té staré babě na červeném moři řekni, že tě musí nejdříve převézt a pak že jí teprve povíš, jak dlouho se na moři bude trápit; jinak by ti strčila veslo a musil bys převážet ty.“ Potom se dívka s Honzou rozloučila a byla tatam.

Honza přišel k červenému moři a volal na babu, aby ho zase převezla. Baba přijela s lodičkou, ale volala už zdaleka: „Převezu tě, ale pověz mi, dlouho-li se ještě budu trápit na tomhle moři?“ Honza řekl: „Počkejte, stařenko, povím vám to, jenom mě převezte!“ Baba ho vzala do lodičky a převezla ho. Když přirazili ke břehu, Honza vyskočil z lodičky, koníček už čekal, Honza se na něj vyhoupl, odjel daleko a křičel na babu: „Tak dlouho budete převážet, dokud tomu, kdo k vám zase přijde, nestrčíte veslo do ruky, ten potom bude převážet za vás.“ Baba se rozzlobila, plácla veslem do vody, veliká vlna vystříkla a málem by byla Honzu zalila, ale koníček přece uskočil.

Ihned jeli dále, přijeli k těm třem králům a Honza každému řekl, co u draka slyšel. Nemocná princezna litovala své pýchy, poprosila chůvu, aby jí odpustila, a hned se uzdravila. Město, kde vysychala voda, mělo zase vody dost jako dříve, když toho draka o dvanácti hlavách opařili, až zahynul; a ten strom zase pěkně kvetl a dával užitek, když ropuchu zabili, spálili a popel pěkně kolem toho stromu rozsypali.

Honza dojel k svému králi, odevzdal princezně tři dračí péra a král řekl: „Milá dcero, co jsi chtěla, máš, teď bude svatba!“ Ale dcera řekla: „Můj zlatý pantáto, ještě ne, ještě musím mít mléko od dvanácti mořských kobyl, v tom mléce se Honza vykoupá, a pak teprve bude svatba.“

Král si dal zase Honzu předvolat a poručil mu: „Honzíku, všecko jsi mi vyhledal, co jsem ti rozkázal, ale ještě těch dvanáct mořských kobyl přižeň; nic se neboj, už jsi tolik podstoupil, ještě tohle udělej, a všecko trápení se ti promění v radost!“

Honza šel k svému koníčkovi a pověděl mu, co mu král ještě rozkázal. Koníček povídá: „Ech, však my ty kobyly najdem, zase půjdeme k tomu červenému moři, ale vezmi si s sebou dlouhé opratě, dobrý bič a nakup chleba, abys mě mohl krmit, protože poletíme v povětří, abychom tam brzy byli.“ Honza tak udělal. Jak přiletěli k moři, koníček zařehťal. Z moře vyšli tři hřebci, ale Honza je začal mrskat bičem a hřebci utekli zase do moře. Koníček podruhé zařehťal, přišlo devět hřebců, Honza je zase začal mrskat a hřebci utekli do moře. Když koníček zařehťal potřetí, vyskočilo z moře dvanáct kobyl, Honza je schyťal, přivázal si je na opratě a hnál je domů.

Přijeli ke králi a princezna řekla: „Teď, milý Honzíčku, dej si udělat plechové rukavice a ty kobyly vydoj do plechového džberu, ale dobře se zaopatři, aby ti to kobyly mléko neprsklo na tělo, sice by ti na tom místě tělo vyhořelo.“ Když byly kobyly vydojené, princezna vzala mléko a řekla Honzovi: „Milý Honzíčku, vysvobodil jsi mě a tuze mnoho jsi pro mě vytrpěl; chceš-li být mým manželem, svlec se a vykousej se v tom mléce.“ Honza se trochu zarazil, protože mu princezna dříve řekla, že mléko tak pálí, ale přece se svlekl a sedl si do mléka. Mléko bylo horké, ale nepálilo, a Honza se v něm pěkně umyl. Když vylezl z koupele, pěkně se oblekl a byl celý jako vyměněný, velice krásný. Přišel k princezně a ta povídá: „Chtěla jsem tě jen zkoušet, nebojíš-li se, a proto jsem ti řekla, aby sis vzal plechové rukavice. Vidím, že mě máš opravdu rád, a proto si tě vezmu. Otec ti odevzdá celé království.“

Král tak udělal a Honza byl plný radosti, protože dostal princeznu za manželku a s ní celé království. Když byli svoji, řekla mladá krá-

lovna: „Za naším městem je skála, v té skále bývala stařenka, to byla moje matka, a ta skála byla předešlého času město, to je nyní začarované a má být již vysvobozeno. Ten tvůj kůň je můj začarovaný bratr.“ Přijeli k té skále a tam visela trubka. Královna na ni zatroubila, propadlé město se vyvýšilo zase na zem a z toho koníčka se udělal pěkný mládenec. Padli si s Honzou do náručí a jeden druhému pěkně poděkoval. Honza tam kraloval až do smrti.

HONZA A VÍTR

Byli kdysi kdesi táta a máma a měli jediného syna, Honzu. Ten nebyl k ničemu, ledaže mu máma tu a tam dala nějakou ženskou práci.

Jednou ho poslala nakoupit mouky. Honza šel, a když se s moukou, kterou nesl v neckách na hlavě, vracel, přišel vítr, vzal mu ji a roznesl ji do všech koutů světa. Když přišel domů, plísnila jej máma, napraskala mu, co se do něho vešlo, a poslala ho k větru, aby mu mouku vrátil. Honza šel plačky, bloudil dlouho sem a tam, ale vítr nikde nenašel. Ptal se lidí, ale nikdo mu nedovedl říci, kde by vítr byl.

Konečně přišel na jeden vrch, kde seděla stará babička, i ptal se jí, kde by vítr byl. Ona mu ukázala: „V tu stranu, na třetím vrchu bydlí v malé chaloupce.“ Honza šel, jak mu babička ukázala, až přišel na třetí vrch k chaloupce, kde vítr bydlel. Všemi okny a dveřmi to tam náramně fučelo, že nebylo ani možné přikročit blíže. Honza, rozmrzen dlouhým hledáním a neschůdnou cestou, osopil se na vítr: „Vrať mi mouku, kterou jsi mi vzal!“ „Já ti žádnou nevzal,“ pravil vítr, „snad to udělali moji synové. Mouku už nesebereme, je roznesena do všech

úhlů světa, ale dám ti náhradou šátek: kdykoli ho prostřeš a řekneš „poroučím!“, všechno, čehokoliv si budeš přát, v okamžení se ti vyplní.“

Honza vzal šátek a šel. Cestou, když už se schylovalo k večeru, zašel do hospody. Prostřel před sebou šátek, řekl „poroučím“, a hned přišel sluha a nosil Honzovi jídla a vše, čeho si jen přál. Když se dosyta najedl a šel spat, dal svůj šátek hospodské uschovat. Ráno vstal, vzal si svůj šátek a šel domů. Ale nevěděl, že ho hospodská oklamala, že mu místo divotvorného šátku dala jen obyčejný, který byl tomu pravému docela podobný. Jak přišel domů, volal hned na tátu a mámu, aby se šli podívat; roztáhl šátek na stole, řekl „poroučím“, ale ono nic; řekl podruhé — zase nic; potřetí, zase nic. Máma se mu vysmála a Honza zahanben vrátil se rovnou cestou na třetí vrch k větru. „Copak ještě chceš?“ volal starý vítr z chalupy, „nemáš dosti na tom, co jsem ti dal?“ „Málo je to na mne,“ řekl Honza, „dej mi ještě něco.“

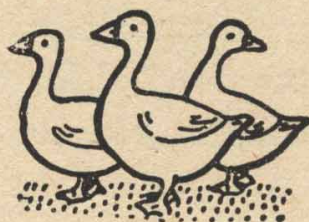
Vítr mu dal beránka a řekl: „Kdykoli budeš potřebovat peněz, řekni: ‚Zaklep se‘, a hned z něho budou dukáty padat.“ Honza vzal beránka a šel. Přišel zase do hospody, postavil beránka na stůl, řekl: „Zaklep se,“ a stůl byl plný dukátů. Povečeřel dobře a šel spat. Hospodská měla podobného beránka, dala ho Honzovi a jeho si vzala. Honza ráno vstal, vzal beránka a upaloval domů; postavil beránka před tátou a mámou na stůl, řekl „zaklep se“, ale ono nic, křičel několikrát, a pořád nic. Matka se rozhněvala a vyhnala ho s výpraskem z chalupy.

S pláčem šel Honza zase rovnou k větru a vypravoval mu celé své neštěstí. Vítr ho politoval a dal mu hůlku: řekne-li „mrskej“, hůlka vymrská, komu Honza bude chtít. Honza šel zase rovnou do hospody, řekl hospodské, aby se neopovažovala říci hůlce „mrskej“, a šel hned spat. Hospodská čekala, až jen usne, a hned řekla: „Hůlko, mrskej!“ Milá hůlka počala ji vši silou mrskat do zad; hospodská bolestí křičela a volala Honzu, aby hůlku okřikl, že mu všechno vrátí, co mu vzala. Ale Honza ještě doložil „mrskej“ a hospodská byla již celá ztlučená, až se sám nad ní smíloval, poručil hůlce, aby přestala, vzal svůj šátek a beránka a pospíchal domů.

Beránek byl těžký a Honza měl celý den co dělat, aby ho donesl domů. Když už přicházel domů, viděl, jak se do jejich chalupy dobývá

zloděj. „Hůlko, mrskej,“ zašeptal, a již po několika ranách se svalil překvapený zloděj se střechy dolů, utíkal, ale hůlka mu byla stále na zádech. Zloděj křičel a tím probudil tátu a mámu. Vyšli ven podívat se, co se děje. Honza jim všechno vypravoval; prostřel šátek, poručil a všelijaká drahá jídla byla na něm; poručil beránkovi, a dukáty jen pršely a hůlka, která tak dobře posloužila na zloděje, byla postrachem.

Teď máma Honzovi arci již vše odpustila. Honza, jak lidé povídali, byl od té doby mnohem chytřejší; ba mnozí říkali, že se Honza zanedlouho oženil, ale já to arci přísahou stvrdit nemohu.

HONZA VE MLÝNĚ S ČERTEM

Jedna máma měla tři syny, a neměli co jíst. Jeden syn se jmenoval Joska, druhý Franta a Honza byl nejmladší. „Josko,“ povídá matka, „není co jíst, půjdeš do světa, snad něco přineseš.“ Napekla mu placek, nějaké peníze vymotala, a Joska šel. Nejde dlouho domů, no, když nešel, nouze byla, kdoví kde kluk bloudí, zas šel Franta. Upekla mu taky nějakou placku, ať jde Josku hledat, a abyste přišli domů. Franta šel a také nepřišel. Jako když zapadnou někde v hlubáni. Poslala nejmladšího, Honzu, ten šel asi dva dny a už měl hlad. Ty placky snědl, a kam teď? Nevěděl ani, kde je. Až viděl jeden mlýn, tak tam přijde o nocleh. A že má hlad.

Mlynář mu povídá: „Najíst vám dáme, copak o to, ale hůře o nocleh, sami se musíme na noc vystěhovat, tady jsou čerti. Jak je půl noci, začne veliký hluk, sami tu nemůžeme být.“ A Honza povídá:

„A to já se nebojím, já tu zůstanu na noc.“ Ještě ani nebylo půl noci, Honza se najedl, mlýn byl zaražený do půl noci, a teď se spustí! A když se spustil, najednou se všechny dveře otevřely. Honza ležel na posteli, jak říkají na kalandě. Tu někdo zavolá: „Kdo to tady je?“ „Honza je tady.“ „Co tady chceš?“ „Co vy chcete? Klidte se odtud,“ povídá Honza, on to byl silný člověk. No dobře. Teď čert, že se nedá. A Honza taky ne. Honza chytil čerta a šel s ním na ten mlýnský kámen, a jak mlýny letěly, brousil mu na něm záda. Čert ho prosil, aby ho pustil; Honza že nepustí. A když mu záda obrousil, ptal se ho: „Ještě jednou sem přijdeš?“ Že prý ne. Mlýny se zarazily, do rána bylo ticho.

Ráno přijde mlynář, mlynářka, všacka chasa, a dívají se, kde je Honza. A Honza si hověl na kalandě. Mlynář se ho ptal: „Copak ti za to dám?“ A Honza povídá: „Já tu ještě s vámi zůstanu dva dni a pak si o plat řeknu.“ No tak tam zůstal dva dni; první den se mlynář bál, až jak to Honza provede, třetí den už mlynář zůstal, jen mlynářka ne, a nic se nestalo.

Tak se to o Honzovi rozneslo po celém kraji. A v jednom zámku taky náramně strašilo. Tak pro Honzu přijeli, že se toho strašidla nebude bát. No tak on si sedl hned na kočár a seděl v zámku do večera, že bude hlídat. A ještě nebyl večer, přijde tam ten jeho bratr po žebrotě, zdali by ho nechali přes noc. Hoši se poznali, už byli dva. No a tak přijde zlý duch, okna se otvírala, bylo tam strašně, a ten Honzův bratr, Joska, se bál. Ale Honza šel k tomu duchu a povídá: „Co tu chceš?“ Pěkně milého ducha chytil, uvázal ho, a teď mně sem víckrát nepřijdeš! Duch tuze prosil, aby ho pustil. „Nepřijdeš-li víckrát, tak tě pustím.“ A duch se zaříkal, že víckrát nepřijde. A ten pán měl tři dcery, když toho ducha vyvolal, tak se ptá Honzy: „Jakou chceš odměnu? Na penězích, nebo mou dceru?“ Honza povídá: „Já na penězích! To chci. Co budu moci unést, musíš mi dát.“ Tak mu dal odměnu, a ve zlatě. A jdou pár kroků dále a potkají třetího bratra, Frantu. Taky prosil a Honza ho poznal. Tak se vrátili s těmi penězi a přišli domů k mamce. A Honza povídá: „Mámo, už nebude zle, já mám peněz dost.“ A měli se dobře.

yl jeden král a královna a měli princeznu. Měli jen tu jedinou a neradi by se s ní loučili. Byla už veliká, všechny jiné se okolo dávno vdávaly, jenom ona chodila sama jako bludná ovečka.

Ten král choval tři sta zajíců, a aby princeznu přece nějak odbyl, vydal mandát, kdo ty zajíce upase, že dostane jeho dceru, a když neupase, musí tam nechat nos. A v tom městě byl chudý pazderník, měl tři syny, a do čeho kousnout neměli. Taková tam byla bída. Když to drábi všude bubnovali, ten táta povídá nejstaršímu: „Co abys, Pepíku, šel ty zajíce pást!“ „I to bych, tatínku, mohl. O nic při tom tak dalece nejde. Copak nos!“

Tak se hned ráno přichystal, máma mu sehnala nějakou placku na cestu a Pepík jde. Tady se v zámku hlásí, že by upásl ty zajíce. „No, když je upaseš, jak jsem slíbil, dostaneš princeznu, a budeš mým zetěm. Jinak ztratíš nos.“

To mu povídal ten král. Hned mu zajíce odpočítal a Pepík vesele žene na pastvu. Sedl si u nich na mez, vytáhl tu placku a pustil se do ní. Přijde k němu starý dědeček: „Paseš? paseš? Dej mi taky sousto do huby.“ „Jen se klidě odtud,“ zabručel na něj Pepík. „No, no, jen abys upásl,“ řekl dědeček a belhal se dále. Už byl večer, Pepík chce hnát domů, když tady stojí krusňák a točí se okolo. „Prodej mi, Pepíku, zajíčka. Máš jich tolik set, o jednoho ti nebude zle.“ Tak ho chytili, a on mu ho prodal. Přihnal domů, král zajíce odpočítal, nechybí-li mu žádný, ale jeden chyběl. „To jsi bedlivý pasák! Nos tady nech a můžeš zas jít. Takového nemůžeme potřebovat.“ Nos mu ušmikli a Pepík klape domů. „No, to jdeš brzy z parády!“ přivítal ho táta. „Takhle vzít ve čtvrtek buchť hromádku a sedět nad ní do pátku, to bys dovedl.“ Pepík zalezl za pec a ani nemukal. Druhý den se žene Franta. „Však upást pár zajíců, to nic není. Půjdu to taky zkusit.“ Tak šel, ale vrátil se večer také beznosý. Táta se na něj nemohl ani podívat, jak se zlobil.

Ještě byl nejmladší, Honza. Ráno se ustrojil, a jako by to musilo

být, že tedy půjde on. „Ano, na tebe tam čekají!“ řekl táta. „Takhle pást mísu knedlíků, to by ti neutekl žádný.“ No ale nechal ho jít. Máma mu také něco strčila do ranečku a Honza se hlásí na zámku: „Já bych ty zajíce pásł.“ „Tak půjdeš,“ povídá mu král, „ale dej si pozor, už jich mnoho odtud bez nosu odešlo!“

Zajíce mu tedy pustili a Honza pase. Sedl si k nim na mez, vytáhl něco z ranečku a jí. Tu se přibelhal starý dědeček: „Dobré jitro, Jeníčku. Paseš? paseš? ale upaseš!“ „To bych rád, dědečku, sedněte si na slovíčko, a chcete-li se mnou posnídat, jenom si berte. Ale mám jen reznou placku.“ Pěkně se s ním rozdělil, a když tak spolu jedli, dědeček povídá: „Dej pozor, Jeníčku. Tuhle máš píšťalku a proutek. Jen šlehneš, zajíci se ti seběhnou všichni do kola, až budeš chtít hnát domů. Přijde k tobě ten krusňák (to je sám král), jen mu zajíčka prodej, jak bude chtít. Pomož mu ho ještě dát do krusny. Až zapískáš, oni se ti stejně všichni zajíci sběhnou.“

Když přišla chvíle západu, krusňák se přištrachal a kupuje zajíce. Honza mu ho ještě chytil, krusňák dal spánembohem a jde zas pryč. Za chvílku Honza se chystal také už domů, vytáhl tu píšťalku a zapískal. Najednou ten zajíc v krusně vylít, dělal tam jako divý, až ji rozbil, a tentam. Utekl mu k ostatním.

Honza vesele žene, šlehal si přitom do bot jako starý pasák a zajíci všichni okolo něj. Na zámku se už dívali z balkónu, každý se diví, že mu ani jeden nechybí. Toho ještě žádný pasák nedokázal! Tak se hrnou k němu, princezna taky, ta myslela, že konečně někoho popadla, a ten král se ho ptá: „Tak co chceš: princeznu, anebo peníze?“ „E, copak princeznu!“ povídá Honza, „co bych si s ní v chalupě počal, raději mi dejte peníze.“ Král mu ještě peněz přidal, Honza dal peníze mámě a bylo po bídě.

HONZA A ČARODĚJNICE

B

yla jedna stará čarodějnice a ta měla tři dcery. Přišel k ní Honza a hlásí se o nějakou službu. Nechala ho tam na práci, a když se ráno najedl, povídá mu: „Tuhle máš dřevěnou pilu a sekyru, a ten kus lesa za kopcem, všechno to z děláš do sáhů. Ale domů dříve nechod, až to bude, to ti povídám!“

Honza si všechno sebral a pomalu jde. Přišel do toho lesa, začne štípat, ale sekyra mu ulítla. Chce řezat pilou, a zuby se mu z pily vysypaly. Co měl chudák dělat! Když bylo poledne, máma čarodějnice povídá: „Která tam ponese oběd?“ Žádná se ani nezmínila, až nejmladší, Aninka. Přijde tam, Honza ještě sedí, hlavu v hrsti, ani nemukal. „Cos měl dělat, že tu sedíš jako boží umučení?“ ptá se ho Aninka. „Tohle dříví rozřezat do sáhů,“ povídá Honza. „No mlč, a tuhle se najež. Nějaké to bude.“ Honza si sedl a celý oběd snědl. Pak si lehl a usnul.

Zatímco spal, Aninka povídá: „Čáry máry do kočáru, ať je všechno dříví v sáhu.“ Udělala rukou proti lesu kolo, a najednou v celém lese takový šramot, stromy se hned vyvracely, všechno se řezalo a štípalo, a než se Honza vyspal, sáhy stály pěkně řadou, jako když je soustruhem vyhladí.

Honza očím nevěřil. Večer přijde domů a čarodějnice se ho ptá: „Tak co, jsi hotov?“ „Jakpak bych nebyl, jsem!“ povídá. „No, když to tak dobře umíš, zítra mám pro tebe jinou práci.“

Druhý den mu dala ouhrabečnici, že musí v lukách ten rybník přelít. Ale domů ať nechodí, až bude hotov. Tak se sebral, přijde k tomu rybníku a myslí si: „Tohle bude ještě horší trápení.“ A zůstal tam sedět jako pařez u cesty. V poledne stará čarodějnice povídá: „Která půjdete Honzovi s obědem?“ Žádná se nehlásila, až zase ta Aninka. Oběd mu přinesla a ptá se ho: „Cos měl tady udělat?“ „Tuhle rybník přelít.“ „Tak se tuhle zatím najež, nějaké už to bude.“ Honza všechno snědl a zase usnul. Aninka udělala rukou kolo a povídá: „Čáry máry nalitej, ať je rybník vylitej!“ Rybník se hned obrátil

vzhůru dnem a voda utíkala, kudy mohla. Než se Honza vyspal, byla všecka pryč.

Večer přijde Honza domů, jen si hvízdal. „Jsi hotov?“ povídá baba. „Už je to uděláno.“ „No, to jsi chlapík. Zítra ti dám jinou práci.“

Ráno mu přinesla síť a povídá: „Tady máš síť na ptáky, nachytáš jich hodně, oškubáš je a tenhleten mlýn pošiješ peřím. Ať je pěkně pošíť.“ Honza tam jednoho vrabčáka chytl, oškubal, začne střechu pošívát, ale vítr mu to vzal, a neměl nic. Tak si sedl a myslí si: „Inu, takhle bych to nepošil ani do soudného dne.“ Když bylo poledne, Aninka se žene s obědem a ptá se ho: „Cos měl udělat?“ „Tuhle pošít peřím mlýn.“ „No, tak se najež, už to nějaké bude.“ Honza oběd snědl a usnul hned. Aninka udělala rukou kolo naproti tomu mlýnu a řekla: „Čáry máry peří smet, ať je mlýn pošíť hned.“ Když Honza procitl, mlýn byl v samém peří, jako když ho obalí.

Tu Aninka Honzovi povídá: „Víš, Honzo, co, dnes v jedenáct hodin v noci spolu utečeme. Já naučím štětku mluvit, aby za námi hned nemohli, až nás budou chytat. Máma by ti dala ještě takovou práci, že bych ti sama pomoci nemohla.“

Ráno čarodějnice volá Aninku, a štětku v pokoji se ozvala: „Hned hned, jen co se obuju.“ Za chvíli volá čarodějnice zas: „No, kdypak to bude?“ „Jen co se ustrojím.“ Čarodějnice čeká nějakou chvíli, až zahoukala: „Copak tam děláš?“ „Jen co se učešu.“

Když pořád nešla, máma tam vrazila, šťouchla přitom do štětky a ta přestala mluvit. Máma všude kouká, nikde nic, že ta slota s Honzou utekla! Honem na starého čaroděje, a nakazuje mu zostra: „Hop boty do roboty, ať jsi čtyři míle za nimi!“ Tak on hned hop boty do roboty a běží, jako když mu hoří nad hlavou.

Aninka už ho cítila blízko, tak hned místo Honzy byl tu keř, a na něm se v trní krčí růžička. Čaroděj se zarazil, chce tu růžičku utrhnout, ale trní po něm, že měl co uskočit. Tak se vrátil a žene se zpátky. Jak stará viděla, že nevede nic, zlobila se ještě víc: „Hop boty do roboty, ať jsi šest mil za nimi.“ Tak on hop boty do roboty, a už byl tam.

Jen ho Aninka zahlédla, byla z nich na místě kaplička a poustevník. „Neviděli jste tady utíkat Honzu s Aninkou?“ Ale poustevník si ho

ani nevšiml a modlí se dál. Dělal, jako by neslyšel. Ten už dál v botách nemohl, tak se vrátil, a domů. Stará už čekala, povede-li někoho, a když se přihnul s prázdnou, zlobila se ještě víc: „Hop boty do roboty a běž osm mil za nimi!“ Ten honem hop boty do roboty, vzal si s sebou tři oříšky na cestu a žene se jako mrak.

Ti už slyšeli za sebou dupot, až to všecko dunělo, tak Honza byl najednou rybníkem a Aninka kačičkou. Čarodějník se přizpěje a volá: „Kačičko, kačičko!“ A ta jen dělala: tak, tak. Hodil jí oříšek, ona ho chytla, a už ujela zase na vodu. Když oříšek rozlouskla, plave ke kraji a čarodějník jí hodil druhý oříšek. Kačička ho chňapla, ale ujela zas. Tak jí hodil třetí. Ten zůstal skoro u břehu. Honza špláchl vodou, oříšek připlaval ke kačičce a ta ho zase spolkla. Tu se čarodějník rozzlobil, do vody on v těch botách nemohl, lehl si na okraj a začal milý rybník pít. Pije pořád, až byl jako buben a pukl.

Teď mohli Honza s Aninkou bez pohromy dál. Přišli k jedné studánce, vystavěli si tam krásný zámek, a jestli neumřeli, jsou tam podnes.

HONZA ČARODĚJNÍKEM

od jednou horou byla vesnice a v té vesnici žili chudí rodiče, táta s mámou. Měli syna a ten se jmenoval Honza. Do práce se tuze nehna, ale naučil se u kostelníka číst a psát. Rostl jako z vody, a když mu bylo patnáct let, byl už veliký a silný jako táta.

Otec jednou povídá: „Honzíku, dost jsem se tě naživil, jdi do světa a hledej si službu.“ Honza řekl, že tedy půjde. Mára mu napekla

placek, táta mu dal svou chlupatou čepici, silnou hůl, pak mu rodiče dali požehnání a Honza šel, jako starý.

Přešel les, dostal se na širokou cestu, a tu potká starého černého pána. Ten se ho ptá: „Kampak jdeš, hochu?“ „Někam do světa, rád bych do služby.“ „Tak pojď se mnou,“ řekl pán, „službu ti dám.“ Šli spolu kus cesty, až přijdou k veliké skále, černý pán vzal proutek, šlehl do skály a ta se jim otevřela. Vešli tam a skála se zase hned zavřela. A tam nebylo nic jiného, jen jedna veliká světnice a v ní samé knihy, kolem dokola knih plno a ten černý pán povídá: „Nebudeš mít nic jiného na práci, jen tuhle ty knihy oprašovat každý den, ale do žádné se nesmíš podívat, to ti povídám!“ A odešel. Honza tedy zůstal sám ve světnici, oprašoval knihy, ale přece mu to nedalo, začal si v nich čítat. Byly to knihy čarodějnické.

Byl tam celé tři roky, pán byl pořád pryč, a tak se naučil všem kouzlům. Když toho věděl dost, sebral se a že půjde domů. Přišel k té skále, proutkem šlehl, skála se otevřela, vyběhl z ní jako čamrda a utekl domů.

Vrátil se do chalupy, matka zatím zemřela, tak povídá otci: „Táto, teď se budeme mít dobře! Zítra se udělám stříbrnou holubičkou, prodáte mě za dvě stě, a já zas přijdu domů.“ Tak dobře, táta se sebral do města, holubičku zavřel do klece, a tady se přištrachá na trh. Jedna princezna si holubičku hned koupila, ani při tom nesmlouvala, a pěkně si ji s klecí pověsila do pokoje. Když byla pryč, nechala okno otevřené, milý Honza se udělal v té kleci broučkem bedruňkou, vylezl lehce z klícky, udělal se sokolem a letí, letí, až byl doma a udělal se zas Honzou.

Za čas povídá tátovi: „Půjdete s nůši do města a prodáte tam zlatou kachnu.“ Kachna si hned sedla do nůše a táta šlape na trh. Zase kachničku koupila jedna paní ze zámku, takovou kachnu prý tam ještě neměli, a pěkně si ji posadila v parku na vodu. Kachna tam plave, ale najednou se udělala štikou a hned pod vodu a zajela na druhý konec rybníka do kouta. Tam nebyla voda hluboká, Honza vyskočil z vody, tiše se vykradl z parku a peláší domů.

Když jim peníze došly, Honza se udělal valachem, pěkným bílým valáškem, a povídá: „Táto, ve městě bude jarmark, povedete mne

tam a prodáte mne za tři tisíce. Ale bez ohlávky, tu si vymíňte!“ Když přišli na jarmark, kupcům se valach líbil, ale toť se ví, tři tisíce, každý se ošíval, až tu přijde ten černý pán a poznal hned, že je to Honza. „Co za toho valacha?“ ptá se táty. „Tři tisíce.“ Ani krejcar nestrhl a tři tisíce vyplatil. Ale táta na tu ohlávku zapomněl. Peníze ho omráčily, tolik peněz nikdy neměl.

Tak když černý pán koně koupil, přijdou do jedné hospody a on si valacha postavil do stáje ke žlabu. A hned řekl podomkovi, aby zavolal kováře. Mistr se přihnal a černý pán mu povídá: „Tuhle tomu valachovi přibijete čtyři rozžhavené podkovy.“ Kovář, stará vojna, jen zasalutoval a běží si pro své potřeby.

Valach se již strachy potil, co se s ním bude dít, a když černý pán odešel do šenkovny, tak smutně zařehťal, že ho podomkovi bylo líto. Hodil mu otýpku sena a kouká, jak valach chňape stéblo za stéblem, ale pro tu ohlávku nemohl žrát. Tak mu ji podomek trochu povolil, a milý valášek najednou hlavu ven, vysmekl se, vyrazil ze stáje a hned byl pryč.

Podomek zůstal, jako když mu někdo utrhne sousto od úst. Přiběhne do šenkovny a povídá černému pánovi, co se stalo: „Zle je, valach se vyvlekl z ohlávky, jenom se otočil, a je tentam.“ „A na kterou stranu to vzal?“ ptal se pán. „Tudyhle,“ ukazuje mu podomek. Tak černý pán se hned udělal tygrem, skočil a zrovna se žene za valachem. Ale ten věděl, že mu toho černý pán nesleví, každou chvilku se ohlédl. Běžel už dobrou hodinu, najednou tygr za ním. Honza nemeškal, udělal se holubicí a vzlétl do povětří. Černokněžník se změnil v jestřába, a už se žene do výšky za holubicí. Ta slétla na zem, proměnila se v myšku a šup! do dírky. Ale černý se změnil v kocoura, sedí u dírky a ani se nehýbal. Čeká, až ta myška poleze ven. Ale jak vítr foukal, kocour přimhuřoval oči, tak dlouho, až tam skoro usnul. Myška dávala pozor, najednou vylítla, proměnila se v chrtu, chrt popadl kocoura za chřtán a roztrhal ho. Chrt uháněl domů a proměnil se v Honzu. Za ty tři tisíce si s otcem koupili statek, Honza se oženil, začal hospodařit, čarodějnictví už nechal a byli všichni spokojeně živi.

Byl jeden otec a ten měl tři syny. Měli statek, a ten otec už byl stár, tak by to byl rád některému odevzdal. Nejstarší se jmenoval Franta, druhý byl Tonda a nejmladšímu říkali Honza.

Tak jednou táta povídal tomu nejstaršímu: „Nic platno, už na tom pracovat nemohu, najdi si nevěstu a ujmí se toho.“ No tak milý syn se o to staral, aby statek ujal. A když už byl tak daleko, že měla být svatba, přišla válka a milý syn musil na vojnu.

Byl tam nějaký čas a doma hospodařili ti dva mladší. Ale netrvalo dlouho, zavolali toho druhého a musil také na vojnu. Otec nevěděl, co dělat, již druhý syn byl pryč, no tak si stýskal. Ale nejmladší Jeník si všeho hleděl tak jako nejstarší, všemu rozuměl na poli, tak co bylo platno, otec byl spokojen, že má aspoň toho doma. Když to zůstalo na nejmladším, tak otec mu povídá: „Já ti povím, tamti jsou na vojně, tak ty si vyhledej nějakou nevěstu a statek dám tobě.“ „Tak dobře, táto,“ povídá Honza.

Byl blízko soused, rychtář, kmotrovali si, měli tam děvčata. „Inu táto,“ povídá Honza, „já už vím, kterou si vezmu, rychtářovu Lídu.“ „No dobře, vezmi si ji, můžeš tam jít a zeptat se.“ Jeník tak dalece nebyl zvyklý do světa, ani do hospody nechodil, ale přece šel ke kmotrovi. Tam jim bylo divné, co chce. A Honza beze všeho povídá: „Kmotříčku, já k vám jdu, kdybyste mi dal Lídu.“ „Hm, to snad ne.“ Ale ano, že prý mu otec povídal, bez hospodyně že to na statku nejde. „Inu, když je to takové, co platno, řekni, Lído, chtěla bys ho?“ Prý že ano. Tak Honza přišel domů: „Táto, už je to dobré, už jsem tam byl a kmotříček mi Lídu připověděl.“

No tak dobře, chystali svatbu. Ale byla ještě válka, a tu přišlo Jeníkovi poručení, že musí také na vojnu. Tak otec byl sám jako kůl, starý byl, tak si stýskal, až zemřel. Když to nějakou dobu trvalo, dobytek nic nedostával, hlady řval, tak kmotr povídá: „Lído, jdi tam, jestli dal dobytku, snad kmotr stůně, tak mu pomoz.“ Přišla tam, a nemůže dál, všude zavřeno. Jde domů a povídá: „Mají všude zavřeno.“ Do

statku se dostali, a tu vidí, uprostřed sednice kmotr mrtvý. Statek se zavřel, obec se o to postarala, až se hoši vrátí z vojny. J

A ti hoši byli všichni na vojně. Tonda věděl o Frantovi, ale Franta o žádném. Myslí, že jsou bratři doma. Jednou musil Franta na stráž. A kdo tam stál, nikdo to nemohl vydržet, každého to roztrhalo. Nej-
hůře bylo od jedenácti do dvanácti hodin. Tak přišel k němu duch a povídá mu: „Jen se neboj nic.“[?] Ostatní vojáci, co byli v čekance, nemyslí, že přijde. Ale když jeho chvíle přišla, Franta se šťastně vrátil. To bylo divení: „Co to, že tys přišel živý?“ Když měl druhý voják nastupovat stráž, prosil Frantu, aby šel místo něho, že mu dá peněz, co jen bude chtít. Franta si myslel: co bych nešel, když mi tolik dává. Byl na stráži, duch přišel zase a povídá mu, ví-li, kdo je? Franta na to, že neví, ale že se bojí. Duch mu řekl, jen ať se nic nebojí, že se mu nic nestane. Dnes že mu neřekne, kdo je, že zase jiní kamarádi budou chtít, aby šel za ně na stráž.

S veselou myslí se navrátil. A jiný voják, na kterého připadla stráž, zase přišel k Frantovi a prosil, aby šel místo něho, že mu dá ještě více. Ale milý Franta dělal, jako by se bál, a ti vojáci byli všichni bohatší. Dal-li mu první pěkné peníze, druhý sliboval ještě více. Ale Franta že nepůjde, že mu ostatní kamarádi říkají, aby šetřil vlastní krk. Druhý voják mu dal dost peněz, a tak přece šel.

Duch přišel zas, dal se mu poznat a řekl, že mu za tu poslušnost dá něco na památku: takový klobouk, když jím na hlavě zatočí, že se octne, kde si přeje. Řekl Frantovi, že Tonda je v tom a v tom městě. Tondovi poslal pytlíček, ze kterého nikdy neubývalo peněz. Pro Jeníka dal Frantovi hůl. Když Franta ty tři věci měl, pomyslí si, že by tak chtěl, aby se s bratřími sešel. Zatočil kloboukem a v malém okamžení byli pohromadě. Když se sešli, dal jim ty věci: tuhle ty máš pytlíček, tuhle ty zas hůl, a tohle já.

Teď, když byli pohromadě, peníze měli, nic jim nechybělo, a kde se jim zachtělo, hned byli. Koupili si pěkné šaty, vyplatili se z vojny a chodili po světě. Jednou přišli na jednu hospodu a ptali se, co tam nového. Hospodský povídá: „U nás je princezna, a kdyby se někdo našel, kdo by ji obehřál v kartách, tak si ho princezna vezme.“ „A ještě nikdo takový nepřišel?“ „Ale ano! a měli peněz dost, a tak si mysli,

že jí stačí. Hráli ve dne v noci, ale netrvalo dlouho, přece princezna vydržela déle. A tak peníze měli pryč.“ Ti bratři hned na to, to že by věděli, kdo by se s princeznou potýkal. Hospodský hned, že dá na zámek vědět.

Princezna vzkázala, ať tedy přijde, kdo by s ní chtěl hrát. Franta si vzal pytlíček a šel. Ti dva zůstali v hospodě a peněz si nasypali, co mohli. Franta se hned odebral k milé princezně, pravda, pán to byl, hned ho pustili do paláce. Princezna povídá: „Ty že bys se mnou hrál?“ Že ano. Tak se posadili a začali hrát. Hráli den, noc, dva dni, mezitím přestali, pak byl čas k jídlu a princezna si myslí: už musí mít peníze prohrané. Ale znova začali a hráli už třetí den. Milá princezna dávala pozor, že on pořád sahá do jedné kapsy; bylo jí to divné, nešlo jí do hlavy, kde to bere? Když byli zase u jídla, zavolala si komornou a povídá jí, až ponese pít jí a jemu, ať mu tam něco ustrojí, aby ho mohla uspat. Komorná to provedla a do jeho sklenice ustrojila. Franta vypil a usnul, až nevěděl, kde je. A milá princezna, zatímco spal, vzala mu pytlíček a dala mu do kapsy jiný právě takový. Když se probudil, šli zas do hry, Franta sáhl do kapsy, ale peníze žádné — pytlíček peněz nedával. Princezna volá: „Platit! platit!“ Franta zůstal zmatený, že už nemá. „Aha, takovou na mě! Máte něco jiného než peníze! Do žaláře s ním!“ Franta prosí, ať ho propustí, že jí dá něco jiného. „A co?“ Inu takový klobouk, kde si jen přeje, že hned bude. „A kde je?“ Franta povídá, že dříve musí na hospodu, tam je kamarád a že má takový klobouk. Myslí si, jen sem klobouk dostat, že by se vysvobodil.

Princezna hned poslala své služebníky, ať milého kamaráda přivedou. Tak Tondu přivedli, ale princezna mu hned klobouk vzala a povídá: „Aha, ty jsi také takový podvodník.“ Hned měl být také vsazen do žaláře, ale prosili, že mají ještě hůl. „A kde,“ ptala se princezna. „Na té hospodě.“ Tak předvolali posledního, Jeníka. Ten si myslel, že jsou všichni ztraceni, kdyby raději byli na vojně. Hůl princezna dostala, ale už ji Frantovi nedala a sama zkusila udělat, jak jí řekl. Ťukla třikrát do země a hned tu bylo vojska náramně. Co prý si poroučí? Nic, jen aby je viděla. Tak vojsko se ztratilo.

Ted měla všechno, Frantu vsadila do žaláře a ty dva vyhnala. Byli

holí, co počít, co dělat? Šli a hledali si po vesnicích práci. Hledali, dokud jim ještě peníze stačovaly. Všude je odbyli, že takových nepotřebují. Tak se rozdělili a každý šel do světa jinam. Jeden nevěděl o druhém.

Honza taky chodí a hlásí se na jednom místě, nebyla to vesnice bohatá. Povídají mu: „V naší vesnici nemáme nikde pro tebe místo, leda bys chtěl za pasáka, z celé vsi pást husy.“ Ale že ano. Pásl husy a rozvažoval, jaké měli štěstí, a teď musí svůj věk takhle protrácet. Stýská si a žene husy po té vsi, až přijde k jednomu sadu ovocnému, a tam byla bouda. Ovoce všude překrásné po celé aleji. Tak si myslel: „Jakpak bych to udělal, kdybych si mohl jedno jablko utrhnout, aby mne nikdo neviděl.“ Ohlédne se, a hlídače nikde nevidí. Tak popadne jednu hrušku a začne kousat. Byla tuze dobrá, a když ji jí, koukne do boudy. Nebyl tam nikdo. To já si tam vlezu, až ji sním, utrhnu si ještě. Když milou hrušku dojedl, vyrostly mu na hlavě rohy. „Můj trůne! Teď jsem připravený, že je ze mne zvíře! Jak poženu domů?“ I napadlo ho: „Ale houby, sním ještě jablko, snad dostanu kopyta.“ No dobře, jablko sní, a teď začaly se mu rohy hýbat a spadly. Tak rozmýšlí, jak to provést. Hrušek a jablek si natrhal a žene domů. Vzpomněl si na bratra v žaláři. Tohle je dobře! Hrušky a jablka zachoval, vypověděl se z práce, že musí pryč.

Dlouho šel, až přivandroval šťastně k městu, co byl Franta v žaláři. Když tam přišel, koupil si pár prken, udělal si laciný krámk a vyložil hrušky u zámku, kde se procházela ta princezna. Stojí tu tak dlouho, až se dočkal, že princezna jde kolem. Hrušky se jí tuze zalíbily. Koupila si, přišla domů, a jak hrušky snědla, nemohla ani dveřmi projít, jaké rohy jí narostly. Po celém městě se to hned roztrousilo, jak vypadá.

Honza se schoval, až jak to dopadne, a byl tiše. K princezně přijížděli doktoři z celého světa, ale žádný nic nesvedl. Když začali rohy hýbat, bolelo, chtěli řezat, nešlo to. Tu se Honza hlásil, že by jí pomohl. Princezna slíbila, pomůže-li jí, že mu dá za to celé jmění. Honzu hned předvolali, kouká, ale povídá, že to není možná, masti na tohle že jsou tuze drahé. Což, kdyby jen na tom záleželo, povídá princezna, že prý má sáček, a jak do něj sáhne, hned má peněz dost a peníze se v něm stále drží. Tak mu sáček dala. Honza na to, to že není dost,

ty masti se prodávají tuze daleko, ani za sto let že by tam nedoběhl. Tak mu princezna povídá, aby byl bez starosti, že má takový klobouk, jen s ním na hlavě zatočí, a octne se, kde chce. Dala mu i klobouk. Honza povídá, že není jistý životem, kdyby na něj někdo vystoupil po cestě. Ó, to že má hůl, když tou holí třikrát ťukne do země, bude mít hned vojska regimenty.

Když měl i hůl, ptá se princezny, co za to dostane? No, dobrou odměnu, jen kdyby to pořídil. Honzík si myslí: chvála pánu bohu, jsme-li všichni naživě, zase se sejdeme. Šel do města, koupil si doktorské šaty a všecko, čeho potřeboval, lžičku, struhadélko, a zase jde k princezně. Ale teď povídá, to že není samo sebou, to že musila někomu uškodit, on že to pozná, dříve než jí bude medicíny dávat.

Tu se princezna přiznala, že s jedním hrála v karty a jak ho ošidila. Že sedí ve věži. Tak ho musila hned propustit a ještě ostatní hráče, co jich tam bylo. Potom Honza rozstrouhal jablko na moučku a po lžičce jí dává. Když jí dal první, zkusil, roh se ještě nehýbal, bolelo to. Podruhé už se hýbal a potřetí sám odpadl. Tak princezně pomohl, všichni tři bratři se zase sešli, Honza se vrátil domů na statek, vzal si rychtářovu Lídu a teprve byli slavně živi až do smrti.

HONZÍČEK ZLATOHLÁVEK

Byl jeden chudobný otec a měl tři syny. Chodíval do lesa na pařízky. Jednou ho potkal pocestný člověk a dal se s ním do řeči. Ten chudobný otec si počal stěžovat na své těžké živobytí, že neví, co si má počít. Pocestný vyžádal si jednoho ze synů jeho do služby, dal

otci mnoho peněz, a po roce že si pro syna přijde. Vypadl rok a ten neznámý pocestný přišel si pro jednoho syna. Nejstarší nechtěl jít, mladší také nechtěl, až ten nejmladší, který se jmenoval Honzíček, se uvolnil, že k tomu neznámému do služby půjde.

Ten neznámý člověk byl čarodějník. Ušli den cesty a navečer dorazili k jednomu zámku. Čarodějník sám do zámku jít nechtěl, poslal tam Honzíčka a řekl mu: „V tomto zámku najdeš tři slečny a žádné živé duše víc; ony tebe rády uvidí. Ty budeš musit s nimi v karty hrát; hrej, jenom žádné peníze, kdybys vyhrál, neber. Budou tě chtít déle v zámku podržet; tomu nepřivol; zítra půjdem spolu dále, vypros si od nich šaty rytířské se sluncem.“

Honzíček všecko udělal, jak mu čarodějník poručil, a šťastně se navrátil ze zámku s rytířským oděvem, na kterém se třpytil obraz slunce. Šli tedy dále a kvečeru dorazili zas k zámku. Čarodějník zase poslal Honzíčka samotného na nocleh do zámku s tím napomenutím: „V tomto zámku jsou dvě zakleté slečny, ty tě radostně přivítají; budeš s nimi musit hrát, ale co vyhraš, neber s sebou, žádej od nich oděv rytířský s měsícem.“ Udělal tak a vrátil se s rytířským oděvem, na kterém se třpytil obraz měsíce.

Šli dále a navečer dorazili zas k zámku. Čarodějník tam zase poslal Honzíčka a řekl mu, že tam najde jedinou slečnu, že ho velmi laskavě uvítá a požádá, aby se bez odporu do hry dal, ale vyhrané peníze od ní nebral, nýbrž jen oděv rytířský s hvězdou. Honzíček to všecko šťastně vykonal a přišel k trojímu rytířskému oděvu. Po těchto třech nocležích došli do zámku, ve kterém panoval čarodějník. Ukázal Honzíčkovi klisnu a řekl: „Tuto jedinkou klisnu tobě dávám do opatrování; tu poklidíš, včas nakrmíš a očistíš, a nic jiného nebudeš mít na práci. To pak tobě přikazuju, do této studánky se mi nepodíváš, ani v její vodě prsty neomočíš.“ Tak mu čarodějník rozkázal a odešel.

Honzíček byl nyní pánem celého zámku, dobře se měl a bedlivě zastával svou službu. Poklízal, čistil a krmil klisnu, jen mu vrtalo hlavou, proč by se do té studánky neměl ani podívat, ani prsty omočit? Šel jednou přece k ní a podíval se tam. Neviděl nic, jen vodu, omočil ve vodě prst, a hned se mu okolo prstu, pokud byl mokrý, uložil zlatý

prstýnek. I lekl se toho a třásl se, když zlatý prstýnek nemohl s prstu stáhnout. Zavázal si tedy svůj pozlacený prst, ale pán jeho už stál v zámku. Přišel a hned si všiml Honzíčkova prstu a ptal se ho: „Co to máš na prstě?“ „Řízl jsem se,“ řekl Honzíček. Ale pán ohledal prst a vadil se s Honzíčkem. Odloupl ten prstýnek a hodil jej zase do vody, přísně mu zakázal, aby se ke studni ani nepřibližoval, a odešel.

Honzíček tak bedlivě opatroval klisnu, že k němu sama promluvila, počala ho chválit za jeho bedlivost a svěřila se mu, že je panna zakletá a že mu poradí, jak by jí a sobě mohl pomoci z toho zámku. Řekla mu, aby svoje troje rytířské šaty složil na její hřbet i s těmi věcmi, kterých potřebuje při čištění, totiž výtěrku, kartáč a hřebelec, a aby si na ni sedl a odjel. Dříve pak aby si omočil hlavu v té studánce. Udělal tak, a vlasy byly hned pozlacené; sedl na klisnu a ta se úprkem hnala ze zámku.

Sotva jim zámek z očí zmizel, hnál se jim za patami čarodějník. Klisna promluvila k Honzíčkovi: „Hod' výtěrku za sebe na zem!“ Udělal tak, a hned se stal mezi nimi rybník; než ho čaroděj přebředl, klisna s Honzíčkem ujela daleko. Ale čarodějník je brzy zase doháněl. Klisna řekla: „Kartáč hod' na zem!“ Udělal tak, a hned se stala mezi nimi a čarodějníkem taková houšť, že čarodějníku bylo velmi těžko proplítat se za nimi. Zatím mu ujeli daleko. Ale čarodějník, jakmile houštím prolezl, mžikem jim byl v patách. Klisna volala: „Hod' hřebelec na zem!“ Udělal tak, a hned se stal mezi nimi celý les samého bodlavého trní; čarodějníkovi trvalo dlouho, než se trnům prodral. Konečně vyšel, ale nadarmo, klisna s Honzíčkem přešli už třetí hranice a čarodějník už dále nepanoval.

Přijela tedy klisna s Honzíčkem k jednomu zámku a řekla, aby si tam vyhledal službu. Šel tedy k zahradníkovi a dostal službu. Štěstí mu kvetlo. Co začal, všecko se mu dobře dařilo; špatně sel semeno, a přece mu vzcházely krásné květiny.

Toho zámku pán byl sám král; ten měl tři princezny, těm Honzíček nosíval od zahradníka kytky, ale té nejmladší vždycky donesl kytku nejlepší. Ty dvě starší domlouvaly starému zahradníkovi, proč jindy posílával kytky stejné a proč nyní, co má toho mladého tovaryše, posílá nestejně, a proč ta nejmladší dostává kytku nejkrásnější? Za-

hradník odpověděl, že tomu nerozumí, že pokaždé sám váže kytky stejné.

A tak pro tu pěknou kytku počala ta nejmladší princezna sobě oblibovat mladého zahradníka a ráda se po něm ohlížela, když v zahradě pracoval. Jenom to se jí zdálo divné, proč bez ustání nosí na hlavě čepičku? Dala se ho optat, proč to dělá, proč nikdy nesmeká? Dal jí za odpověď, že má hlavu nakaženou. Zatím jej spatřila jednou zdaleka, když si rozčesával vlasy; viděla, že má vlasy zlaté. Pro jeho zlaté vlasy si ho princezna teprv docela oblíbila. Honzíček to zpozoroval, a proto chodíval podvečer pod její okno a tam jí krásně zpíval a pískal. Ty dvě druhé starší princezny přišly k ní, aby ho také slyšely. Ale když ty dvě poslouchaly, v tu hodinu Honzíček nezpíval ani nehrál na flétnu. Jakmile dvě starší odešly, hned zpíval a hrál.

A tak nejmladší princezna žádala o Honzíčka u svého pana otce. Král nechtěl přivolit. Ona tuze prosila. Otec řekl: „Chceš-li být za služku a on za kočího v zámku, staň se!“ Princezna k tomu svolila a vzala si Honzíčka; stala se služkou a Honzíček kočím královským. I stalo se, že musel král do boje.

Honzíček prosil, aby také mohl s ním, ale král mu odpověděl: „Co bys tam dělal? Takový hloupý Janek na smích lidem!“ Ale když pořád prosil, dovolil mu, aby přijel za ním, a dal mu valacha šantavého. Honzíček jel na tom šantavém valachu na jednu louku, kde se pásla jeho klisna. Nechal tam valacha, osedlal klisnu, oblekl se do rytířských šatů se sluncem a hnál se za svým králem. Král se v tu dobu, když Honzíček dojel, za zábradlím potýkal s cizím rytířem, a už klesal pod jeho silnými ranami. Ale tu vjel na zábradlí Honzíček na klisně v rytířském oděvu se sluncem, prohnal svým kopím cizího rytíře a krále vysvobodil. Král nepoznal Honzíčka v tom oděvu a ptal se ho, co mu bude dlužen, aby volil, že mu dá i půl království a dceru svou za manželku. Honzíček nechtěl nic víc, než aby se mohl z koflíka králova napít. Napil se, koflík zastrčil a odjel na klisně až na louku. Tu se opět převlekl a vsedl zas na šantavého valacha, a ještě včas před králem dokulhal domů. Král přijel domů a řekl: „Honzíčku, tys tam nebyl!“ „Byl jsem tam,“ odpověděl Honzíček a vypravoval o tom rytíři se sluncem. „Přece jsi tam tedy byl,“ řekl král.

Brzy nato jel král podruhé do boje. Honzíček zas dostal povolení podívat se tam. Na šantavém valachu zajel na louku, osedlal klisnu, oblekl rytířské šaty s měsícem, vyšvihl se na klisnu a jel za králem. Dorazil právě včas, viděl, že král je v nebezpečení, přiskočil na klisně, podrazil nepříteli koně a král osvobozený děkoval a pravil mu, aby volil, že mu dá i dceru a půl království. Honzíček si zase jen vyžádal napít se z králova koflíka; napil se, vypil, zastrčil koflík a uháněl pryč, aby dorazil do zámku dříve než král. Na louce svlekl šaty, sedl na šantavého valacha a dorazil šťastně domů. „Honzíčku, tys tam nebyl,“ řekl mu král. „Byl jsem tam, pane králi,“ odpověděl Honzíček a vypravoval o rytíři s měsícem. „Přecis tam byl,“ řekl král.

A opět musil potřetí do boje. Honzíček zas jel na louku na šantavém valachu a oblekl rytířský oděv s hvězdou. Přijel, viděl krále v nebezpečení, srazil rytíře odpůrce s koně, ale sám byl od něho raněn do nohy. Král přiskočil, vytáhl šátek, ovázal mu vlastní rukou ránu a podával mu půl království a dceru. Honzíček se spokojil jen tím, že se mohl napít z koflíku králova. Vypil, koflík schoval a zase odletěl na klisně na louku. Svlekl rytířský oděv, zanechal klisnu na pastvě, sedl na šantavého valacha a dokulhal se na něm dřív než král domů. Ale pro ránu na noze nemohl zastávat službu a musil ulehnout.

I navštívil ho král v nemoci a vysmíval se mu, že nebyl v seči, a dostal ránu. Honzíček řekl, že se setkal s rytířem, že jest rána od meče. Král se podíval a spatřil svůj šátek na jeho ráně, i divil se, jak k němu přišel. Honzíček musil s barvou ven, musil vyznat, že on je ten rytíř, co po třikráte svému králi zachránil život. Král se chtěl o tom přesvědčit, a tak Honzíček musil na louku, donesl své troje šaty rytířské se sluncem, s měsícem a s hvězdou, oblekl je a postavil se po třikráte před krále. Král poznal v tom trojím oděvu svého osvoboditele. Honzíček pak králi ukázal i ty tři koflíky, ze kterých mu připíjel na zdraví.

Od toho času přestal být Honzíček kočím a hned za živobytí svého krále dostal půl království. Ta klisna, která byla zakletá panna, došla od toho dne svého vysvobození. Honzíček se svou manželkou dobře se měli a všichni lidé je měli rádi.

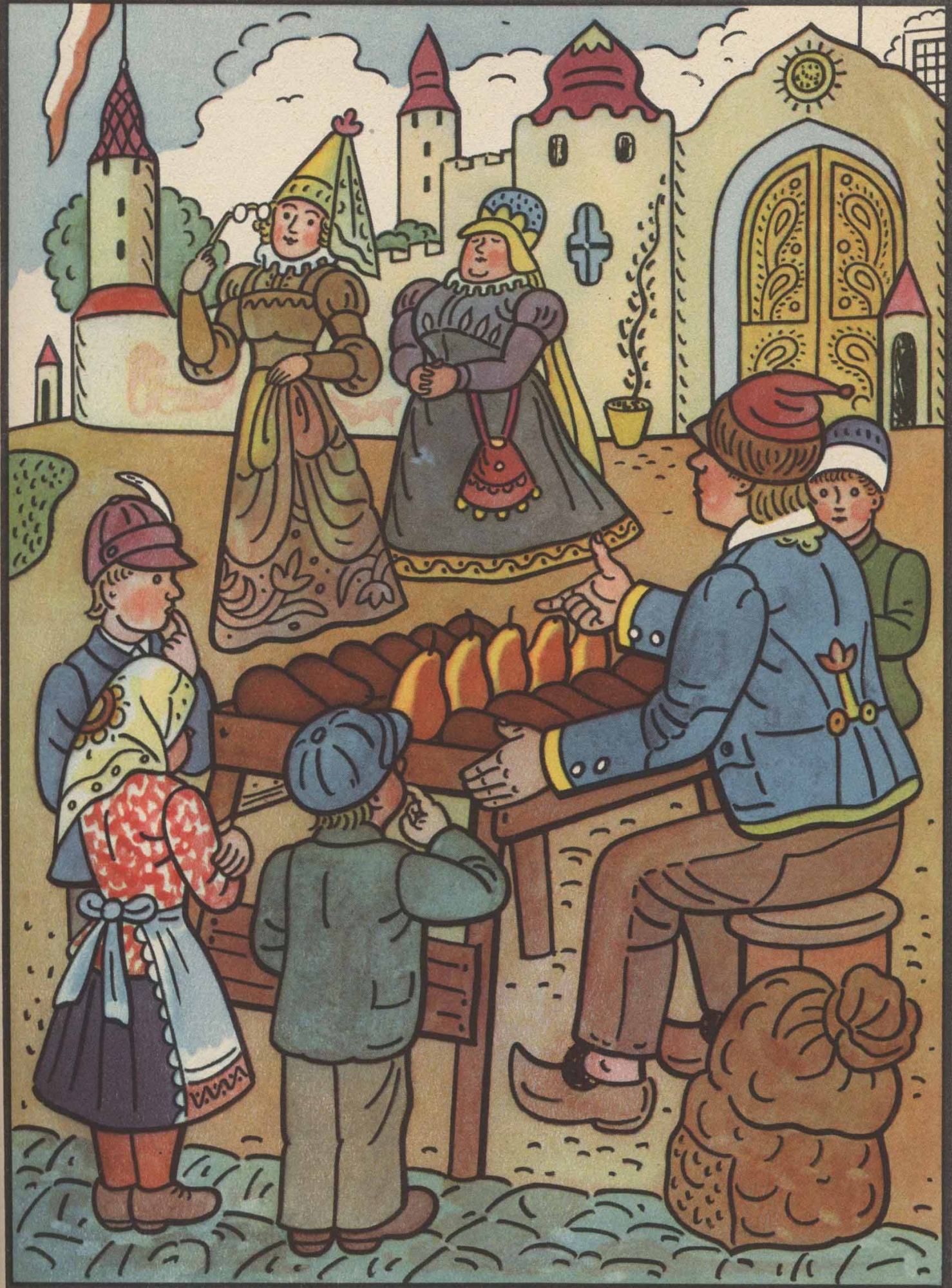

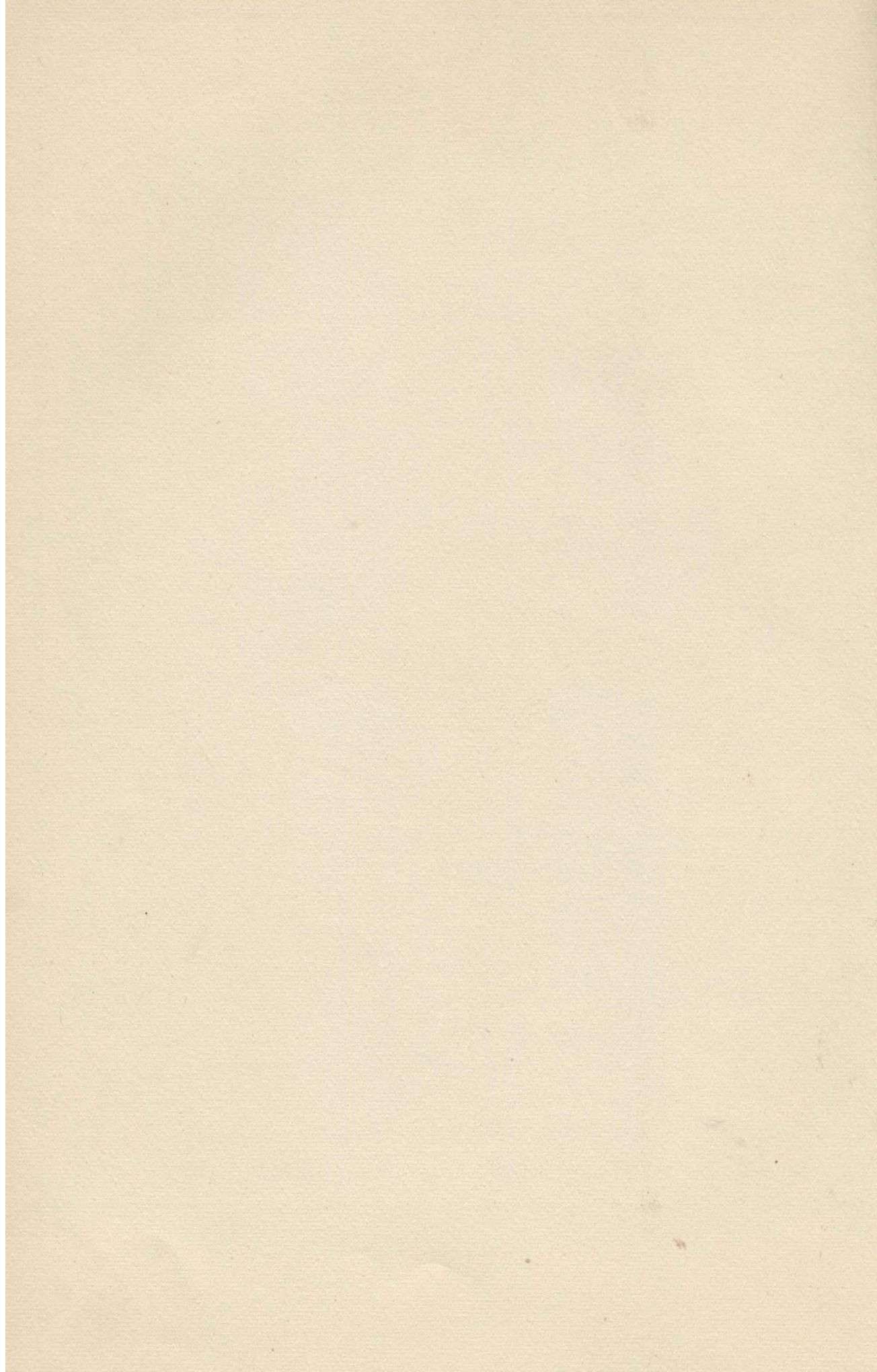
ednou šel Honza z vandru, tloukl se cestou, jak to šlo, bídne dost. Potkal starého žebráka a ten ho prosí o boží almužničku. „Milý dědečku,“ povídá Honza, „mám tuhle tři groše, jeden dám za nocleh, jeden za chleba a tenhle poslední za tabák, a tak vám almužnu dát nemohu, nic mi nezbyvá.“

Žebrák byl smutný a povídal: „Kdybych já měl tři groše, tak bych se pokládal za velikého boháče,“ a prosil ho zas, jak to už měl naučeno. „No, tak ti jeden groš dám, budu mít na nocleh a na chleba, tabáku nepotřebuju.“ A když mu ten grošíček dal, milý žebrák se jako rozveselil a povídá: „No vidím, že jsi dobrého srdce, za to si smíš teď přát tři věci, ale na to nejlepší nezapomeň! Copak bys chtěl?“ „Inu, nejraději bych měl takovou dýmku, aby nikdy nevyhasla,“ řekl Honza. „Máš ji mít,“ povídá žebrák, „a co druhé dvě věci?“ „Takové karty, abych vždycky vyhrál, a takový pytel, jak bych řekl hop do pytle!, ať je všechno tam.“ „No dobře, máš to mít.“

Honza šel zase svou cestou a přišel na hospodu na noc. Prosil o nocleh, však už tma bylo, a dále se pouštět nemohl. „Můj zlatý,“ povídá hostinský, „noclehu pro vás nemám. Tady je to u mne jen pro ve dne; už jich tu kolik zůstalo a do rána byli bez sebe.“ Honza povídá: „No, ale mne tu ještě nechte, já tu zůstanu.“ „Inu, když se nebojíte, však o nic nejde,“ řekl hospodský.

Tak tam zůstal, jídlem, pitím a světlem se zaopatřil a kouření bylo také dost. Seděl pěkně u stolu a jen si pochutnával, takhle bohatě už se dávno neměl. V jedenáct hodin začalo to hřmotit, všechno se trásl, až to bylo boží dopuštění. Dveře se otevrou a jeden čert tady: „Dobrý večer, Honzíčku, jak se máme?“ „I dobře,“ a ledva to Honza pověděl, hned kolik čertů se kolem něho otírá a všichni k němu. „A co bychom takhle seděli,“ povídá jeden čert, „pojďme si zarejdit.“ A než se Honza čeho nadál, chytli ho dokola a začli s ním tancovat tak vztekle, jako by ho měli potrhát. Ale vydržel to a povídá jim: „Co, prý, máme pořád tancovat, houby, to už nechme mladším, my si zahrajeme.“ „Máš

karty?“ ptá se nejstarší čert. „To mám,“ a Honza vytáhl ze šosu dvatřicet loupežníků. Teď nejstarší čert zase povídá druhému: „Jdi, přines měďáky, však víš, jsou tam v koutě na hromadě!“ Čert vyletěl, a než by napočítal tři, byl zpátky a pytlů přinesl, co bylo pekelných hráčů.

Dali se do hry, hráli, hráli, ale milý Honza pořád vyhrával, až všechny měďáky byly jeho. Starý čert škrábe hlavu a povídá jednomu mladšímu: „Jdi, přines to stříbro, však o něm víš!“ Čert poslušně vyletěl a stříbro spravedlivě přinesl, co by si na hlavu sáhl. A zase hráli vesele dál. Ale kdepak! Netrvalo to chvíli, a milý Honza vyhrál všecko. „Inu, jaká pomoc, půjdeš pro zlato,“ nakazuje starý čert, „slevit mu nemůžeme.“ No dobře, čert vyletěl, a už je se zlatem tady. Jestli Honza dříve vyhrával, teď byl teprve s nimi brzy hotov; za chvíli neměli čerti ani vindry. Inu, tohle je věc, starý se rozvzteklil a zle uhodil na Honzu: „Teď nám to všecko vrátíš!“ Ale Honza, že prý ho to ani nenapadá. „Tak bude to po dobrém, či po zlém?“ zařval starý čert. Honza viděl, jak se na něj všichni hrnou se starým napřed, a tak co s vámi budu dělat: hop do pytle! a už je tam všechny měl, jen pytel pevně zatáhl provazem. No dobře, starého kozla dbal, jak se tam mrskají a dělají své dílo, šel si lehnout. Spalo se mu pěkně.

Ráno hospodský poslouchá za dveřmi jedním uchem — nic, druhým uchem — nic, tak si myslel, oho, milý zlatý, už jsi tam také. Tak otevřel, ale zůstal zmatený, Honza zrovna vstává a veselý je jako červená bundička. No a těch peněz! Panečku, jakživo se mu ani nezdálo, že může být tolik peněz pohromadě. „Člověče, copak jste zač!“ „Hahaha!“ Honza se jen šklíbil, no co by také byl smutný, když se mu takhle vede. „Máte tu kováře, pantáto?“ ptá se Honza hospodského. „I to máme, copak?“ „Tak jděte, prosím vás, pro ně,“ povídá Honza, „ať přijdou, co jich jen je, a perličky ať si vezmou notné.“

Netrvalo dlouho, a kováři tady. Tak teď jim milý Honza nakazuje: „Tuhle do toho pytle bušte, co můžete, však vám to jsou nicoty!“ Inu, ti se chopili perlíků a buší, co buší. „Tak co, nepřijdete už do té hospody?“ ptá se Honza čertů. Ale čerti mlčeli. „Tak jen bušte znovu, a přidejte páry, bušte pryč!“ volá Honza. Za chvíli se zase ptá: „Nepřijdete do té hospody?“ Ono zase nic. No dobrá, co,

jaké prošení, jen bušte dál. Tak milí kováři to brali zvysoka: bims! bums! bác! bác! takhle si ještě snad jakživi nezabušili. Aby je nechal trochu odpočinout, Honza se zase ptá: „Tak co, nepřijdete do té hospody?“ A teď všichni čerti nařikali a nařikali, že nepřijdou — „Nepřijdeme, jen už nám slev.“ Tak dobře, ten pytel rozvázal, milé čerty pustil, ti se ztratili a byli pryč, zůstalo po nich leda trochu smradu.

A teď co? Je-li prý tu nějaký sedlák, aby měl pár pěkných koní, ptá se Honza hospodského. Což o to, to že je. „Tak mi pro něj pošlete, pantáto!“ Sedlák hned do hospody přišel, pár koní a vůz pěkný smluvili, však se dlouho nesmlouvali, peněz bylo dost, a teď Honza všechny ty hromady peněz naložil na vůz, práskl do koní a ujížděl domů. Tam si koupil pěkný statek, oženil se a žil bohatě a dlouho.

Inu, to by bylo dobře, jenže nic netrvá věčně na světě. A tak jednoho rána přijde smrt a že hospodář musí už umřít. Ale třeba byl starý, Honzovi se přece dvakrát nechtělo. Tak se začal smlouvat, co prý ti dám, když pět let mi daruješ. Ale se smrtí nebylo řeči, žádná pomoc, musíš prý se mnou. „A peněz mám dost,“ povídá Honza, „co bys chtěla?“ Ale ani na to ji nedostal, není prý možná.

Když se smrti nemohl zbavit tak ani tak, prosil, aby mu došla na zahradu aspoň pro dvě hrušky, tamhle z toho stromu, že je tak rád jí, aby si naposled zakousl. No, to že prý nic není, to že mu může udělat. Ale než smrt přišla ze zahrady, milý Honza si uchystal pytel, a teď jak mu hrušky nese, neřekl ani čerte, ďáble, jenom: hop do pytle! a už ji tam měl, a zatáhl pevně. A teď se strhla pěkná mela! Řezník zrovna zabíjel sele, a to mu lítalo po krmníku, kuchaři ne a ne zabít husu, všechno zůstávalo živé. No dobře, lidé strojili od mouky, masa zatím nechali. Nějaký čas to trvalo a po mase přece byly stesky.

Honza to všechno viděl a také se mu to nelíbilo, že není ve světě pořádku. Nic naplat, povídá si, musím umřít, takhle by svět nestál za nic. Tak rozkázal, ať smrt z pytle pustí, každý že musí žít podle toho, jak má určeno. A jak smrt vyskočila z pytle, nejdříve zemřel Honza, a co mělo být pobito, všechno padalo na místě.

No dobře, hospodář umřel, dali ho do truhly a pochovali ho. Když přišel k nebeské bráně, svatý Petr ho uviděl a hned mu povídá: „Milý Honzo, tebe nemohu do nebe pustit, však jsem ti povídal na zemi,

tehdy, když jsi mi dával ten grošíček, aby sis vymínil tři věci, ale abys na nejlepší nezapomněl. Ale ty jsi pamatoval jenom na světské radosti.“ Tak co měl Honza dělat, sebral se a šel k peklu. Ale jak ho starý čert uviděl, lekl se, a zavřel před ním železná vrata, jen to prásklo, až Honzovi v uších zalehlo. Když nemohl ani sem, ani tam, dostal se znovu před nebeskou bránu. Svatý Petr mu povídá: „Vidíš, co jsi se nachodil, ale někde být musíš. Tak za to, že jsi mi tenkrát na zemi dal grošíček, smíš zůstat tady u mne a tamhle si sedni do koutka.“ A tak tam Honza zůstal.

HONZA A ZAKLETÁ PRINCEZNA

Jeden sedlák měl deset chlapců, nejmladší byl Jeník. Matka záhy zemřela, otec často stonal a pak statek prodal. Staral se, jak bude s dětmi, ale nejvíc litoval Jeníka, protože mnoho jedl, a tak měl starost, že ho někdo stěží uživí. Po čase otec zemřel, chlapci se rozloučili a každý se vydal na jinou stranu. Hodili před sebe hůl do povětří, a kam spadla, na tu stranu se každý vydal, tam že jim pokvete štěstí. Tak šli.

Honzovi padla sukovice na západ, bratři mu přáli štěstí, jen ať je chytřejší, hbitější a ať tolik nejí. Dlouho putoval, vždy byl ve velkém hospodářství pár neděl, ale platu dostal málo. A měl vždycky touhu najít si nevěstu. Konečně přišel do jednoho zámku, zůstal tam a pásł ovce. Tři léta pásł, ale pak se zamiloval do princezny, a proto ho vyhnali.

Putoval dále, ale nikde se mu nedařilo. V jednom zámku napsali mu na kabát: Já slavný voják, žádného se nebojím. Zámecký pán ho ob-

dařil dukáty, ať jde dál. Tu slyšel, že tam a tam je sídelní město a král že potřebuje stálou práci do smrti. Honzu to nutkalo, tak se tam po několika nedělích dostal. Přijde k městu, ale vojáci u velké brány mu zastoupili cestu a nechtěli mu otevřít. Honza bez dlouhých okolků chytil za most a strhl ho dolů. Když viděli, jakou má sílu, pustili ho hned do brány. Ale Honza jen tak jim to neslevil, popadl každého vojáka za týl a do strouhy s ním. Jiní tři se mu podívali na záda a viděli, co tam má napsáno. Tak ze strachu šetrně se zachovali a ptali se, co si žádá. „Chci mluvit se zeměpánem, má-li nějakou práci, snad mě uživí.“

Hned ho předvedli před krále a ten se dívá, co to má na zádech; uložil šesti mužům, aby se s Honzou chytili do křížku, zmohou-li ho. Ale kdepak, Honza je chytil a oknem ven vyhodil. Král se toho lekl a přemýšlel, co s Honzou dělat. Bral s manželkou radu a uradili se, že ho král pošle do starého černého hradu vysvobodit zakletou princeznu. Zvěštovali mu to, ale Honza nechtěl jít, že až se nají, že chce okusit královských jídel. Tak co prý rád? No, poručil si kýtu uzeného, k tomu si přál konvici vína a pecen chleba. Když za hodinu všecko pojedl, povídá: „Tři dni teď vydržím,“ a uhodil se na prsa. Král spínal ruce, jedna kýta dvacet liber těžké váhy, to že by ho nevyživil, co by snědl. Tak si myslí, jen s ním pryč, a povídá: „Tamhle je starý zámek! Je v něm princezna zakletá, už mnoho rytířů se o ni pokoušelo, ale všecko nadarmo. Ty jsi silný, ty to dovedeš, ty ji vysvobodíš. Zůstaneš-li první noc naživě, ráno vystřel, my ti taky odpovíme a vypálíme ránu. Druhou noc dvě rány vystřel, a když bude třetí noc, a zase tři rány vystřelíš, my ti taky třemi ranami odpovíme.“

Tak dobře, Honza se ozbrojil, dali mu největší šaty, co kde byly, a ty ještě mu byly malé, pak sebral sto vojáků a ubírá se k milému hradu. Tři hodiny cesty jim to trvalo na vysokou horu. Když přišli k bráně, most tam nebyl, první voják velitel mu povídá: „Musíte si sám zatlouci.“ „Co, já?“ povídá Honza, vzal u vrat za tyč a vyvrátil ji z kořene. Ti se zhrozili a všichni utekli do města. Honza zbyl sám, obchází zámek, kolem byla pěkná zahrada, to se mu líbilo. Přijde, zaklepá na jedny dveře, ale nikdo se mu neozval. Tak je i s prapisky vytrhl a hodil na nádvoří. Prohlíží dál, do padesáti pokojů šel, ale

princezny královské nenašel, až ho to už mrzelo. Přijde do jedné světnice, podobala se kuchyni, a tam si sedl. Byl už velice hladov, tak si myslí, takový zámek, a jídlo nikde, to nejsou žerty. Zahýbal stolem, a co se ohlédne, už tu byl džbán kávy, pěkný pecen, husce másla dobře vyválená. S chutí se pustil do jídla, a když všecko pojedl, povídá: „Přál bych si něco pít v takovém zámku!“ Co si pomyslí, džbán vína byl na stole. Vypil několik doušků, kouká a už se stmívalo. No, spát je ještě brzy, kdyby bylo něco kouřit! Ohlédne se, a už vidí tu dýmku, měšec a křesivo u toho. Zakřesal si a bohatě kouří. Na věži se bije deset hodin. To že bude čas spát. Lampa se sama rozžala, v koutě vidí lože, každý by mohl na něm slavně poležet. Ustalý už byl, tak si pohodlně lehl, ale spát nemohl. Odbila se jedenáctá na věži. Najednou se dveře otevrou, a do světnice valí se chmura šeredná, ne člověk, ne zvíře, a přímo k loži. Klekne to na Honzu, škrtí, převahuje a tak až do dvanácti. Ale Honza ani nedýchal, však mu král řekl, ať se s tím strašidlem nevadí. Pak se chmura ztratila a Honza usnul. Když se vyspal, kouká, na stěně visí ručnice nabitá, otevřel okno a vystřelil. Strašně to rachotilo. Z města hned následovala dělová rána. Král v týle hlavu škrábe, co tam bylo hochů udatných, a žádný neodpověděl. Žena mu povídá: „Bodejť, takový silák, aby to nevydržel.“

Když Honza vystřelil, pocítil hlad, byl velice ztrápený přes tu noc. Přeje si hraběcí snídání. Za chvilku se objeví džbán kávy, husce másla, rohlíky a co přináleželo. Honza to chutě pojedl. Pak si zakouřil, napil se vína a šel na procházku okolo zámku. Na oběd si poručil pekáč vepřového a hrnec zemčat. Všecko snědl, na svačinu si poručil pecen pěkného chlebečka a mísu sýra ovčího. Co si pomyslí, vše bylo hned na stole, talíř s vrchem sýra. Pojedl všechno a myslí si: Inu, půjde-li to takhle do smrti, to budu teprve silný. Do večera chodil po zahradě, pak se navečeřel a myslí si: Teď ještě dvě noci, jak to vydržet? Jedenáct hodin uhodí a Honza už je na loži. Zase se k němu přivalí škaředá ženská a co ho škrtí, to ho škrtí. Nic se nevzpíral, tiše ležel. Dvanáctá odbila, strašidlo se ztratilo. Honza usnul hned, jak byl ustalý, tvrdě spal až do rána. Jak vstal, dvě rány zrovna vystřelil. Král běduje: Teď přijdu o panství, ten to už vydrží.

Honza zase pěkně pojedl, potom chodil po zahradě, vidí draho-
cenné květiny, všude bohaté ovoce, to se mu líbilo! Kdyby to takhle
vydržel ještě třetí noc, že tu bude pánem. Přišlo poledne, napadl ho
hlad. Tak si poručil pekáč skopového masa s vrchem. Co si tak myslí,
červené jako růže maso před ním vonělo, k tomu přišla mísa slíkové
polévky a pecínek chleba. Žil si jako hrabě, jen to ho mrzelo, že ne-
viděl, kdo to nosí. Čekal jen, jak to bude třetí noc. Večer se zase dobře
najedl, a když byl hotov, rozvažoval, jak to dnes přečká. Odbila
jedenáctá hodina a Honza už na loži. Najednou k němu vejde krásná
mladá paní, ale už ho netrápila. Zůstala u něho a přiznala se, že ho
ona trápila, že už devadesát devět jich udávila. Honza se jí ptal, za
jakou vinu měla takové trápení. Řekla mu, že do dvacátého roku byla
velká světačka, že byla nehodná, a za to že ji stihl takový trest. Jeho,
že to vydržel, třebaže je ze selského pytle, že si ráda vezme. Posnídali,
princezna mu podala pěknou ručnici novou a povídá, aby třikrát vy-
střelil. Honza vystřelil třikrát po sobě hlučně. Za malou chvíli dali
z města tři rány. Král škrábe hlavu: „Vidíš, manželko, přijdeme
o všechno, užívali jsme jejich statků a teď oni zasednou na naše místo.“

A když Honza s princeznou tam na zámku hodovali, za malou
chvilku král s komonstvem dává Honzovi čest a titul, vy jste tu teď
pánem, já teď jen hrabětem. Přál jim štěstí, podal ruku a ujel. Honza
si vzal princeznu za ženu, vzal k sobě své bratry a žili spolu slavně.

Byl jeden král a měl tři syny. Jmenovali se Martin, Joska a nejmladší byl Honza. Jednou jim otec povídá: „Hoši, jste tři a každý byste chtěl být králem. Švec má jeden verpánek a já jeden trůn, ale vy jste tři a chtěli byste ho všichni, tak jak to udělat? Verpánek má tři nohy, takhle každému jednu, ale u mne je to jiný, neševcovský trůn. Tak vám nezbyvá, než abyste šli do světa a najděte si tam každý bohatou nevěstu. Ale já už vidím, vy toho asi svedete! Martin je veliký lakomec, Joska si rád zahraje v karty a Honza by nejraději ležel na peci. No, tak počkáme, až jak to vyvede Martin.“

Martin šel, táta mu dal peníze na cestu a koně pěkného si vybral. Přejde k sloupu na rozcestí a tam potkal starou babičku. Hned se dala do řeči: „Martínku, kdepak se tu bereš?“ „I mlčte, babo,“ utrl se Martin, „já vás ani neznám!“ „Ale zato já tě dobře znám. Já vím, ty jsi královský syn, a máte Honzíčka na peci.“ „A odkud to víte,“ povídá Martin, „to není možná!“ „Tak vidíš,“ povídá babička, „a co dělá ten váš Joska?“ „Je doma,“ řekl Martin, „táta tam hospodaří.“ „Bodejt, bodejt,“ povídá babička, „a ty jdeš nějakou nevěstu si vyhledat. Milý hochu, ty jsi lakomec, že většího lakomce není, ale jdi, tamhle je zámek, žebračka bude u brány, ale já vím, jak to s tebou dopadne.“

Martin jel cestou, kterou mu babička ukázala. Přijel k zámecké bráně a žebračka ho tam zarazí: „Co tu chceš?“ „Jdu do zámku, mají tam pro mě nevěstu.“ Sáh do kapsy a dal žebračce dvě grešle. Babka se na něj utrhla: „I ty lakoto! Dáš mi dvě grešle, a za to chceš štěstí, abych ti pomohla!“ A Martin jí povídá: „Já víc nevydávám, když se vám to nelíbí, nechte tak!“ „No, no, aby ses nerozdal! Už vidím, jaký jsi škrobař! Za to, že šetříš na žebrákovi, budeš pykat.“

Martin přišel do zámku, celý vystrojený, a ptá se: „Je Milost královská doma?“ A princezna (to byla ta babička, kterou potkal) povídá: „Copak nám, Martínku, neseš?“ „A jakpak mě ty, princezno, znáš?“ „Ale já vás všechny znám. Jste tři: ty, Joska a ještě Honzu máte na peci.“

Čeho si žádáš? My jsme tři dcery, chceš si z nás vybrat?“ „Chtěl bych,“ povídá Martin. Tak ho vedla ke králi, a když tam spolu přišli, povídá: „Otče drahý, je tu královský syn, otec ho poslal pro nevěstu, jednu si z nás chce vybrat.“ „No, všechno je možné,“ povídá ten král. „Vidím, že je k světu, jeho otec má tři syny, a já tři dcery na vdávání. Všecko je možné.“

Princezna povídá: „Milý Martínku, když je to takové, tak poslouchej: Daleko odtud je hrad, je tam babička, ale to je zakletá princezna a naše sestra, vysvobodí-li ji mladý a hezký mládenec, dostane od ní tři zlaté vlasy. Ale musíš si dát pozor, protože už mnoho jich tam přišlo, a všichni zahynuli.“

Martin, jak slyšel o zlatých vlasech, hned řekl, že tam půjde. Přišel tam, princezna ležela pod baldachýnem a povídá mu: „Aha, tys mě přišel vysvobodit.“ Dala mu do poháru prášek a uspala ho. Když se probudil, seděl u lože lev. Princezna byla lvem a povídá Martinovi: „A ty že bys mě chtěl vysvobodit? Čehopak si to žádáš, to, holečku, nejde!“ Poslala ho na jiný zámek. „Tam a tam je zámek, a je tam veliký obr, ten ti dá radu, co dělat.“

Přijel na koni na ten zámek a obr na něj: „Co tu chceš?“ „Tohle a tohle.“ „Aha, to tě sem poslala naše princezna,“ povídá obr. Hned se spolu potýkali, a ten obr mu řekl: „Copak s tebou, červíčku! Nech takových šprýmů, já tě dovedu jinam.“ Vedl ho přes most, byl ze skla, ostrý jako nože, Martin se ohlížel. „Hochu, hochu,“ povídá obr, „nic se neohlížej, musíš se mnou jít!“ „Ale vždyť já se pořežu!“ „Nic, jen pojď!“ Tak šli, obr napřed, a dal mu střevíce, že se mu nic nestalo. Když přešli, obr mu povídá: „Poslouchej, teď přijdeš na takový kopec, tam je moje příbuzná, tam ostatek uvidíš.“

Martin tam přišel a ta obrova příbuzná ho hned poznala: „I Martínku, to jsi ty? Už vím, co tě sem vede, čeká tě tu veliká úloha. Musíš přes ten kopec, a dole je chodba tisíce sáhů dlouhá a hluboká. Je tam hrad, a tam žádný nepřijde, než koho já pošlu, tam přebývá celý ten spolek ďábelský.“ „O bože!“ vzdychl si Martin. „Nic naplat, ty musíš tam, bude tam ta princezna, co má hlavu zlatou, a ty musíš ty vlasy vzít.“ Martin si zase vzdychl: „Jak já tohle vykonám!“ „Musíš, já si tě pamatuju, jak jsi mi dal ty groše.“ (To byla druhá dce-

ra královská, která takhle se změnila.) Vedla ho na cestu a povídá: „Vidíš, musíš tam, jinak bys hned zahynul. Ty jsi veliký lakomec, kdo chce dosáhnout princezny, musí být hodný, a ne škrtílek. A ty jsi mamona!“ Vedla ho k nějakému divokému zvířeti, že budou spolu zápolit. Zvíře se přihnalo a povídá Martínkovi: „Hochu, tady jsi na poslední cestě.“ Skočilo po Martínkovi, ten se svalil a byl pryč.

Hned poslali královi domů psaní, co se stalo, a král povídá: „Vždyť jsem to věděl, že to jinak nedopadne.“ Honza si na peci myslel: „Počkám ještě, až Joska, jak ten to vypracuje.“ A Joska povídá: „Teď půjdu já.“ Jel do světa a přijel do velikého města. Na hospodě se večer dal do hry, hrál celou noc, všechny peníze prohrál, druhý den začal znovu, myslel, že se mu obrátí karta, ale prohrál koně i šaty. Byl polonahý, hospodský ho vyhnal a musil žebrat. Jednou někde něco vzal, dostal se do žaláře a tam se rozstonal. Než zemřel, prosil, aby o tom napsali jeho otci králi. Poslali králi psaní, co se stalo, jak Joska to dopracoval.

Když psaní přišlo, Honza seskočil s pece a povídá: „Tak půjdu teď já!“ A táta se na něj obrátil: „Ty, Honzo, ty toho svedeš!“ Ale Honza si vybral koně, ustrojil se jako rytíř a jede. Měl jiné nadání než oba bratři, nebyl pyšný, měl vesnického ducha, prostí lidé ho měli rádi, že nebyl hrdý jako ostatní. Jel světem a hledal, až přišel do jedné hospody a tam se ubytoval. Hospodský ho přivítal, zavedl ho do pokoje a Honza se ptá, mohl-li by do zámku ke králi. „I ano,“ povídá hospodský, „král má jednu princeznu a hezkou. Vidím, že jste rytíř k prostému lidu uznalý, já jsem proti vám chudá nádoba.“ Honza povídá: „O mně říkali, že jsem ten Honza hloupý, ale moji bratři byli prý chytrí, a přece nic nedokázali. Má hloupost se teprve dokáže.“

Přijde na zámek, princezna ho viděla a poslala sluhu. „Pane rytíři, co si přejete?“ „Chtěl bych s panem králem hovořit.“ Že prý odcestoval pryč, ale večer už přijede, a je doma princezna. Sluha šel k princezně, řekl jí o rytíři a princezna nařídila: „Řekni mu, aby přišel, a koně dej do konírny.“ Sluha zavedl Honzu do komnaty a princezna mu povídá: „Pozdrav tě pánbůh, Honzíku.“ „A jakpak vy mě znáte?“ ptá se Honza. „Inu jak, po dobré pověsti. I můj otec tě tak zná.“

Večer král přijede domů a povídá: „Já tě, Honzíčku, znám, vím,

že jsi královský syn. Školy nemáš, ale školy nejsou všechno. Některý člověk toho má plnou hlavu, ale nemá lásky. Lásky je všechno, a bezdnou studni dřív naplníš než duši, které chybí láska. Někdo se raduje jen z peněz, ale takového lakomce obvykle nasytí jenom smrt. Tvoji bratři byli ve školách učením, a ztratili všechno, i život, zato ty dostaneš mou dceru za manželku. Chceš tady kralovat, nebo se vrátíš na svůj hrad?“ „To já nemohu rozhodovat,“ povídá Honza, „až co tatínek.“

Hned poslali králi psaní a doma se divili, že Honza to takhle provedl. Honza si vzal princeznu za ženu, a když oba staří králové zemřeli, zdědil obojí království a šťastně panoval. Chudým lidem vždy pomáhal, kraloval spravedlivě a všichni říkali, že si zaslouží štěstí, které ho potkalo.

HONZA KOKEŠ

Byl jednou jeden táta a měl tři syny, už pořádné výrostky, ale do práce se nehrnuli. Tak jim jednou povídá: „Hoši, už je čas, abyste přišli z domu. Tu byste plesnivěli a nic by z vás nebylo.“

Když to hoši měli pořád na talíři, nejstarší Tonda jednou vyskočil, vzal si uzel buchet a šel. Po práci se nesháněl, to milému Tondovi nevonělo; buchtu za buchtou vytahal, snědl a byl hotov. Nedošel daleko, jen se tak potloukal kolem vsi a třetího dne byl zas doma. Natáhl se na lavici a povídá: „Milí hoši, to jsem tam zkusil, ani psovi toho nepřeju, co jsem se po tom světě nahonil. Sotva už nohama pletu.“ A zůstal ležet na lavici.

Táta se škaredil a chtěl, aby šel ten druhý, Franta. Taky si zavázal uzlík buchet, na buchty byli kluci čilí, nabral si jich pořádně, aby se

mu cestou nestýskalo, kdyby ho potkaly zlé časy. Ale zatím ho potkala stará babička, sbírala po lese chrástí. No, to je pěkné, povídá si Franta, bábu potkat, hotové neštěstí. „Kde jste se tu, babo, vzala?“ osopil se Franta na stařenku. „Ba, to, panáčku,“ povídá babička, „jsi nějaký uctivý, a umíš dávat starým lidem pěkné pozdravení. Lépe bys udělal, kdyby ses vrátil na pec, pro takovéhle není na světě pořízení.“ „I mlčte, babo,“ udělal si na ni Franta, „beztoho je ve vás lucifer zašitý!“ Zase kus šel, sem a tam bloudil, až milé buchty pomalu snědl a neměl nic. Přišel domů ještě dřív než Toník. A už na prahu začal naříkat: „Je to na tom světě bída, pes aby to vydržel. Dejte mi s tím pokoj!“ A jen naříkal a láteril.

Honza byl po ránu ještě na peci, tak slezl a povídá: „Jste to, kluci, nekňubové! Ještě se nikde kale neohřáli, a už to hubuje.“ Ale Toník i Frantík skočili po něm a pořádně mu nabili. „Tu máš,“ křičeli, „to ti odtamtud posílají, abys věděl, jak to chutná!“

Honzík toho měl dost a povídá: „Mámo, já se tu od nich déle otloukat nenechám! Dejte mi můj raneček a teď půjdu na vandr já, abyste věděli!“ Ale tatík hned spustil: „Kam ty by ses hrabal, kluku hloupá! Tamhle si někam zalez a ani mně nemukej!“ Ale Honza už jinak nedal, pořád, že také půjde, až mu máma svázala uzlík placek, trochu povidel na ně a Honzík spánembohem šel.

Přišel také do toho lesa, a zase potkal tu starou babičku. „Pozdrav pánbůh, babičko, kampak, kam?“ „I dejž to pánbůh, Honzíčku, jak vidíš, jdu ti naproti, abys v tom světě nezabloudil.“ A Honzík na to: „No, no, však já se nebojím.“ Byla tam v lese pěkná studánka, Honzík rozbil uzlíček na mechu, vytáhl si jednu placku a jí. A babičku také pozval: „Pojďte, babičko, se mnou, ať nám to líp chutná.“ Když spolu pojedli, babička se ho ptá: „A kampak máš, hochu, namířeno?“ „Ale jdu někam na službu, kdyby se mi něco hodilo.“ „No jdi, Honzíčku, jdi, ty službu najdeš, jen si z toho nic nedělej, kdybys hned dobře nedopadl. Ale buď na sebe opatrný, a když uvidíš, dělej to *obraceně*. Když ti to hned nedopadne, řekni, že chceš třeba do pekla.“

Potom se oba rozešli a Honzík šel svou cestou. Chodil dlouho po vesnicích, a pořád nikde nič. Až jednou přišel na zelené paloučky a sluníčko tam pěkně svítilo, že tam zůstal v trávě ležet. Stýskal si, že

nemůže najít službu, a povídá si: „Ba, už přijdu někde do pekla, jak to ta babička povídala, ta mi dobře prorokovala.“ Najednou se ohlédně, a hezký zelený pán tu stojí nad ním, veliké péro za kloboukem. Honza se polekal a vstal. A pán hned: „Kampak bys, Honzíčku, rád?“ „Jdu si hledat službu a už dlouho chodím a pořád nic. Už bych šel třeba do pekla.“ „A nebál by ses?“ ptá se pán. A Honza povídá: „Já jsem žádnému nic neudělal, tak co bych se bál?“ Pán si pořád nakrucoval vousy a povídá: „To je pěkné od tebe, a co kdybych já byl jeden z toho pekla, ještě by ses nebál?“ „Tak bych tam letěl s vámi,“ vyhrkl Honza.

Milý pán se ani neotočil a zčistajasna byl z něho čert. A takový životný čert. Honzu jen popadl do náruče, a už spolu letěli, jen to fičelo. Honza nestačil dechu popadat. Když tak letěli nějakou chvíli, najednou se čert zastavil u jedné černé skály, jen do ní kopl, skála se rozevřela a vešli tam. Byla tam stáj, pěkně vyzděná, a stálo tam řadou jedenáct koní, jakých Honza ještě neviděl. Čert ho tam přivedl a povídá mu: „Tak se podívej, Honzíku, tady teď bude tvá služba. Jiného nebudeš mít na práci, jen ty koně hřebelcovat a krmit. Ale to ti povídám, jak vidíš od jedné strany ty tlusté koně a od druhé suché, těm tlustým budeš sypat po třech mírkách ovsa, a těm suchým po jedné. A ostatní těm suchým dodáš holí. Tak si to pamatuj, já se na tebe přijdu zase podívat.“

Službu s ním vyjednal na rok a den a Honza tam zůstal při koních. Nic se mu nestýskalo, jen si pomyslí, hned měl plný stůl jídla a pití, a tak se celé dni s těmi koni bavil. Putýnku, kterou je omýval, jen chytl do ruky a vždy byla hned plná vody. Krmí první den, vzal to z konce, od těch tlustých valachů, a když přišel k suchým, byli to takoví vyčouhlíci vyzáblí, popadl hůl a chtěl jim to krmení dodat holí. Ale najednou si vzpomněl na tu babičku v lese, že to má dělat někdy obráceně, a tak si myslí, počkat! to se musí ode dneška změnit. A začal dávat těm suchým po třech mírkách ovsa, tlustým po jedné a ostatek jim vždycky dodal holí. Někdy kůň po něm uhodil, ale Honzík mu přiříl ještě jednu holí a valachovi se dále kopat nechtělo.

Tak to trvalo hezkou dobu a Honza je pořád stejně krmil. Až jednou ten poslední hubený kůň z kraje, ale už se pěkně spravoval, že

mohl na něm jet každý pán, Honzovi povídá: „Tos měl dobrý nápad, Honzíčku, žes to obrátil! Je nás tu jedenáct, ty bys přišel dvanáctý vedle mne do té hubené řady a čert by tě krmil jako nás: po mírce ovsa a ostatní holí. Dobře jsi udělal. Brzy máš rok a den, já ti přicházím dát vědět, abys pomýšlel na sebe. Teď nemeškej, zapni mně sedlo a hleď, abys byl pryč. Tvůj pán se požene za námi, vezmi všecko nádobí, a až bude třeba, cestou za sebe házej!“

Honza odvázal koně od žlabu, vyskočil na něj a ven. Kůň kopl do skály, ta se jim otevřela, a už to ženou jako vítr: klopity, klopity, vrs, vrs, klopity, klopity, vrs, vrs — a už je žádný neviděl. Ale jak čert tohle slyšel, byl hned vzhůru a pustil se za nimi. Kůň se už plazil sotva po zemi, zavolal na Honzu a ten hodil za sebe kartáč, co jím ve stáji koně čistil. A hned se za nimi udělal velikánský les, že to čertovi šlo těžko. Byl na kraji lesa, a nemohl dále. Ale byl to čert, přece to nějak pořídil a dostal se z lesa ven. Vylétl, a za chvíli byl zase za nimi jako na koni. Když je už doháněl, kůň zase zavolal, Honza hodil za sebe hřebelec, a hned se udělaly veliké skály, jedna na druhé, aby je čert přelízal! No, ale od čeho by byl čert, vždycky hup! a zase hup! — že si žádný ani nepomyslel, a už byl na druhé straně. A zase za nimi. Ti už byli kdovíkde. Ale čert se rozehnal ještě rychleji, a už ho slyšeli supat za sebou. Honza, jak mu kůň poručil, hodil za sebe putýnku, a najednou tu bylo širokánské moře, že se břehu nedohlédlo. A zase oba ujížděli, jen se za nimi prášilo. Ale milý čert také nelenil, byla tam vytlelá vrba, hup! do ní a bárku měl hotovou. A teď tím svým ocasem začal veslovat a milou vodu přelétl, jako když ho vystřelí. Mžikem byl zase za nimi. Těm už docházel dech, dostanou-li se přece k hranicím, kde čert už neměl na ně práva. Byl před nimi skleněný vrch a na ten museli. Tak ten kůň Honzovi povídá: „Jen se mne, Honzíčku, dobře drž, chytني se mne okolo krku a já na ten vrch vylitnu. Tam bude vyhráno.“ Milý kůň se vzepjal, udělal jeden dva skoky, a už byl nahoře i s Honzou. Měli vyhráno, čert už dále nemohl. Několikrát to zkusil, ale hned byl dole, jako by po mýdle jel.

Kůň s Honzíkem si teprve pořádně oddechli. A když si po tom honu odpočinuli, skleněný zámek se jim otevřel a bylo tam všecko krásné jako z alabastru. Na dvoře byl zelený rybníček, oni se v něm

smočili, a najednou Honza měl z toho zlaté vlasy. A dívá se, jeho kůň měl hřívu a ocas také zlaté. Prošli zámek, dole byla také stáj, tam stálo řadou mnoho koní, ale ani se nehýbali, všechno bylo jakoby zkamennělé. U každého koně viselo celé brnění a všechno, co k tomu patří, jen to na sebe vzít a jet.

Honza si to všechno prohlížel a jeho kůň mu povídá: „Teď tě, milý hochu, čeká teprve tvrdý oříšek. Budeš musit bojovat, aby se ti splnily všechny osudy, a s tebou také mně. Tuhle si naškrab toho suchého mechu, co tu roste po zdi, polípej si jím hlavu, aby tě žádný nepoznal, půjdeš do královského města do zahrady a budeš se hlásit jako zahradník. Zeptají-li se tě, kdo jsi nebo co chceš, řekni jen Kokeš.“

Tak milý Honzíku, teď to byl pořád Kokeš, přišel do toho města a hlásil se tam u mistra. Mistr se ptá: „Co chceš?“ „Kokeš, Kokeš!“ Popadl motyku a rýč a jiného neříkal, jen Kokeš. A začal na záhonech kopat. Mistr viděl, že mu jde práce od ruky, chasník se mu líbil, tak si ho nechal a pracoval tam v zahradě. A ten jeho kůň ve skleněném zámku mu řekl, než se rozloučili, bude-li se ti stýskat, jen přiběhni na pobyt.

Honza Kokeš už tam nějaký čas pracoval v zahradě, když nejmladší královská princezna měla svátek. Mistr sháněl nejlepší kytku po zahradě a nemohl s tím být hotov. Milý Kokeš se jen otočil, hned kytku měl a jedním zlatým vlasem ji zavázal. Starý byl rád, že se nemusí strojit, tak poslal Kokeše s kytkou. Princezna viděla tu zlatou nit a ptá se ho: „Tos ty mně uvil takovou kytku? Jak ti říkají?“ Ale on nic, zůstal v tajnosti a říkal jen Kokeš, Kokeš. Princezna se divila, ale ten zlatý vlas už jí nedal spát. Od té doby se jen potají za Kokešem táhla, protože se jí jednou zdálo, že Kokeš je zlatovlasý princ, co jí o něm vždy její chůva povídala, že prý za ní jednou přijde.

Jednou v létě Kokeš byl celý den na slunci, utíral si rukávem čelo, a mech, co měl na hlavě, mu sjel; princezna se na něj dívala ze křoví a najednou viděla, jak se mu celá hlava v slunci zlatem zablýskla. Princezna už neměla nikde stání, Kokeš se jí zalíbil. Všichni se jí doma smáli, že se tak zfantila za chasníkem, ale milá princezna jinak nedala, Kokeš musí být můj, bez něho bych nemohla být živa. Otec naříkal, a když viděl, že princezna jinak nedá, povídá: „Tak si jdi s tím tvým

Kokšem, ale víckrát se ke mně nehlas a ani se neopovažuj ke mně přijít.“ Král jim dal za městem malou chaloupku a tam je vyhnal. Princezna tam s Kokšem hospodařila, a žádný si jich nevšímal.

Najednou sousední cizí král vypověděl tomu králi vojnu. Všude byl shon, všecko vojsko vytáhlo, jen na Kokše si žádný nevzpomněl. A Kokeš zatím šel na skleněný zámek k svému koni a ten už ho celý nedočkavý čekal. „Dobře že jdeš,“ povídá, „je svrchovaný čas. Oblékni si tuhle první brnění, a až vyjedeš proti cizímu králi, jen křikni: Všem hlavy dolů!“

Honza vyskočil na svého valáška a vyjel ze skleněného zámku za vojskem. Králi už bylo úzko, nepřítel dotíral ze všech stran, když tu se přiřene zlatovlasý princ, a co měl síly, zavolá: „Všem hlavy dolů!“ Nepřátelé padali jako mouchy, a bylo po vojně. Bylo mnoho slávy, troubili a bubny zněly jako o soudný den. Král se nadarmo sháněl po tom zlatovlasém rytíři. Honza se v tom shonu pěkně ztratil, všecko odvedl do skleněného zámku a zase se vrátil k své princezně.

Ale ten cizí král sehnal dvakrát tak veliké vojsko a vojna se začala znova. Kdo mohl unést zbraň, všecko se hrnulo do vojska. Zase stáli proti sobě oba králové, už se to do sebe dalo, král už byl plný strachu a jen se ohlížel, objeví-li se někde ten zlatovlasý rytíř. Najednou přijel celý ve zlatě a náramné vojsko za ním. Jen se ukázal, zavolal: „Všem hlavy dolů!“ a cizí král se poroučel. Jako mouchy to zkapalo. Jeden ten cizí voják přece přitom Honzu škrábl do nohy. Král když to viděl, že je raněný, honem skočil a šátkem mu bolavou nohu zavázal. Ale Honza, než si kdo pomyslí, byl i s tím vojskem v prachu a tentam. Zajel do skleněného zámku, tam se odstrojil, rozloučil se se svým koněm a byl zase u své princezny.

Všechno se to vrátilo z vojny, ale co teď, kde asi je ten zlatovlasý rytíř! Král ho dal po celém vojsku vytroubit, že ho chce jako bratra obejmout, ale neohlásil se nikdo. Bylo mu to náramně divné, až konečně si vzpomněl na toho jejich Kokše. Tak se déle nerozmýšlel, běží do toho baráčku, co tam byla princezna s ním vyhnaná, a teď vidí! Honza tam seděl na posteli, už to byl zase Honza, zlaté vlasy mu visely do týla, a zrovna si převazoval nohu. Král hned poznal svůj šátek, koruna královská byla na něm vyšitá. Leknutím až ztratil řeč, teprve

viděl, kam jeho dceru osudy dovedly. Hned Honzu objal, a zase objímal princeznu, a co bylo dále, žádné pero na světě nesepíše a rozum nesloží.

Král chtěl jen vědět, kde má Honza to své vojsko, co se vždycky přihnalo na nepřítele jako potopa. A Honza mu povídá: „Milý tatínku, za to všechno děkuji jen svému koni, ten mi pomáhal.“

Tak se sebrali, celý ten dvůr, a jedou s Honzou na skleněný zámek. Když tam přijeli, valášek Honzovi povídá: „Milý hochu, ty jsi teď u cíle, jen já ještě na to čekám. Vezmi tuhle svůj meč, setni mně hlavu a nic se přitom neohlížej!“ Toť se ví, Honza se zarazil, jak by mu mohl tohle udělat, a valášek mu povídá: „Neuposlechněš-li mne, je všechno ztraceno, zase bych u toho čerta dostával holí, ale už navěky.“

Honza se tedy vzchopil a milému koni hlavu uťal. A hned z něho byl švarný mládenec, vyskočil, objímal krále, královnu i princeznu a všichni viděli, že je to královský princ, kterého jim jedna čarodějnice zaklela. Bylo plno slávy, stříleli, muziky začaly hrát, a v té slávě se strojila svatba, kterou slavil Honza s princeznou. Král jim dal půl království a Honza se odstěhoval s princeznou na skleněný zámek. To jeho vojsko bylo také vysvobozeno a věrně mu sloužilo až do smrti.

O JENÍKOVĚ, CO ROZUMĚL PTAČÍ ŘEČI

Byl jeden zahradník a měl devět dětí, samé chlapce. Nejstarší se jmenoval Jan. Jednou mu otec řekl: „Milý Jeníku, ty jsi se už naučil pracovat v zahradě, můžeš jít do světa a hledat si štěstí!“

Jeník se dal na cestu, ale nikde v zahradě práce nedostal. Šel sloužit za pacholka k jednomu sedlákově a sloužil tam po tři léta. Čtvrtého

roku ho sedlák jednou poslal do lesa, aby přinesl zelené haluzí. Jeník šel do lesa a viděl tam starou lípu bez koruny a kmen měla obrostlý mladými větvemi. Vylezl na vršek, stoupl si doprostředka, ale lípa měla kmen zpráchnivělý, Jan se probořil a spadl dolů do dutého kmene.

V lípě bylo plno hadů, ale žádný se nehýbal. Jeník tam byl tři dni a tři noci, a žádný o něm nevěděl. Podíval se vzhůru a vidí, že vrchem leze veliký had. Had viděl Jeníka a díval se na něj, co tam dělá? Jeník se zase bál, že ho ten had sežere. Had se potom obrátil hlavou vzhůru a spustil ocas dolů. Jeník se ocasu uhnul, ale had se zase na něj podíval a spustil mu podruhé ocas tak nízko, že se ho mohl Jeník rukou chytit. Jeník se ho chytil, had ho z té lípy vytáhl a řekl mu: „Vysvobodil jsem tě z té lípy, ale teď mi musíš pomoci také ty, protože mě ostatní hadi chtějí uštípat; přeneseš-li mě do druhého lesa k jedné studni a hodíš-li mě tam, vysvobodíš mě, a potom ti dám, co budeš chtít!“

Jeník vzal hada na ramena a nesl ho k té studni, ale sotva šel, protože had byl tuze těžký; síly ho už opouštěly, ale had se trochu nadlehčil a řekl Jeníkovi: „Jen trp, hochu, už brzy budeme u konce!“ Když přišli k té studni, Jeník chtěl hada hodit do vody, a had mu řekl: „Chceš-li, dám ti takovou moc, že budeš rozumět všemu ptactvu, ale nesmíš o tom nikomu říci, jinak bys umřel!“

Potom se Jeník rozloučil s hadem, hodil ho do studně a šel dále. Přišel na cestu a tam stál veliký dub. Na dubě seděla straka a pořád křičela: „Kdo první přijede pod tenhle strom, toho zabije hrom!“ Jeník to poslouchal, utíkal pryč od toho dubu, a tu mu jede naproti hrabě na kočáře. Jeník volal, aby zastavili, a řekl hraběti: „Pane, nejezděte pod ten veliký dub, sice by vás zabil hrom!“ Hrabě povídá: „I jdi, blázne, což jsi rozum ztratil, že mě takhle strašíš?“ Ale Jeník mu řekl: „Pane, zůstaňte tu jen chvíli se mnou a uvidíte, co se bude dít!“ Hraběti to bylo divné, slezl k Jeníkovi, ale kočí se smál, láteřil na Jeníka, že je zdržuje, nedbal jeho řeči a zajel přece pod strom. Jako navzdory tam zastavil, ale najednou se zablesklo, uhodilo do stromu, a kočí zůstal mrtev pod dubem.

Hrabě se sotva vzpamatoval z leknutí, ale potom se Jeníka vyptával,

odkud je a zná-li jaké řemeslo? Jan řekl, že je vyučený zahradník. Hrabě povídá: „Rád bych se ti odměnil, však jsi mi život zachránil. Mám doma starého zahradníka, už si zaslouží odpočinku, a ty budeš zahradníkem!“

Jan sloužil u hraběte a za krátký čas dal zahradu tak do pořádku, že se to hraběti líbilo a měl Jeníka rád. Jednou hrabě odjel a doma zůstala jen jeho dcera. Jan se jí zalíbil, protože měl vždy tak pěkné květiny a byl hezký hoch. Ráda chodila do zahrady, mluvívala s ním, a když byl otec pryč, řekla Jeníkovi, že by si nepřála nikoho jiného za muže, jen jeho. Jeník řekl: „Netropte si ze mne posměch, však já vím, že jsem z prostého rodu.“ Hraběcí dcera povídá: „Nevěříš-li mi, Jeníku, tak si dáme slib, protože já nechci jiného, jen tebe samého.“

Dali si slib a dívka řekla: „Já si tě teď nemohu vzít, protože můj otec mi k tomu nikdy dovolení nedá.“ Jan na to řekl, že rád počká, až jim bude možné, aby se vzali. Za krátký čas se hrabě vrátil domů. O tom slibu žádný nic nevěděl, ale hraběcí dcera od toho času chodila do zahrady každý den, aby Jeníka viděla. Hrabě si toho všiml, a když jednou náhodou zaslechl, co jeho dcera mluví s Janem, rozzlobil se, až se roznemohl, a za krátký čas zemřel. Jeho dcera si potom vzala Jeníka a žili spokojeně na zámku.

Brzy po svatbě se jednou procházeli po zahradě a sedli si pod strom do chládku. Najednou přiletěli na strom dva vrabci a jeden se ptal: „Bratře, odkud letíš?“ Druhý vrabec řekl: „Byl jsem u sedláka ve stodole, chtěl jsem se nazobat ovsa, ale právě tam mlátili a jeden mlatec po mně hodil cepem; jen taktak, že jsem uletěl, málem by mne byl zabil.“ Prvý vrabec povídá: „Máš štěstí, máš štěstí, máš štěstí!“

Jeník rozuměl, co si vrabci povídali, a zasmál se. Žena se ho ptala, proč se směje? „Ale ničemu, jen tak jsem se zasmál,“ řekl Jan. Ale žena si myslela, kdovíčemu se nesměje, že se snad zasmál jí, rozzlobila se, a od té doby žili v samé mrzutosti. Žena ho pořád vyháněla z hraběcího zámku, a to všechno jen proto, že jí nechtěl povědět, čemu se tenkrát pod stromem zasmál.

Jednou Jan povídá: „Milá ženo, musil jsem slíbit, že nikomu na světě nepovím, co vím, a kdybych ti pověděl, proč jsem se smál,

hned bych umřel.“ Ale žena tomu nevěřila a řekla mu, jen aby si to rozmyslil, že mezi nimi dobře nebude, nepoví-li jí to. Jan smutně chodil po dvoře a házel slepicím pšenici. Slepice už o tom věděly, že s jejich pánem je zle, a pořád říkaly: „Ach bože, když ztratíme tohohle dobrého pána, co se s námi stane, žádný na nás nebude tak dobrý jako tenhle náš pán.“ Tu přiběhl kohout mezi ně a povídá: „Co se tak staráte o to, co bude s naším pánem? Kdyby nebyl hloupý, vzal by březovou metlu, a paní by jistě nechtěla vědět, proč se smál; měl by pokoj a mohli by s paní spokojeně žít.“

Jan poslechl kohoutovy rady, vzal si březovou metlu pod plášť, běžel k své ženě a ptal se jí, chce-li ještě vědět, proč se tehdy pod stromem smál? „Toť se ví, že chci,“ řekla žena. Jan vzal metlu a ženě pohrozil, že okusí březového koření, bude-li se ještě ptát, proč se smál. Žena poznala, že muž nehrozí naplano, prosila ho, aby jí odpustil její všetečnost, a od té doby spolu žili spokojeně až do smrti.

HONZA A PRINCEZNA FÉLINKA

Pod krkonošskými horami byl jeden mistr kovář a už byl starý, celý šedivý, už nemohl pracovat. Měl tři syny, nejmladší se jmenoval Honza. Měl je doma všechny tři a nebylo do čeho kousnout. Tak se vydal na vandr jeden, po něm druhý, ale daleko nedošli, a byli zas doma, tátovi na krku. Nejmladší, Honza, si jednou ráno připravil svou harmoniku, kterou zdědil po jednom dědečkovi, a povídá: „Tatínku, já těm našim hochům nevěřím, že je ve světě tak zle. Já to půjdu také

zkusit, jak to tam dopadá.“ Ale máma nad ním sepjala ruce: „Božíčku, hochu! Buď rád, že sedíš doma, co ty bys kde porazil. Vždyť se neumíš ani kale otočit.“ Druzí dva bratři poslouchají celé to matčino kázání a už to s nimi šilo, jen ať Honza jde. „Co ho, mámo, zrážíte, nechte ho být, jak ono mu neuškodí, když vytáhne paty.“ A mysleli, hloupí, že se Honza do večera vrátí.

Honza si dal roztrhaný uzlíček s harmonikou na záda, dal pěkně spánembohem a s veselou se pustil do světa. Vždycky někoho potkal, zahrál mu na cestu a peněz měl víc, než mohl utratit.

Šel pořád, až přišel k lesu, samý les. Tenkrát bylo ještě lesů mnoho. Dlouho šel, až se dostal do takové pustiny, že mu bylo už slabo. Kouká, byl tam starý poustevník, zrovna si chystal večeri. Honza ho prosil, kdyby ho mohl nechat do rána. Děda byl tomu rád, že má zas jednou společníka, a povídá mu: „Tos měl, hochu, štěstí, žes přišel! Tady se potlouká plno loupežníků, ještě by tě mohlo něco potkat. Jsi ještě tak mladý, bylo by tě věčná škoda. Můžeš tu se mnou počkat, snad se ty lesy od loupežníků trochu vyčistí.“

Honza zůstal u poustevníka a byl rád. Když měl chvíli kdy, sedl si na práh poustevníkovy chalupy a hrál na harmoniku. Jednou jel kolem na koni kníže, kterému lesy patřily, a poslouchá, co je to za divnou muziku. Zastavil se u chaloupky a povídá: „Co to tu máš, starý, za muziku?“ Poustevník smekl čepičku, pozdravil a povídá: „I pěkně prosím, to sem zabloudil nějaký mládenec až od těch krkonošských hor.“ Kníže řekl: „Hm, to jsem rád, takový chlapík z Krkonošovy zahrádky, ten by nám mohl pomoci od těch loupežníků.“ A hodil Honzovi nějaký tolar, prý za tu jeho muziku. Honza musil hned slíbit, že lesy od loupežníků vyčistí. Když to chce takový pán, něco se musí dělat.

Honza sebral rozum do hrsti, šel nejbliž do jednoho dvora a za peníze, co dostal od knížete, koupil tam býčka a jalovičku. Hnal je lesem, a najednou mu loupežníci zastoupili cestu. Býček se plašil, Honza nemohl z místa a začal křičet: „Lidičky, pojdte mně pomoci, vždyť já se s tím dobyt看em nikam nedostanu.“ Loupežníci přišli až k němu a mysleli si: panečku, hoši, tohle by byla laciná večere! Tak milého Honzu obstoupili i s jeho dobyt看em a oba kusy mu na místě zabili,

A ještě se mu smáli: „No, teď ti snad půjdou líp?“ Mysleli, kdovíjak Honza nebude naříkat, ale on povídá: „Jen si, kamarádíčkové, nemyslete, že mně to něco udělá, vždyť to nebylo moje.“

Tak když loupežníci viděli, jaký je chlapík, hned ho vzali mezi sebe a Honza byl jejich. Hned ustrojili kapitální večeři, celý sud vína musil ven a hoši jedli a pili, až se hory zelenaly. Honza jim hrál na harmoniku a nebylo ani s půlnoci, milí loupežníci byli na slámě natažení a spali jako snopy. Honza se po nich dívá, hrál pořád míň a míň a tu vidí, na polici plná ošatka zlata a drahého kamení. Hrábl si do toho a strčil pár hrstí do kapsy. Loupežníci spali a Honza se tiše vyloudal ven. Na každém rohu škrtl a zapálil jim chalupu nad hlavou. Hned to stálo v jednom plameni, víckrát tady loupežníci chodit nebudou.

Honza se sebral, už se pomalu rozednívalo, přišel zpátky k poustevníkovi. „Tak, pantatínku, nechte všeho a zvěstujte tomu pánovi, že už má les čistý.“ Honza musel přijít sám, všichni ho na tom zámku objímali a obdarovali ho, že měl co nést. Chtěl se s tím dědou poustevníkem o všechno rozdělit, ale ten mu povídá: „Nic, jen si to, hochu, nech, tvá cesta vede dál, než si myslíš.“ A oba se pěkně rozloučili.

Honza si koupil ve městě nové šaty, nový uzlík na harmoniku, aby nemusel s takovým hadrem putovat, a šel dál, jak mu ten poustevník ukázal. Vandroval dlouho sem a tam, až se dostal do nějaké slavné rezidence. Zrovna mu bylo jít okolo královské kovárny. Mistr se tam u měchu celý potil. Že má mít do týdne hotový kočár pro krále a poslední tovaryš mu ke všemu utekl. Tak byl na to sám, ruce měl už jako konve. Honza, když to viděl, povídá: „I to já vám, mistře, pomohu, já jsem také z toho.“ Toť se ví, mistr chytil Honzu všemi desíti, jak byl rád, a Honza tam hned musel zůstat. Párem šlo jim to hned jinak do noty, práce hezky utíkala, a Honza po díle vždycky dostal na pivo, mohl si zajít mezi kamarády, kam sám chtěl.

Jednou jde z hospody a tma bylo jako v ranci, že na krok kale neviděl. Ale nic, Honza si vytáhl jeden drahý kámen, co jich nabral u loupežníků, a pěkně si svítí na cestu. Od kamene šla taková záře, že bylo po ulici jako ve dne. Jde, a tu mu přijde do cesty královská princezna, ona ho už znala, že to je Honza z jejich kovárny. A teď byla celá vzhůru: „Čímpak si to, Honzo, svítíš?“ „Ale takovým kamínkem.

To já jich mám!“ Dali se do řeči, a Honza jí povídá, kdyby kamínek chtěla, že má takových kamínků doma plnou mísu. Chce-li, že jí nějaký přinese.

Tak princezna, jmenovala se Félinka, vyběhla nahoru, hned zhasla doma všechna světla a ten kámen si postavila na skříň. A teď jí to svítilo! Král přijde a povídá: „Kdes to, holka, vzala? Vždyť je v tom uloženo celé bohatství!“ Félinka povídá, kde kámen vzala, že ho dostala od Honzy zadarmo. A král byl pořád celý udivený: „I propánakrále, vždyť to si nemůžeš povážit, abys ho chtěla zadarmo, ten člověk je bohatší než my!“

Honza musil nechat všeho, zavolali ho do rezidence a král mu povídá: „Nic, hochu, ty dál kovařit nebudeš, já tě udělám prvním po sobě, a když máš naši Félinku rád, tak ji dostaneš.“ Honza byl hezký hoch, a když ho pěkně oblekli, teprve se spravil, že by v něm žádný Honzu nehledal. A byl najednou královským zetěm. Ty kameny dal nevěstě k svatbě a teprve viděli, jaký on je pán.

Když u krále pobyl rok, narodilo se jim dítětko, a tu si Honza vzpomněl, co dělají jeho rodiče. Řekl králi, že by je rád navštívil, aby jim přilepšil. Vyjevil se s tím své Félince, a ona ho v ničem nezrazovala, jen ať tam jede.

Tak zas přišel do toho lesa, co byl tehdy u poustevníka, a zatím se tam uhnízdili noví loupežníci. Teď tady jede takový pán, samé přemované zlato na sobě, loupežníci se hned na něj sesypali a svlekli ho ze všeho, zůstal nahý. Kapsy mu prohlédli, že chudákovi nezbyl ani tak říkajíc trojník. Stál tam hastroš v zelí, toho stáhli a Honza, nechtěl-li jít nahý, musel se do těch hadrů obléci. A tak přišel po těch letech domů. No, bratři se na něj sesypali, vyšklebovali se, a máma s tátou spínali ruce: „Bože, co nám to přišlo za hastroše!“ Ale Honza povídá: „Jen kdybyste věděli! Já jsem králem!“ A pořád jim tím králem takhle ometal. „No, když nechcete věřit, já teď budu psát své Félince, tak uvidíte.“ A zrovna se sháněl po kousku papíru, že bude psát. Ale kouska papíru, kdepak tady! nebylo ve stavení, tak Honza prosil: „Dejte mi, tatínku, nějaký krejcar, ať jim tam napíšu.“ Starý se zlobil, že si dělá kluk ještě blázný. Přijel tam ten kníže, co mu patřily ty lesy, zlámal si po cestě nápravu a Honza mu ji spravil. Dostal pěk-

nou odměnu a teď psal. Všecko své manželce vyjevil, co se s ním stalo, a jak to má udělat, aby za ním přijela.

Félinka se vydala na cestu. Jela jen v rozdrchané korbě s dítětem, a tak si jí loupežníci ani nevšimli. Když přijela ke kovárně, chtěla, že si dá tu korbičku spravit. A jiného k tomu nechtěla než toho Honzu. Honza přišel v roztrhaných šatech, Félinka ho nemohla ani poznat. Ale neříkala nic. Chytl kladívko, do korby břink! až se to rozsypalo. Bratři se zlobili, co Honza tropí, a hnali ho od vozu pryč. Ale Félinka ne, jen ať ho nechají, že chce, aby to Honza spravil. A Honza korbu proto pošramotil, aby nemohla dál, aby musela v kovárně zůstat i s dítětem.

Zůstala na noc ve světnici a kovárovi si všichni vlezli na půdu, jen Honza si ustlal otýpku slámy v kovárně u té rozbité korby. Když nahoře všecko spalo, Honza tiše vešel do světnice, pěkně se umyl, přistrojil se do královských šatů (Félinka mu je přivezla s sebou) a Félinka postavila na stůl doprostřed ten drahý kámen a dětátko taky tam posadila. Celá světnice byla najednou jako v ohni. Jeden z bratří se podívá skulinou z půdy dolů, co se děje ve světnici, a hned všecky vzbudil: „Lidi, vstávejte, dole je nějaká královna, taková záře tam je!“ Tak ti honem dolů, každý jak byl, a začali na prahu klekat. Félinka se otočila a ptá se, kde nechali Honzu. Ten je prý v kovárně. Tak hoši pro něj, ale Honza se nehýbal. On tam ty své hadry vycpal slámou a pořád se nehýbal. Když ho nemohli vzbudit, bratr Joska ho chytl do náruče a nese ho tam. Ale ve dveřích milého Honzu upustil, až z hadrů lezla sláma. Všichni se lekli, co se to s Honzou stalo, máma spustila pro něj náрек. Honza zatím stál ve světnici v královských šatech a povídá: „I neplačte, maminko, vždyť já jsem tu, už to není ten Honza, vždyť jsem vám to říkal, že jsem král.“

Teprve po hlase ho poznali, hned ho všichni objímali a prosili jeho i Félinku, aby jim to všecko odpustili. Honza jim tam nechal peněz, že mohli být do smrti pěkně živi, a když se s nimi rozloučil, jel zase s Félinkou a s dětátkem domů do svého království.

onza byl doma u rodičů, ale nemohli se uživit, tak šel na vandr, hledat si štěstí. Přijde k jednomu městu, ale lidé ho strašili, ať tam nechodí, že tam mají draka a ten každého sežere. Honza se nebál, silný byl, a v tom zámku ho přijali za pasáka, pásł ovce. Ten drak už neměl co kde žrát, tak král usoudil, že z každého domu musí obětovat po jednom člověku. Došlo až na krále. Měl jedinou dceru, ale žádná pomoc, i tu musel pro draka přichystat.

Honza chodil pásť ovce a naučil se hrát na citeru. Jednou na pastvině k němu přišel černý muž a povídá: „Honzo, neboj se, já ti nic neudělám.“ „I já se nebojím ani čerta!“ Dobře. Černý muž se ptal, co dělá v zámku. Honza mu pověděl a ten muž povídá: „Honzo, poslechneš-li mne, budeš šťastný.“ A Honza se smál: „Co to má být?“ „Poslouchej a jdi, tuhle máš prut železný a jdi do toho zakletého zámku.“ „Jakpak půjdu, když tam netrefím.“ „Jen jdi, cestu už najdeš, a až tam přijdeš, u vrat bude ležet železná saň. Tni do ní prutem, a vrata se ti otevřou. Půjdeš do zámeckých pokojů, a tam zas bude železná saň u každých dveří, ale jen tni, všecko se ti otevře. Jdi do prvního pokoje, tam uvidíš rytířské šatstvo, to si oblékni a přijdeš dolů do stáje, osedlej koně“ (zas mu řekl kterého), „a sedni a přijed sem.“

Honza šel, a jak mu to černý muž nařídil, všecko vykonal. Když se vrátil, černý muž čekal a povídá: „Teď jdi, dnes tu princeznu povedou před draka, a až tam pojedou, jeď tam také, slez s koně a zavolej: „Draku, draku, polez ven!““ Honza všecko udělal, a když tam přijel, třikrát zavolal: „Draku, draku, polez ven, tady máš svou potravu!“ A drak mu řekl: „Dnes ne, až zítra.“

Tak se to panstvo rozešlo, Honza sedl na koně, tryskem jede a všecko dal na své místo. Prutem ťal, všecko se zavřelo a ten černý muž mu hlídal ovce. Když se vrátil, černý muž povídá: „Dobřes to provedl. Zítra zas přijď na to místo čekat.“

Honza hnál ovce domů, hrál jim na citeru a ovce řadem šly za ním.

Přihnal domů a ptá se ovčáka: „Hospodáři, jak je to s tou princeznou, je pryč?“ „Není,“ vypravoval mu hospodář, „přijel tam jeden rytíř, a bylo to odloženo až na zítra.“ Honza povídal: „Ach, kdyby to pánbůh dal, já ji tolik lituju. Kdybych se tak mohl s tím drakem potýkat! Ale co já proti drakovi!“

Druhý den hnal na tu pastvinu a ten černý muž už čekal. A zas mu povídá: „Seber se a jdi do zámku, a jako poprvé, jdi do druhého pokoje, tam najdeš jiné šatstvo, zase si je oblékni a jdi do stáje, vezmeš zase jiného koně“ (řekl mu kterého), „a jeď na draka.“

Král s princeznou a s komonstvem čekali už v kočárech, když tady jede rytíř a zdaleka volá: „Draku, draku, polez ven, tady máš svou potravu!“ Třikrát stejně zavolal, ale drak se nehýbal, že prý má ještě čas až zítra. Tak se vraceli zpátky, rozešli se a Honza také jel pryč.

Přišel k tomu černému muži, povídá mu, co a jak bylo, a ten se smál: „On se tě snad bojí?“ „I kdepak já na draka stačím!“ „Nic,“ povídá muž, „ty ho přemůžeš!“ Honza odvedl šatstvo a koně do zakletého zámku a přiřzene domů ovce. První jeho bylo: „Proším vás, hospodáři, jakpak to dopadlo? Je naše princezna pryč?“ „I není. Ještě ji nechtěl. Až zítra. Bůh sám ví, jak to dopadne.“ Honza nemohl ani jíst pro samou lítost. Ovčák se ho ptal: „Copak jsi tak smutný?“ „I bojím se o tu naši princeznu.“ „Vidíš, co má teprve dělat král!“ Honza vzal citeru, zahrál si a oni se mu smáli, aby se taky zítra pozval. „Ani za nic,“ povídá Honza, „já poženu na pastvu. Ani bych se na to nemohl dívat, jak ji lituju.“

Ráno zas hnal ovce, a když je přihnal na pastvinu, černý muž povídá: „Honzo, dnes vejdeš do třetího pokoje, vezmeš si tam šatstvo, dobře se obrň a ve stáji si vezmeš nejlepšího koně“ (zase mu řekl kterého), „abys zvítězil. Drak bude mít už hlad, zůstaň na koni, a jak vystrčí drak první hlavu, hned mu ji utni. Má jich devět, ty mu musíš utnout. Nedej se a budeš šťastný.“

Honza jel a cestou se modlil, aby to dokázal. Vrátil se ze zámku a všichni už čekali, mávali, že rytíř jede, a zas to byl jiný. Honza zastavil u dračí skály a volá: „Draku, draku, polez ven, tady máš svou potravu!“ Drak jednu hlavu vystrčil, Honza mu ji uťal, teď druhou, třetí, všech devět. Honza se nutil, utínal je jako paličky, jedovatina

se kolem rozlévala, až uťal tu poslední a slabostí padl. Hned ho chytili a na kočár k té princezně, a ujížděli pryč. Lidé zpívali radostí, že je princezna vysvobozena, a Honzova koně vedli za nimi. Honza spal a princezna mu zatím navlekla svůj prsten na prst. Když se trochu vzpamatoval, ptá se, kde má koně. „Vedeme ho vzadu.“ „Já musím pryč,“ povídá Honza, „musím zpátky.“ Nechtěli ho pustit, kam by teď chodil, ale on povídá: „Já musím zpátky, mám určeno, v kterou hodinu. Já se potom ohlásím.“

Tak ho uctivě pustili, Honza sedl na koně a ujížděl k tomu zakletému zámku. Tam koně odevzdal, všecko uložil na místo a zas přišel k černému muži. Ale meč, co jím tu saň posekal, ten si vzal s sebou. Černý muž se už nemohl dočkat a povídá: „Honzíčku, ty ses nějak omeškal.“ Inu omeškal, tak mu to vypravuje, jak u toho draka padl a jak potom zemdlením usnul. A ten muž mu povídá: „Dobře, dobřeš to vykonal. Ale mám ještě jednu prosbu k tobě, tu lehko vykonáš.“ „A co to má být?“ „Jen tě prosím, vezmi ten meč a utni mi hlavu.“ Honzík zůstal jako tuhý. „To ne,“ povídá, „to neudělám.“ „Honzíčku, neprotiv se a utni mi hlavu. Jinak budeš nešťastný a já taky. Jen poslechni a utni mně ji.“

Tak když musel, Honza vzal meč a naráz mu hlavu uťal. A jak ji uťal, hned mu jiná naskočila a byl z něho najednou krásný mládenec. Teď mu teprve děkoval, co vykonal, že ani nemůže vědět. On to byl ukradený princ a zakletý od čarodějnice do toho zámku. Princ povídá: „Honzíčku, nepochlub se nikomu a ten prsten nedávej pryč, ten si dobře schovej. Až přijde chvíle, teprve ho budeš potřebovat. Král se nebude moci dočkat toho rytíře, poručí ho všude hledat, a nikde nebude. Tak vystrojí velikou hostinu a pozve daleko široko hrabata a knížata, zdali by se přece vynášel. Ale ty se nedej znát, a až ta hostina tam bude, tak si vypros na ovčákovi, aby tě na tu citeru trochu peněz tam nechal vydělat. Až začneš hrát, tak ti struny půjdou, že ti páni jakživi nic takového neslyšeli. A oni tě budou jednat dál mezi sebe, ale ty nechod, že zůstaneš přede dveřmi.“

Když ta slavnost byla, všichni na zámku vzdychali: „Ach, kdybychom se jen podívat mohli!“ Už to trvalo tři dni, tak Honza povídá: „Hospodáři, moc bych vás prosil, krejcaru nikde nepozískám, kdy-

byste mne tam nechal na citeru zahrát. Nebude-li se jim to líbit, však oni mě pošlou pryč.“ Hospodář se na něj podíval: „Honzo, co si to myslíš, vždyť by to byla urážka.“ „I jen mne nechte, já nic nezkazím.“ „Inu, když myslíš, ale sám se z toho zodpovíš.“

Honza šel a prosil panstvo, aby mu dovolili, že by jim nějaký kousek zahrál. Ti se smáli, hleďme, hlavní muzikant jde! Král byl hned vzhůru, co si to chce Honza dovolit, ale všichni za něj prosili, jen ho nechte, pro zábavu to bude dobré. Jen ať jde dál. Ale Honza na to, že je dost dobré, zůstane-li venku. Tak mu dali stolicí přede dveře a Honza začal hrát. Ale to byla muzika! Všichni hned okolo něho, aby šel dál, takového muzikanta že ještě neměli. „I já nepůjdu,“ povídá Honza, „ještě jsem nebyl v takové společnosti, pro mne je to dost dobré tady.“

Hrál jim celé půldne a pak se ho ptali, co mu jsou dlužni. Že nic, že jim hrál z lásky, jen když se jim to líbí. Ale přece chtěli, aby si řekl. „Tak když mně chcete něco udělat, abych se mohl z princeznina koflíku napít vína.“ „No, to se ti může stát.“ Koflík mu přinesli, on víno vypil a ten prsten hodil do koflíku.

Když koflík vrátili, princezna ho vezme, podívá se a volá na otce: „Otče, pojď rychle sem.“ Oni si mysleli, že urazil kus koflíku, hned ho jeden sloužící chytil za rameno. Ale princezna volala: „Otče, vždyť je to prsten, co jsem dala svému vysvoboditeli!“ Všichni se dívají, a byl to její prsten. Tak se hrnou k milému muzikantovi. „Kdes ho vzal?“ „Já nevím, já jsem ho nevzal, já ho měl na prstě.“ Princezna se přece upamatovala. „Otče, vždyť je to ten, co mě vysvobodil.“ Král se ho ptá: „Jsi-li to ty, pasáku, cos vysvobodil naši dceru?“ Honza povídá: „Draka jsem přemohl, ale jak jsem k prstenu přišel, to nevím.“ Pak se to teprve vysvětlilo, že v kočáře spal a princezna mu sama dala prsten na prst. Bylo z toho radování, Honza si princeznu vzal a byl králem.

Teď ho měli teprve v úctě, dřív mu říkali hloupý Honza.

yl jednou jeden starý švec a měl tři syny. Jmenovali se Joska, Franta a Honza. Šlo jim zle, starý byl přištipkář, jen takhle něco spravit, nové dílo ani neuměl. Jen tak že byli živi, zachovat nemohli nic.

Tak Joska jednou povídá, že půjde do světa. „Co ty bys chtěl ve světě,“ povídá mu táta, „neumíš nic dělat.“ „Ale já si vezmu kohouta a tu naši kočku, a budu dělat komedii. Půjdu za tou princeznou, je tak smutná. Cizí princ, který za ní chodí, připověděl velkou sumu, kdo by ji rozesmál.“ „Ale byli tam prý jiní komedianti dřív než ty,“ povídá otec, „a nepořídili nic, protože se nerozesměje. Ale proto jdi, válíš se jen po peci v roztrhaných kalhotách, jdi!“

Tak si vzal milého kohouta a kočku, pár kousků suchého chleba a šel. Však to bylo jen kousek cesty do toho města. Bylo mu jít kolem skaliny a tam byl zelený mládeneček. Chasník pojídá kousek chlebečka a ten na něj tak dychtivě kouká, kdyby mu taky dal. Ale ten povídá: „Však mám sám hlad!“ A nedal mu ani kousek. No dobře, přišel na zámek k stráži, a ta se ho ptá, kam cestuje s tím pytlem? Že chce dělat komedii princezně. „No, jděte, jděte, to jsme pustili pár takových, a nerozesmála se.“ No, pustili ho a musel se hlásit v zámku. Tak měl dovoleno dělat, co umí. Teď teda vysypal kočku s kohoutem a ti se prali. Princezna se na to podívala, ale odešla hned, ani se nezasmála. Joska nedostal nic. Přišel domů, a táta se ho ptá: „No, jaks dopad?“ „Ale ani se mnou žádný nemluvil.“ „Inu, věděl jsem, že jsi k ničemu.“ Teď povídá Franta: „Táto, zejtra půjdu já.“ „Ale co bys tam dělal, nic neumíš, natož abys princeznu rozesmál.“ „Ale půjdu!“ „No, jen si jdi, co ti budu vymlouvat.“ Šel, zelenému mládenečkovi chleba nedal, a hajdy do milého zámku. Přijde tam k stráži: „Kam cestuješ?“ „No, jdu tu princeznu rozesmát, aby se přece rozesmála.“ „Ale jsi nějaký nekola, neumíš ani mluvit! No jdi, my tě propouštíme, ale paní princezna ani ven nevyjde!“ Žádný nevěděl, co bude dělat. Tak ta princezna čekala, co to bude. Franta se svlekl a metal kotrmelce.

Princezna se ani neusmála. Tak přišel zas domů, a táta se ho ptá: „No, jakpak tě obdařili penězi?“ „Ale ledva se podívala, už táhla pryč.“ „Inu, milí hoši, darmo utrácíte peníze, tu nic nerozesměje.“

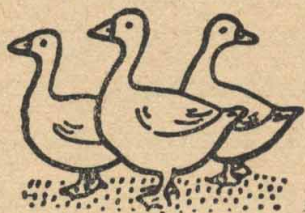
Honza, nejmladší syn, ležel na peci a povídá tátovi: „Tatínku, teď půjdu já, a já si s sebou nevezmu nic a žádnou komedii nebudu dělat.“ „A však máš kalhoty nadranc, a jiné šaty nemáš, lež raději na peci!“ Honza povídá: „Tatínku, já půjdu!“ „No tak jdi, co tě budu zdržovat.“ Tak si sebral pár suchých kůrek na cestu a jde. Přišel k té skalině pod lesem, a už se mu chtělo jíst. Vytáhl si kus chlebečka z kapsy. Teď se mu vynajde zelený mládeneček a on se ptá: „Kudypak cesta?“ „Tamhle. A kam jdeš, Jeníčku, mládenečku?“ „Ale do zámku, co mají princeznu a nic ji nemůže rozesmát.“ Tak pojídal chlebečka a zelenému dal taky. Jedli spolu. Když snědli, zelený se ho ptá: „Co za to?“ „Štěstí!“ povídá Honza. Tak zelený mládeneček dal mu kočárek a tři kachny stříbrozlaté a povídá: „A teď jeď, a až půjdeš zpátky, stav se, dáš mi zas najíst.“

No dobře, Jeník se sebral a jede. Přijel na hospodu a musil tam zůstat na noc. „Však to neškodí,“ myslil si, a poroučí si bohatou večeři: mísu nudlové polévky, brambory, potom kus chleba a pepného tvarohu. A když pojedl, ptá se, co za to? „Tolar.“ „Jo, nemám, až zítra zaplatím.“ Ale hospodská se rozkřikla: „Takových vandráků by přišlo tuze mnoho! Najíst se, a pak neplatit.“ A ponadala mu dost. Ale ta hospodská měla tři dcery a ta jedna povídá: „Ticho! Co budete šramotit, když nemá, necháme si tu jeho kočárek v zástavě.“ Však se už chystala každá, že mu ty kachny oškubou.

Tak milý Honza zůstal v kůlně na seně přes noc. Zatím ty dcery šly, aby mu kachny oškubaly. Ale jak se která kachen dotkla, byla přilepená a tak zůstala, jak vstala z postele v košili. Teď Honza ráno vstane a vidí, co je. Tak hned popadl kočárek a jede, a ty dcery klapou za ním. Nejdřív šli kolem pekaře, který právě sázel chléb do pece. Ten se ohlédl, kdo to tak časně po ulici jede, vyběhl ven a plácne lopatou jednu z těch dcer. Ale lopata se mu přilepila a musil s nimi. Teď Honza přišel k ševcovi, ten se ohlédne, kdo tak časně jede po ulici, a viděl, že jeden s vozíčkem, se třemi kachnami, tři holky a pekař s lopatou. Tak vyběhl z domu se šídlem, ale jen se pekaře dotkl, musel s nimi.

Teď jedou dál, na rynk, tam sluha od úřadu ve svém pokoji kouří, měl dlouhou dýmku, jak se s ní vyloží z okna, kouká, kdo to jede. Jak viděl tu společnost, natáhl dlouhou dýmku a podrbl ševce po zádech. A hned musel z okna a za nimi. Teď přišli za město, tam vykládal jirchář kůže. Ohlédne se, a viděl ševce se šídlem a sluhu s dýmkou a všechny ostatní, i pleskl sluhu kusem kůže. A sotva ho pleskl, musel za nimi. A tak přijeli až k zámku, tam stál voják u vrat. No smál se, Honza ani neměl proč se dovolovat dál. Přijede na dvůr, objede, a už to všechno kouká z oken, i sama princezna. Smála se tak, až král už musel prosit milého Honzu, aby odjel. A ten princ byl zrovna u ní a byl tolik rád, že se rozesmála, a hned dal Honzovi měšec dukátů, a tak zase jel zpátky. Každý u svého domu mu odpadl, až přijel na tu hospodu. Dcery s nářkem utíkají, co zkusily. Byl by si rád dal bohatou snídani, ale ujel, aby ho hostinská a její dcery neztrestaly. A tak přijel až k té skalině, a zelený mládeneček už ho čekal. Honza povídá: „Mám dukátů měšec, co si přeješ?“ „To nechci, máš-li jenom něco jíst.“ Tak Jeník vzal kudlu z kapsy, rozkrojil na půl, co měl ještě chleba, a povídá: „Tu, mládenečku, jez!“ „Žes byl štedrý,“ povídá zelený mládeneček, „dal jsem ti to štěstí, tví bratři lakomí nedostali nic. To si pamatuj, štedrému každý rád pomůže a poví.“

Tak Honza přišel domů, bratrům se vysmál, že mu říkali hloupý Honza a že přece všechno dostal. Chalupu prodali, koupili si větší usedlost a pak začali lepší práci.

Byla jedna ševcová, vdova, a po prvním muži zbyl jí synek Honzík. Privandroval k ní ševcovský tovaryš, pracoval u ní, všichni sousedé pochvalovali jeho obuv, a za čas si ševcovou vzal. Ale chlapce nemohl vystát. Honzovi patřila po otci chalupa, mladý švec se na to zlobil, a kde mohl, Honzovi ubližoval. Pro to pro všecko Honzík se doma nedržel, toulal se mezi lidmi, pásł husy, kozy a ovce po statcích a tak to pasáctví s ním rostlo až do dvanáctého roku. Na nocleh chodil domů a mámě přinesl vždycky nějaký ten krajíc ze statku. Rostl jako z vody a přitom se z něho stal veliký jedlík.

Došlo mu dvanáct let a nový táta ho vyhnal do služby. Řemeslu ho učit nechtěl, proto ho doma netrpěl. Honza šel do světa, tu a tam se hlásil o práci, a když se ho někdo ptal, co umí, jiného neodpovídal, než pást, na dvoře štípat a řezat a na klasech v stodole mlátit.

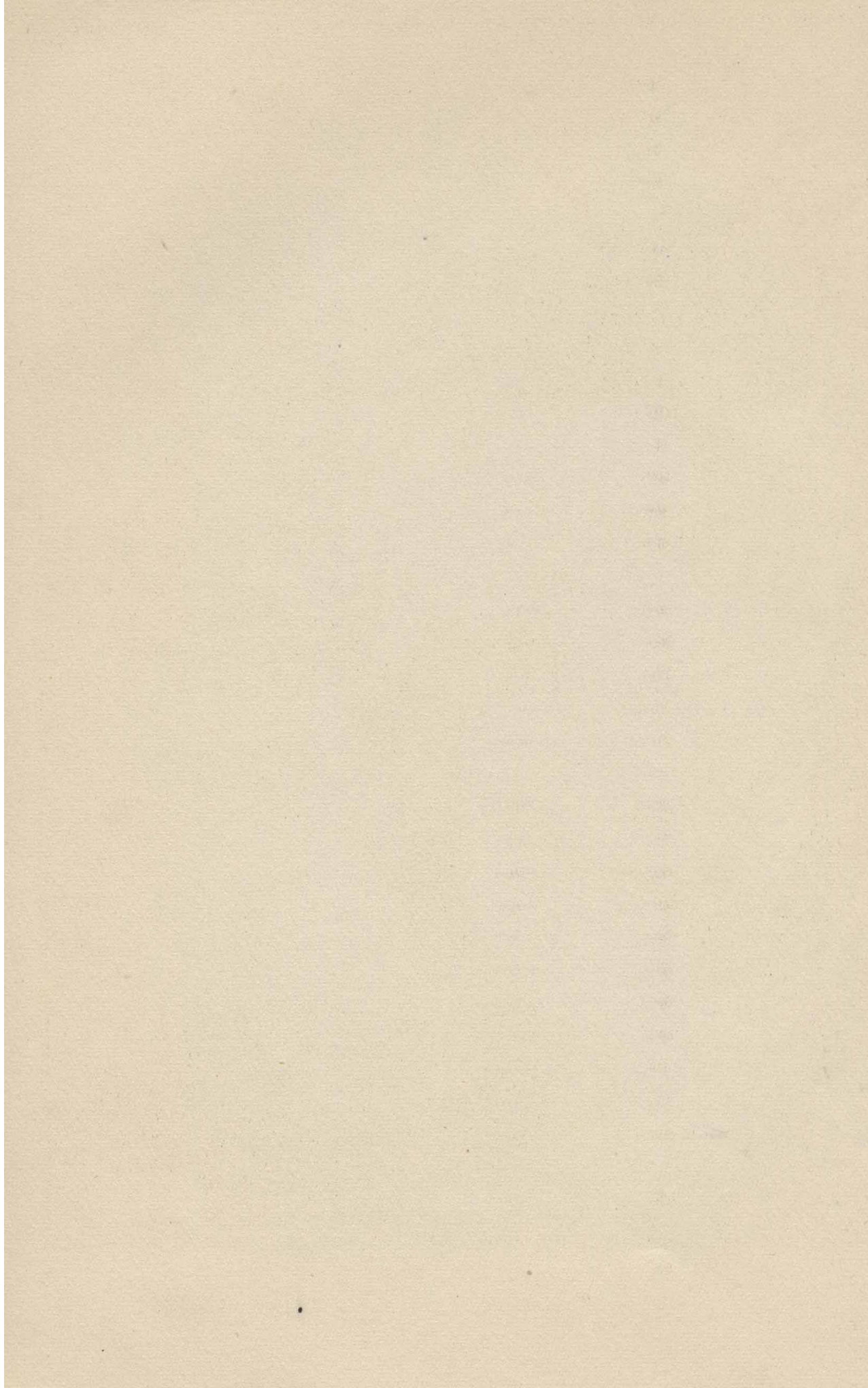
Jednou na podzim přišel do jednoho statku. Hospodář ho s radostí vzal, tak veselého skrčka prý zrovna potřebuju. Právě se hodil na klasy na mlácení. Bouchal cepem dost, každý den jeden rozštípl. Sedlák za týden zlořečil, že mu nestihnou buky v lese růst pro Honzu. Syn sedlákův, šestnáctiletý, měl z toho radost, však prý kdybych já to udělal, to bych dostal, že cepu nešetřím. Honza se bránil, že mu sedlák poručil, aby dobře tloukl, ať myši nežerou zrní ze slámy. Selka, děvečka i třináctiletá dcera byly při Honzovi, ať jen dobře mlátí. Starý na tom uvykl, s milým Honzou uřízl velký nátoň bukového dřeva a naklál z něho samá polena do zásoby na cepy. Večer sedlák vzal do sednice pořezací stolicí a dělal do zásoby cepy, kdyby se Honzovi rozbily. Když se všecko vymlátilo a bukové dříví všecko prasklo na cepy, sedlák byl už tomu ze srdce rád. Honzík pracoval, pískal a zpíval si: „Na Vostří hoře, sedlák tam voře, má hezkou dceru, dej mi ji, bože.“ Sedlák huboval, že si z něho dělá blázny, aby zpíval o něm, zlobil se na Honzu. Selka s čeládkou i chasou rozuměli žertu, a tak se mu jen smáli. Ale sedlák byl spravedlivě neruda, tak se o každou špatnost zlobil.

Bylo jaro, Honza byl pěkně ošacený, sedlák mu přidal ještě nějaký groš, ať jde světem dál, že by mu chasu pokazil. Tuze prý sní, přitom je nezbeda, to že by ho brzy ze stavení vyhnalo.

Tak milý Honzík chodil po vesnicích a dědinách, uběhlo mu tak kolem tří let, až zabloudil do lesů v horách. Byl ustalý, pěkně se pod houštinkou vyspal, dívá se, samý neznámý kraj. Vesnic nikde nevidí, a hlad už měl. Teď vidí pod strání červený strom, prokvětalý, poznal, že to jakási jabloň, jablka dozrávala. Sešel dolů a plný pytlík si jich natrhal, že teď bude mít co jíst. Když šel kus dál, potká nějakého šedivého dědu. „Kam, Honzíčku, kam?“ „Ale někam do služby, dědečku.“ „Tak jdi, tamhle za tím vrchem je starý zámek, tam by nějakého pasáka chtěli. Ale dej mně, chlapče, nějaké jablko, však mám už hlad.“ Honza mu tři plné kapsy vyprázdnil: „Tu máte za radu, že jste mi tak dobrou cestu poradil.“ „Ale tamhle, až přijdeš na dřevěný most a bude tam sedět zelený kluk v modrém kabátku a ze šosu mu bude kapat, a co má na hlavě modrou čapku, tomu nedej nic!“ „A proč to?“ „Ba, to je škůdce, hastrman, utopil by tě a na zámek tak hodného čeledína by nedostali. Toho popadni a hoď ho do řeky!“ Dědoušek dal mu z kapsy dlouhou píšťalu. „Když kus po kuse půjdeš domů, vždycky si zapíšeš, bude ti veselo.“ Podali si ruce na shledanou, že se zas po čase uvidí.

Honza běží dál, tu najednou octl se u velké řeky a vidí, tu a tam plují lesklé ryby stříbrozlaté. Hej, Honzo, to by sis jednu mohl chytit, povídá sobě, až přijdeš na zámek, tam by ti ji upekli. Honza si počkal a šťastně rybu velkou chytil, že ji měl co zdvihat. Hned ji zabil, aby bylo po ní, a dal si ji na rameno do pytle. Teď jde kolem řeky k mostu, a tu sedí ten kluk, jak mu o něm povídal dědoušek. Neřekl mu nic, jde okolo něho, pozdravil, ale ten neodpověděl a jen se škaredě na něj podíval. „Co tak vyvaluješ oči na mě,“ Honza povídá tomu zelenému hastrmanovi. „Žes mně rybu ukradl, mám chuť tě vymrskat.“ „Tak se chytíme do křížku!“ Honzík shodil filec se zad, popadl hastrmana za hlavu a tak jím o zábradlí mostu uhodil, až hastrman začal prosit, aby nebyl tak prudký, že to může jít po dobrém. A domlouval mu, že tu rybu vzal. „Však to nejsou tvé ryby,“ povídá Honza, „ty patří řece!“ A zase se chápe klacku, milého hastrmana chytl

v týle, pořádně mu nařezal a potom ho popadl a hodil ho do řeky. „Na, místo ryby ty tam buď, ryba chybět nebude.“ „Kdybys neměl tu píšťalku, však bys byl můj,“ povídá hastrman, „proto jsi silnější.“

Ryba na zádech obživla, poděkovala se Honzovi, že ji vysvobodil, mrskla sebou a byla pryč. Honza si pomyslel, že to byla nějaká utočená dušička. Hastrmana nechal naříkat, vysmál se mu, až tudy půjde, že mu jich ještě naklepe, a prozatím, milý hastrmánku, sbohem, a dej si pozor, abys lidem neuškodil. Vesele si zapískal a kráčí kupředu. Potkal starou babičku a ta mu pochválila, že toho kluka hastrmana zmaloval, aspoň si dá pokoj a nebude sedět na mostě a na cestě lidem. Dala Honzovi pletenou šňůrku a povídá: „Schovej si ji, až budeš pást ovce, vrbový prut k tomu a uvidíš, jak ti to bude práskat a výborně se ti bude pást.“

Přiběhl navečer na zámek, napřed byl dvůr, tam ho vedli k panu správci, aby se ohlásil, co žádá. Ten mu povídá, že už slyšel o takovém Honzovi, co umí dobře pást, dobře že přišel. „Máš hlad?“ ptá se správce. „I ano, to mám,“ povídá Honza, „však jdu hezký kousek světa.“ Dali mu bochníček chleba a hrnec podmáslí, Honza to snědl jako rozinku. Správce povídá: „No, to jsi hodný chlapík, když tolik sníš, to tě do roka ani dvůr neuživí.“ Ale panímáma povídá: „I bože, jestli dávno nejedl, toť má hlad; než se naplní všechny koutky v žaludku, to se něco spotřebuje.“ Tak se najedl a šel do stáje na odpočinek na palandu, tam měli ležení uchystané pro nádeníky. Ráno vstal, nasnídal se, ale už ne tak mnoho, bál se, ale proto přece snědl za tři lidi; správce už byl na něj v jídle mírnější.

Přišla zima, pást nebylo co, tak aby nezahálel, že mnoho jí, správce mu dal pilu a sekery, ať tamhle vzadu na dvoře rozštípe šestileté pařezy suché. „Zkus to klát,“ povídá správce, „můj Josef a já pomůžem ti držet topůrko.“ Honza sebral náradí, přehlíží pařezy, byla jich ovšem veliká kupa. Honza vazy přeřezal a dá se sekýrou do klání. Přitom správce poznal, jakou má Honza sílu: vezme palici, třikrát uhodí, a pařez se rozletěl jako jablíčko. Všichni se podivili, takového člověka tam ještě nebylo. Proto správce ženě nařídil, ať mu dá jíst, co bude chtít, tahle síla prý už za něco stojí. Za týden měl Honza pařezy rozeklané na drobné kousky a zavolal panímámu, je-li s ním

spokojena. Ta se ho ptá, co mu bude povinna za tak pěknou práci. Honza povídá: „Jsem služebník, vezmu, co mi dáte, ale tu na mně vidíte, co mně chybí: mám jen jedny šaty.“ Správce to zaslechl a povídal ženě: „Šaty zasluhuje, však víš, že jsme tu měli mnoho dělníků, a každý utekl.“ „Ale muži,“ povídá správcová, „však máš deset loket zeleného sukna, dej mu šaty ušít a dej mu tvůj velký klobouk, byl to ženichovský, už ti nesluší.“ Honza to slyšel a zaradoval se, jaký bude z něho chlapík.

Třetího dne navečer přihrne se krejčí, šosatý kabát a vestu na ruce, černý úvazek na krk, spodky režné, správce přinesl k tomu svůj ženichovský klobouk a Honza se musel obléknout. Hezky mu to slušelo. „Ještě mu musíme boty přidat,“ povídá správce. Sáhl pod lavici a jedny lepší boty vytáhl, ať prý je v celém pořádku, protože se v neděli představí našemu panu hraběti. Dostal dobrou večeři, snědl sám, co bylo pro všechny, ale ze strachu žádný na sobě mrzutost vidět nedal. Jen mu vymýšleli nejtěžší práce, Honzou vymetli všecko.

V neděli se Honza musil učesat, vousy uhladit, pěkně vymýt a se správcem šel do zámku. Zazvonili, hrabě vyběhl ven, i dcera vyběhla, hrabě se divil, jakého má silného služebníka. Slíbil, že večer přijde k správci a pak prý si pohovoříme, jaký mám nový úmysl. Večer hrabě přišel s hraběnkou i s dcerou k správci a povídá: „Ať to víš, ty správce, co bude mít tvůj Honza za práci. Tamhle v lese je špatný most, musí se dvacet nejsilnějších jedlí porazit, ale nevím, jak se to tam pořídí, je tam ten hastrman, a ke komu má moc, toho utopí.“ Honza se osmělil a povídá: „Jakpak kdybych já postavil most sám?“ „No, když to dokážeš,“ povídá hrabě, „dostaneš u mne službu a práci, jaká se ti bude líbit.“ Pomyslel si přitom, že Honza nemá dobrý rozum, a hraběnka s dcerou se smály, že ten chlapík tak bez okolků mluví s hrabětem. Když se loučili, dali Honzovi do ruky po dukátu, aby věrně sloužil. Honza sliboval a vyprovodil panstvo. Ti se všichni smáli a dcera sama potřásla mu rukou a pozvala ho na procházku, protože se jí líbil. Honza to pověděl správci a ten mu honem povídá: „Ale mlč, hochu, měj se na pozoru, abys neupadl v její nevůli.“

Druhý den vzal správce nejstaršího pacholka i Honzu a vybral se do lesa těch dvacet jedlí kácet. Pílu měli s sebou dvousáhovou, že

i silnému pacholkovi byla těžká. Ale Honza ji popadl sám a milé jedle vzal do parády, pila se do nich zažírala, jen to hvízdalo. Čeho nedořízl, to usekl, a jedlí strčil, až se překotila. A tak to udělal se všemi dvaceti. Byly na nich silné větve, že to nebylo možné sekyrou dočista oklestit. Honza vytrhl jednu suchou jedlici, udělal si silné bidlo a tak jím větve čistě otloukal, že žádný tesař to nemohl udělat líp. Všichni se dali na útěk před ním, jak ty větve daleko lítaly. Pak naložili dříví na tři půlvozy, ale nemohli s tím hnout. Honza v rychlosti vršky uřezal, a už to šlo šťastně až na silnici a tak se to skončilo se všemi dvaceti.

Hrabě a jeho žena teď opravdu se nemohli vynadivit, jak je ten chlapík silný: popadl jedli a na vůz ji vyhodil sám jako míč. Už měli z Honzy strach, mysleli, že na jejich zámek přišel nějaký zakletý obr. Teď se všichni radili o tom, jak starý most rozbořit. Každý se bál toho hastrmana. Honzu poslali na most, ať to přehlídne: Honza tam přišel a vidí hastrmana. „A ty kluku, tys tu zas?“ „Honzo, Honzo,“ povídá hastrman, „já vím, že s tebou nic není, dej mi pokoj, a já ti budu nápomocný.“ Hastrman se musel zapřísáhnout, co budou stavět, že žádnému neublíží. Potřásli si rukama, Honza chytil zábradlí, most převrátil, staré kusy nechal odplavat po řece a mostu hned jako by nebylo.

Vrátili se domů a Honza po večeri se rozběhl na zámek, jak si pan hrabě most přeje brzy a jak tesat. Hrabě povídá, do tří měsíců že to musí stát, a kdo most postaví, že dostane pět tisíc. Honza si chvilku pospal, potom oloupal kůru z jedlí, nadělal kolů, natloukl je do řeky, položil přes ně trámy a pak přes ně nakladl líhy, nasypal písku, ze slabých jedlí stloukl zábradlí, a přehlíží most, je-li podle jeho oka v pořádku. No, byl jaksepatří. Běží na zámek a hlásí to hraběti. Ale tam se mu vysmáli, to že není možné. Tak vzal hrabě ženu za ruku, dceru a jdou. Honza napřed, sekyru na rameně, pilu v ruce a statně si před nimi vykračuje. Viděli, že všechno byla pravda. Hrabě mu spokojeně zaklepal na rameno, vyplatil mu peníze a Honza ani nevěděl, co to je peněz. Dal si je k panu správci a ten, aby ho jen udržel, zjednal ho na zámek za ovčáka. Honza přijde na zámek, pokloní se a hrabě se ho ptá, co si žádá. Že jde za ovčáka. „No, to by mohlo být,“ povídá hrabě, „je jaro, hory se zelenají, my tady nejvíce žijeme od pastevního

dobytku, a tak nějakého ovčáka potřebujeme.“ A to všechno ta hraběcí dcera vymyslela, protože měla veliké stádo bílých ovcí a k tomu si přála výborného pastucha.

Tak Honza hnál, ale ovce mu pobíhaly sem a tam, tu si vzpomněl na dědečkovu píšťalku, zapískal, a ovce se hned pěkně párují. Vesele si popiskuje a žene přes nový most. Tam sedí nějaký zelený chlapík. Honzovi se nezdálo, že je to hastrman, ale přetáhl ho bičem, až zavyl a plácl sebou do řeky. „Já ti dám,“ povídá Honza, „překážet mně na cestě.“ Zahnal stádo do vysoké hory travnaté, ovce se spokojeně pasou a on si práskal bičem. U studánky tam byl jasan, Honza si pěkně sedl do chládka, a tu k němu přišel ten dědeček. „Musím ti poradit, co se bude všechno na zámku s tebou dít.“ Poseděl chvíli a zase zmizel. Honza navečer žene domů, zdaleka bylo slyšet, jak práská bičem a hvízdá, až se zámek otřásal. Stádo měl v plném pořádku, ani jediná ovce nechyběla. Hrabě i princezna byli s ním spokojeni.

Jednou zase pásal, tu k němu přišel ten dědeček a povídá, že ho čeká turnaj a to že bude práce nebezpečná. „A co to je?“ ptal se Honza. „Jen mlč,“ řekl dědeček, „já ti pomohu. Hraběcí dceři, Pepince, bude dvacet let, a tak pan hrabě vydal mandát, že všichni rytíři o ni sehraji turnaj. Bude veliká brána před zámkem, a v té pověsí Pepinka sama kytici stříbrozlatou s velkým prstenem, a kdo se rozjede, ve výšce utne a Pepince podá, bude jejím ženichem. Za tři neděle bude turnaj.“ „A že mě čeká ten turnaj?“ ptal se Honza. „No, však tebe! Či se nechceš o ruku hraběcí dcery ucházet?“ „Ale já nemám šatů, nemám koně,“ povídá Honza, „na ovci snad nepojedu.“ „O to se nestarej,“ řekl dědoušek, „já mám tamhle ve skále jeskyni a všechno pro tebe uchystáno.“

Přišel čas, Honza pase na veliké louce pod lesem, a dědoušek našel jednu tu. Vzal ho za ruku a vede ho k své jeskyni. Tam mu podal pěkné odění zlatem a stříbrem vykládané a vraný kůň už hrabe si nohou a čeká na jezdce, aby letěl ve vzduchu. Honza se ustrojil do rytířských šatů, dostal sáhodlouhý meč a vypadal hned tak, jako nejmožnější rytíř v zemi. A tak ať jen jede, nařídil mu dědoušek, na něj přijde řada až naposled, neznámý rytíř bude poslední. Dědoušek slíbil, že zatím ovce popase.

Bylo ráno, mnoho rytířů a panošů se dostavilo na podívanou. Zámecké nádvoří a silnice kolem byly už plné lidí. Veliká brána opletená květinami a fábory z hedvábí plápolaly ve větru. Hrabě z pavlánu svolával, kdo setne kytici s prstenem, že dostane jeho dceru, plnoletou Pepinku. Padesát rytířů a hrabat se vystřídalo, ale žádný cíle nedosáhl. Tu ještě stojí neznámý rytíř vysoké postavy, a hrabě ho pobízí: „Také ty, neznámý rytíři, se rozjeď, ať zvíme, co jsi ty.“ Tak Honza se rozjel, ani se země nedotkl, a věnec uťal i s kyticí. Chytl ho do rukou a hodil princezně zrovna do klína. Teď všichni volali sláva, sláva, ten je náš, ale on pobídl koně do trysku a zmizel v lese. Druzí rytíři se radovali, že žádný z toho nic nemá, tenhle rytíř že si Pepinky neváží, protože je asi bohatší než ona, že jen provede svůj úkol a jede pryč. Každý se s chutí vrátil domů.

Navečer Honza žene ovce, sedí na pěkném vraníčku a jede jako ten rytíř ráno. Hrabě s dcerou ho hned poznali, hrabě vyběhne na dvůr a volá na něj: „Ty šelmo, buď si co buď, kdyžs to tak provedl, ty musíš být náš.“ Hrabě hned zavolal svou ženu k tomu, mladí si podali ruce, slavila se svatba a byli svoji.

Honza už nepásl, byl rytířem a za pasáka si vzal nejchudšího z chasy ve dvoře. Tomu dal bič a píšťalu a nařídil mu, aby na pastvě dědouškovi vždy podal krajíček chleba a nabral ve studánce vody.

HONZA U RYTÍŘE

Byl jeden chudý slouha ve vesnici a chudý, na toho všude teče, kam se obrátí. Měl tři syny, jeden se jmenoval Frantík, druhý Vašík a třetí byl Honza. Říkali mu obyčejně, že je hloupý, ale on měl svůj rozum.

Frantík už dorůstal, tak čekali, aby jim nějak ulehčil, všichni tři doma zůstat nemohou. Jednou otec povídá: „Nic platno, ty, Franto, musíš do světa na zkušenou. Sám vidíš, jak to doma vypadá, musíš se někam obrátit.“ Matka zadělala po čtvrtci mouky, napekla mu buchety a placek, otec mu k tomu přidal tři staré groše, dal mu požehnání na cestu a milý Franta se vypravil z domu.

Jde už celý den, až přišel do hlubokého lesa. Měl už kapitální hlad, tak si tam na kraji sedl a pustil se do jídla. Přitom si tak rozmýšlí, jak musí ještě daleko jít a kde bude nocovat. Až vidí, po pěšince se belhá jeden dědeček žebravý, zahnul zrovna k němu, pozdravil ho a ptá se: „Kampak, milý Franto?“ On mu řekl, že je slouhův syn a že jde na zkušenou do světa. Zatím polykal chléb, chutnal mu znamenitě. Dědoušek na něj chvilku kouká a pak ho poprosil: „Dej mi také ždibeček, ještě jsem dnes nejedl, do vesnice je daleko, abych se trochu posílil.“ „Rád bych vám dal,“ povídá Franta, „ale nevím, kdy dostanu jakou práci, pak by se mně třeba nedostalo. Mám sám málo.“ Když se k tomu neměl, dědeček pokýval hlavou a řekl: „Inu, tak to je, když sami jedí, lidé hladovému nevěří.“ Zdvihl se a byl pryč.

Frantík huhlá pro sebe: „I takových darmožroutů ono by přišlo!“ Sebral se, nedaleko byla studánka, tak se s chutí napil. Šel dále a lesu konce nebylo, musil tam nocovat. Strachu poměl dost, ale šťastně noc přestál, ráno se nasnídal a zase jde. Šel celý den, až vyšel z lesa a tam při louce stál veliký dvůr.

Zabušil na vrata, přišli mu otevřít, a hned, co si přeje. Že jde na zkušenou a hledá práci. „No a co umíš?“ ptá se ho sedlák. „Jsem slouhův syn, umím pást všechn dobytek.“ „A umíš-li pak orat?“ ptal se ho sedlák. „To jsem ještě nezkusil, ale snad bych to také dovedl.“ Tak ho vzal do služby, ale vymínil si, že tam Franta musí zůstat rok a den, a pak že mu dá celou službu.

Hned druhý den měl jet na pole. Frantík začal orat, ale nešlo mu to. Zlobil se na koně, křičel, trhal opratěmi, až sedlák přiběhl jako sršeň a křičí: „Ty sloto, neumíš-li orat, tak toho nech!“ Potom mu už dávali jinou práci. Tak uběhl čtvrt roku, až jednou pantáta povídá: „Poslouchej, Frantíku, dal bych ti velkou odměnu, kdybys mi ze stavení všechny myši vyhnal.“ „Pantáto,“ povídá Frantík, „to je těžká

služba, ale já se rozmyslím.“ „Tak ti dám dva dni na rozmyšlenou.“

Dal mu je, Frantík si lehl a vzpomínal, ale nic chytrého mu do hlavy nepřišlo, až usnul. A tu se mu zdálo, jak po dvoře tisíce myši rejdí, a všecko proti nim marné. Tak nanosil okolo stodoly slámy, chvoje, všecko podpálil, až to chytlo jedním plamenem. Ale sám zůstal v tom kole a utéci nemohl. Strachem se z toho probudil, a jak na to myslel, povídá si: „I copak to, kde bude už malá hranice, tak to přeskočím.“ A už jen čekal, až hospodář ráno vstane, že mu to dokáže. Netrvalo dlouho, sedlák snídá. „Tak, pantáto, udělám, co jste mi uložil. Myši vymetu, že od nich bude navždy pokoj.“ „No dobře, a jak to dokážeš?“ „To je má věc, až to bude hotové, uvidíte.“ „Tak dobře,“ řekl sedlák, „rád to uvidím.“

Než se kdo nadál, Frantík zčistajasna v noci vstal, otýpky slámy, roští a všecko, co jen mohl, nakladl kolem stodoly a podpálil. Hned to bylo v plamenech a praskalo to jako v peci ohnivé. Celé stavení bylo vzhůru, sedlák vyběhl v košili a křičí, co to? „Pantáto,“ křičí Frantík, „teď ani vy neutečete, neřkuli, aby jediná myš utekla.“

Každý popadl, co měl při ruce, klacky, vidle, bidla, a jen ty plameny odhrnovali, každý si přál, jen aby holý život zachránil. Od stodoly chytil statek, shořelo všecko, sedlák se musil s rodinou i s čeledí odstěhovat do dřevěné boudy, vypůjčil si peníze a tak si pomaloučku vystavěl zase nový dvůr. Ale milého Frantu z domu hned vyhnal a nedal mu nic, že je k ničemu a že všechny přivedl do neštěstí.

Frantovi shořely všechny šaty, a tak bez groše v roztrhaných plátenkách musil domů. Dlouho šel a pozdě v noci dorazil domů. Táta slouha troubil po vsi hodiny. Když se vrátil, Frantík ještě stál u dveří a pořád ťukal. „To jsi ty, Franto?“ ptá se otec. „Tos už přivandroval? A copak si neseš?“ „Milý tatínku, vedlo se mi zle, nenesu nic.“ Táta nemohl ani slinu polknout, jak ho ta řeč dohřála. Franta, myslel si, je přece nejchytřejší, a přijde takhle zvedený, bez bot, bez peněz, polonahý. Lázeň mu udělal proto škaredou.

Do rána se z toho trochu prospal, ale hned uhodil na Vašíka: „Milí hoši, takhle se mně doma klackovat nebudete. Vašíku, teď půjdeš ty do světa, ať si něco zasloužíš. Ale ne aby ses vrátil jako tuhleten nekňuba.“ „Buďte bez starosti,“ povídá Vašík, „budu přitom chyt-

řejší.“ Tak maminka mu zas připravila jídlo, něco mu přidali na penězích, Vašík se rozloučil a jde. Aby mu huba nezahálela, začal si cestou zpívat, a než se nadál, byl zase u toho lesa.

Sedl si pod jedlí, vytáhl jednu placku, hned ji měl v sobě jako jahodu, vytáhl druhou a dal se do ní. Kde se vzal, tu se vzal, najednou stojí před ním dědeček, celý shrbený, ale dobrácky se usmíval. „I pozdrav pánbůh, hochu, kampak ještě navečer? To jsem rád, že někoho vidím, jdu už taky z daleka a nohy se pode mnou třesou. Nedal bys mi kousek něčeho zajíst?“ „Měl jste přijít o chvílku dříve,“ povídá Vašík. „No no, snad ti ještě kousek zbyl pro dobrého člověka.“ „I zbyl, nezbyl,“ povídá Vašík mrzutě, „kdopak se s tím bude na krám vykládat. Máte si obejít nějakou vesnici, u sedláka zbývá vždycky.“ „No, když ne, tak ne. Myslel jsem, že dobré slovo jazyka nezkřiví.“ Zase vstal, belhá se pomalu dále a za chvíli se ztratil v lese. Vašík za ním huhlá, budu já ti, dědku, vysluhovat, však sám nic nemám.

Sluníčko už zapadlo, Vašík se zdvihl, ale nevěděl, kam se pustit. Šel rovně za nosem, pomalu už na cestu neviděl, až se mu zdálo, že nedaleko štěká pes. Ostřeji vykročil, a byla skoro půlnoc, když přišel k jednomu statku. Pes štěkal, ve světnici ještě svítily, ale najednou všecko zhaslo, slyšel jen, jak tam lidé pobíhají jako splašení. Hospodář se přihnul k vratům a křičí: „Koho to sem ještě tak pozdě čerti nesou?“ Vašík šel hned do prosa a povídá: „Nezlobte se, pantáto, jdu už celou noc, buďte tak dobrý, nechte mne tu, hledám nějakou službu.“ „A co umíš?“ „Všechno umím,“ povídá Vašek, „umím na poli i při dobytku, budu vám příhodný.“ Tak ho zavedl na půdu do slámy, tam ať zůstane, až prý ho ráno zavolá. Ale přitom jako by ho chtěl očima probodnout. „Už jsi dlouho u těch vrat? Nic jsi neviděl?“ „Jak jsem přišel,“ povídá Vašík, „všude u vás zhaslo, tak co bych mohl vidět!“ Sedlák se tím spokojil, sám zavedl Vášu na půdu a jen mu nakázal, dříve ať dolů nechodí, až ho ráno zavolá.

Druhý den mu sedlák všecko ukázal, co má dělat, že vykydá pěkně hnůj, dojede pro krmení a potom do lesa pro dříví. Ale do světnice ať nikdy nechodí, že má hospodyně všecko čistě vydrhnuté a nějaké smetí tam nanosit že nemá ráda. „Co bych vám tam chodil, když nechcete,“ povídá Vašík, „mám dost místa ve stáji.“

Tak už tam sloužil pár neděl, všichni na něj byli hodní, že si hledí své práce a je do díla jako kat. Až jednou přijel zpocený z pole, už bylo večer, a takový vítr studený, píchalo to jako jehličky. Nemohl to déle vydržet, jak ho ta zimnice popadla. Když si nevěděl jiné rady, vešel do světnice, že poprosí selku o něco teplého. Tam to v kamnech pěkně praskalo a ve světnici nikdo. Vašík byl hned na peci, zachrul se tam pěkně do koutka a myslí si: však houby, ono žádného neubude, když se tu do rána v teplíčku vyspím. Za malou chvíli přišla selka, rozsvítila lampu a staví u kamen ošatku vedle ošatky, košíky proutěné, mísy, co jen mohla snést. Najednou, ani nevrzlo, a ve světnici se octl malý mužíček v sametovém fráčku, celý černý, jen obličej měl jako krocaní lalok a na hlavě měl zelenou placku. Hned byl mezi ošatkami a selka zrovna na něj: „Tak co neseš?“ Diblík zakoulel očima na všecky strany a povídá: „Někdo kouká!“ „I kdopak by koukal, není tu živé duše.“ Diblík se tiše sehnul, a hned byly ty ošatky plné sýra, vajec a všeho, jen to přetévalo. Vašík na peci už se nemohl udržet, a jak jím ta zimnice klepala, drobátko zakašlal. Diblík vyskočil, a jako když do něj střelí, jen se čertil: „Vždyť jsem věděl, že někdo kouká!“ Prskl jako kočka, byl tentam, a víckrát se u nich neukázal.

Všecky ty mísy byly také hned prázdné. Selka vykřikla, která šelma to tu je! Sedlák přiběhl, hledají všude, pod postelí, pod lavicemi, a nikde nic. Konečně vlezli na pec. „I ty holomku, kterej čert tě sem přinesl! hybaj hned odsud!“ Sedlák popadl, co mu do ruky přišlo, a začal Vaška bít. A mohl povídat, prosit, co chtěl, na místě ho vyhnali ze stavení, musil od hodiny pryč. Jen za ním vrata bouchla.

Tak se zase tloukl tím lesem, pomalu se začínalo rozednívat a jen si přál, aby už byl doma. Šel celý den, až kvečeru se dovlekl do chalupy. Otevřel dveře, a všichni se na něj dívali, jako by z nebe spadl. „No, to sis tam, kluku, dlouho nepobyl,“ zahučel táta. „A co sis přinesl?“ „I přinesl, tuhle na zádech jelito jedno vedle druhého. U takového sedláka nelidy člověk se sedře do krve a vyplatí ho holí.“

Matka to hned srovnala, aby nebyly křiky, a za nějaký den na všecko zapomněli. Vašík se honil z jednoho do druhého, aby tátovi udělal pomyšlení, ale co je to všecko platné, díra se dírou nezacpe.

A tak přišla řada na třetího, na Honzu. Začal se hlásit, že to také ve světě zkusí. Otec se do něho pustil: „Pane, když Vašík tam nic nepořídil, kam ty se ještě pohrabeš! Vyznáš se ve světě jako tele v notách. Raději dřep doma a okopávej brambory, líp uděláš!“

Ale Honza jen vedl svou, tak mu sehnali taky raneček, matka mu tam naložila čtvrtci buchet, k tomu bochník chleba a Honza šel. Se všemi se rozloučil, ještě se ohlédl na branku, aby nezapomněl, a spánembohem jde. Když byl sám, první ho napadlo jídlo. Trochu velký jedlík byl, tak měl dvě buchty za chvíli v sobě. I dobře, myslí si, aspoň to nebudu mít na zádech tak těžké. A teď se mu ukázal zas ten dědeček. „Kampak jdeš, hochu?“ „Ale jdu do světa, abych doma trochu ulehčil, táta na všecko nestačí. Už byli ve světě bratři Frantík a Vašek, ale přišli domů rozdrbaní a nic nepřinesli. Mně říkají, že jsem nejhloupější z celé rodiny, ale já se nebojím.“

Dědeček se zase třásl na sousto, tak Honza hned povídá: „I jen si se mnou, dědečku, vezměte! Tuhle mám taky groš, kdybyste ho snad chtěl.“ „To nechci, jen když mi dáš kousek buchty, já tě za to vyprovodím.“ Tak se sebrali, ale Honza viděl, že se dědečkovi už těžce jde, pěkně mu poděkoval a rozloučili se. Honza šel rychle dále, ale noclehu nenašel, musil se vyspat pod stromem. Ráno se ukázal pěkný den, Honza se napil ze studánky, umyl se a pustil se do jídla. Když se nasnídal, šel dále, cesta mu vesele ubíhala, a najednou vidí rytířský zámek.

Přišel tam, hned se hlásí u brány, ale strážný, co tam stál, hned na něj vykřikl, jako když vystřelí: „Co tu pohledáváš, trhane špinavá?“ Ale Honza se nedal tak lehce odbýt. „Hledám službu,“ povídá, „musím mluvit s pánem.“ „I pro takovéhle hlupáky není u nás žádná služba.“ A když se Honza cpal dále, strážný do něho strčil. Ale Honza už toho měl dost. Byl ramenáč zavalitý, strach se bylo podívat, chytil svou sukovici, a hned ho pustili dále. Přivedli ho do čeledníku, přiběhl rytíř, jen to na něm cinkalo, a ptá se Honzy: „Copak tu hledáš? Co jsi zač?“ „Ale hledám si službu, jsem slouhův syn, doma nás je plno, tak jdu na zkušenou do světa.“ „No, uvidím, k čemu se hodíš,“ povídá rytíř. „Copak bys uměl?“ „Třeba ovce pást.“ „Ty taky máme, náš slouha je už starý, někoho by potřeboval.“

Rytíř si Honzu dobře prohlédl, vidí, že je statný, že se hodí do jeho čeledi, tak hned poručil, aby mu dali zbroj, jakou nosí ostatní mužstvo. Vzali ho do kuchyně, dostal hrách s uzeným masem a liboval si: zaplat' pánbůh, a plnou mísu snědl, jen se zaprášilo. Všichni se divili, jak mu chutná, tak mu podali korbelík medoviny a Honza ho měl v sobě naráz. A hořel přitom, sirku by od něho mohl zapálit. „A teď musíš k hradnímu, aby ti dal šaty a zbroj.“

Hradní mu vybral nejtěžší meč, těžkou kovanou ručnici, všichni si mysli, tohle, chlapíčku, neunesíš. Ale Honza všechno popadl jako pírk, meč si připjal napravo místo nalevo, ostatní se mu smáli, ale hradní hned poznal, že to je silák. Honza se ptal, dostane-li také koně? Hradní mu vybral koně velikého, který nedal na sebe ani sáhnout. Honza byl zpočátku více dole nežli nahoře, ale brzy seděl pevně v sedle.

Za krátký čas se začalo zápasení, Honza dostal proti sobě zbrojnoše, aby se s ním potýkal mečem. Zbrojnoš si myslil, s tebou, chomoute selská, budu brzy hotov, nebudeš se tlačit mezi hradní čeleď. Ale Honza se uhýbal jako lasička, a jednou ten druhý zbrojnoš zapomněl uhnout a Honza mu meč přerazil. Když rytíř viděl, jakou má sílu, Honzu si oblíbil na prvním místě, až mu ostatní čeleď záviděla. Ale nebál se nikoho, když jen ruku zdvihl, hned měl ode všech pokoj.

Najednou přišla novina, že na sousedním panství kníže vdává dceru. Kdo by vyjel na skleněný vrch, že ji dostane. Z celého království kdejaký rytíř, všichni se už o to pokoušeli, ale každý se vrátil s hanbou. Honzův pán to také chtěl zkusit, sezval všechny zbrojnoše, koně jim dal dobře okovat a jeli. Honza se hned hlásil, že to dokáže a pánovi ostudy neudělá; nepotřebuje prý nic, než dost jíst a pít a aby mu dali toho hnědáka, co mu již zvykl. Tak se dali na cestu, jeli den a noc, až druhého dne se ukázal skleněný vrch a pod ním zámek knížecí.

Kníže je uvítal s velikou slávou, hned byla velká hostina a třetího dne se losovalo, kdo se chce pustit na ten skleněný vrch. Když bylo všechno připraveno, rytíř ještě jednou povídá Honzovi: „Tak co, přece se chceš do toho pustit? Tolik ti povídám, uděláš-li mi nějakou ostudu, budeš o krk kratší.“ „Vaše rytířská Milosti,“ povídá Honza,

„já se nebojím, a kdybych to snad neměl dokázat, sám nebudu na nic čekat, a raději hlavu srazím.“

Honza dostal jíst, co chtěl, dali mu medoviny, pěkně se na to vyspal a od dvou hodin v noci už se každý připravoval. Někteří z těch rytířů měli podkovy diamantové, aby se kůň dobře zachytil, a koně nejlepší, jen se svítili. Každý musil čekat, až na něj dojde řada. Honza měl zatím dost času všechno si dobře prohlédnout. Nejdříve se rozjel jeden hrabě, už byl v půli vrchu, ale tam se mu kůň smekl jako po mýdle, a žuch! už byl dole. Tak se vystřídalo třicet hrabat a rytířů a jen několik že taktak odjelo se zdravou kůží. Nakonec tam zbýval Honza sám. Princezna mu dala znamení, Honza se rozjel, zamával mečem nad hlavou a u paty vrchu se naklonil ke koni a něco jako by mu šeptal do ucha. Kůň se vzepjal, a už jen letí, jako veverka se octl na vrchu. Všichni zůstali, jako když je opaří, ale pak to všechno tleskalo, samou slávu bylo slyšet, a Honza jen nahoře mával chocholem. Rytíř, Honzův pán, se knížeti poklonil, ten mu hned ruce tiskl, že má tak výtečného zbrojnoše. Ale princezna seděla v kočáře celá mrzutá. Čekala na slavného rytíře, a zatím je tu obyčejný zbrojnoš. Honza pomalu sjel s vrchu, všichni se k němu hrnuli a nejvíce se dívali, jaké má jeho kůň podkovy. Ale byly to podkovy obyčejné, jaké mívají formanské koně.

Kníže Honzovi podal ruku a řekl mu, že svému slibu dostojí a princeznu mu dá za ženu. Ale Honza povídá: „Já se raději vrátím k tátovi do naší vsi, princezna pro mne není.“ Když to tak chtěl, kníže mu dal velikou odměnu, aby si tedy šel domů.

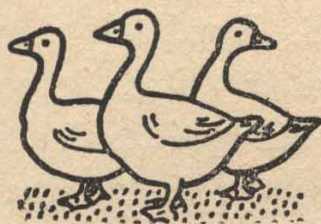
Honza byl rád, že si nese s sebou celé bohatství, však budou doma koukat, až jim vysype na stůl tolik peněz, a hloupý Honza k tomu. Tak jde a teď už si jenom výskal po cestě: měl-li hlad, zastavil se na hospodě, hodil šenkýři stříbrňák a ten ho obsluhoval jako vzácného pána. Přijde zas k tomu lesu a potkal tam zase toho stařečka. „No, jak se ti vedlo?“ povídá dědeček. „I děkuju za optání, dědečku,“ povídá Honza. „Byl jsem ve světě a hodně jsem si vysloužil.“ „No, je ti přáno,“ povídá dědeček, „zůstaň jen takový, jaký jsi byl, když jsme se poprvé potkali, a chudým pomáhej!“

Rozloučili se, Honza přidal do kroku, ani si nepomyslel, a vidí

z kopečka jejich vesnici. Seběhl jako vítr a už ťuká na pastoušku. Táta šel otevřít, co prý se to k nám hrne podvečer za nocležníka. „Copak vy neznáte Honzu?“ Táta až vykřikl: „I propálil boty, chodil bos! pozdrav tě pánbůh, hochu, kdepak bych se tě byl nadál.“

Honza hodil pytel na zem, jen to v něm zachrastilo, a vzal to pěkně po pořádku: tátu, mámu, Frantíka a Vaška, všechny je objímal, ani je nemohl pustit z náruče. „A teď se pojdte podívat,“ řekl. Vysypal pytel na podlahu, samé tolary a dukáty, až oči přecházely. „To koukáte! Inu, štěstí se k někomu obrátí předkem a k někomu zadkem. Už to jinak ve světě nebude, každému podle zásluhy.“

Koupili největší statek, aby bylo živobytí pro všechny, Honza se oženil, Frantík s Vašíkem mu pomáhali a už mu nikdy neříkali, že je hloupý Honza.

HONZA LÉKAŘEM

B

yla jedna baráčnice a měla syna Honzíka. Měli bídu, a tak Honza jednou povídá, že půjde do světa. Matka ho vypravila, jak mohla, i pár grošů mu sehnala na cestu a Honza šel. Leckde popracoval na statku a tak se živil.

Jednou přišel do lesa a potkal vandrovníka. Shodli se, že půjdou spolu. Šli, a tu jim na cestě před nohama leží černá knížka a v ní zlaté hodinky s řetízkiem. Cizí vandrovní si vzal hodinky, že prý je starší, a Honzovi dal řetízek. Pak otevřel knížku a tam stálo, kdo se nebojí, že může nabýt velikého bohatství. Měl si vylézt na strom, z knížky říkat, že se všichni hadi z lesů slezou a uprostřed nich hadí král s velikou zlatou korunou. Cizí vandrovní si chtěl knížku nechat, ale

Honza říkal, že ji našli spolu, a poštěstí-li se jim, že by se o tu korunu měli rozdělit.

Cizí vandrovník neříkal nic, ale když přišli do hlubokého lesa, najednou skočil po Honzovi, srazil ho na zem, vypíchl mu oči, nechal ho ležet a utekl. Přiběhl na mýtinu, tam stál veliký dub, vylezl do větvi a začal říkat z knížky. Chvíli bylo ticho, najednou ze všech stran lezli k dubu hadi a naposled se připlazil had, dlouhý a silný jako strom, a na hlavě měl zlatou korunu, která svítila drahými kameny jako slunce. Hadí král se svinul, hadi kolem něho a najednou všichni zasýčeli tak, že se vandrovník hrůzou pustil větve, padl na zem a hned se mnoho hadů kolem něho ovinulo. Za chvíli zůstalo pod dubem jen trochu hadů.

A Honza zatím ležel v lese, přšelo jen se lilo, ale byl slabý, nemohl se ani hnout, ani naříkat nemohl. Byla už noc, tu přišli do houštiny cikáni, ale Honzu neviděli. Rozdělali si pod stromem oheň, jedli a jedna stará cikánka povídá: „Dnes je noc, která má velkou moc. Kdyby tu byl slepý a měl oči vypíchané a kdyby před slunce východem tou rosou oči si potřel, viděl by hned jako dříve. Za horami v královském zámku princezna stůně a už z celého světa doktoři u ní byli, a nemohou jí pomoci. A tuhle na tom trní jsou tři růže, kdyby je někdo utřhl, dal péci tři chleby a do každého tu jednu růži dal zapéci a té princezně je dal sníst, uzdravila by se hned.“

A druhá cikánka povídá: „Pod lesem je veliká vesnice a mají tam bídu o vodu. Kdyby někdo vzal tyhle tři kameny, co tu leží u ohně, a kdyby je položil ve vesnici do studně, budou mít vody dost, ale jak tam třetí kámen položí, musili by ho hned vytáhnout, aby se neutopil.“

Honza to všechno vyposlechl a ráno před slunce východem šmátral po rose a potřel si oči. Hned se mu vrátil zrak. Tak šel, putoval dál, setmělo se, přišel do vesnice pod lesem a sháněl nějaký nocleh. V jednom stavení ho nechali, a tak si večer vypravují. Honza se chtěl napít. „Milý zlatý,“ povídá hospodyně, „my tady vodu nemáme, je přes hodinu cesty a teď je sucho, nemůžeme ani tam žádnou dostat. Kdyby se tak našel člověk, který by nám k vodě dopomohl, dostal by za to hezkou odměnu.“ „A je hluboká ta vaše studnice?“ ptá se

Honza. „Asi sto sáhů,“ povídá hospodář. A Honza na to: „Já vám k vodě dopomohu, ale musíte mne do té vaší studně spustit, a jak zahýbám provazem, ať jsem venku!“

Tak ho pustili do té studně po okovu, a když byl na dně, začal pokládat ty kameny, co si vzal v lese u cikánského ohně. Jak první položil, už dno mokvalo, když položil druhý, voda začala prýštit, a jak začal třetí pokládat, už hýbal provazem, už ho museli honem vytáhnout. Jen ho vytáhli, už studnice vodou přetékala. Sousedi se sešli a radili se, co by za to chtěl. „To já nebudu určovat,“ povídá Honza, „to já jsem udělal z lásky, ale co mi sami dáte, od sebe rád vezmu.“ Dali mu celou tisícovku, ale nechtěli ho pustit, aby prý zůstal s nimi v té vesnici. A Honza jim povídá: „Ne, já musím ještě dále putovat, ještě mě čeká zkouška. Musím jít do královského hradu, tam je nemocná princezna a žádný ji nemůže uzdravit.“ Tak se s ním rozloučili, a až tamtudy bude mít cestu, aby se zastavil.

Šel dál, až přišel k milému hradu. Vešel do nádvoří a prosí o almužnu. Král mu almužnu dal a Honza povídá: „Máte prý tu princeznu nemocnou?“ „Ba máme,“ řekl král. „Princezna už dlouho stůně a žádný doktor, co jich je na světě, nemůže jí pomoci. Nikdo k ní nesmí, sice by ho roztrhala.“ Honza povídá: „Dejte pekařovi upéci tři chleby a tuhle ty tři růže ať rozmíchá do těsta,“ a dal mu tři růže, které utrhl v lese, jak o nich ta cikánka mluvila.

Pekař milé chleby upekl, a když byly pečené, Honza šel, kus bochníčka uřízl a oknem ho princezně podává. Princezna k chlebu přičichla, pěkně jí zavoněl, začala jíst a kus po kuse snědla celý bochníček. Druhý den snědla druhý chléb a zase jí ho po kouscích podával oknem. Třetího dne Honza povídá, že musí k ní, ale oni se báli, aby ho neroztrhala. Honza řekl: „Jen mne pusťte, promluví s ní rád.“

Když ho tam přece pustili, princezna na něj kouká a Honzík povídá: „Pozdrav pánbůh, princezno! Jak se zdravíte? Jak vám teď je?“ „Už je mi lehčeji,“ řekla princezna. „No, dá pánbůh, že se uzdravíme,“ povídal Honza. „Doufám,“ řekla princezna. „Jeden doktor mi dává oknem chleba, tak mi chutná, že se ho nemohu nasytit. A tak je mi lehčeji po něm. Kdyby to jen ještě nějaký den tak šlo.“ „To jsem rád, že vám je líp,“ povídá Honza.

Když odešel, zase ji v pokoji zamkli. Už měli o něj strach, ale neudělala mu nic. A pak jí dal třetí bochníček. Když ho snědla, už byla úplně zdravá, už se s ní Honza procházel v zahradě. A král měl radost, že se po dlouhých letech uzdravila. Tak jakou že by si žádal odměnu? No, Honza byl hezký, líbil se princezně a ta mu povídá: „Vím, že vy jste mě tím chlebem uzdravil. Já bych si vás ráda vzala.“ Honza povídá: „Jsem chudý, není možné, abych na něco takového pomýšlel.“ „Svolí-li můj otec,“ řekla princezna, „musíte tady zůstat, dokud nebudete můj.“

A hned šli ke králi a všechno mu řekli. Král byl rád, že je princezna zdráva, Honza se mu líbil, dal jim požehnání, slavili svatbu a Honza zůstal na zámku při králi.

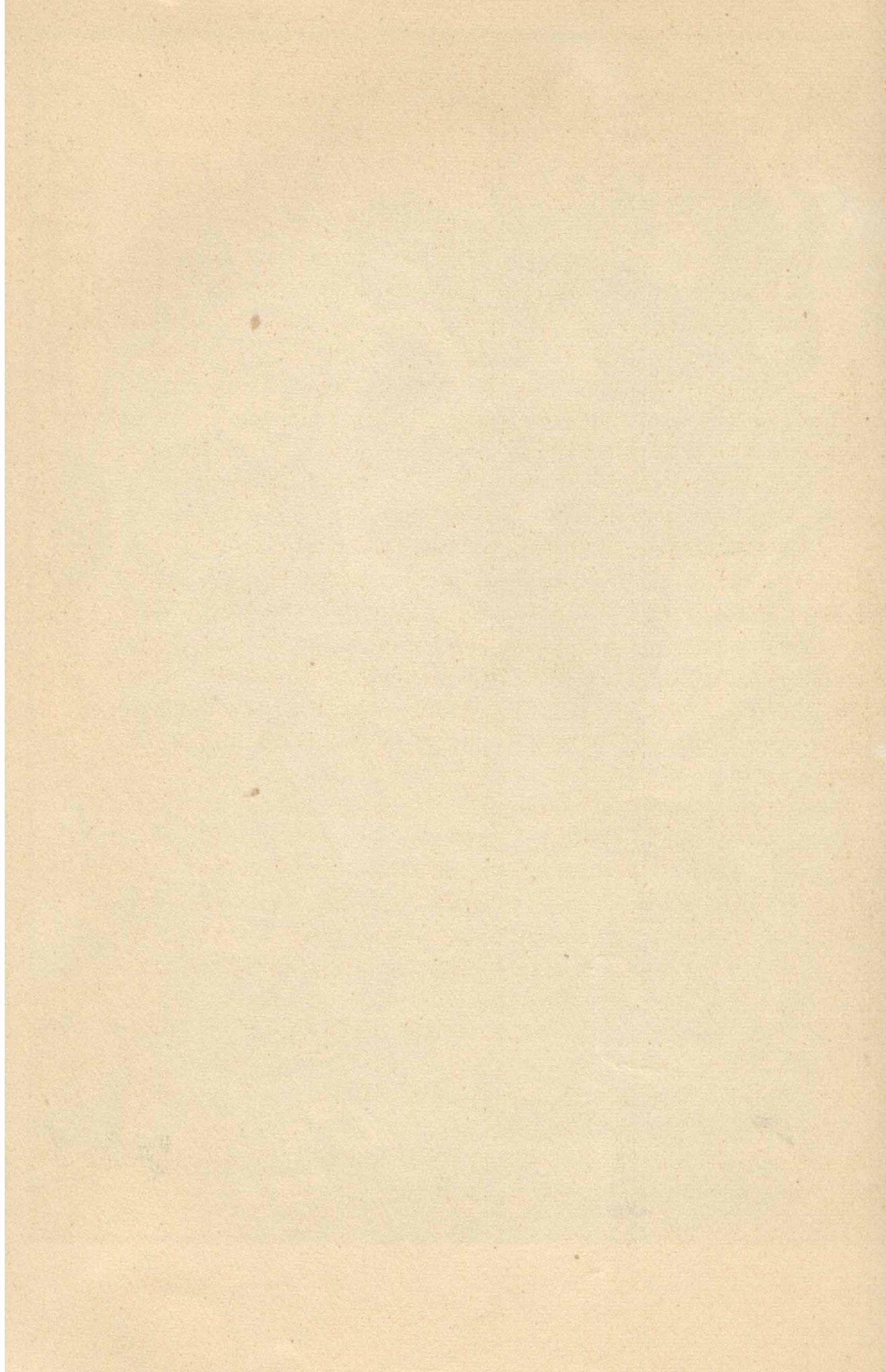
Když minulo šest roků, řekl ženě, že by se rád podíval domů, že má starou matku. Král svolil, princezna si sedla s Honzou do kočáru a jeli starou matku navštívit. Král jim dal celý pluk vojáků na koních, aby je provázeli. Když přijeli do vsi, obstoupili chaloupku a Honzova matka se dívala, co to? Že nic neudělala, nač tolik vojska?

Honza vešel do chaloupky a povídá: „Babičko, měla jste děti?“ „Měla jsem synka Honzíka,“ řekla babička, „ale co se s ním stalo, nevím, už je dlouho ve světě. Ráda bych ho ještě viděla, jsem churavá, už nad hrobem.“ „Tak se dobře podívejte,“ řekl Honza, „jestli byste ho poznala.“ Babička se dívá, ale kdepak, když byl tak ustrojený v královském šatě, nemohla ho poznat. „To jsem já, maminko, váš Honzík,“ a hned jí všechno vypravoval, jak s ním bylo ve světě.

Tak na šťastné shledání Honza ustrojil velkou hostinu a pozval celou ves. Maminku si vzal k sobě, všichni se vrátili na zámek, a když ten král umřel, Honza byl králem po něm. Na slávu mu stříleli a mě nabili do kanónu, vystřelili a jsem tu zas.

Jeden chudý švec měl tři syny. Jmenovali se Vašek, Joska a nejmladší Honza. Honza na řemeslo nebyl, nejraději chodil do lesa sbírat chrastí, houby a co bylo. Matka zemřela, otec přivedl domů macechu, a Honzovi se to počalo doma nelíbit. Hraběcí myslivec si ho již dávno všiml a přijal ho do služby. Honza se naučil všechno dělat a myslivec viděl, že to je čilý chlapík. Pomalu uměl číst a psát a zbraní zacházet tak dobře, že ho myslivec udělal mládencem.

V tom lese vynášel se veliký orel a dělal mnoho škody. Tak hrabě vydal mandát, který myslivec orla zastřelí, že dostane slavnou odměnu. Ale žádný toho nedovedl. Jednou měla být zase honba na milého orla a Honzovi připověděli, že taky pomůže střílet. Všichni myslivci se sešli, stříleli po orlovi, ale každý chybil. Tu Honza se hlásí, že orel tamhle zalétl do skaliny a že ho vyplaší. Hrabě mu dal svolení, Honza orla vyhnal, a zase všichni po něm bouchali. Ale všechno marné, netrefil žádný. Tak orel letí nazpět do své skrýše, vtom Honza vystřelil a orla srazil. No, to bylo jáсотu, hned vystrojili u zámku slavné hody a sám hrabě pasoval Honzu na nejstaršího mládence.

Po čase myslivec zemřel, po hraběti zdědil panství cizí pán a na Honzu zapomněli. Omrzelo ho být pořád jen mládencem, i sebral se a šel do světa.

Jednou zabloudil v hustém lese a tu zahlédl na mýtině oheň. Přikradl se blíže, aby viděl, co to je. A ono tam u ohně dvanáct mužů a pekli si maso. Honza hned poznal, že jsou to loupežníci. Jeden si zrovna bral veliký kus masa a vtom mu Honza ustřelil pečení z ruky. Hejtman loupežnický vyskočil a povídá: „To tu máme nějakého dobrého střelce, ten by se nám hodil, ať ho hned zajmou.“ Tak milého Honzu přivedli. „Tos ty vystřelil?“ ptá se hejtman. „Já,“ povídá Honza. „No tak, máš-li hlad, tuhle se najez, a chceš-li u nás zůstat, bude větší družina.“

Honzovi se to nelíbilo, ale co měl dělat; pomyslí si, že zatím u nich zůstane. Hejtman mu dal připít na uvítanou a povídá: „Když jsi

takový střelec, tak nám můžeš pomoci. Tuhle za vrchem je v zámku královna vdova, má hezkou dceru, potáhneme na ně. Na dvoře v zámku leží sto vojáků, na pavláně je malý psíček, a ten hned zašteká, jak se kdo k zámku jen přiblíží. Zastřelíš-li psíčka, tak se do zámku dostaneme.“

Když to všechno smluvili, tiše se lesem loudili až k zámku. Celý ho obešli, ale vchodu nenašli. Až Honza našel chodbu a milého hejtmana k ní přivedl. Ten povídá: „Tohle se nám hodí, tudy přilezeme na dvůr, vojsko pobijeme a princeznu ukradneme.“ Janek si myslí: „Tohle bych nechtěl, je dost, když zvíře se zabije bez příčiny.“ Ale musel jít chodbou napřed, měl s sebou pušku a kord, a když psíčka zastřelil, vrátil se ke vchodu a volá na loupežníky: „Tak polezte!“ Loupežníci hned lezou, jeden po druhém, a Honza každému hlavu uťal.

Potom se sám vloudil tiše do paláce, v každé světnici hořelo veliké světlo. V jedné spala stará královna, v druhé princezna, pak tam byly kupy zlata a bohatství všelikého. Honza si nevzal nic, šel ke stolu a na kus pergamenu napsal, že na dvoře v chodbě leží loupežníci a že je pobil Jan, myslivecký mládenec. Potom políbil princeznu na čelo a odešel. A princezně se zdálo, že k ní přišel krásný mládenec. Ráno loupežníky našli, a byla veliká shánka po Janovi, ale ten už byl za horami.

Za tím zámkem byla kaplička, tam chodili poutníci na pouť, a stará královna tam dala vystavět veliký hostinec. Potom vydala mandát, že každý poutník mužského pohlaví dostane tam zadarmo najíst a napít, ale musí povědět běh svého života, co dovedl na světě. Po tři léta tam poutníci chodili, princezna sama vařila a roznášela na stoly, ale Jan, myslivecký mládenec, nepřicházel.

Tak po třech letech přišel mladý poutník, a když se najedl a napil, princezna mu povídá: „Když mně povíte pravdu, co jste na světě dovedl, tak máte všechno tohle zadarmo.“ Honza vypravoval, co ve světě zkusil, a pověděl také, jak byl s loupežníky v zámku a jak princeznu vysvobodil. Princezna běžela k staré královně a řekla, že přišel ten mládenec, co se jí o něm tenkrát zdálo. Hned musel na zámku zůstat, pěkně se oblekl a princezna ho přivedla ke královně: „Tak

tohle je ten Jan, myslivecký mládenec.“ Honza si vzal princeznu, byla slavná svatba, slavně spolu žili, a také Honzovi bratři se tam dobře měli.

V HONZA V PEKLE

B

yl jeden chudý táta, neměli dětí. Žena naříkala, kdyby měli aspoň kluka, třeba by to byl nezbeda. Ani se nenadáli, a co si přála, se jí splnilo. Narodil se jim kluk, a byl to Honza. Ale silně rostl, ve dvanáctém roce už v lese vytrhl jedli na pět ramen, vytrhl ji jako stéblo a přinesl ji domů. Ani při tom nevzdychl. Ale jedl také za čtyři. Chudý táta ho nemohl vyživit. A co, tak mu povídá: „Milý hochu, nemohu tě uživit, výdělky žádné nejsou, musíš někam do světa. Něco si najdi, jiná pomoc nebude.“

Tak Honza se sebral a šel do světa. Byl u jednoho člověka ani ne den a musili ho vyhnat, že moc jí. Tak šel dále a přijde do mlýna. Hned se hlásí o práci a povídá: „Ale pantáto, já za sedm chlapů sním, ale také za sedm udělám.“ „I to je jedno! Jen zůstaň u nás. Mám živit sedm chlapů anebo jen jednoho, který za tolik udělá.“ Tak ho vzal. Milý Honza hned snědl po věrteli buchty, mísu polívky a pekáč jahelníku. „Chtěl bys ještě něco?“ „I což o to! Kdybyste měl.“ Tak dostal ještě bochník chleba a libru másla. Jen to do něj žblunklo, jako když dá slonovi rozinku. „No, teď mám zatím dost.“ „Šak chvála-pánubohu!“ povídá selka a hubuje, co si ten táta vzal za žrouta. Toť by na něj hnedle nestačil mlýn. No, když tak hubovala dnes, a hubovala zítra ještě více, mlynář to nechtěl poslouchat, tak ho vyhnal taky. Honza plakal, kam má zase jít.

U lesa potkal mysliveckého mládence. „Copak ti je, že tak pláčeš?“ ptá se ho mládenec. „Inu, co mi je! Byl jsem v dobré službě, ale pán mě vyhnal, že moc jím, a kdoví, kde teď budu zase co hledat.“ „Tak pojď ke mně. Když u mne vydržíš sedm let, dám ti odměnu, že si pomůžeš pořádně na nohy.“

Tak to s radostí přijal. Ten ho vede do pekla a tam měl pode všemi kotli topit. Topil pořád, ale zdálo se mu to při té jeho síle všechno málo práce. Copak je to na něj jen přikládat, byl by mohl to peklo roznést na ramenou. Ale jíst měl dost, jen co je pravda, na to se ohlížet nemusil.

Tak tam sloužil, myslel, že je to rok, a ono už toho bylo zatím celých sedm. Jednou chodí okolo kotle, a tam to hekalo, až bůh brání. Honza si myslí, copak to je? Odhradil trošku pokličku, a tady vy-lítne holubička, a zrovna mu na rameno, a pusť mne, pusť, prosila lítostivě. „Tak já tě pustím, a copak řekne pán, až uvidí, že jsi pryč!“ „I on mne nepohřeší, jen mě pusť!“ Tak když tolik prosila, Honza ji pustil a ona mu povídá: „Ale řeknu ti tolik: už máš taky tady vyslouženo, ale ty žádné peníze od něho neber! Jen tamhleten roztrhaný kabát, co visí na dveřích, že chceš, a jiného že nevezmeš.“ „Cože? Jen ten? A za takovou službu tuhle hadrovinu?“ Honzovi se to zdálo málo. „Ne, jen mne poslechni, a že jiného nic nechceš.“

No tak měl opravdu vyslouženo, čert přijde a ptá se: „Copak si přeješ?“ „Tamhleten kabát, jiného nechci.“ „Ten ti nedám! Pytel peněz, chceš-li, ale ten není pro tebe.“ „Já jiného nevezmu.“ Tak když čert viděl, že s ním není pořízení, kabát mu dal.

Honza hmátl do kapsy, a tady vytáhl plnou hrst dukátů. „I kakraholte, tohle si dám líbit!“ Tak bedny naložil plné a strojí se domů. Přijde tam, táta koukne, vidí ho v takové kacabajce rozdrbané, a už se nemohl zdržet: „I ty kluku ničemná, tohle, takový kabát sis vysloužil za sedm let? Tos nám přinesl takovou pomoc do stavení?“ A chtěl ho hnát od prahu. „Jen mlčte, tatínku, ten je dobrý!“

Teď všecy baráky okolo všem rozházel, tátovu chalupu také, a na panském pozemku vystavěl nové. Ti koukali jako hloupí. Ale král se rozzlobil a jen huboval: „Co! Kluk ničemná, na mém se opováží tohle stavět?“ A poslal na něj vojsko. Ale Honza přijde mezi ně, tady

samý dukát, jen jim to sype plnými hrstmi, a všechny milé vojáky k sobě najal. Stravu a všecko jim zaopatřil. Měli se líp než u krále, tak zůstali u něho.

Král když to viděl, poslal na něj ještě jedno, nové vojsko. Ale Honza mu je vzal zas.

„Hou,“ povídá si král, „musím obrátit. On by mně takhle všecko vojsko sebral, a ještě by mne mohl připravit o trůn.“ Král tedy vzkázal hned Honzovi, aby se udobřil, že mu dá svou dceru za manželku. Tak se stal jeho zetěm a už mu nedělal žádnou zlost.

Ale čert ještě dodnes lituje — do smrti nechci takového odrbance do pekla. To jsem se nadřel pro někoho!

JANOVY HODINKY

Byl jeden kovář a měl tři syny, nejmladší se jmenoval Jan. Nejstarší se vyučil kovářem, otec ho vypravil na vandr a po třech letech se syn vrátil domů pěkně ošacený, takže otec měl radost a sezval celé přátelstvo, aby se pochlubil, jak se jeho syn vrátil. Prostřední syn se učil ševcem, a když se vyučil, poslal ho otec také do světa na zkušenou. Po třech letech se vrátil také pěkně ošacený a otec zase sezval přátele, aby viděli, jak se jeho druhému synovi dařilo ve světě.

Nejmladší Jan se řemeslu nevyučil, ale přece chtěl jít také do světa. Otec se na to škaredil a povídá mu: „Co ty si ve světě vychodíš, ani řemeslu žádnému jsi se nevyučil!“ Ale Jan nedbal a pořád otce prosil, aby ho přece také pustil na vandr. Táta se nakonec zasmál a povídá: „I tak si jdi, na tebe tam už čekají. Však ono tě to ve světě brzy omrzí,

a ještě se rád k tátovi vrátíš!“ Dal mu na cestu, ale méně než oběma starším, a Jeník šel.

Přišel k jedné vesnici a tam na pastvišti kravaři chtěli zabít malého psíka. Jeník jim povídá: „Proč byste toho psíčka zabíjeli, však žádnému neuškodí, raději mi ho dejte!“ Kravaři mu ho darovali, Jeník šel dále a psík běžel za ním. Přišli ke druhé vesnici a tam na pastvišti kravaři chtěli zabít kočku. Jeník jim povídá: „Proč byste tu kočku zabíjeli, však nikomu neuškodí, raději mi ji dejte!“ Kravaři mu ji darovali a kočka běžela spolu s psíčkem za Jeníkem. Za třetí vesnicí na mezi chtěli pasáci utlouci hada. Jeník jim povídá: „Proč byste ho zabíjeli, však tenhle had nikomu neuškodí, raději mi ho dejte!“ Pasáci mu ho darovali a tak psík běžel podle Jeníka, kočka za ním a had se plazil za kočkou.

Had povídá Janovi: „Kudy půjdu, pojď za mnou!“ Na podzim, když hadi zalézali do děr, vrátil se had až k svému králi, co panoval nade všemi hady. Když tam lezl, povídá Janovi: „Náš král mi bude domlouvát, kde jsem tak dlouho byl, že jsou již všichni pohromadě, jen já že jsem se někde tak omeškal. Já králi povím, že bez tebe by mě pasáci byli utloukli; král se tě zeptá, čeho si žádáš za odměnu? Bude ti dávat zlata a stříbra, co budeš chtít, ale ty řekni, že žádáš, aby ti dal ty staré hodinky, co tam visí na zdi. Ty hodinky mají v sobě takovou moc: když je pohladíš, nač ve světě pomyslíš, všechno budeš mít!“

Jak had řekl, tak bylo. Přišli k hadímu králi, ten dával Janovi zlata a stříbra, co by unesl, ale Jan chtěl jen ty hodinky. Král mu domlouval, aby si vybral něco lepšího, ale nakonec mu přece ty hodinky dal. Jeník poděkoval králi, rozloučil se s hadem a šel dále s psíčkem a s kočkou. Když ušli kousek cesty, Jeník chtěl vědět, mají-li ty hodinky opravdu takovou moc? Pohladil je a pomyslí si, aby měl bochník chleba, kus sýra a hrnek mléka: hned to všechno bylo před ním, popodělil obě zvířata a sám se také najedl. Měl z toho velikou radost, že od hadího krále dostal takový dar, a těšil se, jak se táta podiví a jak také pozve přátele, aby se přišli podívat na Jeníka.

Přišel domů v těch šatech, co v nich odešel, a proto ho táta mrzutě uvítal a řekl mu: „Vidiš, co sis vysloužil! Oba starší bratři přišli pěkně

ošacení, ale tys jen šaty zedral, houby neseš, a ještě jsi nám přivedl na krk psa a kočku. Měl bych se to čím pochlubit před přáteli!“ A nepozval nikoho.

Jeníka to mrzelo, ale neříkal nic a třetího dne časně zrána vyšel na dvůr, pohladil hodinky a pomyslí si, aby na dvoře stál dům vysoký jako věž, aby tam byl krásný nábytek a všude plno zlatého a stříbrného nádobí. Ráno otec ani očím nevěřil, když viděl veliký dům na dvoře, svolal všechny domácí, ale nikdo nevěděl, kde se to všechno vzalo. Jeník se smál a vedl tátu i bratry do svého domu a všechno jim ukazoval. Otec se ho ptal, odkud má takovou moc, že dovedl vystavět takový dům za tak krátký čas? Jeník řekl: „Táto, jděte a pozvěte celé naše přátelstvo, já je jinak uctím než vy, když se bratři vrátili z vandru!“

Jeník pohladil hodinky a vystrojil takovou hostinu, až se přátelé divili, kde se nabralo tolik skvostných jídel, o kterých nikdy ani neslychali. Druhého dne Jeník prosil otce, aby jel ke králi a pozval ho i s královnou a s princeznou na hostinu. Pohladil hodinky a pomyslí si, aby na dvoře stálo šestero koní, na nich zlaté a stříbrné šrapce, a aby byli zapřaženi do kočáru, okovaného zlatem a stříbrem. Táta se až polekal, když viděl takovou nádheru, a dlouho se bál do kočáru sednout, protože se mu zdálo, že takový kočár je jen pro krále.

Přijel před královský zámek a král s královnou i s princeznou se nemohli vynadivit kočáru i koním a mysli, že to přijel nějaký cizí princ. Otec prosil krále o čest, aby přijel na hostinu k jeho synovi. Král s královnou i s princeznou sedli do kočáru a jeli na hostinu k Janovi. Před králem jeli sloužící na koních, a když ohlásili, že král přijede, Jan pohladil hodinky a pomyslí si, aby byla k jeho domu cesta mramorem vydlážděná. Král se divil, protože po takové cestě ještě nikdy nejel.

Jan pohladil hodinky a pomyslí si, aby než král přijede, místo otcovy kovárny stál ještě jeden nový vysoký dům, a kolem domu aby byly ploty ze zlata a ze stříbra, jak se sluší pro krále; v tom domě aby byly krásné stoly, stoličky, ubrusy zlatem a stříbrem vyšívané, zlaté a stříbrné nádobí a na stolech taková jídla, že je král jakživ neokusil. A všechno to bylo hotovo na pomýšlení.

Král přijel s královnou i s princeznou a pomyslí si, že sám nemá tak krásného zámku jako nový Janův dům. Pozvali i jiné vzácné pány a stolovali spolu radostně, jak se sluší. Po hodině Jan prosil krále, aby mu dal princeznu za manželku. Králi se Jan líbil, připověděl mu ji a slíbil, že mu dá celé království. Brzy byla svatba a po svatbě král zůstal s královnou ve svém zámku, a Jan s princeznou byli v krásném Janově domě. Ale princezna nebyla hodná ani upřímná. Vzala si Jana jen pro bohatství, ráda ho neměla, nelíbil se jí hlavně proto, že byl z prostého rodu, že měl otce kovářem.

Princezna na Janovi vyzvíдалa a prosila ho, aby jí prozradil, jakou mocí vystavěl domy a odkud má celé své bohatství. Jan dlouho mlčel, ale konečně jí, jako své manželce, pověděl, že má hodinky, a když je pohladí, že všechno hned dostane, nač si jen pomyslí. Zlá princezna od té chvíle myslila jen na to, jak by Janovi ty hodinky vzala. Jednou v noci se jí to poštěstilo, vzala je, pohladila a pomyslela si, aby stál na dvoře kočár se čtyřmi vraníky. Hned to bylo, princezna potají sedla do kočáru a ujížděla na zámek k otci. Tam si zavolala některé své bývalé služky, sedla si s nimi zase do kočáru, pohladila hodinky a pomyslela si, aby byla u moře. Hned tam byly, zase pohladila hodinky a pomyslela si, aby byl přes moře most a uprostřed moře zámek, jakého ještě žádný neviděl. Jak si pomyslela, tak se stalo a po mostě vjela do zámku. Když tam přijela, pohladila hodinky a pomyslela si, aby se most za nimi zase zbořil. Hned se tak stalo a princezna zůstala na zámku uprostřed moře.

Jan byl zase chudý jako dříve. Jak mu princezna vzala hodinky, ztratily se i jeho domy a všechno bohatství. Stěžoval si otci, jak vyjevil svou tajnou moc manželce a jak ho vlastní žena zradila. Otec ho litoval, ale bratři se mu smáli, že byl takový pán, že strojí královi hostiny, a teď že nemá nic.

Janovi zůstal jen pes a kočka, které dostal od pasáků. Sebral psa a kočku a odešel z domova, protože se mu doma pro smutek už nelíbilo. Přišel do pustého kraje a viděl, jak se na jeden veliký strom sletují krkavci; všichni byli už pohromadě a čekali jen na jednoho krkavce. Když přiletěl, domlouvali mu, kde zůstal tak dlouho, že už táhne zima a že mají odletět do cizích krajín. Krkavec jim lidskou řečí

povídal, že viděl v moři zámek, kterého tam jakživ neviděl, že je krásný a že tam zůstává princezna.

Jan seděl pod stromem, a když to slyšel, napadlo ho, že to bude zámek jeho ženy, která má jeho hodinky. Sebral se a šel k moři se psem a kočkou. Když přišli k moři, řekl psovi: „Ty umíš dobře plovat, a ty, kočičko, jsi mrštná, sedni si psovi na záda, ať tě donese do toho zámku. Pes se tam schová za bránou a ty vlez potají do dvora a do světnice a hled, jak bys ty hodinky dostala.“

Pes a kočka udělali tak, jak jim Jan rozkázal. Pes přenesl kočku přes moře až k zámku, zůstal před bránou, tam se schoval, kočka vběhla do dvora a proklouzla do světnice. Hned hodinky zahlédla, sedla si pod ně, ale princezna ji poznala, zahnala ji, vzala hodinky, zanesla je do sklepa, vložila do truhly a truhlu zamkla. Kočka vlezla potají do sklepa a schovala se tam, takže ji princezna neviděla. Zamkla sklep, odešla a kočka zůstala tam. Kočka škrabala truhlu, až si udělala díru, protáhla se do truhly, vzala hodinky do huby a čekala, až princezna přijde do sklepa. Ráno princezna přišla, a kočka s hodinkami šust! ven, takže ji princezna nezahlédla.

Kočka vyběhla přes dvůr před bránu a povídala psovi: „Pojď, poběhneme spolu k moři, ale jak budeš plovat, nemluv na mě!“ Pes mlčel, ale když už byli u břehu, ptal se jí: „Máš ty hodinky?“ Kočka neřekla nic, bála se, aby jí hodinky nepadly do moře. Ale pes se jí ptal podruhé: „Máš ty hodinky?“ A tu u samého břehu kočka řekla: „Mám!“ a vtom jí vypadly do moře. Dali se do hádky, kdo to zavinil, a dívali se smutně do moře. Tu připlula ke břehu rybka, kočka ji chytila, a povídali si se psem, že se aspoň najedí. Ryba prosila, aby ji nechali naživu, že má dvanáct mladých, že by jí rybičky pomřely. Slíbili jí, že ji pustí, zapřísáhne-li se jim, že jim z moře ty hodinky přinese. Ryba slíbila, hodinky přinesla, a pes s kočkou běželi k pánovi.

Jan zatím spal na břehu, a když ho probudili, divil se, že už se vrátili a že hodinky mají. Poděkoval psovi a kočce, a jak ty hodinky měl zase v ruce, pohladil je a pomyslí si, aby se dům v moři ztratil i se zlou princeznou a se vším, co tam bylo. Tak se také hned stalo. Potom se Jan vrátil k rodičům, ale nezůstal v tom království, přestěhoval se s rodiči do jiné země a tam měl zase krásný dům. Bratři ho prosili,

aby jim odpustil, že se mu smáli, když padl do bídy. Jan jim odpustil, postavil každému dům a žil tam v té zemi se psem a s kočkou šťastně až do smrti.

HONZA VÍTĚZ

B

yl jeden otec a měl tři syny. Nejstarší se jmenoval Joska, prostřední Vašek a nejmladší Honza. Oba starší byli chytří, o Honzovi říkali, že je hloupý, a nikdy mu nic dobrého neudělali. Matka brzy zemřela, a pak se Honza měl teprve tuze zle. Starší synové se oženili, a švagrové Honzu všelijak trápily.

Jednou se otec rozstonal, a když cítil, že tu na zemi už nezůstane, povídá: „Milí synové, až umru, každý jednu noc u mne budete hlídat, ale to vám povídám, ať hlídá!“ Otec skonal a první noc hlídal nejstarší. Když přišla půlnocní hodina, otec se v rakvi posadil a povídá: „Jsi tady, Josefe?“ Ale jak to řekl, Joska vzal nohy na ramena, utekl pryč, a nešel domů, až ráno. Ráno přijde domů, ale nepověděl nic, co se mu stalo. Byl hezky tiše, styděl se a neříkal nic.

Vašek se na nic neptal a druhou noc šel na hlídku. Ale o půlnoci táta zase volá: „Vašku, jsi tady?“ A jak to řekl, Vašek vzal zase nohy na ramena a utekl jako Joska. Třetí noc bratři povídají Honzovi: „Dnes budeš hlídat ty, my už hlídali.“ Honza se jich ptal: „Jak se to hlídá? Tiše tatínek leží?“ „No, to uvidíš.“ A nic mu neřekli. Šel tedy hlídat, a když bylo půlnoci, táta volá: „Jsi tady, Honzo?“ „I jsem, táto, co chcete?“ „Tak ty jsi neutekl jako tvoji bratři! Pojď sem, něco ti povím, bude ti to dobré, ale bratřím nic neříkej, když ti oni nic ne-

řekli. Až mne pochovají, necháš si tuhle píšťalku, ale neříkej žádnému, že ji máš! Kdybys potřeboval mé pomoci, jdi do lesa nebo o půlnoci na můj hrob, zapískej, a na mém hrobě najdeš celé brnění. Ustrojíš se, zapískáš, a budeš mít všechno, čeho budeš potřebovat.“

Honza poslouchal tátu a nevěděl, jak by tomu rozuměl. Ale myslel si: bude-li to pravda, dobře, nebude-li, také dobře. Táta se položil zase v rakvi a Honza také ležel až do rána a spal. Ráno bratři byli žádostivi, jak se Honzovi spalo. Ptali se ho: „Už ses vyspal?“ „Bodejť, vyspal.“ „A nic se ti nestalo? A co táta?“ „Inu, spal. Já usnul a spal jsem také až do rána.“ A nejstarší Joska povídá Vaškově ženě: „Tak vidíte, švagrová, to je hlupák, on tam usne, a to je pak hlídač! Spal až do rána a nic neví. To jsi pěkně hlídal!“

Když bylo po pohřbu, Honza si poplakal nad otcem, pamatoval si, co mu řekl, ale píšťalku si dobře schoval a chodil jako dříve, roztrhaný, chodil na houby, a co starší bratři chtěli, musel dělat.

Jednou se rozhlásilo, že bude veliký turnaj a že bude předjížďka o královskou princeznu, kdo přeskočí trojí příkop, že ji dostane. Všichni páni se sjížděli na turnaj, a když bylo všechno pohromadě, Joska s Vaškem se šli také podívat a říkali si, že snad na ně také dojde, na selské hochy. Dívali se, ale jen několik pánů se dostalo přes dva příkopy, přes třetí žádný nepřeskočil, všechno to padalo do druhého příkopu.

Hoši přijdou domů a smáli se, jak to tam padalo. Honza jim povídá: „To já se tam půjdu také podívat.“ A oni všichni na něj: „I ty hlupče! Ani tě tam nepustí.“ Ale Honza zůstal na tom, že tam půjde také.

Druhého dne král dal rozhlásit, že i ze selských hochů, kdo by chtěl, může na předjížďku. Honza nic neříkal, a jakoby nic, sebral se, vzal košík a že půjde na houby. Přejde do lesa, vytáhl z haleny píšťalku, a jak zapískal, najednou před ním kůň, takový pěkný, sedlo až dolů, aby Honza lehce mohl na něj. Vyšvihl se a jede k tátovu hrobu. Trochu hrabal a hned našel brnění a kord, oblekl se, své selské šaty tam schoval, kůň se sehnul, Honza vyskočil, a už pádili, jen se prášilo. Honza na svém koni dohonil bratry, a když byl u nich, popadl karabáč a Josku pořádně švihl přes záda: „Hybaj z cesty, chlape!“ Bratři se zastavili, co je to za prince, a Joska se jen ošíval po tom karabáči.

Pustili se za ním, tohle prý je nějaký vznešený pán, to se musíme podívat. Přijedou tam, a už byl konec, zase se to všechno válelo. A teď jede cizí rytíř, kůň se rozjel a všechny tři příkopy přeletěl jako pták. Všichni volali sláva, až se všechno kolem třáslo. Ale než se nadáli, kůň se otočil a pryč. Princezna byla zaražená, až jí ruce klesly.

Honza zajel do lesa, koně pustil, brnění složil u táty na hrobě, vzal své staré šaty, košík, v lese nasbíral trochu hub a přišel domů jakoby nic. Bratři už se také vrátili a Joska povídá: „Honzo, tos měl vidět! To byl princ! Ale nějaký zlý, přetáhl mě karabáčem, ještě mě záda bolí.“ Pak mu vypravovali, jak cizí rytíř všechny tři příkopy přeskočil, ale potom se ztratil. Honza neříkal nic, jen se tiše smál.

Král dal rozhlásit, že bude ještě jedna předjížďka, a přeskočí-li kdo čtyři příkopy, že princeznu dostane. Vašek zase jel, ale Joska musil zůstat doma, mazal si záda. Honza vzal zase košík a šel na houby a v lese jen zapískl, kůň přiběhl, Honza na něj vyskočil, zajel na tátův hrob, ustrojil se a jel na turnaj. Cestou potkal Vaška a pořádně ho přetáhl karabáčem. Přijel na místo, už byl konec předjížďky, ale čtvrtého příkopu nikdo nepřeskočil. Honza se rozjel a naráz všechno přelétl, hned otočil koně a ujížděl k lesu. Když byl pryč, král povídá: „To nic, my ho musíme dostat.“

Honza se vrátil, všechno uložil, koně pustil, vzal si zase staré šaty, do košíka nasbíral trochu hub a vrátil se domů. Vašek už se také vrátil a vypravoval, jak cestou dostal karabáčem od toho cizího rytíře, který zase vyhrál a ujel. Honza neříkal nic, jen se tiše smál.

Král dal kolem příkopů všechno zatarasit, všude natáhli přes cesty řetězy a král dal rozhlásit, že bude poslední předjížďka přes pět příkopů. Joska ani Vašek už nejeli, Honza vzal košík a zase že půjde na houby. Zašel do lesa, zapískal, kůň přiběhl a Honza zajel na otcův hrob. Ustrojil se, a když přijížděl na předjížďku, vidí, že je konec, žádný toho nedokázal. Vytasil meč, rozjel se, přelétl všech pět příkopů, kůň se otočil, Honza chtěl do lesa, a tu teprve vidí, že přes cestu natáhli řetězy. Přetl je mečem, ale když ujížděl pryč, narazil čelem o nějaké znamení, které tam dala postavit princezna, a hned mu na čele vyskočila jako červená růže. Když ujel, na hrobě se přestrojil, ale na čele mu to bylo znát. Nevěděl si rady, co by doma řekl, tak si ovázal hlavu

usmolenou zástěrou a vymluvil se, že spadl ze skály a uhodil se. Bratři se mu smáli, že je hloupý. A ti páni se zase smáli, že rytíř princezně ujel a nikdo nic nevěděl.

Princezna byla smutná a prosila otce, aby vystrojil hostinu a aby sezval všechny okolní pány i rytíře, že si je prohlédne a že snad přece toho svého najde. Otec jí udělal po vůli, a když se všichni sjeli, byla hostina. Princezna sama obsluhovala u všech stolů, chodila od jednoho hosta ke druhému a hledala to znamení.

Honza se ustrojil také za rytíře a šel na hostinu. Princezna si hned všimla, že má na čele pásku, zaradovala se a ptala se ho: „Pane, copak se vám stalo?“ Honza jí povídá: „I nic, milá princezno, malá nehoda, smekl jsem se s koně a trochu jsem narazil. Nic to není.“

Ale princezna mu neslevila, stáhla mu pásku a najednou všichni viděli, že to je ten cizí rytíř. Honza se musel přiznat, král k němu přišel a povídá: „Když jsi takové dílo dokázal, ještě ti uložím tři věci, a provedeš-li je, teprve ti svou dceru dám!“ Honza se ptal: „A jaké to jsou tři věci?“ Aby prý králi přivedl zlatou svini s prasátko zlatými, to bude jedna věc. A ptáka se zlatým peřím, to byla druhá věc, a třetí, aby přinesl živou vodu, která člověka vzkřísí.

Honza slíbil, že to dokáže, ale dva z těch pánů, co byli na hostině, si řekli, že počkají, jak to dopadne. Nejdříve měl přivést zlatou svini s prasátko. Honza šel, v lese si zapísl na koně, vyskočil na něj a kůň ho hned dovezl na místo, kde ta svině ležela. Honza ji hned chytil, vedl ji zpátky a prasátka šla za ní. Cestou slezl s koně, aby si odpočinul. Tu k němu přišli ti dva páni, aby prý jim svini prodal. A co za ni chce? Honza chtěl, aby si každý dal od nohy jeden palec uříznout. Palce si schoval, svini i s prasátko si nechal vzít, páni je králi přivedli a říkali, že je sami chytili.

Teď zase číhali, když Honza šel pro toho zlatého ptáka. Sedl na svého koně a ten ho zanesl do lesa, kde Honza ptáka chytil, a vezl ho domů. Cestou si zase odpočinul, ti páni už ho vyčíhali a milého ptáka začali od něho kupovat. Honza byl svolný a povídá: „I ano, ptáka vám prodám, ale každý mi dáte jedno ucho.“ Dost se rozmýšleli, ale protože chtěli ptáka mít, museli si každý ucho uříznout. Přinesli ptáka králi a říkali, že ho sami chytili.

Potom se Honza vydal na cestu pro tu vodu, která člověka vzkřísí, měla to být živá voda. Kuň ho tam zase donesl a Honza si nabral plnou láhev. Když se vracel, ti páni už zase číhali, a pořád na Honzu, aby jim tu vodu prodal. Honza povídá: „I třeba, vodu vám dám, ale každý mi dáte palec od ruky.“ Páni si palce uřízli, Honza si je schoval, ale tu pravou vodu si nechal, a uchystal jim jinou. Ti šli ke králi, chlubil se, že vodu přinesli, a král jim dal vystrojit slavnou hostinu. Byl rád, že Honzovi nemusí princeznu dát.

Na hostinu sezvali celé okolí, ale princezna řekla otci, že si žádného jiného nevezme, než toho s tím znamením. Honza se přestrojil za pasáka, jako byl dříve, přišel tam a zase měl hlavu zavázanou. Sedl si v zahradě do koutka. Princezna zase chodila od stolu ke stolu, až přišla do zahrady k Honzovi a vidí, že má hlavu zavázanou. Řekla mu, aby obvazek stáhl, ale Honza povídá: „Hlava mě bolí, nemohu.“ Princezna hned poručila sloužícím, a když mu obvazek stáhli, vykřikla: „Ach, to je ten můj vydobytý!“

Všichni zůstali jako strnulí, že by to byl takový otrhánek, krále to mrzelo, ale nic naplat. Princezna hned poručila, aby Honzu umyli a převlekli, a sama si ho přivedla ke stolu. Když Honza vedle ní seděl, začal král řeč o tom, jak je to s těmi věcmi, které mu uložil. Honza řekl, aby ti páni ukázali, proč kulhají. Tak chtěj nechtěj musili se zout, a teprve každý viděl, že jim chybí po palci. Honza sáhl do kapsy, pokropil palce živou vodou a hned pánům přirostly. „Ty palce jsem dostal za svini s prasátky,“ řekl Honza, „a teď se podíváme, proč ti pánové mají rukavičky.“ Král poručil, aby rukavice svlekli, a všichni viděli, že každému chybí palec od ruky. „Tak tyhle palce jsou za živou vodu,“ řekl Honza, pak pokropil palce živou vodou a přirostly jim jako dříve. Pak se ptal: „A kde máte uši?“ Teprve teď si všichni všimli, že každému pánu chybí ucho. „To jste dali za zlatého ptáka,“ řekl Honza.

Všichni hosté tleskali a nemohli se Honzovi vynadivit, jak to svedl. Jeho bratři byli tam také, aby se na hostinu aspoň podívali, a trnuli, když viděli, že to je jejich Honza a že se tak vyznamenal. Ti dva páni byli rádi, že měli zase palce a uši, děkovali Honzovi, ale byla to pro ně velká hanba a hned se ztratili.

Byly nové radovánky, znovu se všechno sjelo na Honzovu svatbu. Honza se ustrojil do rytířských šatů a přijel na svém koni. Když bylo po svatbě, zajel s koněm do lesa a milý kůň mu povídá: „Já jsem posloužil tobě, teď musíš posloužit také ty mně.“ Honza se ptal: „Co ti mám udělat?“ „Tímhle mečem mi utneš hlavu.“ Honza dlouho nechtěl, ale když viděl, že kůň jinak nedá, vzal meč a usekl mu hlavu. Vylétla bílá holubička, zatočila se třikrát nad Honzou a řekla: „Já jsem tvá nebožka matka, měla jsem veliké trápení, ale tys mě vysvobodil.“ Honza šel zase na otcův hrob, poděkoval, pomodlil se za otce i za matku a vrátil se k své ženě. Panoval spravedlivě, a teprve pak lidé poznali, že je hodný a moudrý člověk.

KOUZELNÁ LUCERNA

Byla jedna chudá vdova, byla s ní všechna bída na světě. Měla syna, jmenoval se Jan, ale říkali mu Honzík. Když mu bylo patnáct let, máma by ho byla ráda někam dala na službu. Ale kam? O takové caparty se ještě nikde nederou.

Toho času chodil krajem jeden člověk, byl to černokněžník, také se u vdovy zastavil a hoch se mu zalíbil. Řekl matce o něj, jestli by mu ho nedala do služby. I bože, tetka na takového něco čekala, aby se hoch dostal mezi lidi, přišlo jí to vhod. Nesmlouvala a hochu s ním pustila.

Černokněžník přivedl chlapce k veliké skále, jako k jeskyni, a byl tam přivalený kámen. Pán ho hned odvalil, a přišli po schodech do krásné zahrady, samé zlaté stromy a divných květin jako když naseje. Prošli celou alejí, až na konci byl zámek celý zlatý. Honzíček mohl na

tom oči nechat. Pán ho dovedl do zámku a povídá mu: „Hochu, tady zůstaneš, dělat nemusíš nic, jen si to tu prohlížej, stýskat se ti nemusí.“

A jako když foukne, hoch tam zůstal sám. Chodil všude, nezůstalo koutečka, aby ho neprolezl. Měl-li hlad nebo něco chtěl, jen si pomyslí, a všechno bylo uchystané, takže si nemusil ani nic jiného přát. Ale byl pořád sám, jednou se mu zastesklo a myslí si: Co bych tady takhle okouněl, seberu se, a dobrá.

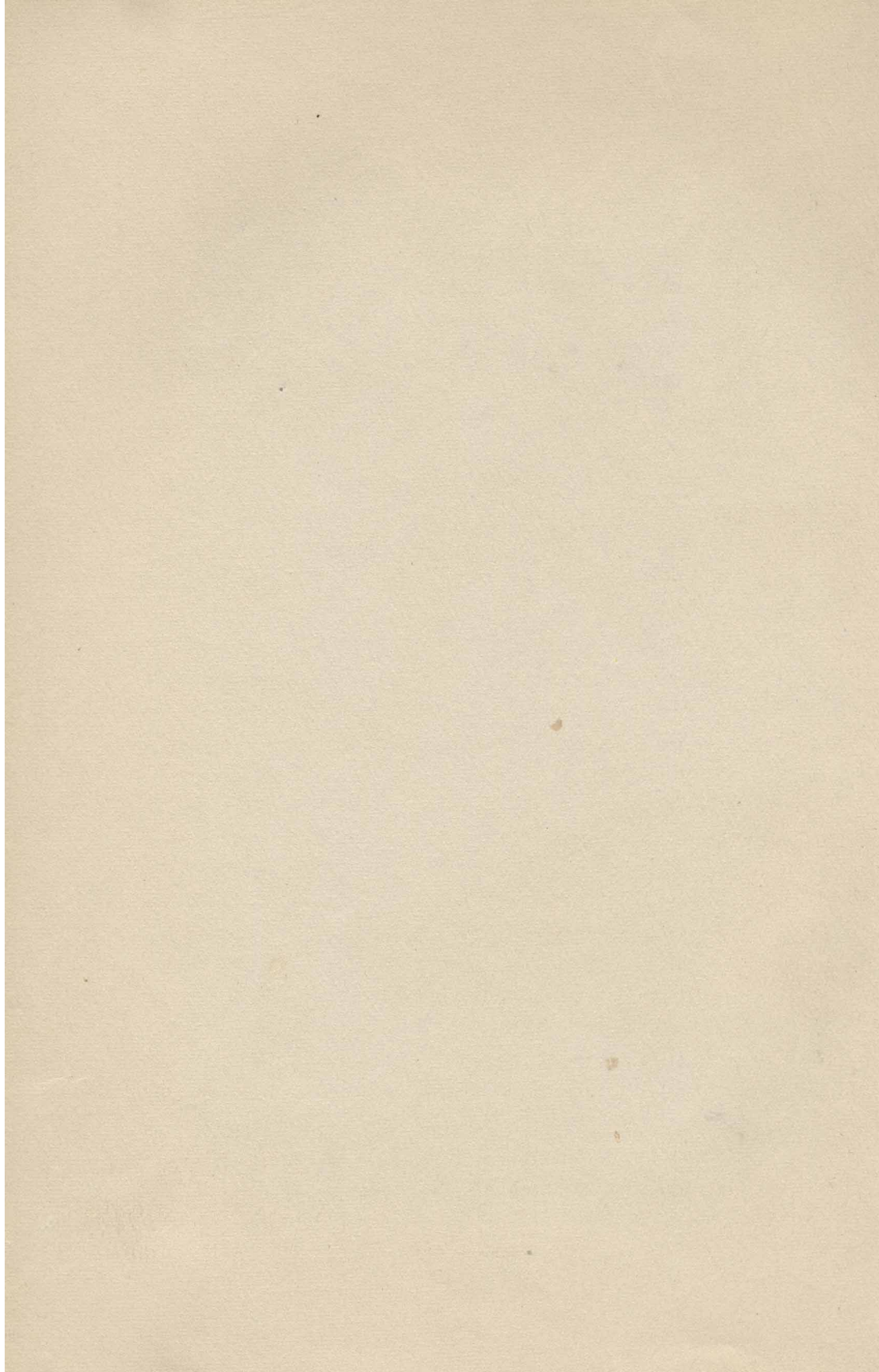
Rozběhl se po schodech, že uteče. Ale byl tam ten kámen, dále se dostat nemohl. Sedl si tam a dal se do pláče. Když si dosytosti poplakal, vidí tam nad schody lucernu, byla celá rezavá a plná prachu. Tak si v duchu myslí, co to je, všude tolik krásy, že to svět neviděl, a najednou taková ošklivá lucerna rezavá. Počkej, já tě vyleštím. Hned lucernu vzal a začne skla otírat. A lidé zlatí! Najednou se sběhlo ze všech stran plno pidimužíků, jeden přes druhého, co si Honzíček poroučí.

Honzík zůstal jako omámený a po chvíli povídá: „Já nic, jenom bych rád k mamince.“ Tak ho hned popadli, donesli ho domů, Honzík pořád tu lucernu držel v ruce a doma ji schoval, aby máma nevěděla. Když byl už doma, máma se diví, že přišel tak brzy ze služby. Co doma! Samá bída, aby se člověk ukousal. Ale když chlapec přišel zdravý, byla matka přece ráda.

Honzík pomalu zase uvykl bídě, jen vzpomínal na ty časy ve zlatém zámku. Kam se podíval, taková krása, a co si přál, hned všechno měl. A teď zas ani brambor na loupáčku. Tak když byl chvíli sám doma, vyběhl na půdu, vytáhne tu lucernu a začal ji čistit. Pidimužíků jako much se hemžilo hned okolo. Co pán poroučí? Aby mu přinesli diamantový pás. Jak si přál, hned ho měl na klíně. Až mu oči přecházely, takový nemá žádná princezna! Chvíli si s pásem pohrál, potom ho nese matce a povídá: „Doneste tenhle pás královské princezně, a budeme mít po nouzi.“

Matka pás vzala a nese ho do zámku. Princezna se nemohla vynadivit, hned před zrcadlo, zkoušela ho, vzala si na to všechny šaty, takového pásu kraj světa nikdo neviděl. Dala matce peněz, že je nemohla ani v zástěře unést. Matka hned přestavěla chalupu, byla jako nová, nakoupila si dobytka do chléva, bože nebeský, to bylo nadělení!

Sousedky si tam chodily vypůjčovat, peněz bylo jako hlíny, na šetření nebylo třeba pomýšlet.

Když peníze přece vyskákaly, Honza vzal lucernu, čistil ji, pidimužící se sběhli a Honzík povídá: „Přineste zlatou růži, jakou nemá žádná princezna.“ Růže tu hned byla, Honzík ji nese mámě a povídá: „Jděte s ní, mámo, k princezně, ona ji koupí.“ Matka se ohlásila, že nese zlatou růži, a princezna, jak ji spatřila, radostí až skákala.

Zase bylo dobře, peněz dost. Když Honza do třetice poslal diadém, princezně to bylo divné, kde bere takové poklady, chtěla také toho Honzu vidět. Tak se hned sebral a jde na zámek. Byl chlapík hezký, všecka čest. Princezně se na místě zalíbil, jen tolik mu povídá, čím se může prokázat, aby si královská dcera mohla na něj myslet. Honza vzal svou lucernu a pidimužící mu vystavěli blízko královského zámku palác jako z pohádky, královský zámek byl proti němu chalupa. Hned se strojila svatba, odevšad se sjeli vzácní hosté, že se nemohli ani na zámek vejít. Mladí se přestěhovali do svého a milý Honza byl polovičným králem. Lucernu si uložil až někde za hambalky, aby žádný o ní nevěděl, jen jeho žena.

Ještě muzika nedohrála poslední kousek, když musil mladý král Honza na vojnu. Čásek byl už pryč, když jednou, kdo tamtudy nejede jako ten černokněžník. Veze trakař luceren a vykřikoval, že za jednu starou dá deset nových. Mladá jak to slyšela, dala lucernu přinést a černokněžník jí dal za ni plný ten trakař. A jak svou lucernu měl, najednou zámek i s tou mladou paní přenesl daleko odtamtud, žádný o něm nevěděl.

Honza vojnu šťastně vyhrál, vrátí se se slávou domů, a teď vidí, zámek pryč, mladá žena pryč! Hledal dlouho, bloudil široko daleko, až jednou přišel do hlubokého lesa a tam vidí ten svůj zámek na skále. Zaradoval se jako dítě a myslí si, to tam jistě také má žena bude. Ale jak to jen udělat, aby se tam dostal?

Obrátil si šaty naruby, přijde na zámek a hlásí se zahradníkem. No, mohli ho potřebovat, žádný si na nic nepomyslel, a Honza byl se ženou zase pod jednou střechou. Druhého dne, jen se trochu ohlédl po zahradě, uvil krásnou kytku, jeho žena dívala se zrovna z balkónu. Aby žádný nic nepoznal, zastrčil do kytice ceduličku, že je to on.

Přijde na schody, dává kytku sloužícímu, aby ji donesl mladé královně. Ta ji vzala, prohlíží ty květiny, byly uvité do hvězdy, a vprostředku byla ta cedulka. Hned ji vytáhla, čte, a radostí div se neskácela na podlahu.

Třetího dne poslala sluhu, aby jí zahradník zas uvil takovou kytku, že ta první už uvadla. Ale ať s ní přijde sám. Honza natrhal, co mu do ruky přišlo, jen to stéblem zavázal, jen aby už byl tam. Přišel, byli sami, hned se domluvili a Honza povídá: „Všecko by šlo, jen kdybychom mohli tu lucernu dostat.“ „To je právě to,“ řekla žena, „on lucernu nosí pořád na opasku ve dne v noci.“ „Tak víš co, až usne, kdyby se ti nějak povedlo lucernu vzít.“ Ale na to královně rozum nestačil. Tak Honza povídá: „Jinak to nepůjde, musíš mne sem na noc pustit, já se o to pokusím.“

Honza večer přišel, vlezl si pod postel, co ten černokněžník spával, a když usnul, pomaloučku vstal a lucernu mu šťastně žabkou ušmíkl. Černokněžníka popadl a oknem ho hodil do propasti, zámek si dali přenést na staré místo, lucernu dobře zazdili a panovali slavně.

HONZOVY HOUSLIČKY

B

yla jedna matka a měla syna Honzíka. Měli velikou bídu, a tak strojila syna do světa. Raději by byl zůstal doma u mámy, ale musil jít. Dala mu tři groše a kus chleba a Honzík šel.

Jde kus cesty, přišel do lesa a potkal tam žebráka. Prosil o nějakou almužnu, a tak mu Honza jeden ten groš dal a povídá: „Však mi ještě dva zbudou.“ Šel dále a zase potkal jiného žebráka. Také na něm

prosil, kdyby mu mohl něco udělit, a Honza mu dal druhý groš. Neušel ani pár kroků, a tu jde třetí žebrák, toť se s nimi pytel roztrhl! A také na něm žebrol. Honzík mu dal poslední groš, no, povídá si, bude-li nejhůře, mám ještě ten chleba.

A ten žebrák povídá: „Tak vidíš, třikrát jsem tě prosil, a tys mi dal poslední groš. Za odměnu si můžeš tři věci vybrat.“ „Co by to mohlo být?“ řekl Honza. „Tak první bych chtěl takový sáček, který by nikdy nevysychal“ (a už měl sáček v kapse, peníze v něm jen chrastily); „pak bych chtěl pušku, nač zaměřím, abych to trefil“ (vtom měl pušku už na rameně); „a třetí, abych měl housle, jak na ně zahraju, aby kdekdo hned tancoval.“ A už měl housle na šňůře přes rameno viset. Poděkoval žebrákovi, rozloučili se a žebrák se ztratil v lese.

Honza šel k městu, přišel k rybníku a tam plovaly divoké kachny. Popadl pušku, míří na ně, a než měl čas střelit, šel tamtudy bohatý, lakomý mlynář a smál se mu: „Takový sprosták, hleďte, lidičky, jak hloupě vypadá, a chtěl by také něco trefit. No, střeliš-li kachnu, já ti pro ni půjdu.“ Honza střelil, a už se jedna kachna třepetala na vodě. „Tak, pane otče, a teď pro ni,“ volá Honza. Mlynář se svlekl, ale dole na hrázi bylo plno trní, nemohl a nemohl se dostat dále. Najednou Honza popadl housličky, začal na ně brnkat a mlynář nahý skákal z trní do trní, už byl celý poškrábaný, a pořád musil skákat. Už nařikal, ach, jen už dost, dám ti sto zlatých, jen už přestaň!

Honzík přestal, a mlynář mu musil vyplatit sto zlatých. Ustrojil se a hned běží do města na úřad a křičí, že mu u rybníka nějaký chlap sto zlatých ukradl. Hned tam poslali dva dráby, prohlédli Honzu a sto zlatých u něho našli. V tom městě byl starý ukrutný zvyk, že každého zloděje hned oběsili. Peníze Honzovi vzali a druhý den ho vedou na šibenici. Plno lidí stálo okolo a mlynář také, ten se přišel podívat.

Honza prosil, aby mu ještě naposled dovolili na ty housličky zahrát a aby mu je podali na šibenici. Mlynář křičel: „Nepodávejte mu nic! Podáte-li mu je, však si poskáčete.“ Honzík zase prosil: „Jen mi je na chvílku podejte!“ No, co si kdo před smrtí přeje, má se mu udělat, tak se na mlynáře obrátili: „Co vy nám tu budete rozkládat!“ A housličky Honzovi podali. A jak mu je podali, začal na ně hrát, a co tam

bylo lidí, i kat a celý soud, všichni museli skákat. Když si poskákali, že už nemohli, začali Honzovi slibovat, že ho pustí, jen aby už toho nechal. Tak ho pustili; mlynář mu musel ty peníze dát, Honzík se vrátil domů a s maminkou dobře žili. Kdoví, má-li ještě ty housličky.

HONZA A PEKELNÁ PRINCEZNA TANEČNICE

Byl jeden Janek, kudy chodil, všudy spal. Přišel na hospodu, sedláci tam krmili koně. Lehl si jim do vozu do slámy a spal. Když odjeli kus cesty, spatřili Janka na voze, že tam spí. Radili se: „Co uděláme? Máme od piva bečky, zabezníme ho do jedné bečky a nechme ho tu v lese.“ Zabeznili ho a jeli pryč.

Janek dlouho v té bečce spal. Najednou se probudil, hmatal, kde je, a poznal, že je v bečce, ale nevěděl, jak se do ní dostal a kde je. Cosi u bečky běhalo; hleděl tou děrou, co se pivo leje, a viděl v podskali moc vlků, co se k němu sběhli, nebo čuli člověčinu. Jeden vlk strčil do díry ocas, a ospalý Janek myslil, že už jest jeho hodinka smrti. Omotal si ocas kolem ruky, vlk se ulekl a utekl i s bečkou za druhými vlky, co se rozutíkali a tím více se báli, čím více bečka za nimi bubnovala. Konečně ta bečka udeřila na skálu a rozkřepla se. Janek vlka pustil a ten letěl, co měl síly.

Včil se viděl Janek v pustinách a v horách. Bloudil těmi horami a potkal poustevníka. Poustevník mu povídá: „Ty, zůstaň tady se mnou; já na třetí den umru, pochovej mne, dobře ti zaplatím.“ Janek u něho

zůstal, a jak přišel třetí den, poustevník, máje zemřít, dal Jankovi hůl a povídal mu: „Kam tou hůlkou zaměříš, hned tam budeš.“ Dal mu kabelku a pravil: „Co budeš chtít, do té kabelky schováš.“ Dal mu čepičku a řekl: „Jak tu čepičku dáš na hlavu, žádný tě nebude vidět.“

Potom poustevník umřel, Janek ho pochoval, vzal své věci, namířil a pravil: „Ať jsem hned tam v tom městě, kde je král!“ Hned tam byl a uslyšel, že královna zedere každou noc dvanácté střevíce a že ji žádný nemůže vyzpytovat. Sbíhali se páni, že ji vyzpytují, a Janek šel též. Přišel do paláce, dal se u krále ohlásit, a když před něho přišel, pravil, že chce královnu vyzpytovat. Král se ho ptal: „Kdopak ty jsi?“ On odpověděl: „Ospalý Janek!“ Král mu povídá: „Jakpak ty mou královnu vyzpytuješ, když pořád spíš? Jak ji nevyzpytuješ, budeš o krk kratší.“ Janek povídá, že ji vyzpytuje.

Jak přišel večer, královna si lehla do jedné světnice na lůžko a Janek do druhé světnice, kudy ona měla jít. Janek nespál, ale jak královna šla, dělal se, jako by chrápal. Královna zažehla svíčku a pálila mu na nohách na podešvy, aby zvěděla, že tvrdě spí; ale Jan se ani nehýbal. Královna byla ubezpečena, že spí, sebrala dvanácté nové střevíce a šla. Janek vstal, vzal na sebe čepičku, zaměřil si hůlkou a povídal: „Ať jsem hned tam, kde je královna.“

Královna, jak přišla k hoře, země se jí otevřela a dva draci přišli jí naproti, vzali ji na sebe a nesli ji ponad olověnou horu. Janek praví: „Ať jsem hned tam, kde je královna!“ a hned byl v olověné hoře. Ulomil si tam ratolest na důkaz a uchránil ji do kabelky; ale jak ji ulomil, zabřanělo to, jak by zvonkem zazvonil. Královna se lekla, ale jela zas dále. Janek namířil hůlkou a pravil: „Ať jsem hned tam, kde je královna!“ a hned byl v cínové hoře. On si zas ulomil ratolest a schoval ji do kabelky; zas to zabřanělo a královna zbledla, ale jela dále. Janek zase namířil hůlkou a pravil: „Ať jsem hned tam, kde je královna!“ a hned byl ve stříbrné hoře. Janek si zase ulomil ratolest a vstrčil ji do kabelky. Jak ji ulomil, zacínělo to a královna omdlela. Ale draci jeli s ní dále, až přijeli na zelenou louku; tam jí přišlo mnoho čertů naproti a ti ji vzkřísili.

Jak ji vzkřísili, dělali hostinu a Janek ospalý byl tam též. Kuchař

nebyl toho dne doma; Janek si sedl na jeho místo, ale že měl čepičku na hlavě, žádný ho neviděl. Odkládali kuchařovi jídla, a Janek to snědl. Všichni se tomu divili, že tam pořád kladou jídla a že se všechno tratí. Nevěděli, co to divného, ale nic si z toho nedělali. Jak bylo po hostině, čerti šli s královnou tancovat a tančili, až královna dvanácté střevice zedrala. Jak jich zedrala, zas ji vzali ti dva draci na sebe a odnesli ji až tam, kde se jí ta země otevřela. Janek povídá: „Ať jsem hned tam, kde je královna.“ Ona již šla po zemi, a Janek za ní až domů. U paláce ji předešel, lehl si na své lůžko, a královna jdouc vedle něho viděla, že spí, šla do své jizby a lehla si též.

Ráno se páni scházeli a král se jich ptal, kdo z nich královnu vyzpytoval? Žádný ji nevyzpytoval. Poslal pro Janka ospalého, a ten povídá: „Milostivý králi, já už jsem královnu vyzpytoval a vím, že na zelené louce v pekle ty dvanácté střevice zedrala.“

Královna hned přišla, Janek vytáhl z kabelky své ratolest olověnou a pravil: „Královna jela na dvou dracích do pekla horou olověnou, tam jsem ulomil tuto ratolest, a královna se přitom lekla.“ Král mu povídá: „To ti není nic naplat; tu olověnou ratolest jsi mohl dát udělat!“ Janek vytáhl z kabelky ratolet cínovou a pravil: „Potom jela královna horou cínovou a tam jsem ulomil tuto ratolest; přitom královna zbledla.“ Král pravil: „Já tomu nevěřím; i tu ratolest jsi mohl sobě dát udělat.“ Janek vytáhl ratolest stříbrnou a pravil: „Potom jela královna horou stříbrnou, a když jsem ulomil tuto ratolest, královna omdlela, až ji čerti vzkřísili.“

Královna vidouc, že je vyzrazena, zvolala: „Ať se hned země pode mnou otevře!“ a sama se propadla. Ospalý Janek dostal půl království a po smrti králově celé.

JEDNOU RANOU DEVĚT ZABIL

Byl jeden chudý baráčník a měl syna Honzíka. Dal ho na kovárství, ale sotva Honzík dostal za vyučenou, otec zemřel a zanechal synovi jen pár starých motyk a sekyr.

Honzík pochoval tátu, sebral ze sekyr a motyk všechno železo, mistr mu trochu železa přidal a Honzík si z toho ze všeho ukoval notný sochor. Mistr se ho ptal, co s tím sochozem chce dělat, a Honza povídá: „To je má hůl, půjdu do světa.“ Mistr ho zrazoval, že se do světa jde lehce, ale že to brzy omrzí. Honza říkal, že by rád poznal, jak je jinde, a že se snad ještě něčemu přiučí. Dal se na cestu, dlouho chodil, leckde nějaký čas pracoval, ale zase šel dále.

Jednou odpoledne, slunce náramně pálilo, přišel do pěkného stro-

mořadí. Byl ušlý, lehl si do chládku a podřimoval. Najednou se na něj slétlo hejno much, štípaly ho, až ho probudily. Honza byl pytel dobroty, ale to ho dopálilo, pleskl rukou po mouchách a naráz jich devět zabil. Tu ho napadlo, že má v kapse kousek křídý, vzal čepici a křídou si na ni napsal: Jednou ranou devět zabil. Pak si zase lehl a usnul.

To stromořadí patřilo králi, a nikdo jiný kromě krále nesměl tam vstoupit. Koho tam chytili, propadl katu. Na neštěstí král právě přijížděl, a když spatřil pod stromem člověka, poslal komorníka, aby se podíval, kdo se to opovážil přestoupit zákon. Komorník jen letěl, ale když přijel blíže a spatřil na čepici napsáno „Jednou ranou devět zabil“ a vedle Honzy těžký železný sochor, hned obrátil koně a přijel ke králi tak rychle, jak odjel. Král se ptal, co je, komorník sotva dechu popadal a řekl: „Milosti královská, to je hrozný silák! Jednou ranou devět zabil a má ukrutný železný sochor.“ Král se rozzlobil, že komorník je taková baba, a jel sám k Honzovi.

Honza se zatím probudil, a když viděl, že král k němu jede, nemohl se vynadivit jeho krásným šatům; vyvalil oči, až samého krále mráz obešel. Ale král nedal znát na sobě strachu a řekl zostra: „Opovázlivče, víš-li, že jsi propadl hrdlo?“ „Inu tak,“ povídá Honza, „jednou ranou devět zabil!“ „Cos zabil, kohos zabil?“ ptal se král. „Jednou ranou devět,“ řekl Honza, vzal sochor a vstává. „To ti nic nepomůže, budeš přece o hlavu kratší,“ řekl král. „Inu tak! jednou ranou devět zabil, a být o hlavu kratší,“ řekl Honza a chtěl odejít. Král se divil, co je to za člověka, a najednou ho napadla dobrá myšlenka. „Vykonaš-li tři věci, které ti uložím,“ řekl Honzovi, „daruji ti život a k tomu ti ještě dám svou princeznu za manželku.“ „Inu tak!“ řekl Honza, „o život se nebojím, a je-li princezna hezká, vezmu si ji.“

Král poručil komorníkovi, který se nedaleko na koni potil strachy, aby zavedl Honzu do zámku. Tam se nejdříve Honzovi smáli, ale když viděli, co má napsáno na čepici, a podívali se na Honzův sochor, přešel je smích. Dali Honzovi zvláštní světnici a přinesli mu jíst a pít. Honza měl hlad, s chutí se pustil do jídla a potom si lehl a spal.

Zatím u krále byla rada, co s Honzou. Nakonec rozhodli, že pošlou Honzu, aby zabil jednorožce, ten prý ho nabodne a bude pokoj. Potom postavili k Honzově světnici silnou stráž, aby dávala pozor,

ale v zámku nikdo ani oka nezamhouřil, všichni se báli toho lamželeza. Jen Honza klidně spal až do rána.

Druhého dne ráno Honza vstal, oblekl se, pojedl, vzal sochor a stráž ho odvedla před krále. Král řekl: „V lese nedaleko odtud je podivné zvíře, které hrozně škodí mně i mým poddaným. Ukládám ti jako první věc, abys to zvíře zabil. Nepodaří-li se ti to, budeš o hlavu kratší.“ „Inu tak!“ řekl Honza, „jednou ranou devět zabil, a bát se zvířete!“

Zavedli Honzu k lesu, ale sloužící pospíchali, jen aby se už mohli vrátit. Honza přišel do lesa, sedl si na starý pařez a rozvažoval: „Co to asi bude? Budě-li to zvíře, tak něco jako vlk nebo medvěd, toť je lehce zabiju, ale což, přijde-li něco horšího? Musím je vidět dříve, než mě zvětří, aby se do mne nepustilo.“

Vstal, chodil pozorně lesem, až přišel na pelech tak veliký, že v něm mohlo pět volů pohodlně ležet. Tohle není obyčejné zvíře, řekl si Honza; ale počkej, však já tě vyčítám. Vylezl si na rozsochatý dub, a protože měl hlad, vzal si jídlo, co mu dali v zámku, a s chutí pojedl. Celý den proseděl na dubě, až k večeru viděl veliké zvíře, které mělo na čele roh, dobrý sáh dlouhý. Byl to jednorožec a vracel se do svého pelechu.

Když jednorožec ulehl a usnul, Honza tiše slezl, zůstal pod dubem celou noc a čekal, až se zvíře probudí. Když se rozednívalo, nalámal si několik kusů dubové kůry a házel je na jednorožce. Ten se ani nehnul, tvrdě spal, až Honza popadl silnou větev a mrštíł jí po něm. Jednorožec se probudil, a když Honza nepřestával na něj házet ostré větve, křičet a poskakovat, nakonec se rozvzteklil, vstal a rozehnal se po Honzovi. Honza odskočil hbitě jako kočka a jednorožec vrazil do dubu tak prudce, že jej svým rohem prorazil a uvízl v dubu. Honza popadl svůj železný sochor, který měl při ruce, a jednorožce ubil.

Vracel se do zámku a již od lesa slyšel slavné vyzvánění. Před zámkem bylo plno lidí ve svátečních šatech a všude rozdávali jídlo a pití. Honza tak jak byl, se sochozem v ruce, vyběhl po schodech rovnou do královské síně. Král zůstal, jako když vedle něho uhodí. Myslil si, že Honza v lese zahynul, když se večer nevrátil, a byl rád, že se ho zbavil. Proto vystrojil lidu radovánky. A teď najednou Honza tu!

Všichni dvořané seděli jako zařezaní, a když to Honza viděl, povídá: „Inu tak! Co se vám tu stalo? Radujte se, jednorožec již nebude škodit. Ale nejdříve mi dejte něco jíst a pít.“ Teprve potom se král vzpamatoval a všichni dvořané hned o překot nabízeli Honzovi místa. Honza se smál: „Copak mohu sedět najednou na všech stolicích? Dejte mi to, kde chcete, jen když se najím.“ Posadili ho na místo královského komorníka, nanosili mu jídel a pořád se ho vyptávali, jak jednorožce zabil. „Jak?“ povídá Honza, „inu tak, popadl jsem ho za zadní nohy a vrazil jsem mu roh do dubu, že sebou nemohl ani hnout. Řval přitom, až mi uši zaléhaly, ale já ho klepl svým sochůrkem a ani nepískl.“ Všichni se divili, chválili Honzu a po očku se po něm dívali, co je za siláka.

Druhý den král dal zavolat Honzu a řekl mu: „První věc jsi dobře vykonal, a tak snadno provedeš i druhou. V jednom velikém lese blízko od zámku jsou dva obři. Tuze škodí, už jsem na ně poslal kolikrát vojáky, ale nadarmo. Tak ti ukládám, abys tam šel a obry zabil. Nedokážeš-li toho, budeš o hlavu kratší.“ „Inu tak!“ řekl Honza, „jednou ranou devět zabil,“ a slíbil, že se o to pokusí.

Šel do toho lesa, chodil sem a tam, až našel místo, kde obrové spávali. Vylezl na borovici a schoval se ve větvích. Večer oba přišli, rozdělali si veliký oheň, najedli se a brzy tvrdě usnuli. Honza si zatím natrhal šišek, a když vyšel měsíc, takže na obry dobře viděl, vzal šišku a trefil jednoho z obrů zrovna do nosu. Obr se ve spaní ohnal, jako by ho byla moucha štípla, ale Honza házel šišku za šíškou, až se obr probudil, svého kamaráda uhodil kolenem a láteřil, až se stromy trásly. Druhý obr se probudil a ptal se udiveně, co dělá. „Co mě nenecháš spát?“ osopil se na něj první. „Ale jdi, to se ti něco zdálo,“ řekl druhý obr, obrátil se a znovu usnul. Honza chvíli čekal, až také první obr usnul, a pak na něj zase začal házet šíškami. První obr se zase probudil, vyskočil, uhodil kamaráda do hlavy a křičel: „Co mě nenecháš spát?“ „Co se vztekáš,“ řekl druhý obr, „vždyť vidíš, že jsem spal.“ „Ještě se mi budeš posmívat,“ bručel první, ale za chvíli oba ulehli a usnuli. Honza počkal, až se utišili, a pak začal znovu házet na prvního. Ten se rozzlobil, ranami probudil druhého, dali se do rvačky a na konec jeden druhého zabili.

Honza hodil na zem svůj sochor a slezl sám s borovice. Potom oběma obrům uřízl hlavy a šel do zámku. Tam už všechno dávno spalo, jen strážé byly vzhůru. Strážní se polekali, když viděli Honzu se sochozem, a pustili ho do královských pokojů. Honza chtěl ke králi, ale v noci si spletl cestu a dostal se do pokoje, kde ještě nikdy nebyl. Měsíc svítil a Honza viděl na loži pod modrými nebesy tak krásnou hlavičku, jaké dosud nespatriil. Dlouho tam stál, jako by o sobě nevěděl, potom se tiše vytratil z pokoje, vyšel na chodbu a stráž ho odvedla do jeho světnice. Ulehl, ale dlouho neusnul.

Ráno král již čekal na něho, protože se rozneslo po zámku, že ten lamželezo se v noci vrátil a že snad obry zabil. Honza předstoupil před krále a povídá: „Obry jsem zabil, teď mi dejte, pane králi, tu třetí věc.“ „Hned se o ní dozvíš,“ řekl král, „a vykonáš-li ji, dostaneš princeznu za manželku.“ „Ne, ne,“ řekl Honza, „já princeznu nechci, je tu v zámku jiná panna, a tu bych si rád vzal.“ Myslel přitom na dívku, kterou viděl v noci. Král byl rád, že se zbavil takového zete, a povídá: „Dobře, dostaneš ji, ale dříve musíš vykonat třetí věc. Půjdeš do lesa, který je na půlnoc od zámku, a tam musíš pobít třicet loupežníků, ti mi už mnoho pokladů nakradli a každý se jich bojí.“

Honza se sebral a šel, jak mu strážní ukázali cestu. Byl trochu smutný, myslel si: třicet loupežníků pobít, to není lehká věc. Chodil sem tam na kraji lesa, a tu potkal starou babičku. „I vítám tě, Honzíčku,“ řekla babička, ale Honza smutně poděkoval za pozdravení a povídá: „Jakpak vy mě znáte?“ „Staří lidé mnoho vědí, Honzíčku,“ řekla babička, „já tě znám dobře a vím také, proč jsi smutný.“ „A proč?“ řekl Honza. „Máš pobít třicet loupežníků, a nevíš jak do toho. Ale já ti pomohu. Tuhle máš proutek, tím švihneš loupežníky přes krk a tak se jich zbavíš.“

Honza poděkoval babičce a šel dále do lesa, až našel skryší loupežníků. Vlezl si u ní na strom a čekal na večer. Za soumraku přihnal se hejtman a s ním ostatní loupežníci, hned rozdělali oheň, a když se najedli, pili a zpívali, až usnuli. Honza utrl několik šišek, házel je na loupežníky, a když se nehýbali, poznal, že tvrdě spí. Slezl se stromu a tiše jednoho po druhém šlehl proutkem. Hejtmanovi nejdříve pobral zbraně a pak ho probudil. Ten vykřikl na loupežníky, ale Honza mu

sevrhel ruce jako v kleštích a povídá: „Ti, co tu leží, jsou již na onom světě, a já se tebe teď ptám, kde máš ukryté své poklady?“ Hejtman myslel, že si zachrání život, zaklínal se, že poví pravdu, a řekl: „Dvě stě kroků odtud na východ je v lese mýtina, napravo v ní leží trojhranný kámen a sedm kroků k západu od něho je zakopán poklad. Za to, že jsem ti to pověděl, mne pusť na svobodu!“ „Spolu s ostatními jsi loupil, spolu s nimi musíš trpět,“ řekl Honza, švihl ho proutkem a bylo po hejtmanovi. Honza vyšel z lesa a na kraji zase potkal tu babičku. Vrátil jí proutek, děkoval jí a prosil, aby jen brzy k němu přišla, že jí dá, co bude chtít. Babička povídá: „Milý Honzíčku, už k tobě nepříjdu, zůstaň jen hodný a starých lidí si važ.“ A ztratila se v lese.

Ráno Honza přišel ke králi a řekl mu, že loupežníky pobil, aby mu tedy dal za manželku tu pannu, co se mu tak zalíbila. „Ale kterou?“ ptal se král. „Dejte, pane králi, svolat všechny ženy, co jich na zámku je, však já si ji najdu.“

Král poručil komorníkům a sloužícím, aby všechny ženy svolali do královské síně. Byl z toho shon po celém zámku a za chvíli byla síň skoro plná. Honza chodil od jedné ke druhé, ale pořád vrtěl hlavou a povídá králi: „Ještě tu nejsou všechny!“ Vtom se rozevřely dveře a vešla královna s princeznou. Jak ji Honza spatřil, přišel k ní a řekl králi: „Tuhle chci, tu mi, pane králi, dejte!“ „To je princezna,“ povídá král, „a tys přece řekl, že ji nechceš!“ „Já nevěděl, že to je princezna,“ řekl Honza, „ale viděl jsem ji, líbí se mi, a dáte-li mi ji, pane králi, za manželku, vrátím vám všechny vaše poklady.“ „Jaké poklady?“ ptal se král. „Vaše poklady, co vám ukradli loupežníci, vím, kde je zakopali.“

Král měl své poklady nade všechno rád, hned poslal Honzu s vojáky do lesa, na místo, které prozradil hejtman loupežnický. Poklady našli, a když je přinesli na zámek, král celý blažený Honzu objal a zavedl ho k princezně. Princezně se Honza líbil, byl hezký, statný hoch, a nestarala se pranic o to, že není z rodu královského.

Brzy se slavila svatba a starý král odevzdal Honzovi království. Všichni ho měli rádi, byl spravedlivý a chudým a potřebným rád pomáhal.

JAN A PRINCEZNA BARUŠKA

Byl jednou jeden mlynář a měl syna Jeníka. Když dorostl, rodiče si přáli, aby se oženil. Jan říkal, že se ještě ženit nemůže, že by rád ještě do světa, aby něco zkusil. Když jinak nechtěl, rodiče ho vypravili a otec ho napomínal, že tam nedaleko je les, aby se mu raději vyhnul, že by z něho živ nevyšel. Jan slíbil, že se lesu vyhne, potom poděkoval rodičům, rozloučil se s nimi a dal se na cestu.

Šel, a ani se nenadál, přece se dostal do toho lesa. Potkal tam stařečka, který ho hned vítal: „Vítám tě, Jeníčku, do své krajiny!“ Jan se zarazil a povídá: „Jakpak vy mě, stařečku, znáte, když jste mě jakživ neviděl?“ Stařeček mu povídá: „Copak mne neznáš? Vždyť já jsem tvůj strýček, co o něm říkali, že umřel na vojně! Já jsem se z vojny živ vrátil, a teď tady hospodařím. Snad ti o mně táta někdy

povídal?“ Jan řekl: „Jakpak vás mám znát, vždyť je tomu tak dávno, co jste byl naposled u nás, už jsem zapomněl, jak vypadáte, ale doma říkali, že jste umřel na vojně.“

Strýček mu domlouval, aby u něho zůstal ve službě, že nebude mít těžkou práci, že bude jen jeho, strýčkovu, světnici v čistotě držet a zametat a smetí že musí dávat do bečky v síni. Jan se vymlouval, že u strýčka nemůže zůstat, že jde do světa na zkušenou a že ještě nechce zůstat na jednom místě. Ale strýček mu povídal, aby se nestaral, že on, strýček, zná všechny krajiny a města, co je jich na světě, že mu o všem poví, aby jen zůstal u něho, že dostane dobrý plat a všemu se naučí.

Jan byl rád, že nemusí do světa, a že bude přece všechno vědět, jako by ve světě opravdu byl: zůstal u milého stařečka sloužit. Jednou si spolu vyšli do veliké zahrady, kde bylo mnoho ptactva, divných květín a také všelijakých zvířat. Honza se radoval, že vidí tak krásnou zahradu, a pomyslel si, že se tam někdy podívá na lov. Kolem té zahrady byla vysoká zeď a Jan se ptal dědečka, co je za tou zdí? Stařeček mu řekl, že tam je zase zahrada, ale že je pustá, aby tam nikdy nechodil, kdyby tam vešel, že by byl nešťastný. Jan to slíbil, pak se vrátili domů a Jan zase sloužil jako dříve.

Za nějaký čas stařeček povídá: „Milý Jeníku, musíš tu teď zůstat sám, já odejdu pryč, mám jinde práci.“ Když stařeček odešel, Jan si pomyslel, co tu budu jíst, vždyť mi tu nic nenechal? Hned běžel za stařečkem a volal na něj, kde mu co nechal jíst? Stařeček mu povídá: „Dobře že jsi nezapomněl, jinak bys umřel hlady. Tam ve skříni je starý ubrus: když si ho prostřeš, jídla a pití, co budeš chtít, budeš mít.“ Honza se vrátil, hned ubrus zkusil a poznal, že to byla pravda, co mu stařeček povídal.

Když byl tak sám asi týden, vzpomněl si na tu zahradu, co tam byl se strýčkem, a že se tam půjde podívat. Když tam vkročil, až se ulekl, protože zahrada byla pustá, nebylo tam ani ptáčka, ani jiného tvora, ani bylinky. Jan si povídá, to mi jistě strýček udělal navzdory a všechno to dal do té druhé zahrady, ale do té mi nikdy nedal jít, že prý bych byl nešťastný. Pomyslel si, že se tam přece podívá, vzal si silnou hůl, přistavil si ke zdi žebřík a přešel do té druhé zahrady. Když tam

skočil, padl na něj strach, protože si vzpomněl, co mu stařeček říkal. Ale povídal si: ať se se mnou děje co chce, přece zkusím, co tu v té zahradě je! Šel dále a přišel k velikému rybníku, posadil se tam za keř a dával pozor, co se bude dít.

Dlouho tak seděl, najednou se podíval vzhůru a vidí, že se nad tím rybníkem snášejí tři ptáci. Pomyslel si, že tak velikých ptáků ještě neviděl, kdyby tak některého z nich mohl ulovit. Ale když se ptáci snášeli níže, tu ho z nich až strach obešel a na lov neměl ani pomyšlení. Ptáci se snesli na hráz toho rybníka a hned z nich byly tři dívky. Nejmladší byla nejkrásnější a hned se Honzovi zalíbila. Najednou všechny tři odhodily šaty a skočily do rybníka.

Jan si řekl, teď se mi to dobře hodí, mohu s tou nejmladší promluvit. Vylezl, té nejmladší pobral šaty a zase se schoval za keř. Když dívky vyšly z vody, dvě nejstarší si vzaly šaty a hned z nich byli zase ptáci, jen nejmladší zůstala sama na břehu a volala: „Jeníčku, vrať mi mé šaty, jinak by mi sestry daleko uletěly.“ Jan řekl, že jí šaty dá, poví-li, kdo jsou? Dívka povídá: „My jsme tři princezny, náš otec je král a ten stařeček, co ty u něho sloužíš, není žádný tvůj strýček, ale je to čarodějník, který nás chce vyučit na čarodějnice. Obě starší sestry se už daly do jeho služeb, nasliboval jim, co jim dá bohatství, a tak je svedl, že se obrátily proti otci i proti mně, protože já a otec se u čarodějníka učit nechceme. Za to jsme v hrozném vězení.“

Jan se jí ptal, jak se jmenuje, a dívka řekla: „Baruška.“ Prosil ji, aby mu řekla, jak by jí mohl pomoci a vysvobodit ji i s jejím otcem. „Lehce mi můžeš pomoci,“ řekla Baruška. Jan jí slíbil, že udělá všechno, aby ji vysvobodil, slíbí-li mu, že si ho potom vezme za muže. Baruška slíbila a povídá: „Běž hned do chalupy, kde sloužíš u toho starého čarodějníka, šaty, co máš ve svém uzlíku, všechny odlož a do uzlu nacípi smetí z té bečky. Jiného neber nic, sice bys byl nešťastný. Až vyjdeš z té chalupy, budeš mít cesty na všechny strany; dej se první, ta bude dobrá, ale čeká tě tam zlé pokušení. Nesmíš se ohlédnout, kdybys nevímco viděl nebo slyšel, jen pořád utíkej tou cestou, aby ses dostal z toho lesa. Kdyby tě někdo volal, nesmíš se ozvat, jinak budeš nešťastný a já s tebou. Až z toho lesa vyjdeš, můžeš si už odpočínout. Potom bude naše svatba, ale nesmí při ní být jiných hostí, nikdo

jiný než tvoji rodiče. Kdyby tam byl někdo jiný, víckrát bys mne nespátril.“

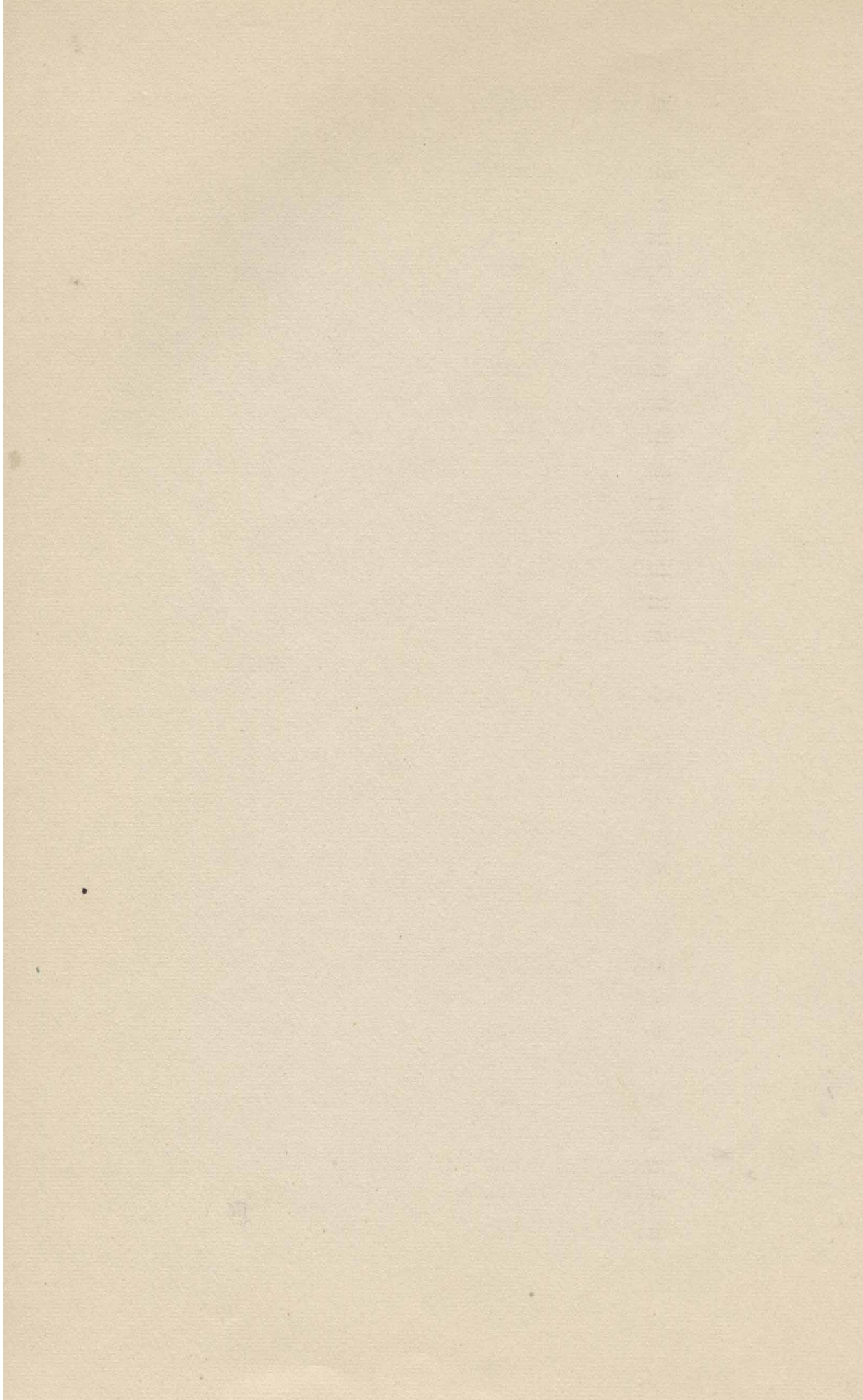
Princezna Baruška se s Janem rozloučila, proměnila se v ptáka a odletěla. Jan zůstal chvíli jako ve vidění, potom se sebral, šel do chaloupky, vyházel všechny své šaty z uzlu a cpal tam smetí z bečky. Pomyslel si, proč mu princezna poroučela brát do uzlu to bídné smetí, a vlastní pěkné šaty že tam musí nechat. Všecko udělal, jak mu řekla, ale ten ubrus si přece také vzal s sebou, myslel si, že se mu snad někdy hodí.

Když si všecko svázal do uzlu, vyšel z chaloupky, viděl mnoho cest, ale dal se první a hned utíkal, co mu síly stačily. Za chvíli mu začala vstupovat do cesty divoká zvěř, ale když to pokušení s pomocí boží překonal, zase na něj volaly krásné princezny, aby šel s nimi tančit, ale Honza se neohlížel a utíkal z lesa ven. Když už byl na kraji, starý čarodějník, co u něho sloužil, běží za ním a křičí: „Jeníčku, Jeníčku, proč ode mne utíkáš? Počkej, zastav se, musím s tebou promluvit důležité slovo, jinak budeš nešťastný na celý život!“ Honza na nic nedbal, utíkal dále, až konečně vyskočil z lesa — také čarodějník byl už na samém kraji, ale dále nesměl, tam byla jeho hranice. Zastavil se a křičel: „Počkej, Honzo, však já se ti ještě pomstím!“

Jan byl rád, že mu čarodějník už nemůže škodit, chvíli si odpočinul, pak vstal, šel domů, ale ve mlýnici padl a zůstal ležet jako mrtvý. Ve mlýně se všichni sběhli, vzkřísili ho a ptali se ho, proč se tak uhnal? Povídal jim, jak se dostal do toho lesa, jak ho tam chytil čarodějník, že byl u něho zavřený, ale že vyčíhal, když byl čarodějník pryč a utekl. Rodiče poslali mládka do mlýnice pro Janův uzel, ale nikdo jím ani nehnul, musili ho navalit na sochory a čtyři ho tak přinesli do světnice. Tam ho svalili se sochorů na zem, uzel se roztrhl a ukázalo se ryzí zlato.

Rodiče Janovi domlouvali, aby už nikam do světa nechodil, že už zkusil dost a že se může oženit. Jan řekl, nevěstu že už má, že bude brzy svatba, ale že na ní nesmí být hosti; jen rodiče. Otec i matka se nad tím zarazili, proč to, a starali se, jak to udělat, aby o svatbě žádný nevěděl. Dlouho se radili, až matka povídá: „Já mám bratra vrchního, ten to spraví, že se žádný nic nedoví.“

Když bylo všechno hotovo, v ustanovený den přijelo šest kočárů a z jednoho vystoupila princezna Baruška. Jan jak ji uviděl, hned ji přivítal: „Vítám tě, moje nevěsto!“ Baruška pozdravila rodiče a ti mohli na ní oči nechat, tak se divili, kde si Jan tu krásnou pannu vyhledal. Jan jim nic neřekl, a když už měli být oddáni, vtom přišel bratr panímámin, ten vrchní. Povídal si, proč mě nepozvali na svatbu syna vlastní sestry? Jak vešel, Baruška se ohlédla, a protože ještě nebyli oddáni, vyběhla, sedla do kočáru, ujížděla pryč a za ní všechny kočáry, co s ní přijely.

Jan zůstal, jako když vedle něho uhodí, nevěděl, co se děje. Hned za ní běžel a volal: „Baruško, Baruško moje, počkej jen na jedno slovo!“ Ale princezna ujížděla dále. Když pořád tak volal, zastavila svůj kočár i všechny ostatní a ptala se ho: „Co po mně chceš, nešťastný Jene, když jsi mne přivedl do trápení ještě většího, než jsem byla?“ Jan volal, že tomu vinen není, aby mu jen odpustila, a bude-li možné, že ještě jednou udělá všechno, aby ji vysvobodil.

Princezna řekla: „Tak lehce jsi mne mohl vysvobodit, a nic jsi nepořídil, jak to dokážeš teď, když je to už tak těžké!“ Jan prosil, aby mu aspoň něco poradila, že by rád všechno obětoval, i vlastní život, jen aby ji vysvobodil. Tu poručila princezna, aby vypřáhli z jejího kočáru prvního koně, dala ho osedlat a povídá Janovi: „Na tomhle koni pojedíš tři dny a tři noci, ale běda tobě i mně, ohlédneš-li se. Já mám teď i tak větší trápení než dříve, a dostala bych se do trápení ještě horšího.“

Jan slíbil, že všechno udělá, jak mu poručila, sedl na koně a ten hned vyletěl do povětří. Jeli již tři noci a dva dny, třetího dne Jan dostal veliký hlad. Vzpomněl si na ubrus, co ho měl v kapse, a zaradoval se, ale na své neštěstí. Vytahoval ubrus z kapsy a jen se trochu ohlédl za sebe, ale v té chvíli se kůň pod ním ztratil, Jan držel ubrus v ruce, letěl v povětří a jen se bál, kde asi spadne a jaký bude konec jeho života. Vzpomněl si na Barušku a litoval, že ji neposlechl.

Za chvíli vidí pod sebou něco červeného a poznal, že je nad červeným mořem. Spadl do moře a hned ho spolkla velká ryba. Tu si povídal, že je už nešťastný navěky. Ale pořád sebou v té rybě trhal, až ryba připlouvala k břehu a vyvrhla ho ven. Dlouho tak na

břehu ležel, konečně se vzpamatoval a rozvažoval, kde je. Dal se na cestu a přišel do jednoho lesa. Slyšel veliký křik, dal se po hlase a vidí, že se tam potýkají tři obři. Přišel k nim a ptal se jich, proč se bijí? Obři mu řekli: „Ty červíčku pozemský, co ty se opovažuješ ptát se nás, co my spolu máme?“ Ale nejstarší obr povídá: „Počkejte, povězte mu, proč se bijeme, možná, že naši věc spravedlivě rozsoudí!“ Tak se usjednotili na tom, aby je Jan rozsoudil, a nejstarší obr řekl: „My jsme tři bratři, a po otci nám zůstaly tři věci. Mohli bychom se o ně rozdělit, ale každý chce mít všechny tři, proto se nemůžeme shodnout. Jsi-li tak moudrý, že nás dovedeš spravedlivě rozsoudit, darujeme ti život, jinak odtud živ neodejdeš!“

Jan se jich ptal na ty věci, které mají, a obři mu povídají: „Máme plášť, do toho pláště když se někdo zavine, žádné oko ho neuvidí. Potom máme klobouk, kdo si ho dá na hlavu, žádná rána, žádný oheň, žádný zlý duch mu neuškodí. A ještě máme boty, kdo je obuje, kam si pomyslí, hned se tam dostane!“ Jan jim řekl: „To bude lehký soud, ale tady vás nemohu rozsoudit; pojdte tamhle na ten kopec a tam to rozhodneme!“

Jeden z obrů Jana sebral do kapsy, a hned byli na tom kopci. Když ho tam postavil, Jan se ptal, kde ty tři věci mají, aby mu je odevzdali. Hned mu je dali a ptali se ho, jak je rozsoudí. Jan povídá: „Všichni tři sejďte dolů pod tenhle kopec a tam se postavíte do řady: jak na vás zapísknu, všichni poběhnete ke mně, a kdo tu bude první, dostane všechny tři věci.“

Obrům se to líbilo, říkali si, že je to spravedlivý rozsudek. Všichni tři běželi dolů pod kopec, postavili se do řady a čekali, až na ně Jan zapískne. Když tam dole stáli, Jan si zatím oblekl plášť, obul boty, dal si klobouk na hlavu a díval se, kde by se mohl ukrýt, protože ještě tomu plášti nevěřil, že by měl takovou moc. Potom zapískal, obři vyběhli, mžikem byli všichni najednou nahoře, rozhlíželi se, ale neviděli nic, ani těch svých věcí, ani soudce. Divili se tomu, že je tak moudře rozsoudil, ale pak se znova dali do hádky. Nakonec nejstarší povídá: „Nač se vadíme, už nám to nic nepomůže; dobře se nám stalo, měli jsme se shodnout bez cizího, sami mezi sebou. Rozejděme se a každý si hledejme v jiném kraji štěstí.“ Rozloučili se a rozešli se v dobrém.

Jan, když ty tři věci měl, hned si pomyslí, kdyby jen byl tam, kde je jeho Baruška. Za chvíli stál v rozbořeném hradě v pustých lesích. Procházel se tam, až přišel do jednoho sklepa a tam vidí staršího člověka přikovaného ke zdi. Dal mu pozdravení a povídá: „Pozdrav tě pánbůh, příteli!“ Přikovaný člověk se podivil, kdo to k němu mluví, protože nikoho neviděl. Povídá si: „To snad nějaký dobrý duch přišel, aby mě v mém trápení potěšil!“ Jan řekl: „Já nejsem duch, rád bych ti pomohl, ale pověz mi, jak jsi se sem dostal!“ Ten člověk mu povídal, že je otec princezny Barušky, obě starší dcery že slouží čarodějníkovi a ten ho tu přikoval. Nejmladší dcera Baruška že je také na tom hradě v zamčené světnici. Potom se ten nešťastný otec ptal: „Kdo to ke mně mluví, vždyť žádného nevidím!“

Jan se zatím vzpamatoval, svlekl plášť a řekl, kdo je, ale Baruščin otec se zhrozil nad tím, že se opovážil vejít do hradu, že bude nešťastný, uvidí-li ho tam ty dvě starší zlé princezny. Jan mu povídal, aby se o něj nebál, že ho žádné oko nespatří a zlá síla že mu neuškodí: že tam přišel, aby princeznu Barušku vysvobodil, a že také jemu pomůže.

Baruščin otec mu pověděl, jak by je mohl vysvobodit, a řekl mu, ve kterých světnicích jsou ty jeho zlé dcery. Princezna Baruška že je až ve dvanácté světnici zamčená; v poledne a o půlnoci prý k ní přilétá drak, který ji hrozně trápí. Nejstarší dcera, čarodějnice, má prý všechny klíče pod pravou paží, a od jedenácté do dvanácté hodiny spí. V tu hodinu Jan musí ty klíče dostat, chce-li Barušku vysvobodit.

Jan se s králem rozloučil, slíbil, že na něj bude pamatovat, a šel nahoru do těch světnic, kde právě obě starší princezny chystaly večeři. Jan se tam tiše posadil, ale měl plášť, a proto ho nikdo neviděl. Ty dvě princezny se radily, co s otcem, a nepěkně o něm mluvily.

Jan to slyšel, rozzlobil se, vstal a té nejstarší dceři vyťal takový políček, až upadla. Hned vzala čarodějnickou knihu a začala v ní číst. Mžikem se tam slétlo plno zlých duchů a ptali se paní, čeho si žádá. Princezna jim poručila: „Někdo mě tu pokouší, hned ho seberte a udělejte podle svého práva!“ Ale duchové řekli, na to, co ji pokouší, že práva nemají, a hned se ztratili. Jan vstal a zase jí vyťal políček, až upadla. Rozzlobila se, svolala čerty, ale i ti jí řekli, že na toho, kdo

ji uhodil, práva nemají, a odletěli. Za chvíli jí Jan vyťal třetí políček, až upadla. Princezna vytáhla jinou knihu, rozsvítla dvě černé svíce, začala číst, a najednou se spustil ohnivý dešť. Jan se na pomyšlení dostal do sklepa a tam přikovaného krále schoval pod střechu svého klobouku, takže mu dešť neuškodil. Po chvíli princezna čarodějnice povídá: „Bylo-li tu co cizího, jistě to už oheň spálil.“

Obě princezny čarodějnice šly spat. Jan čekal, a když přišla jednáctá hodina, šel k posteli, kde spala nejstarší princezna. Když jí bral zpod pravé paže klíče, trhla sebou, ale neprobudila se, a Jan klíče dostal. Hned zkoušel klíč za klíčem, až prošel do dvanácté světnice.

Tam byla princezna Baruška a čekala, až přiletí drak. Jan otevřel dveře a dal jí pozdravení: „Pozdravuju tě, moje milá nevěsto!“ Baruška se ulekla, kdo to k ní mluví, protože nikoho neviděla, a povídá si: snad nějaký dobrý duch mě přišel navštívit v mém trápení! Jan řekl: „Nejsem duch, jsem tvůj Jan a přišel jsem tě vysvobodit.“ Přitom svlekl plášť, Baruška ho poznala, dala se do pláče a volala: „Vítám tě, Jeníčku, můj vysvoboditeli!“

Baruška se ho hned vyptávala, jak se tam dostal, a dala mu veliký meč. Jan ho ani nemohl pozdvihnout, ale princezna mu dala prsten, a hned nabyl síly, že mečem zamával jako holí. Řekla mu: „O dvanácté hodině přiletí drak o dvanácti hlavách, toho musíš přemoci. Když mu budeš hlavy utínat, každou hned odhod, protože by drakovi hned zase tolik hlav narostlo, kolik bys jich neodhodil.“ Jen to dořekla, najednou slyšeli hrozné syčení a Baruška vykřikla: „Jene, drak už sem letí, kéž ti pánbůh pomůže!“ Jan vyskočil a běžel před hrad k té staré bráně, kde drak měl svou cestu, pustil se do boje, ale čím více rubal, tím více hlav drakovi přibývalo, protože zapomněl uťaté hlavy shazovat dolů do propasti pod hradem. Konečně si vzpomněl, co mu princezna řekla, začal hlavy odhazovat, a přece draka přemohl. Byl zemdlený, z draka tekly celé potoky jedu. Když Jan viděl, že se drak již nehýbá, poodešel, a jak byl, ulehl a tvrdě usnul.

Ráno když se probudil, byl v krásném královském zámku. Vzpomněl si, že má na sobě ještě plášť a že ho nikdo nevidí, že ho snad princezna hledá. Když plášť svlekl, Baruška přiběhla k němu, děko-

vala mu, objali se a pak ho vzala za ruku a vedla k svému otci, který byl už také vysvobozený a byl zase králem.

Král Jana přivítal, poděkoval mu a jmenoval ho svým nástupcem. Hned řekl princezně, aby Janovi slíbila věrnost jako pravá manželka. Potom starý král poručil, aby otevřeli dveře u světnice, kde byly ty dvě starší zlé princezny. Když tam vešli, viděli na zemi jen dvě hromádky černého popela.

Po čase si Jan přál navštívit své rodiče. Starý král poslal do toho města mandát, že tam přijede toho a toho dne jeho zeť s mladou královnou a že se chce ubytovat ve mlýně za městem.

Mlynářovi a mlynářce to bylo divné, že se král chce ubytovat v jejich mlýně na samotě, ale nikdo nic nevěděl, proč to král poručil. Když král přijel se svým komonstvem, mladý král ptal se na ten mlýn, jako by o něm nevěděl. Přijeli do mlýna, dali se do řeči s mlynářem a mlynářka přitom plakala. Mladý král se ptal, proč pláče? Panímáma řekla, že měla také syna Jana, že si měl brát nějakou princeznu, ale že se právě při svatbě ztratil i se svou nevěstou. Mladý král Jan se jí ptal, zdali by svého syna ještě poznala. Panímáma řekla, že její Jeník měl na levém lokti znamení a po tom že by ho poznala. Jan vyhrnul rukáv, a matka teprve poznala, že to je její syn. Padl rodičům k nohám a prosil je, aby mu odpustili, že je na tak dlouho zarmoutil. Všichni se vespolek radovali a mladý král potom vzal své rodiče s sebou na královský zámek a mlýn darovali mládkovi.

Cestou kolem toho lesa, kde tenkrát potkal toho čarodějníka, mladý král vzal svůj plášť, obul boty, dal si klobouk na hlavu, a jen si pomyslí, hned byl v chalupě u čarodějníka, co u něho sloužil, a řekl mu: „Nešťastný čarodějníku, jak tě mám potrestat za všechno, co jsi zlého natropil?“ Čarodějník se chtěl bránit, ale nikoho neviděl a Jan mu uťal hlavu, aby lidem už neškodil.

Mladý král si jen pomyslí, a hned byl zase u své Barušky a šťastně dojeli na zámek. Když starý král umřel, Jan po něm dlouho kraloval.

B

yl jeden chudý švec a měl čtyři děti, děvče a tři hochy. Ale chaloupka to nemohla uživit a nouze s bídou si tam podávaly ruce. Měl tam ve vesnici bratra rychtářem, ten dělal jen bastanta, a tuhle žebrotu že nechce ani znát. Tak co, odnikud pomoc žádná, kluci byli už dost velcí, ať si jdou hledat nějakou službu. Poslal je tedy do světa.

Sebrali se, a jak byli, Pepek, Tonda a Honza, všichni jdou. Přišli do jedné březiny, a vesnici neviděli ještě široko daleko žádnou. Nezbývalo jim nežli tam zůstat do rána. „Ale co budeme jíst! Už máme hlad.“ Brambory tam na poli byly, že si mohli upéci, ale oheň, oheň neměli. Honza se ohlédl dokola, a tamhle prý hoří oheň. „Jdi tam, Pepku, pro trochu uhlí.“ Pepek se rozběhl, u ohně vidí tam dědečka. Tak ho prosil o pár uhlíčků. „Dám ti, až mi řekneš, co není pravda.“ „Ale jakpak vám mohu, dědečku, lhát! Takový usmrkánek starému člověku.“ Ten popadl lopatu a třikrát ho plácl a „jdi“, povídá, „nedám ti nic!“

Přišel s prázdnou. „Jdi ty, Tondo, ať si zatopíme.“ Tonda skočil a žene se tam. „Dejte mi, dědečku, trochu uhlí, ať si můžeme zatopit.“ „Až mi řekneš, co není pravda.“ „Ale jakpak bych vám mohl lhát, takovému starému!“ Ten zase popadl lopatu, třikrát ho plácl a „jdi, nedostaneš nic.“ Tonda přiběhl s brekem, a uhlí nenese.

Tak Honza se rozkřikl: „Zatrolený dědek, chytím-li ho, pořádně jím zatřesu.“ A skočil tam sám. „Dědečku, dej mi uhlí!“ „Až mi povíš, co není pravda.“

„Tak víš, ještě jsem nebyl na světě, a mámě se zachtělo jahod. Venku byl mráz, bylo to o Třech králich. Chytil jsem putnu, jedu s ní do lesa, a jahod byla hned plná. Máma je v okamžení snědla. Je to pravda?“ „Není.“ „No, tak vidíš. A zase chtěla péci placky, a neměla roští. To jsem také ještě byl na houbách, ale chytinu trakař, roští jsem nalámal, a všichni jsme se pořádně najedli i se mnou. Je to pravda?“ „Není.“

„A tak vidíš. Ale teď jsem šel do lesa, byla tam vysoká souš, chci ji

olámat, ale výše bylo ještě lepší roští. Tak jsem po ní lezl a lezl, až jsem se dostal do nebe. Všichni svatí tam mlátili ječmen. Já se procházím po nebi, když čert přinesl mého tátu a on mi tu souš dole uřízl. Teď jsem nemohl dolů. Všichni svatí zrovna váli ječmen, já z těch plev si upletl provaz a po milém provaze se soukám dolů. Ale přijdu ke konci, a ještě jsem nebyl v polovici, provaz nestačil. Tak jsem ho nahoře uřízl, dole navázal, a zase jedu. Ale ještě dobře nedosahoval na zem. Tak už jsem ostatek skočil, a jak jsem skočil, tady zapadnu po pás do země. Čert tam chytil zajíce, myslil, že jsem pařez, tak si ke mně lehl. A já jsem si ten zaječí ocas devětkrát otočil okolo ruky. Je to pravda?“ „Není.“ „No tak mi dej uhlí.“ Honza nastavil šos a on mu ho tam tři lopatky dal. Přiběhne k hochům: „Vidíte, hejhulové, u všeho abych byl sám, beze mne nic nespravíte.“

Teď nakladli mezi kořeny roští, sedli všichni kolem, ale nechtělo to chytit. Tak u toho konečně usnuli. A ráno prohlížejí, ony samé zlaté plíšky, bylo jich zrovna tři lopaty. Sebrali se a běželi s tím domů. Táta poslal hned dcerku k rychtářovi, aby byl tak dobrý a půjčil mu dubový větel, že si něco změří. „Copak budete měřit?“ „Ale nějaké peníze.“ „Kde jste je splášili?“ ptá se rychtář. „I snad byl táta někde v trhu.“

Když s větelem odešla, rychtář se hned přestrojil a žene se do chalupy. A Honza dno schválně vymazal kolomastí a asi tři dukáty přilepené tam nechal. „Kdes to nabral?“ povídá rychtář. „Ale kde bych to nabral! Musím vám říci, strejčku, vy jste takoví nehospodáři. Nabral jsem kobyliců, jedu s tím do města a dobře jsem to zpeněžil.“ Rychtář s tím přiběhl k sousedům, všichni nasbírali kobylice, naložili na vůz a jeli s tím do města. Komisař tudy chodí, vidí, co vezou, a vyhnal je z města. Tak sousedé viděli, že si je Honza nabral, rozzlobili se a tajně se smluvili, že ho zašijí do pytle a utopí v rybníce. Hnedle vzali pytel, obecní sluha ho tam postavil, až bude večer, že ho v rybníce vyplaví.

Teď Honza v tom pytli sedí, a byl pevně zavázaný. Hnout se nemohl. A nějak se z toho vydrápat, marná práce. Až tady někdo klope kolem. Jak to slyšel, Honza spustil náramnou vřavu: „Lidičky zlatý, co to se mnou jen chtějí! Abych byl rychtářem, vždyť neumím ani

psát!“ A halekal to jako na lesy, a vtom slouha žene kolem a povídá: „Inu, pojd', to já tě zastanu, a pas mi stádo.“ Hned ho rozvázal, Honza slouhu strčil do pytle, nechal na hrázi a milé stádo žene vesele domů, zrovna přes náves. Všichni se dívají jako hloupí. „Kdepak jsi to sebral?“ „I v rybníce toho je, a jakých volů velikých! Kampak bych já to dal! Mám jen ten chlívek, ještě musím kus světnice probourat.“

Rychtář svolal ty ostatní sousedy a povídá: „Poslouchejte, hoši, ty voly tam nenecháme. Já jsem nejstarší, já půjdu napřed.“ Vylezl na stavidlo a skočil rovnou dolů na čep. A teď spustil, jako by ho na nože brali: „Kůl, kůl, kůl!“ Ti všichni mysleli, že „vůl“, tak všichni za ním a utopili se tam. A ostatní sousedé hned všichni na Honzu: „Ty musíš být rychtářem.“ A tak se Honza chtěj nechtěj stal u nich ve vesnici rychtářem.

HONZA A TRPASLÍK

Byl jeden sedlák a měl jediného syna Jana, říkali mu Honzík. Chlapec rostl jako z vody a byl náramně silný. Otec si na tom zakládal a pořád napomínal ženu, aby chlapce dobře chovala, bude prý nám na stará léta na pomoc.

Když bylo Honzíkovi patnáct let, šel do světa a dostal službu u jednoho sedláka. Všichni se divili, jakou má sílu, a ostatní chasa se ho bála rozhněvat. Jednou jel do mlýna a viděl u cesty veliký mlýnský kámen. „Co tady s tebou,“ povídá Honza, „jen tu překážíš.“ Kopl do kamene a mlýnský kámen odletěl daleko do strouhy. Pod stromem kousek dále seděl starý krajánek, díval se na Honzu a ptá se ho: „Kde sloužíš, hochu?“ Honza mu řekl, u kterého sedláka slouží, a krajánek

povídá: „Měl bys jít do světa, vidím, jakou máš sílu, jistě bys ve světě našel štěstí.“

Honzovi to nedalo, pořád myslil na to, co mu krajánek říkal, a když selka umřela a na statku začala hospodařit nová panímáma, nerudná a lakomá, vzal si od sedláka službu, co mu patřila, a vydal se do světa.

Dlouho šel, potkal pocestného a ptal se ho: „Kam jdeš?“ Pocestný řekl: „Do světa!“ „A jaké máš řemeslo?“ ptal se Honza. „Já jsem koželuh,“ řekl pocestný. „A jakou máš sílu?“ ptal se zase Honza. „Padesát centů kladivo zdvihát a do koží bušit, to dokážu,“ řekl koželuh. „Když jsi takový, pojď se mnou, budeme dva.“

Šli spolu kousek cesty, potkali druhého pocestného a ptali se ho: „Jaké máš řemeslo?“ „Já jsem švec,“ řekl pocestný. Honza se ptal: „A jakou máš sílu?“ „Moje šídlo váží půl libry, i tři čtvrti, jak které; mám je s sebou!“ Honza povídá: „Všichni jsme silní a půjdeme spolu.“

Přišli do velikého lesa a tam byl zámek, vešli tam, ale nikoho nenašli, zato jídla a pití bylo dost. Najedli se, napili, dobře se vyspali a druhého dne šel Honza se ševcem na hon, aby měli čerstvou zvěřinu. Koželuh zatím doma vařil. Když začal štípat dříví, přiběhl k němu pidimužík a chtěl po něm trochu polévky. Koželuh řekl: „Nejdříve pojď pomoci dříví štípat, a potom dostaneš polívku!“ Pidimužík se rozhněval, skočil a koželuha celého poškrábal. Honza se ševcem se vrátili z honu, viděli koželuha celého zakrvaveného a Honza se ho ptal: „Co se ti stalo, jsi celý podrápaný?“ „Ale upadl jsem a odřel jsem se,“ vymlouval se koželuh.

Druhého dne šli Honza s koželuhem na hon a švec vařil. Když štípal dříví, zase přiběhl k němu pidimužík a chtěl po něm trochu polévky. Švec povídá: „Nejdříve pojď pomoci dříví štípat, a potom dostaneš polévku.“ Pidimužík se rozhněval, skočil a ševce celého poškrábal. Honza a koželuh se vrátili z honu, viděli ševce celého zakrvaveného a Honza se ho ptal: „Co se ti stalo, jsi celý podrápaný?“ „Ale,“ řekl švec, „štípal jsem dříví a kus kůry mi vletěl do tváře.“

Honzovi to bylo divné, ale neříkal nic a třetího dne poslal ševce s koželuhem na hon, a že oběd uvaří sám. Když štípal dříví, zase přiběhl ten pidimužík, chtěl polévku, ale Honza řekl: „Nejdříve mi pomoz dříví štípat, a potom dostaneš polévku.“ Pidimužík chtěl po něm

skočit, ale Honza ho popadl a tak jím mrštil o zem, že pidimužík zakvičel a utekl.

V poledne se vrátili oba kamarádi, Honza se jim smál, že se dali takovému capartovi, a povídá: „Půjdeme za ním, běžel tuhle do sklepa.“ Přišli do sklepa, pidimužík tam byl, ale jak uviděl Honzu, hned chtěl utéci. Honza mu řekl, aby se nebál, a ptá se ho: „Co tu děláš?“ Pidimužík řekl: „Jsem tu na stráži, hlídám tři zakleté princezny.“ „A kde jsou?“ ptal se Honza. Pidimužík je zavedl do temného sklepení, Honza rozkřesal, zapálil louč a viděl tři princezny, u každé byl zlý duch.

Honza se ptal prvního: „Dáš mi tu princeznu, nebo nedáš?“ Pidimužík duchovi domlouval: „Dej mu ji, bude s tebou zle, jako se mnou bylo.“ Ale zlý duch ji nedal. Honza ho popadl a uhodil jím o zem, až se pod ním země propadla. Tak vysvobodil jednu princeznu, ta mu poděkovala a dostal od ní zlatou hvězdičku. Honza šel k druhé princezně a ptal se zase zlého ducha, dá-li mu princeznu. Duch viděl, co se stalo prvnímu, dal princeznu po dobrém a ztratil se. Princezna Honzovi poděkovala a dostal od ní zlatý měsíček. Pak šel Honza ke třetí princezně a ptal se ducha, dá-li ji po dobrém jako ten druhý duch. Třetí duch po dobrém nechtěl, Honza se rozzlobil a dal mu takovou ránu, že duch mu princeznu hned vydal. Princezna Honzovi poděkovala a dostal od ní zlaté sluníčko.

Švec a koželuh viděli, co Honza dokázal, nepřáli mu toho, a když si Honza trochu zdříml, poručili princeznám, aby mlčely, sice že bude s nimi zle. Pak je odvedli a Honzu nechali ve sklepení.

Honza dlouho spal, a když se probudil, viděl, že ho závistiví kamarádi zradili. Byl smutný, šel, ani nevěděl kam, a zabloudil. Konečně se dostal do královského města a viděl, že je všude červené sukno. Šel ulicí, kde byl zlatník, a zastavil se u dílny. Zlatník viděl, že Honza je cizí, šel k němu a Honza se ho ptal, co se to ve městě stalo. Zlatník povídá: „U nás bude veliká slavnost, králi se vrátily tři princezny. Dlouho byly ztracené, až se našli dva pocestní, ty princezny vysvobodili a král každému za odměnu slíbil jednu princeznu. Už budou brzy svatby, a proto jsou po celé zemi radovánky. Ale princezny řekly, že k svatbě nepůjdou, dokud nedostanou zlatou hvězdičku,

zlatý měsíček a zlaté sluníčko. Král dal rozhlásit, kdyby se našel zlatník, co by to dovedl, že mu dá velikou odměnu.“

Pak se zlatník ptal Honzy, není-li zlatnického řemesla, že by potřeboval dobrého tovaryše, aby se o ty tři zlaté věci pokusil. Honza řekl, že je tovaryš zlatnický a že se o to pokusí. Zlatník ho hned zavedl do dílny, dal mu najíst a po jídle se ho ptal, kolik zlata potřebuje na hvězdičku? Honza řekl: „Dvě libry bude dost, a za dva dni bude hvězdička hotová.“ Zlatník mu dal zlato, ale Honza je uložil a nic nedělal, jen čistil hvězdičku, co měl od první princezny. Pracoval v komůrce sám a nikdo k němu nesměl. Po dvou dnech dal mistrovi hvězdičku a ten ji donesl králi a princeznám.

Král pochválil zlatníka za čisté dílo, ale zlatník byl spravedlivý a řekl, že hvězdičku dělal jeho tovaryš. Král mistrovi dobře zaplatil a řekl mu, aby si také tovaryš přišel pro odměnu. Zlatník plný radosti běžel domů a vyřizoval to Honzovi, ale ten řekl, že ke králi nepůjde.

Král poručil zlatníkovi, když udělal tak pěknou hvězdičku, aby druhé princezně udělal měsíček. Zlatník se zase ptal Honzy, troufá-li si to udělat. Honza řekl, aby se nestaral, že se o to pokusí, že bude potřebovat tři libry zlata, a za tři dni že měsíček bude hotový. Zlatník mu dal zlato, ale Honza je zase uložil a nedělal nic, jen čistil měsíček, co dostal od druhé princezny. Po třech dnech odevzdal mistrovi hotové dílo a mistr zanesl měsíček do zámku. Králi i princeznám se měsíček líbil, zlatník dostal zase velkou odměnu a král řekl, aby si také tovaryš přišel do zámku pro odměnu. Mistr přiběhl domů, vyřizoval to Honzovi, ale Honza zase řekl, že nikam nepůjde.

Konečně král poručil mistrovi, když se mu dvě věci tak povedly, aby pro třetí princeznu udělal zlaté sluníčko, Honza řekl mistrovi, aby mu dal pět liber zlata, a za pět dní že bude sluníčko hotové. Zlatník mu dal zlato, Honza je schoval a zase nic nedělal, jen čistil sluníčko, co dostal od třetí princezny. Po pěti dnech odevzdal mistrovi hotové dílo a mistr zanesl sluníčko do zámku. Král a princezny se nemohli vynadivit, tak se jim sluníčko líbilo. Král rozkázal, aby mistrovi vyplatili ještě větší odměnu, a ptal se mistra, proč ten tovaryš si nepřišel pro odměnu? Mistr řekl, že neví, že je to cizí tovaryš a že teprve nedávno přišel do města. Princezny se na sebe podívaly a prosily otce,

aby s nimi šel k mistrovi a sám se zeptal toho tovaryše, kde se vyučil.

Král rozkázal, aby zapřáhli do kočárů, a přijel i s princeznami k zlatníkovi. Honza byl doma, a jak ho princezny spatřily, hned ho poznaly a řekly králi: „To je ten, co nás vysvobodil.“ Potom králi pověděly, jak jim oba kamarádi Honzovi hrozili a že se bály králi povědět pravdu.

Král poručil princeznám, aby nikomu nic neříkaly, odjel s nimi do zámku a rozkázal sloužícím, aby přinesli Honzovi pěkné šaty. Honza se ustrojil, přišel do zámku, a hned ho zavedli do síně, kde už seděli svatební hosté, a švec a koželuh v krásných šatech hned vedle krále. Oba zbledli, když Honzu uviděli, a prosili ho, aby jim odpustil. Král se na ně rozzlobil a chtěl je dát oběsit, ale Honza prosil, aby jim život nechal. Položili je na lavici, každý dostal pořádně holí, král je vyhnal ze země a řekl jim, vrátí-li se kdy, že budou o hlavu kratší.

Potom se slavila pravá svatba. Honza si vzal nejmladší princeznu a král mu hned dal polovici království. Pro druhé dvě princezny našel ženichy u sousedního krále. Když starý král zemřel, Honza dostal celé království a panoval šťastně až do smrti.

HONZA HVĚZDÁŘEM

Byl jeden myslivec a ten měl čtyři syny. Nejmladší se jmenoval Honzík. Když dorůstali, povídali otci: „Půjdeme do světa, tatínku, prosíme vás, dejte nám na cestu peněz.“ Otec dal každému na cestu, co mohl, hoši se rozloučili a šli.

Přišli k velikému lesu, byly tam čtyři cesty a na rozcestí stál starý

buk. Tam se zastavili a nejstarší povídá: „Hoši, tady se rozejdeme a půjdeme každý jinou cestou hledat štěstí ve světě. Tuhle do toho buku zarazíme každý svůj nůž a do roka a do dne se tu zase všichni čtyři shledáme. Ty nože vám budou na znamení: bude-li čí nůž rezavý, poznáme, že ten z nás umřel, a čí nůž bude čistý, ten se zdráv vrátí!“

Rozešli se a každý šel svou cestou; dostali se do světa a učili se řemeslům. Když docházel rok a den, vrátili se. Nejstarší přišel první k tomu buku, vytáhl svůj nůž, díval se na ostatní nože a viděl, že jsou všecky čisté. „Chválabohu,“ řekl, „všichni jsme živi a zdraví.“ Když přišel domů, otec ho přivítal a hned se ho ptal: „Jakémupak řemeslu jsi se vyučil?“ Syn řekl: „Naučil jsem se, tatínku, látat.“ „No, to je pěkná věc, zdárnému řemeslu jsi se vyučil,“ řekl otec. „Ale tatínku,“ řekl syn, „já mám takovou moc, kdyby cokoliv bylo, jen řeknu, ať je to zalátané, a hned je to.“ Otec měl kabát na loktě prodřený a řekl, aby mu ho syn zalátal. Syn poručil: „Ať je zalátaný!“ a kabát byl mžikem tak zalátaný, jako by byl zbrusu nový, ani znát nebylo, že je zalátaný. Otec se tomu divil a poznal, že syn mluví pravdu.

Druhého dne přišel druhý syn k buku. Vytáhl svůj nůž, díval se na ostatní dva a viděl, že čtvrtý již chybí. Všechny nože byly čisté, radoval se z toho a povídá: „Chválabohu, všichni jsme živi a zdraví a nejstarší bratr už je doma!“ Když přišel domů, otec ho přivítal a hned se ho ptal: „Jakémupak řemeslu jsi se vyučil?“ „Tatínku,“ povídá syn, „já mám takovou moc, když si na něco pomyslím, ať je to, kde je, hned to mám u sebe.“ „No, to je řemeslo na pováženou,“ řekl otec, „snad se ti také někdy k dobrému hodí, ale zůstaň jen hodný a dobře rozvažuj o tom, nač myslíš!“ V tu chvíli běžel po pasece na kopci jelen, viděli ho oknem z myslivny. Otec povídá, že právě potřebuje pro vrchnost zvěřiny, že by se mu ten jelen hodil. Syn řekl: „Ať je tady ten jelen!“ a hned byl před myslivnou. Otec se tomu divil a napomínal syna, aby ho ta moc nepřivedla do neštěstí.

Třetího dne přišel třetí syn k tomu buku, vytáhl svůj nůž, díval se na druhý, dva již chyběly. Viděl, že nůž, co tam zbyl, je čistý, a povídá: „Chválabohu, všichni jsme živi a zdraví a nejstarší dva bratři jsou už doma.“ Když přišel domů, otec ho přivítal a hned se ho ptal: „Jakémupak řemeslu jsi se vyučil?“ „Tatínku,“ povídá syn, „já jsem

se vyučil myslivcem.“ „I to jsi hodný,“ řekl otec, „aspoň jeden syn mým řemeslem nepohrdl.“ „Ale tatínku, já nejsem takový myslivec jako vy, já, ať je to sebevětší kus, jak jen řeknu: „Ať je to zastřelené!“, hned to leží, ať je to, kde je.“ Po stráni běžel zajíc, viděli ho oknem a otec povídá: „Zastřel mi ho!“ Syn řekl a zajíc ležel. Otec si pochvaloval, že bude mít zastání, že mu syn pomůže, bude-li potřebovat zvěřiny pro zámek.

Čtvrtého dne přišel nejmladší syn, Honzík, k tomu buku, vytáhl svůj nůž, ostatní tři už chyběly. Radoval se z toho a řekl: „Bratři jsou už všichni doma.“ Přišel také domů, otec ho přivítal a hned se ho ptal: „Jakémupak řemeslu jsi se vyučil?“ Honzík povídá: „Ale tatínku, vyučil jsem se hvězdářem, když se podívám na nebe, hned vidím, kde co je na celé zemi.“ Otec povídá: „No, byli jste všichni čtyři ve světě a naučili jste se divným řemeslům, počkejte, zkusím, co umíte. Potřeboval bych pěkného srnce, najdi mi ho,“ řekl hvězdářovi. „Tatínku, je v rokli u potoka.“ Myslivec povídá otci, že srnec už leží. „Ale kde je?“ ptal se otec. „Leží tam v mlází,“ řekl hvězdář. Otec se smál: „Ano, snad tam leží, ale jak ho dostat?“ Druhý syn řekl: „Ať je tady!“ a srnec tam byl, ale kůže byla potrhaná. Otec litoval: „Taková škoda, kůže je potrhaná, kdo za ni co dá?“ Nejstarší syn, látař, poručil: „Ať je kůže zalátaná!“ a hned byla celá pěkně zalátaná, že nikdo nic nepoznal. Otec se radoval a řekl: „Vidím, že se tou mocí, kterou každý máte, dobře užíváte.“

Synové zůstali u otce a dobře se jim dařilo. Tu se jednomu králi ztratila princezna a král dal rozhlásit, kdo ji najde, že mu ji král dá za ženu a to království s ní. Bratři si řekli: „Půjdeme tam!“ Otec nechtěl, aby chodili, ale synové jinak nedali, přišli do královského města a hlásili se, že by chtěli princeznu hledat.

Král pro ně poslal kočár, a když přijeli, hned se jich ptal, vědí-li, kde ta jeho dcera je? Hvězdář řekl, že zatím neví, ale až přijde večer, že na obloze pozná, kde princezna je. Večer vyšli, hvězdář se podíval na oblohu a řekl, že princeznu chytil drak, když byla na procházce, že ji má na ostrově za červeným mořem a že ji tam tuze trápí.

Ráno se sebrali a jeli na kočáře až k červenému moři. Potom sedli na loď a jeli až k tomu ostrovu, kde ta princezna byla zajatá. Jak

přijeli k ostrovu, princezna se tam procházela, drak nebyl doma, ale už letěl na ostrov a princezna na bratry kývala, že bude s nimi zle. Druhý bratr vykřikl: „Ať je princezna tady!“ Hned byla na lodi, ale naříkala, že je s nimi zle, že všichni zahynou.

Ujížděli na lodi domů, ale drak zlostí řval a už byl nad nimi. Hvězdář povídá myslivcovi: „Bratře, zastřel ho!“ Myslivec řekl: „Ať je zastřelený!“ Drak byl zastřelený, ale jak padal do moře, jednou nohou padl na lodičku a prorazil ji, takže se jim do ní valila voda. Draka hodili do moře a myslivec řekl látařovi: „Zalátej tu díru!“ Bratr látař díru zalátal, že již ani kapky vody do lodičky nenateklo.

Přišli s princeznou šťastně až ke břehu, sedli na kočár a jeli do královského města. Ale jak v tom kočáře jeli, hádali se, komu ta princezna a to království patří. Hvězdář povídá: „Má je princezna! Kdyby nebylo mne, nebyli byste věděli, kde je.“ Druhý bratr řekl: „Má je princezna! Kdyby nebylo mne, nebyli bychom ji dostali do lodičky!“ Myslivec se smál: „Co by vám to pomohlo, drak by vás roztrhal, ale já ho zastřelil, a proto princezna je má!“ „Tys zastřelil draka,“ křičel látař, „ale byl by ses i s drakem utopil, kdybych nebyl zalátal loďku!“

Přijeli na zámek, odevzdali králi princeznu a prosili ho, aby rozsoudil, kdo má dostat odměnu? Král řekl: „Rozsoudím vás spravedlivě. Pravda je, že všichni jste si princeznu zasloužili, ale všichni ji dostat nemůžete. Podle mého slibu musí ji dostat hvězdář, protože jsem dal rozhlásit, kdo ztracenou princeznu najde, ten že ji dostane a království s ní: hvězdář ji našel a pověděl nám, kde je zajatá. Abyste vy ostatní nebyli zkráceni, dostane každý svůj vlastní kraj a v tom budete každý panovat.“

Všichni byli spokojeni a poděkovali králi, že je tak moudře rozsoudil. Honza hvězdář dostal princeznu, a jak bylo po svatbě, poslal si pro svého tatíčka domů. Otec přijel, byl u hvězdáře, ale také u ostatních synů každého roku pobýval a dobře se jim všem dařilo až do smrti.

yl jeden král a měl syna, a ten již byl veliký. Král mu chtěl postoupit království a kázal mu, aby se oženil. Syn se ženit nechtěl, protože se mu nelíbila žádná z jeho stavu královského a říkával, že jakou bude chtít, tu si vezme. Králi se to nelíbilo, ale potom přece povolil, protože měl jen toho syna.

Princ odjel do světa a hledal dlouho. Jednou jel vesnicí a tam na potoce prala sedláková dcera prádlo. Ta se princovi zalíbila, přišel k ní a řekl: „Vy, panenko, zdalipak byste mě chtěla?“ Dívka se zarazila a povídá, aby se jí nevysmíval. Ale princ řekl, že si ji opravdu chce vzít a že bude královnou. Šel hned k jejímu otci a říkal mu o dceru. Otec mu to vymlouval, aby toho nedělal, že se jeho dcera nehodí do královského rodu a že je chudobná. Ale princ jinak nedal, hned jel do města a oznámil to svému otci, králi. Král mu řekl: „Divím se ti, že ty sis vzal za manželku dceru sedlákovu, ale nechceš-li jinak, jeď si pro ni!“

Princ dal zapřáhnout pro sebe a pro nevěstu čtvero koní a pro její rodiče po dvou. Všichni přijeli do královského zámku a byla svatba. Po svatbě musil mladý král na vojnu. Dávno už pozoroval, že jeho matka královna měla zlé oko na jeho mladou ženu, protože byla z rodu selského, a že by ji byla ráda vystrnadila z královského zámku. Když se mladý král loučil se svou ženou, řekl jí: „Milá ženo, co ty podpíšeš, tomu uvěřím!“

Když syn odjel, stará královna přemýšlela, jak by se zbavila snachy. Slyšela, že v jednom městě je čarodějnice, i dala si ji zavolat, aby jí poradila. Čarodějnice se ptala, je-li mladá královna těhotná. Tchyně řekla, že je, a čarodějnice povídá: „To se jí zbavíme.“ Dala tchyni prášek a řekla: „Při stolování dejte jí tenhle prášek do koflíku, ať ho vypije, a uvidíte, co bude.“

Mladá královna při stolování vypila ten prášek s vínem a za dva měsíce se jí narodil chlapeček chlupatý. Stará královna o tom hned psala synovi na vojnu a hodně přilhala. Mladý král měl velikou žalost a napsal své ženě, aby mu sama dala zprávu, jaké dítě se jí narodilo.

Žena mu napsala a mladý král poslal své matce z vojny list, aby jeho ženě dali na rok stravu a všechny potřebné věci a zavedli ji i s chlapečkem k moři: tam ať se uplete loď, na ni se naloží strava, potřebné věci a matka s chlapečkem a potom ať se loď pustí po moři.

Jak mladý král napsal, tak udělali. Matka se synáčkem byla už půl roku na moři; chlapeček byl velice chytrý, bylo mu tři čtvrti roku, již mluvil, ba i modlit se naučil. Na zámku mladou královnu nepustili ke křtu, tak si na lodi sama dítě pokřtila a dala mu jméno Janek. Matka mu povídala o světě, o městech a o lesích, kde bývá černo. Chlapec se ptal, kdy už přijdou do lesa, aby bylo černo.

Po roce už neměli co jíst, a tu připluli k lesu. Chytli se stromu, vylezli na břeh a byli v pustém lese. Matka povídá: „Janku, tu zůsta-neme, vystavíme si tu boudu.“ Ukázala synovi, co má dělat, Janek nanosil kamení, dříví a mechu a měli bytelnou boudu.

Jednou Janek stál u boudy mezi stromy, a tu běží kolem něho jelen. Janek ho nikdy neviděl, divil se, běžel do boudy a volal: „Maminko, běželo tu veliké zvíře, mělo čtyři nohy a dva veliké rohy.“ Matka povídá: „To byl jelen, kdybys ho byl chytil, mohli jsme mít dost zvěřiny.“ Janek byl už veliký silák a řekl matce: „Nestarejte se, zítra ho chytnu.“ Druhého dne se schoval zase na tom místě, jelen tam-tudy šel, Janek ho popadl za rohy a přivedl ho k boudě. Zabil jelena pěstí, vzal nůž, stáhl kůži, maso rozsekal a uvařili si je.

Když se najedli, matka povídá: „Masa máme teď dost, ale chleba bychom potřebovali. Jdi se podívat do města!“ „Jak to město najdu?“ ptal se Janek. „Kde uvidíš, že se kouří z velikých bud, tam bude město,“ řekla matka. Janek si vzal z domova jehlu a nit a přiběhl k městu; strážníci v bráně se ho lekli, stříleli po něm, ale žádná kulka se ho nechytila, a tak se strážníci rozběhli strachem na všechny strany. Janek přišel na trh, ale tam se také všichni rozutekli. Vzal si tam kus plátna, jehlu a nit měl s sebou, ušil si pytel, dal si do pytle pár bochníků chleba a přinesl je matce.

Kupci žalovali u krále, že jim ten chlupatý mladík tuze škodí. Král slíbil, až zase přijde, že mu sám ode všeho dá, co bude chtít, a rozhlásil, že dá velikou odměnu tomu, kdo by se odvážil dát se do řeči s tím mladíkem. Našel se jeden strážný a slíbil, že se o to pokusí.

Po čase matka řekla Jankovi, že by potřebovali mouky a soli. Janek povídá: „Nestarej se, všechno přinesu.“ Sebral se, přišel k městu, všude byly dvojí stráže, ale jak uviděli Janka, zase všichni utekli a zůstal tam jen ten, co slíbil, že se s Janem dá do řeči. Janek přišel k němu a ptá se ho: „Co tu děláš?“ Strážný řekl, že král vzkazuje, aby Janek k němu přišel, že mu dá vše, čeho potřebuje. Janek se ptá: „Kde je král? Doved' mě k němu!“ Strážný ho vedl ke králi, ale král se díval z okna, a když viděl tu ohavu chlupatou, Janka k sobě nepustil. Ale Janek nic nedbal, kopl do dveří, vešel a ptá se: „Co mi chceš, králi?“ Král mu povídal, že po městě nadělal škody a že dostane od něho, od krále, čeho potřebuje. Janek povídá, že by potřeboval mouky a soli.

Král ho zavedl na sýpku, Janek si tam vzal čtyři pytle mouky, bečku soli a chtěl domů. Král mu řekl: „Přijď zítra zase ke mně, rád bych si s tebou porozprávěl.“ Janek přinesl matce mouku a sůl a ptal se, má-li jít ke králi, že prý s ním chce rozprávět. Matka mu dovolila, aby šel.

Druhého dne Janek přišel na zámek, hned ho zavedli ke králi a král mu povídá: „Vidím, že jsi silný, a proto bych rád, abys jel s mým synem, královským princem; za lesem jsou tři princezny, a kdokoliv pro ně jel, každého tam loupežníci zabili; jeď tam s mým synem a chraň ho, aby se zdráv vrátil.“ Janek řekl: „Nic se neboj, pojedu s tvým princem a vrátí se ti zdráv.“

Princ si sedl hned do kočáru a chtěl, aby si Janek sedl s ním, a Janek nechtěl a povídá: „Já mám lepší nohy než ty koně a poběhnu pěšky.“ Princ jel a Janek běžel podle kočáru. Když přijížděli k lesu, Janek předběhl kočár a do lesa vedly dvě cesty, jedna vpravo, druhá vlevo. Janek se pustil vpravo, ale kočár jel vlevo, protože kočí Janka neviděl před sebou. Janek dlouho neslyšel kočáru a pomyslnil si: „Kdepak jsou tak dlouho?“ Potom se vrátil a běžel cestou vlevo.

Přiběhl ke kočáru, vidí prince klečet a kolem něho byli loupežníci. Janek křičel na prince: „Co tu klečíš, vstaň, sedni si a pojedeme!“ Těch loupežníků bylo bez jednoho šedesát. Janek povídá princovi: „Jeď, já se tu s nimi vypořádám!“ Kočár s princem odjel, Janek popadl jednoho loupežníka po druhém a všechny je pobil, aby už pocestným neškodili. Loupežnický hejtman prosil Janka, aby ho nechal na-

živu, a dal mu klíče od sklepení, kde byly všechny jeho poklady. Janek klíče vzal, ale hejtmanovi povídá, že spolu s ostatními loupežníky loupil, a proto musí vytrpět trest jako oni. Popadl ho a položil ho mrtvého k ostatním. Potom běžel za princem.

Prince to mrzelo, že si sám nevěděl rady s loupežníky a že ho jen Janek zachránil, proto mu chtěl ujet, aby ho Janek nemohl dohonit. Ale Janek to poznal, pospíšil si, a když princův kočár dohnal, zastavil ho a povídá: „Kdybych chtěl, mohl bych s tebou udělat jako tam s těmi v lese, ale slíbil jsem králi, že tě budu chránit.“ Princ se zastyděl, prosil ho, aby mu odpustil, a děkoval mu, že ho vysvobodil. Janek mu odpustil a jeli dále, až přijeli na hrad, kde byly ty tři princezny.

Princovi se zalíbila nejmladší a král, její otec, mu ji slíbil. Za několik dní měla být svatba. Ale obě starší sestry záviděly nejmladší ženicha a smluvily se, že se jí zbaví. Jedna zlá baba jim dala mast a navedla je, aby princezně ve spaní tou mastí potřely čelo, že usne a bude jako mrtvá. O půlnoci se obě nehodné sestry přikradly k nejmladší princezně. Janek byl schovaný pod postelí, viděl je, ale byl ospalý a nemohl se hned vzpamatovat.

Ráno přišel král a viděl, že dcera leží jako mrtvá. Hned nařídil, aby se pátralo, a nakonec zůstalo na tom, že to asi udělal princ, protože spal ve vedlejšímu pokoji. Hned ho odsoudili na smrt a již ho vyvedli za město k šibenici. Janek se probudil, hledal prince a kočí mu s pláčem vypravoval, že pána odsoudili na smrt, že prý je vinen smrtí nejmladší princezny, a že ho už odvedli k šibenici.

Janek jen letěl, lidé se mu uhýbali, a když tam přiběhl, princ již klečel pod šibenicí a chystal se na smrt. Janek hned k němu a křičí: „Co tu klečíš?“ „Co jsem měl dělat,“ řekl princ. „Kdybys nebyl přišel, bylo by již po mně.“ Janek povídá: „Pojď se mnou ke králi a já mu povím, kdo to udělal.“ Kati se Janka lekli, ustoupili, Janek se s princem vrátil na hrad ke králi a řekl mu, co bylo s princeznou.

Král se zhrozil, když slyšel, co jeho vlastní dcery udělaly se svou sestrou, hned je dal předvolat, vyslýchal je, ale princezny zapíraly. Tu vystoupil Janek a povídá jim: „Tys přinesla světlo, tys měla mast, a zapřete-li to, dostanete každá ode mne!“ Princezny se Janka tak

lekly, že se ke všemu přiznaly. Král hned dal přivést tu babu, která nejmladší princeznu ze spánku vzkřísila, ale přece neušla přísnému trestu; obě starší princezny dal zavřít na pustém hradě, kam nikdo nemohl. Princeznám se tam stýskalo a brzy zemřely.

Nejmladší dceru král dal princovi a s ní mu postoupil své království. Slavili svatbu a po svatbě princ se svou mladou ženou jel domů k svému otci. Janek jel s nimi. Když přijeli na místo, kde na prince vystoupili loupežníci, slezl Janek s kočáru, řekl princovi, aby také slezl, a povídá: „Tu bys byl zahynul, ale já jsem tě vysvobodil. Klekni a přísahej mi, že mi pomůžeš, abych našel svého otce.“ Princ se mu zapřísáhl a jeli dále.

Jak přijeli domů, hned byla hostina. Král se ptal syna: „Jak se ti dařilo?“ Syn vykládal, i to řekl, že přísahal Jankovi, že mu pomůže, aby našel svého otce. Král hned rozeslal rychlé posly, ale teprve do roka a do dne se vrátili a Jankův otec, král, přijel s nimi. Když přijížděli k městu, vojsko střílelo, hudba hrála a Janek běžel vedle kočáru a skákal samou radostí, že se mu vrátil otec. Otec litoval, že ho vlastní matka zradila, prosil svou ženu, aby mu odpustila, že jí nevědomky ukřivdil, a děkoval jí, že vychovala Janka.

Několik let spolu žili šťastně, ale potom byl Janek smutný. Matka se ho ptala, co mu je? a Janek jí řekl, že mu je teskno a že je to hanba zůstat mezi nimi na zámku; prosil matku, aby s ním vyšla, kde žádný nechodí. Matka s ním šla do pole a tu jí Janek povídá: „Maminko, tu máte nůž, aspoň se jím mé kůže dotkněte!“ Matka se bála, ale když jinak nedal, dotkla se ho nožem, a hned s něho spadla medvědí kůže a z Janka se stal krásný princ.

S velikou radostí se vrátili na zámek a mladý král povídá: „Víš-li co, Jene, já budu kralovat tu a tvůj otec bude mít to druhé království.“ Jan řekl: „Já mám větší bohatství než vaše obojí království: tu jsou klíče od mých pokladů, jedme tam a rozdělíme se.“ Sebrali čtyřia dvacet vozů a naložili všechno zlato, stříbro a klenoty, co zbyly po loupežnících, jak je Janek pobil v lese. Rozdělili se o bohatství a Janův otec dostal království po těch třech princeznách; když umřel, panoval tam Janek dlouhá léta šťastně a spokojeně.

Byl jeden kovář a měl jediného syna; jmenoval se Jan. Dal ho učit ve školách, ale přišly zlé časy, otec i matka zchudli a museli syna strhnout z učení. Jan měl šest škol, a přece nemohl rodiče uživit. Jednoho dne řekl: „Otče, matko! Co by ze mne doma bylo? Písařem být nemohu a na řemeslo již jsem starý. Půjdu do světa, najdu si nějakou službu a budu vám peníze posílat. Až bude ze mne veliký pán, prodáte chalupu a pojedete za mnou!“ Otec i matka plakali, že je miní opustit, ale věděli, že má pravdu, že by doma z něho nic nebylo. Dali mu trochu peněz, jídlo a požehnali mu na cestu do světa.

Jan šel od rána do poledne. O polednách si sedl u studánky pod lipou, jedl a pil, posilnil se a šel dále až do samé noci. Nevěděl, kde je, a musel v lese nocovat. Druhého dne zase šel a přišel do pustého lesa. Chodil sem tam, až se dostal do pěkného údolí a tam viděl tři pocestné, jak se vadili a bili. Ptal se jich: „Copak máte mezi sebou?“ Nejstarší povídá: „My jsme tři bratři, umřel nám otec a zůstaly nám po něm boty, plášť a klobouk; každý chce mít ty boty a nemůžeme se shodnout.“ Jan se ptal, proč se tak každý o ty boty dere, a nejstarší z těch tří bratrů povídá: „Ty boty mají takovou moc, že kdo je obuje, jen si pomyslí, ujde deset mil; plášť má takovou moc, že kdo ho má, může letět, jak chce vysoko a daleko; klobouk má takovou moc, že kdo si ho dá na hlavu, žádný ho nevidí.“ Jan jim povídal: „Jste bratři, nevaďte se, mějte se rádi. Já vás rozsoudím, ale dříve mi ty tři věci dejte!“ Dali mu boty, plášť i klobouk, Jan si posadil klobouk na hlavu, a již ho neviděli; vzal plášť, boty do ruky, vyletěl, a byl tentam.

Odletěl daleko, až na kraj toho lesa, tam si sedl na kládu a obul si ty boty. Jak tam na té kládě seděl, kláda se svrhla a hned viděl, že tam je veliká díra. Vlezl do ní a přišel na schody; po schodech šel pěkně až dolů. Dole byla veliká světnice, ale živé duše v ní nebylo; jen jídlo tam bylo přichystáno pro jednu osobu. Když to viděl, pomyslí si: „Mám hlad, což abych pojedl?“ Položil klobouk na stůl a jedl.

Když pojedl, přišla do světnice babička a ptala se ho: „Jakpak ti chutnalo, Jeníčku?“ „Dobře,“ řekl Jan, „dáte mi, babičko, tady někde nocleh?“ Babička povídá: „Dám ti, hochu, nocleh, dám, budeš-li moci obstát; o půlnoci sem přijde čtyřadvacet duchů a budou tě nutit v karty a do tance, ale ty jen sed' a nedívej se na ně, ať je co je!“

Jan poděkoval babičce, prošel se po zahradě a večer zase našel dobré jídlo. Povečeřel a zůstal za stolem. Po jedenácté hodině přišlo čtyřadvacet duchů do světnice a nutili ho, aby s nimi hrál v karty. Když nechtěl, začali stavět kuželky a zvali ho, aby s nimi hrál. Nechtěl, a tu začala hudba až milo hrát a duchové chtěli, aby s nimi šel tančit. Nechtěl, ani se na ně nepodíval, a tu ho začali tahat, rvát a bít, že již myslel, že nevydrží. Vtom uhodila dvanáctá a duchové se ztratili.

Ráno přišla babička a Jan ještě ležel na zemi a spal. Probudila ho a ptá se: „Jak se ti spalo?“ „Dobře,“ řekl Jan. „Ba nedobře,“ povídá babička, „já to vím, ale druhá noc bude ještě horší: přijde čtyřicet duchů a zase tě budou nutit, abys hrál v karty, v kuželky a tančil; ty jen sed', ani se na ně nedívej, snad obstojíš.“

Přes den se měl Jan v zámku dobře a líbilo se mu tam. Přišla druhá noc. Po jedenácté hodině přihnulo se čtyřicet duchů. Nutili ho, aby s nimi hrál a tančil, ale Jan nechtěl, seděl, ani se na ně nepodíval. Zase ho trýznili a tahali ještě více, ale když uhodila dvanáctá, nechali ho ležet a zmizeli. Ráno přišla babička, omyla ho nějakou vodičkou, takže se vzpamatoval. I ptala se ho: „Jak se ti spalo?“ „Dobře,“ řekl Jan, „teprve teď jsem se probudil.“ „Ba nedobře,“ řekla babička, „měl jsi špatný nocleh, ale ta třetí noc bude ještě horší: přijde šedesát duchů a budou tě nutit, abys s nimi hrál v karty, kuželky a abys tančil; ale ty jen sed', ani se na ně nedívej, snad obstojíš.“

Přišla třetí noc. Po jedenácté hodině přihnalo se šedesát duchů, obstoupili Jana, lákali ho, zvali a nutili, aby s nimi hrál a tančil. Když nechtěl, chytili ho, rvali a bili ho tak, že nevěděl, co se s ním děje, a zůstal ležet na zemi. Ráno přišla babička, pomazala ho drahou mastí, až se zase vzpamatoval. Babička mu povídá: „Nebylo by se ti tak zle vedlo, kdybys nebyl vzal těm třem bratřím boty, plášť a klobouk. Duchové by tě byli jen nutili, ale takhle měli na tebe moc. Dobře jsi udělal, že jsi mne poslechl a nešel s nimi hrát: vysvobodil jsi

celé zakleté město i s krásnou princeznou. Až se ti dobře povede, nezapomeň vrátit cizí věci!“ To řekla a odešla.

Jan se radoval, že to všechno přečkal, a najednou před ním stála krásná princezna v bílých šatech a děkovala mu, že ji vysvobodil a spolu s ní celé město. Jan šel k oknu a viděl na ulici, že tam chodí lidé a všichni se radují. Princezna povídá: „Já jsem dcera královská, ty si mne vezmeš a budeš po mém otci králem. Ale můj otec je daleko odtud: tu máš prsten a půjdeme k němu!“

Přišli tam do toho království, král poděkoval Janovi a hned rozhodli, kdy bude svatba. Jan řekl králi, že by rád měl své rodiče při svatbě, a žádal princeznu, aby ho pustila k rodičům, že si je přiveze na svatbu. Princezna povídá: „Je to velice daleko, ale dostaneš se tam. Prsten, který jsem ti dala, má tu moc, že když jím zakroutíš na prstě a pomyslíš-li si, hned ujdeš sto mil. Ale cestou přijdeš ke králi, a ten má krásnou dceru; nesmíš pomyslit ani na ni, ani na mne, sice se prsten ztratí a nedojdeš nikam.“

Jan šel, zatočil na prstě prstenem, a hned byl na sto mil daleko u krále, co měl tu princeznu. Král stál na tom, aby si Jan jeho dceru vzal. Jan si pomyslíl: „Má nevěsta je tak krásná, že jí není ve světě rovné, a ty bys chtěl, abych si vzal tvou dceru.“ Ale jak si na svou nevěstu pomyslíl, prsten se zatočil a byl tentam.

Jan šel smutně dále a rozvažoval: Co si počnu? Od nevěsty jsem odešel, ale netrefím k ní, ani nenajdu svých rodičů. Když tak šel, vzpomněl si na svůj plášť a pomyslíl si, kdyby byl u Slunce, aby se ho zeptal, kde je jeho nevěsta. Jen si pomyslíl, a byl u Slunce. Byla doma jen jeho stará matka. Prosil, aby ho tam nechala přes noc, že by se rád zeptal, ví-li Slunce o tom zámku, kde jeho nevěsta bydlí?

Večer, když se Slunce vrátilo domů, ptal se ho Jan: „Víš-li o tom zámku, kde má nevěsta bydlí?“ Slunce řeklo: „Nevím, nevím, tam jsem nikdy nesvítilo! Jdi k Měsíci a zeptej se ho!“ Jan se vyspal a zaleťel na svém plášti k Měsíci. Měsíc nebyl doma a Jan prosil jeho starou matku, aby ho tam nechala přes noc, že by se rád poradil s Měsícem. Matka mu povídá: „Musíš, hochu, počkat, až Měsíc přijde domů, ale bude ti u nás tuze zima, můj syn je chladný.“ Jan řekl, aby se nestarala, že se skrčí v koutku a že má teplý plášť.

K ránu Měsíc přišel domů a Jan ho prosil, aby mu pověděl, kde je ten zámek, co v něm bydlí jeho nevěsta? Měsíc řekl: „Nesvítíl jsem v tu stranu nikdy, ale jdi k Větrovi, ten profouká každou díru, snad bude o zámku vědět.“ Jan se vyspal a zaletěl na svém plášti k Větru. Vítr nebyl doma a Jan poprosil jeho ženu, aby ho tam nechala přes noc. Žena mu domlouvala, aby odešel: „Milý hochu,“ povídá, „můj muž přinese s sebou zimu, nevím, obstojíš-li.“ Jan jí řekl, aby se nebála: „Já se tu schovám a na zimu jsem tvrdý, mám teplý plášť.“ Zůstal tam a čekal, až Vítr přiletí.

Po půlnoci se přihnal Vítr a hned křičel: „Koho tu máš, ženo, cítím tu člověčinu!“ Žena mu povídá: „Koho bych tu měla? Ty ses kdesi člověčiny nalokal a ještě ji cítíš.“ Ale Vítr se nedal odbýt, a tak se žena přiznala: „Nehněvej se, muži, že je tu na noclehu člověk a chce tě poprosit, abys ho dovedl na ten zámek, kde jeho nevěsta bydlí!“

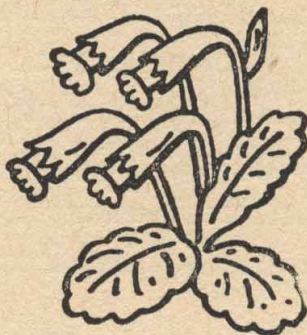
Vítr řekl: „Ten zámek je daleko odtud, byl jsem tam včera; má tam být svatba, už tam sušili košile a já jim při tom pomáhal. Chceš-li, zavedu tě tam, ale nevím, stačíš-li mi?“ Jan řekl: „Mám dobré boty, jistě ti stačím.“ Zabalil se do pláště, posadil si klobouk na hlavu, obul boty a šel tak rychle, že mu Vítr sotva stačil. Když byli nablízku, Vítr vyfoukl Jana nahoru rovnou na zámecký dvůr.

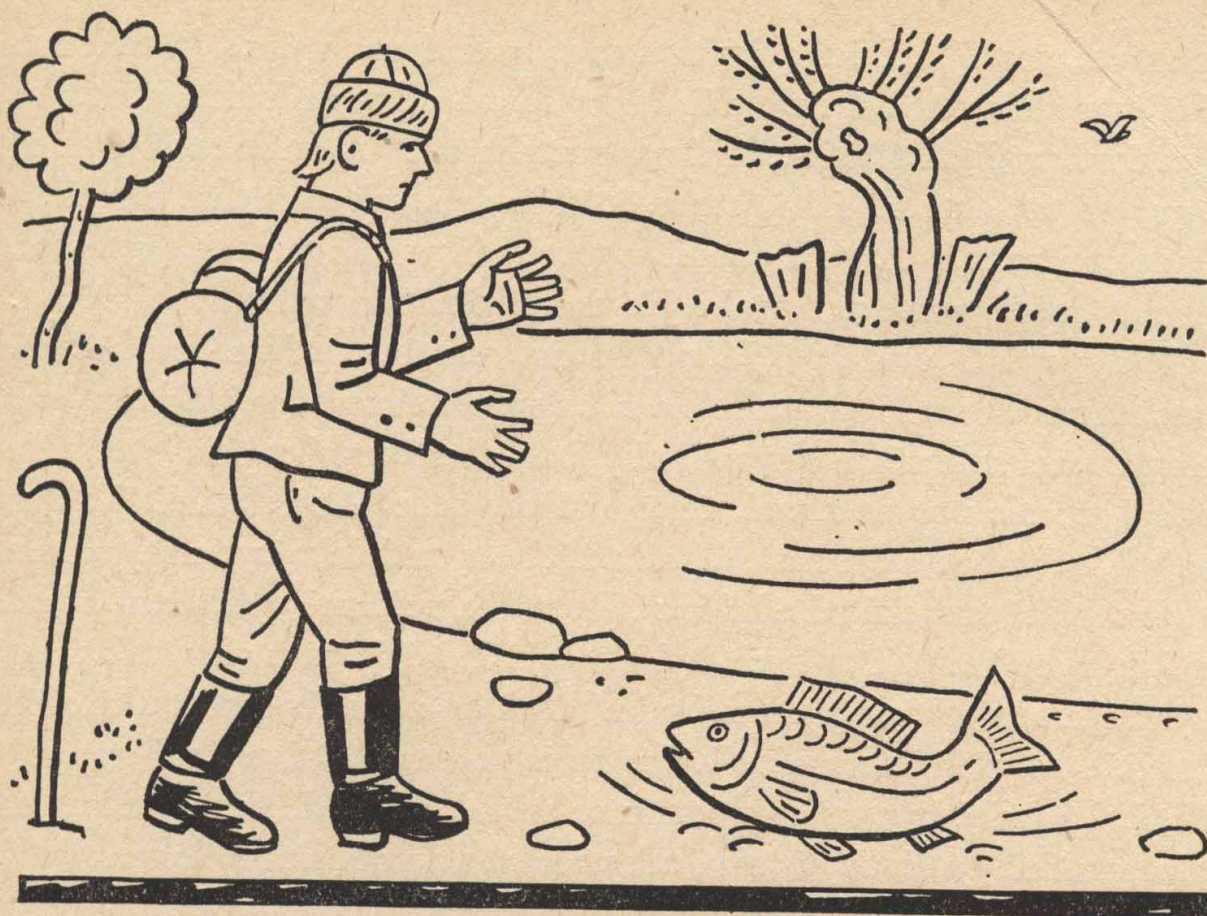
Druhý ženich již tam byl; byla hostina před svatbou. Jan chodil po zámku a přišel až ke stolu, kde obědvali. Postavil se vedle nevěsty, ale žádný ho neviděl. Když nevěsta nalévala z talíře polévku, Jan jí to snědl; když si brala maso, všechno jí vzal, takže měla vidličku prázdnou. Po hostině si pomyslila: „Všeho jsem si naložila na talíř, a nic jsem se nenajedla; kdo mi to snědl? I sklenici jsem měla plnou, nepila jsem, a byla prázdná; kdo mi to vypil?“

Princezna vešla do kuchyně, Jan za ní, a když byla sama, dal klobouk dolů a princezna ho uviděla. Velice se zaradovala, běžela do světnice k hostům a povídá králi: „Otče, ráda bych něco řekla.“ Otec jí dovolil a princezna povídá: „Měla jsem zlatý klíč a ten se mi ztratil. Dala jsem udělat klíč stříbrný, a když jsem ho měla, našla jsem ten zlatý. Dejte mi, otče i ostatní hosté, radu, který klíč si mám nechat?“ Ženich řekl: „Zlatý klíč je dražší a byl k zámku dělaný, ten si tedy podržte!“

Nevěsta odešla, oblekla Jana do krásných šatů, přivedla jej do síně a povídá: „To je ten zlatý klíč, který mě vysvobodil z trápení, toho jsem si měla vzít za manžela. Vypravil se k svým rodičům, ale nedošel tam. Teď se vrátil, když už jsem se chtěla provdat za jiného, který je ten stříbrný klíč. Nyní se mně první ženich vrátil a podržím si zlatý klíč, jak stříbrný sám usoudil.“

Druhého dne byla svatba a Janovi starý král postoupil království. Zajeli pro staré rodiče a vzali je s sebou na královský zámek. Cestou se Jan zastavil u těch tří bratrů a vrátil jim boty, plášť a klobouk. Šťastně panoval, a jestli neumřeli, posud v království žijí.

HONZA A VDĚČNÁ ZVÍŘATA

Byl jeden táta s mámou a měli tři syny, jmenovali se Frantík, Pepík a Honzík. Teď povídá táta, když ti dorůstali, Pepík a Frantík: „Hoši, vy musíte na řemeslo.“ Tak jeden se učil ševcem a jeden krejčím. A ten nejmladší že zůstane při nich doma, Honzík. No, když se hoši vyučili, začali potom řemeslovat, řemeslovali, ale nic jim z toho ne-koukalo. Tak že půjdou do světa na zkušenou.

Nejdříve se vypravil Pepík, máma mu napekla buchty, zavázal si je do uzlíčka a šel na vandr. Šel pořád, už takový kus, sedl, rozdělal uzlík a dal se do milých buchty. Tu se okolo něho obsypalo mravenců, aby jim dal něco jíst. No a on jim povídá: „Vy mrňoulata, jděte mi z očí, nic pro vás nemám. Mám jen pro sebe.“ Smetl je s rukávu a šel dál. Šel pořád, až přišel, kapr se tam házel na blátě. „Pepíku, pojd’

mě vytáhnout!“ „I když jsi tam vlez, tak si zas vylez! Já takovou službu nedělám.“ Šel zase dál, až přišel na zelenou louku, a tam se dva čerti prali a křičeli: „Pojď nás roztrhnout!“ A on se otočil: „I to by se mi tak chtělo! Když jste se do sebe dali, tak se nechte být. A to bude nejkratší.“ A pak chodil a pochodil a nic nemohl vyzískat. Buchty snědl, a tak se sebral a jde domů. Přišel domů s nepořízenou.

Pak povídá druhý: „Já půjdu na vandr.“ Máma zase těch buchet napekla a šel Frantík. No tak zase přišel na ta stejná místa, zas ti mravenci se k němu sesypali, aby jim dal něco pojíst. On je zkrátka odbyl, že nic pro ně nemá, že to má pro sebe. Aby si táhli. Tak se najedl, sebral se a šel zas dál, až přišel zas nedaleko rybníka, co ten kapr v blátě tam skákal a křičel: „Frantíku, pojď mě vytáhnout a hod mě do rybníka.“ „I to bych byl hloupý! Když jsi tam vlez, tak si zas vylez. Já se s tebou mazat nebudu.“ Tak ho zas odbyl, sebral se a šel zas dál. Až přišel zas na tu louku zelenou a tam ti dva čerti se prali. Nechal je také být, no tak potom se sebral, pochodil sem a tam, peníze mu došly a živobytí taky, tak přišel zas domů. Doma se mu smáli, že si vysloužil houby s octem.

Teď se hlásí nejmladší, Honza, tak že půjde ten. Máma ho nechtěla pustit, plakala, ale chtěj nechtěj Honza se sebral a rozloučil se se všemi. Ale nešel jen tak, ozbrojil se na to jako rytíř, tak šel pořád. Přijde s ranečkem na zádech na tu mez, mravenci se k němu sehnali a on jim povídá: „Ale moje drobátka, vy chcete být taky živi.“ Rozdrobil jim jednu buchtu, druhou, ti se nasýtli a nejstarší mu povídá: „Poslouchej, Honzíčku, až bys nás potřeboval, jen si vzpomeň, někdy ti to oplatíme.“ No dobře. Tak se sebral a šel dál. Šel pořád, až druhý den přišel k tomu velkému rybníku, kapr se tam ještě házel na blátě a nemohl vylézt. „Honzíčku, pojď mě vytáhnout a hod mě do rybníka.“ „A copak žes tam lezl?“ „No, jen mě vytáhni.“ Honza ho chytl a vytáhl a žbluňk! do toho rybníka. „Tak ti děkuju, tak ti děkuju. A já ti budu taky nápomocný.“ Tak Honza šel. Přijde na tu zelenou louku, ti dva čerti ještě se tam prali a křičí: „Honzíčku, pojď nás roztrhnout!“ „Když jste tak černí, umazaní, a já se vás bojím.“ „I nic se nestarej!“ Tak Honza se rozeběhl mezi ně, ti se rozlétli na jednu stranu každý, a bylo po pranici. A oni mu povídají: „Až nás budeš potřebovat,

přijď a jen zavolej: Vy černí, pojdte sem, a my se ti objevíme. A teď můžeš jít dál.“

Sebral se a šel, putoval sem a tam, živobyť šetřil, aby mu dlouho trvalo, až přijde pátý šestý den na jednu hospodu a bylo to nedaleko od královského zámku. Ptá se, co tam je nového. Šenkýř mu povídá: „Inu, to je nového, že našeho krále dcera má se dostat na roztrhání draku.“ No, když to je tak, jestli by ho tam nechal do rána. No a že nechá. Hned si své věci složil a na všechno se vyptal, jak že to mají. Prý se ta princezna dostane draku, metaly se losy a padlo to na ni. Honza povídá: „A kdy to bude?“ „Už za dva dny bude od toho draka roztrhaná.“ No tak Honza si to povážil, a co abych já ho sprovodil ze světa? Šenkýř mu povídá: „Ó človíčku drahý, co se jich na to vynasnažilo, a srdnatí rytíři, a všichni přišli za potravu, ten drak je pohltit.“ „To nic. Já ho svedu ze světa.“ „Kdybys to dokázal, dostaneš princeznu a půl toho království.“

No, dobře. Ale teď druhý den šenkýř na nic nekoukal a donesl to ke králi, že takový a takový mladík se u něho ubytoval. A že tam čeká, až to bude. Hned král pro něj poslal, Honza tam přijde, že by chtěl toho draka odpravit. Král hned na tom svolil, a aby si vybral z jeho zbroje, jakou chce. To že on jen chce vědět určitou hodinu, kdy princezna půjde na smrt, aby té chvíle ji mohl předejít a tam čekat. Král mu to určil, třetí den na desátou hodinu že to bude. Rozloučil se s králem a šel na tu hospodu, a teď si tak rozmýšlí, jak daleko asi šel z té louky, ale když si vzpomněl, že tam byl před polednem, viděl, že to není daleko. Tak nic, ten třetí den vstal, aby mu nechali otevřeno, a šel tam na tu louku a přišel včas. Zavolal: „Kde jste, vy dva černí hoši?“ Ti se hned objevili, co si přeje. „Když jste mi to slíbili, já bych toho draka rád sprovodil, tak chci, abyste mi byli nápomocní, ať je to na kterou chce stranu. Dejte mi koně a dobrou šavli!“

Tak mu dali koně, černého jako uhel, dali mu šavli, každý na ni naplil, aby dobře sekala a všechno rozsekala, tu zbraň mu připjali, a když se ozbrojil, sedl, a už byla malá chvíle do toho. Ale kůň letěl, že ani pták by ho nedohonil, a Honza tam přijel včas. Tam byla síla lidu na podívanou, a vysvoboditel nikde. Až v poslední chvíli tady najednou se žene na černém koni jezdec se zlatou přilbicí, vlastně se

všecko na něm lesklo, brnění a pás, snad to bylo všecko od zlata. Nikdo neřekl ani slova, jen čekali, co se bude dít. A Honza přijel zrovna na to místo, kde drak měl vyjít, a tam čekal. Přišla za chvíli doba, a drak se vyřítil z díry ven a povídá: „Co chceš, ty pozemský červíčku, se mnou si zahrát? Jo, už takových panáčků přišlo na mne více jako ty.“ „No,“ povídá Honza, „jen polez dál, nemám kdy, abychom byli hotovi. Za chvíli budeš ptákům za potravu!“

Jak to řekl, drak se silně rozzlobil, a najednou se celý vyřítil z té díry. Ale Honza po něm skočil a začal ho sekat jako do jitrníc. A drak, sršel z něho oheň z kolika hlav, ale ten kůň nic, mlátil po něm kopyty a Honza zase sekal až do únavy, až poslední hlava ulítla. A teď spustila zdáli kapela muzikantů s velikou slávou, že je dcera královská vysvo-bozená. No, a tak ten rytíř, ten Honza, dal hned rukou znamení, ať všichni lidé trochu ustoupí nazpět, tak oni poslechli na pokyn; Honza vyřezal všem devíti hlavám jazyky a dal si je do své torbičky, kterou u sebe měl. Princezna na něj čekala, vrátil se k ní, chtěla, aby s nimi jel do jejich hradu, že si ho jako manžela odveze. Ale Honza jí na to povídá: „A to já jsem jen prostý člověk, ani ti nemám co dát sva-tebního, ještě bys mi to mohla někdy vyčíst do očí.“ To leda až za rok a za den, a dříve že to být nemůže, vrátí-li se zpět.

Tak mu chtěla dát nějaké peníze na cestu, a on že peníze nepotře-buje, že má, tak stáhla s prstu zlatý prsten, a ten mu navlekla na věčnou zavdanou. Ještě si dali sbohem, a Honza se obrátil na zpáteční cestu; jel do té hospody, aby si tam zapořádal svou útratu. Tam už byl kopec lidí, všichni se radovali. Honza si koně nechal venku stát, rov-nal to se šenkýřem a dal mu sbohem, sedl na koně a jel pryč, až na tu louku zelenou. Tam přijel a koně nechal pást a zavolal: „Hej, hoši, už jsem tady.“ No a hoši se objevili, oba dva na jednom koni seděli, pak si sedl každý na jednoho, s Honzou se rozloučili a řekli mu, že jich už nebude potřebovat. Šel rovnou cestou až domů, a přišel domů, a hoši se mu smáli, že jde s nepořízenou.

Ten kočí, který vezl princeznu na zpáteční cestě, vzal si těch devět hlav s sebou, a princezna se mu musila zapřísáhnout na cestě, že on je ten, který toho draka sprovodil ze světa. A že si vezme jeho za manžela. A tak to ta mladá královna musila přísahat, ale pak na její prosbu se to

odložilo, že dala tomu prvnímu slovo a myslela si, že to nějak vy-
padne.

A teď když se už blížil čas k svatbě, co měla mít s tím kočím, tak bylo všechno panstvo a komonstvo sezvané a na hradě všechny strážé na všech stranách se postavily, takže žádný se nemohl dostat k té slavnosti. To se slavilo, že jak bude za čtrnáct dní svatba, to potrvá podle libosti, jak kdo tam dlouho bude chtít pobýt.

Když svatba byla přede dveřmi, mladá královna dostala radu od jedné čarodějnice, aby dříve než si kočího vezme, mu dala dvě úlohy. A totiž jednu, tři pytle popela a tři pytle máku smíchat dohromady a vybrat mák, a kdo jí přinese z vody ty zlaté perly, co tam vytrousila při koupání, to bude druhá věc.

A tu jde ráno okolo Honzových stará babička a milý Honza vy-
háněl kozy na pastvu. Chvilku spolu pořečnili a ta babička mu povídá: „Viš-li pak, Honzíčku, co. Že tvá princezna rozsypala perly ve vodě, a žádný je nemůže sebrat do šňůrky. A tři pytle máku smíchaného, to uložila kočímu vybrat, tomu kočímu, co si ji má zítra brát.“

Honza jak to slyšel, nechal kozy kozami a běží, běží, až k té vodě, a myslel si, kdepak je má dobrá rybička. Jen to slovo řekl, ryba se vy-
mrskla nad vodu: „Copak mě voláš, Honzíčku?“ „Ještě mám u tebe dluh. Princezna tu někde rozsypala perly zlaté a rád bych je měl na šňůrce.“ „Ano,“ povídá ryba, „už je tu jeden lovil, ale nic nedokázal.“ Ani to netrvalo, jak to povídám, a milá ryba nese perly v tlamě. Honza je vzal, dal je do torbičky a jde dál.

Bylo odpoledne, když dorazil k té hospodě. Tam byl hluk náramný. A Honza kouká, co tam na zahradě tolik lidí plahočí se po trávě, co to, lidičky, děláte? „To náš nastávající král, princezna tu vysypala tři pytle máku s popelem, tak mu to máme vybrat.“

Už vybírali celý den, ale nebylo toho ani pár zrníček. Honza si vzpomněl na svá drobátka, malé mravenečky, a jak to slovo řekl, ten nejstarší mu klepe na ucho: „Copak si, Honzíčku, přeješ?“ „Dobře že jdeš. Mám ještě u vás dluh. Kdybych ten máček měl do večera sebraný.“

Mravenci hned mák sebrali, ale nebyl to mák, byly z toho diamanty a Honza si myslel, tohle by byl pro princeznu svatební dar! Šla okolo ta babička, hned hedvábnou nit, a milé diamanty mu všechny na ni

navlekla. Honza se šel do té hospody posilnit, zase se tam ubytoval, a ani nevěděl, že zrovna dochází rok a den, že jen malá chvilka k tomu. Hned se na to vyptal a povídá hostinskému:

„Tuhle vám dám psaníčko, a dojdete s ním do hradu. Když vás nebudou chtít pustit, jen řekněte, že je to tajné psaníčko, stran královny. Že jste bezbranný člověk, abyste někomu ubližoval, a aby vám mladá královna poslala sklenici s nápojem, že ten mladík se chce od ní napít o její veselce na její zdraví. A za to budete obdarovaný, když to dokážete, ode mne sto kusů dukátů, nebo pak vám ještě přidám, nebude mi na tom záležet.“

Šenkýř, jako známý krále i královny, ten to dokázal. Od stráže byl propuštěný až k samé královně a tam jí podal to tajné psaníčko. Princezna se otočila, podívala se na to, a stálo tam jen: Tvůj vysvoboditel. Jinak by tomu nerozuměla.

Hned poslala tu sklenici, a když ji hostinský přinesl, Honza se trochu napil, pak do ní pustil zlatý prsten a poslal šenkýře zpět. Opravdu, když přišel šenkýř nazpět, tak mladá královna strčila prst do sklenice a vytáhla zlatý prsten. A povídá: „Můj drahý otče, mně je slabo, potřebovala bych sama do pokoje na chvilku. Ale ty třeba pojď se mnou.“ Šli a něco mu tam povídala, král se vytratil od svého lidu, od svých pánů a šel do stáje k jednomu kočímu, ať ustrojí koně, sedl do kočáru a jede k hostinskému.

Tak se také stalo, ale když tam přijel, tak Honzovi vzal s sebou šaty rytířské, aby si je oblekl. Ale Honza to odmítl, že je nebude brát na sebe, až bude čas k tomu, a tak jel jen ve svých, totiž rezavých kalhotách a bílé haleně, jako někdy bývala s plechovými knoflíky. No a na kočár sedl a jel s nimi, a torbičku měl s sebou. Král určil: „Ty si sedni nedaleko mladé královny a nic se neboj. Mluv, jak se to všecko událo.“

No tak přijeli tam, a takový neznámý host, skoro trochu ošumělý, přijde mezi takové vzácné pány, a sedl si zrovna nedaleko mladé královny. Každý se na něho díval. Teď starý král si taky sedl mezi pány, to byli svědkové, a teď měl povídat ten, který si má brát královnu za manželku, jak asi věci se měly, když se s tím drakem potýkal. Jak šťastně ke všemu ta náhoda sloužila. Tak on vypravoval, jak sekal

a všechno, jak se silně unavil, a konečně když vrdlouhal přitom, povídá, nechť-li tomu páni věřit, ještě mám těch devět hlav, co jsem je uťal. Hned se poslalo, aby ti páni je viděli, a skutečně tu čest mu nechali, že musil být znalec ve zbrani, že se do té nestvůry pustil a ji sprovodil ze světa. No a tak to bylo u konce všechno.

Teď měli ještě vykřiknout slávu novému králi, když ten v té bílé haleně povídá: „Počkejte, pánové, já mám také něco. Já mám tuhle mošnu, a v té schovaného něco, smím-li se s tím vyložit, aby ti páni viděli skutečnost a pravdu. Nerad se chlubím, ale jen tolik, co dokážu.“

Tak hned bylo na tom, ať to vyndá ze své torbičky, a tak on ji otevřel a tu vyňal devět jazyků a povídá: „To jsou jazyky z těch hlav devíti.“ A kočí hned zbledl jako stěna a povídá: „To není pravda, ty jsi lhář, to můžeš mít jazyky, z čeho chceš vyřezané.“ „No když ne,“ povídá Honza, „podíváme se hlavám každé do tlamy, má-li jazyk nebo ne.“ Dva lidé otvírali hlavám tlamy, a tu se ukázalo, že skutečně nemají jazyk. Tak se to přirovnalo, všechno se hodilo, a tak hned viděli, že to byl podvodník, a mladá královna řekla: „A já jsem mu dala dvě úlohy před svatbou, že musí přinést ty zlaté perly, které jsem ve vodě rozsypala, kde je máš? A kde máš ten přebraný mák? Tak vida, ani toho nedokázal!“

Tu Honza otevřel svou torbičku, pověsil královně šňůru perel na krk, otočil ji celou do těch diamantů a povídá: „To ti, drahá princezno, přináším k svatbě tvé darem, abys mně někdy nemohla nic vyčítat a nic mi neporoučela. Tu máš, drahá, já ti toho dobyl.“

Hned nad tím kočím vyřkli ortel, a starý král povídá: „Tak co, Honzíčku, musíš se ustrojit jako nastávající král do pěkných šatů, abys podle toho vypadal.“

Hned vedli Honzu do koupadla, čistě ho vymyli a ustrojili, přišel mezi pány zas nazpět, a to jste měli vidět toho chlapíka, jaký to byl švarný ženich! Tu teprve všechno křičelo sláva! mladému králi. Celých čtrnáct dní trvala svatba, pilo se, jedlo a hodovalo, chudí dostali dost, ne jako teď, a střílelo se, a mě také nabili a vystřelili mě až sem ke stolu.

Honza ty dva bratry povolal na hrad, jednoho udělal správcem a jednoho podkoním, a rodiče až do smrti zůstali u něho. Tam to prodali a rozdali chudým a u něho se měli dobře až do smrti.

yl jeden bohatý člověk a měl tři syny. Dva byli na školách a třetí se jen doma na peci válel: proto mu otec říkal Janko Peciválek. Jednou se starší bratři vrátili domů a řekli otci, že už všechny školy vychodili, aby jim dal peníze, že by rádi do světa na zkušenou. Otec jim povídá: „Dobře, chlapci, jděte si, ale vezměte s sebou také Janka, ať si najde ve světě nějakou práci.“

Starší synové nechtěli, protože si mysleli, že jsou moudří a Janko že je hloupý: přijdou-li k nějakému pánovi, že nedovede rozprávět a že jim třeba vyvede nějakou hloupost, takže budou mít hanbu; ještě nás přivede do neštěstí, povídali otci. Ale když otec je prosil, dali se přemluvit, zvláště prostřední bratr, a ten potom přemluvil i nejstaršího. Janko se umyl, ostříhali mu vlasy, dali mu staré nohavice a kabát, rozloučili se s otcem a odešli do světa.

Po třech dnech došli do královského města. Hned se ptali, kde král bydlí, a potom řekli Jankovi, že jdou ke králi na návštěvu, ale aby se tam neopovážil nic mluvit, ať si sedne někde u dveří a jen poslouchá. Kdyby se ho na něco ptali, ať jen řekne „ano“ nebo „ne“. Janko slíbil, že tak udělá.

Přišli na zámek, král je laskavě uvítal, protože to byl velmi dobrý člověk, a dal se hned s oběma staršími do řeči; Janko si sedl u dveří, poslouchal, a když se ho na něco ptali, říkal jen „ano“ nebo „ne“. Za chvíli přišla také princezna, a jak viděla Janka, až se celá zapálila, protože Janko byl ze všech nejkrásnější a hned se jí zalíbil. Král je všechny pozval na oběd. Při obědě princezna z Janka oči nespouštěla, protože tak krásného mládence nikdy neviděla. Po obědě starší bratři poděkovali a všichni tři odešli ze zámku.

Nebyli ještě ani půl míle za městem, a tu vidí, že se za nimi ženou vojáci na koních a křičí: „Stůjte, darebáci a zloději!“ Hoši se zastavili, jeden se dívá na druhého a nejstarší povídá, že to je jistě pro Janka, to že mají za to, že ho vzali s sebou. Ale Janko jim domlouval, aby se nebáli, že tam nic neudělal.

Vojáci došli k nim a poručili jim, aby otevřeli své uzly, že prý ukradli princezně zlatý řetěz. Hoši věděli, že nic neukradli, a proto se směle dali prohlížet. U dvou starších nenašli vojáci nic, ale Peciválkovi voják vytáhl z kapsy kabátu zlatý řetěz. „Aha, to je ten zloděj,“ vykřikl voják, „teď hybaj na koně a pojeděš s námi, a vy,“ povídá k oběma starším, „můžete jít, kam chcete.“ Vojáci posadili Janka na koně, kterého přivedli s sebou, a starší bratři šli dále, kam je oči vedly.

Janko se vracel do města a cestou rozvažoval, jak se mu ten řetěz dostal do kapsy. Nevěděl, že mu ho tam dala princezna. Janko se jí zalíbil, hned jak ho poprvé uviděla, a přemýšlela, jak by ho zdržela na zámku. Svěřila se služce a ta poradila, aby jí dala svůj řetěz, že ho vloží Jankovi při obědě do kapsy. Služka to udělala, a když bratři odešli, princezna začala naříkat, že se jí ztratil řetěz a že jí ho jistě ukradl některý z těch tří. Král tomu uvěřil a hned poslal za nimi vojáky, aby je prohlédli, a u kterého řetěz najdou, toho aby hned přivedli na zámek.

Vojáci přivedli Janka před krále a král se ho ptal, ukradl-li ten řetěz. Janko řekl: „Ne.“ „I ty darebáku,“ povídá král, „ještě zapíráš, vždyť ho u tebe našli! To je za to, že jsem vás tak přijal! Hej, stráž, hned s ním do žaláře!“ Stráž odvedla Janka do nejtemnějšího žaláře.

Princezně bylo Janka líto, že ho otec tak nemilosrdně potrestal, a uprosila krále, aby ho dal do nějaké lepší světnice, že jeho vina není tak veliká. Král měl dceru rád a hned jí udělal po vůli. Janko se tedy dostal do pěkné jizby, která měla jedno okno na dvůr, a byl tam volně bez řetězu. Neměl se tam zle, protože mu princezna vždy ráno a večer po služce posílala dobré jídlo a víno. Služka mu dávala jídlo na to okno a říkala mu, aby se nebál, že ho brzy vysvobodí.

Jednou se princezna sama přišla na Janka podívat. Přiznala se mu, že její vinou sedí v žaláři, že ona mu dala podstrčit řetěz do kapsy, ale jen proto, aby se zase k nim vrátil a byl u nich. Potom chodila princezna častěji k tomu oknu a jednou se Peciválkovi přiznala, že ho má ráda. Janko jí řekl, že ji má také rád, ale jak prý může Peciválek myslet na princeznu. Ale když viděl, že ho princezna má opravdu ráda, tak si tam u toho okna přísahali věčnou lásku a věrnost.

Jednou ráno se Janko podivil, když slyšel, jak smutně hraje na zámku hudba, která jindy hrávala tak vesele. Minul týden, pořád hráli tak smutně a princezna už nechodila k jeho oknu. Konečně přišla a Janko se jí ptal, proč ta hudba tak smutně hraje. „Jak by neměla smutně hrát,“ povídá princezna, „když nám sousední král poslal tři hřebce s listem, neuhodneme-li, který z nich je nejstarší, který prostřední a který nejmladší, že vpadne do naší země, nás všechny pobije a všechno zpustoší. Ale jak to máme uhodnout, když jsou hřebci jeden jako druhý? Zítra je poslední den, otec sezval z celé země moudré lidi, ale žádný to nemůže uhodnout.“

Janko se zasmál a povídá princezně: „Ach má milá, to se lehce pozná, já bych ti to pověděl, kdybys nevyzradila, že jsem já ti tu radu dal.“ „Ach můj milý,“ povídá princezna, „proč bych to tajila, vždyť budeme hned svoji, protože můj otec dal vyhlásit po celé zemi, kdo to uhodne, že dostane půl království a mne za ženu.“ „Neboj se, má milá,“ povídá Janko, „však my se dostaneme, ale teď nepovídej, že jsem já ti radu dal, a řekni svému otci, že se ti zdálo, aby před stáj, kde jsou ti hřebci, nasypali jednu hromadu pšenice, druhou žita a třetí ovsa; ať hřebce najednou pustí ze stáje, a který se dá do pšenice, že bude nejstarší, který se dá do žita, bude prostřední, a který do ovsa, bude nejmladší.“

Princezna pověděla králi, jaký měla sen, a král dal před stáj nasypat pšenici, žito a oves; hřebce vyvedli, a který žral pšenici, hned mu na zadek vypálili znamení, že je tříletý, druhému, co žral žito, že je dvouletý, a tomu, co se dal do ovsa, že je roční. Druhý den je poslali tomu sousednímu králi nazpět. V zámku se všechno radovalo a Janko slyšel, jak hudba zase vesele hraje.

Za krátký čas hráli zase smutně a princezna k Jankovi nechodila. Když zase jednou přišla, Janko se jí ptal, co se stalo, že hudba zase tak smutně hraje. Princezna mu řekla, že ten sousední král jim poslal hůl, na obou koncích stejně silnou, a neuhodnou-li, který konec je silnější a který tenčí, že je všechny dá pobít a zemi zpustoší. „Neboj se, má milá,“ povídá Janko, „a udělej zase tak, jako že se ti zdálo, abyste nalili do koryta vody, a až se ustojí, abyste do ní hůl položili: který konec se potopí do vody, ten bude silnější.“ Udělali tak, jak

princezna řekla, a král dal na hůl napsat, který konec je silnější. Všecko se radovalo a hudba zase vesele hrála.

Nedlouho potom zase hráli smutně a princezna nešla k Jankovi. Konečně se zase viděli a princezna povídá Jankovi, že je s nimi zase zle. Jednou, když obědvali, přiletěla otevřeným oknem kulka a padla králi do poháru, právě když se chtěl napít. Všichni se podivili a polekali, a hned potom přišel od sousedního krále posel s listem, ve kterém stálo, že vtrhne s vojskem do země, nepošlou-li kulku nazpět tak, jak přiletěla. „No,“ povídá Janko, „tohle je těžší věc. Teď už musím ven ze žaláře, chcete-li, abych vás vysvobodil.“ „Ach,“ řekla princezna, „vždyť já chci, abys vyšel ze žaláře, a vím, že tě otec hned propustí, povím-li mu, že ty tu kulku tam vystřelíš. Potom budu tvá, protože mě otec slíbil tomu, kdo tu kulku vystřelí.“ „Nu,“ povídá Janko, „jen jdi spat a řekni zase, že se ti zdálo, že já to dokážu.“

Princezna šla domů spat a ještě v noci řekla králi, který starostí nespál, že měla živý sen: zdálo se prý jí, že kulku dovede vystřelit ten Janko, co sedí v žaláři. Král se zaradoval a ještě před svítáním poslal pro Janka. Janko přišel před krále, pěkně se mu poklonil, král ho přivítal a řekl mu, že ho propustí ze žaláře a dá mu princeznu za ženu, dokáže-li to, čeho žádal sousední král.

Janko řekl králi, aby ho pustil do všech královských komor, kde byly zbraně. Dostal dovolení a hledal pušku, ale dlouho vybíral a žádná se mu nehodila. Konečně našel starou zrezavělou pušku, která se mu velice zalíbila, a hned řekl, že jen z té pušky šťastně vystřelí kulku. Potom dal pušku vyčistit a nabil do ní kulku. Před polednem se postavil k oknu a namířil a v pravé poledne potom vystřelil. Kulka letěla do paláce sousedního krále a padla mu do poháru, právě když se chtěl napít. Za chvíli přišel posel s listem, ve kterém stálo, že král posílá kulku tak, jak ji dostal. Sousední král se velice rozhněval a hned vzkázal, nepošlou-li k němu toho člověka, co kulku vystřelil, že hned vtrhne do země a všecko vypálí.

Než se ten posel vrátil, princezna už králi všecko pověděla, že je Janko nevinný, že mu ten řetěz dala vložit do kapsy, protože se jí Janko zalíbil a chtěla, aby v zámku zůstal. Pověděla také, že Janko uhodl, jak mají rozeznat ty hřebce i konce té hole. Král se nad tím

velmi zaradoval a hned dal po celé zemi rozhlásit, že je Janko nevinný a že dostane královskou princeznu za ženu. Zatím přišel posel, že ten, co tu kulku vystřelil, musí k sousednímu králi, sice že s nimi se všemi bude zle.

Král i princezna prosili Janka, aby nechodil, ale Janko se nebál a řekl, že půjde. „Neboj se, králi,“ povídá, „nic se mi nestane, uděláte-li všechno, co vám řeknu.“ Král mu to slíbil a Janko řekl: „Svolejte všechno vojsko a já si vyberu devatenáct mládenců, právě takových, jako jsem já, a sám dvacátý pojedu k sousednímu králi.“ Král dal svolat vojsko, dlouho hledali, ale přece vybrali devatenáct mládenců, jak Janko žádal. Všichni měli navlas stejné koně i šaty a dali se na cestu.

Jeli už třetí den a Janko cestou ty ostatní mládence napomínal, aby se nebáli, že se jim nic nestane, udělají-li všechno, co jim nařídí. Řekl jim, až přijedou před zámek, aby se postavili do řady, a zeptá-li se kterého z nich král, kdo tu kulku vystřelil, ať jeden po druhém křičí: „Já to byl, já to byl.“ Přijeli před zámek, postavili se do řady, král hned vyšel a zeptal se prvního: „Tys to byl?“ A ten povídá: „Já to byl,“ a za ním hned jeden po druhém volají: „Já to byl.“ „Ej, milí mládenci,“ povídá král, „byl to jeden z vás, no ale jděte na hospodu, tam jsem vám dal připravit světnici, a zítra, až se na to vyspíte, přijďte ke mně a povíte mně, kdo to byl.“

Král se vrátil do zámku a zlobil se, že se od mládenců nic nedověděl. Jedna ježibaba, co mu radila, slíbila, že půjde na hospodu a vleze do pece ve světnici, kde jsou ti mládenci, vyvrtá si díрку, aby viděla, co dělají, a tomu, který jim bude radit, co mají dělat, že uřízne jeden knoflík od dolománu. Všecko tak udělala a dobře si zapamatovala, kam položil dolomán ten, který ostatním radil. V noci, když všichni spali, tiše vylezla z pece a odřezala od toho dolománu knoflík.

Janko ráno vstal, obléká se, vidí, že mu chybí knoflík od dolománu, a hned povídá: „Chlapci, odřežte si každý tuhle ten knoflík u dolománu!“ Mládenci tak udělali, přišli před krále a ten se jich ptal, kdo to byl. Jeden po druhém odpovídali, já to byl, já to byl, ale král řekl: „Ten to byl, co mu chybí jeden knoflík u dolománu.“ Přijde k prvnímu a vidí, že mu chybí knoflík. „Aha,“ vykřikl král, „tys to byl, protože ti chybí knoflík.“ Ale ostatní mládenci jeden po druhém

volají: „I mně chybí, i mně chybí!“ Král zase nic nepořídil, rozzlobil se a poslal je na hospodu.

Ježibaba slíbila králi, že se schová v té peci a tomu, co bude ostatním radit, vystřihne na dolománě díрку pod pravým rukávem. Jak řekla, tak udělala, schovala se v peci, dívala se, kam si položil dolomán ten, co ostatním radil. V noci, když všichni mládenci spali, tiše vylezla a na tom dolománě pod pravým rukávem vystřihla díрку.

Ráno Janko, když se oblékal, dobře prohlédl svůj dolomán, našel díрку a hned poručil ostatním, aby si právě takovou díрку vystřihli. Přišli před krále, ten se jich zase vyptával a řekl, že to byl ten, co má díрку v dolománě pod pravým rukávem. Prohlédl prvému dolomán a povídá: „Tys to byl, tu je díрка pod rukávem!“ Ale ostatní volají jeden po druhém: „Tu je, tu je!“ Král se rozzlobil a řekl jim, nepovědí-li mu druhého dne, kdo to byl, že je dá všechny oběsit. S tím odešli na hospodu a tam jim Janko řekl, že je pošle domů a sám že se už nějak vysvobodí.

Ráno je přivedli na zámek, postavili je do řady, a když král přišel, Janko vystoupil z řady a povídá: „Já to byl!“ „No, konečně jsi se přiznal,“ povídá král, „za tři dni tě dám oběsit.“

Mládenci se vrátili na hospodu a Janko jim poradil, aby vsedli na koně, letěli domů, co koně stačí, a vyřídili králi, aby hned poslal pět tisíc vojáků v bílých šatech a na bílých koních a pět tisíc vojáků v černých šatech a na černých koních. „Ale povězte králi,“ řekl Janko, „aby se vojáci sjeli tu před městem a aby si pospíšili, protože nepřijdou-li do tří dnů, král mne dá oběsit a potom ještě celou naši zem vypálí.“

Mládenci jeli domů a tak hnali koně, až jim všechny popadali. Princezna plakala, když viděla, že se jich vrátilo jen devatenáct, a král hned vypravil vojsko na obě strany.

Třetího dne ráno vyvedli Janka z města k šibenici. Už nedoufal, že si život zachrání, najednou vidí vojsko a povídá králi a lidem, kteří se přišli podívat na jeho smrt: „Vidíte tam ten bílý oblak, to jsou andělé, kteří jdou pro mou duši.“ Král mu poručil, aby už mlčel a připravil se na smrt. Ale sotva to král dořekl, všechno se zatmělo na druhé straně a Janko volá: „Když andělů nedbáte, podívejte se tamhle na ten černý

oblak, to jsou čerti. Jdou pro vás za to, že chcete nevinného oběsit.“ Vtom se přihnali čerti i andělé, kat leknutím spadl a král i všichni lidé utíkali do města. Vojáci osvobodili Janka, dali mu zbraň, přivedli mu koně, Janko vykřikl: „Chlapci, za mnou!“ a letěl na koni za tím králem. Vtrhli do města, král se chtěl bránit, ale padl. Janka hned vyhlásili za krále, Janko nechal ve městě polovici vojáků a s ostatními se vrátil domů.

Když přijeli, král i princezna se radovali, že se Janko vrátil a že ten zlý sousední král už jim nebude škodit. Král odevzdal Jankovi svou zemi i to sousední království a slavili svatbu s princeznou. Na tu svatbu zabili jednu krávu, která měla zvonec, a je této pohádky konec.

V ZÁMKU U OBRŮ

B

yli tři bratři, Jakub, Matěj a Honza. Jakub měl převzít chalupu a těm měl dát pretenci, aby se někam přiženili. Ale Honza, jak to bývá, byl hloupý, viděli, kdopak by si toho taky uvázal na krk, ten že zůstane u Jakuba za železnou krávu na výměnku.

Aby něco zkusili, hoši se jednou sebrali všichni tři na vandr. Ti dva si doma všeho nabrali, chleba, tvarohu, měli toho každý plnou torbu. Jen Honza si nevzal nic a šel jen tak. Tady přijdou k lesu, byl tam hluboký příkop, tak si do něho vlezli, vytáhli každý, co měl, a jedí. Ale Honzovi nedali ani kousek. „Vidíš, kluku líná, teď bys jedl, vid', a jiný aby to za tebou nosil! Buď o hladu, když jsi tak líný!“

Malý kus byla chalupa, a tak do ní, že tam zůstanou na noc. No, tehdy byli ještě všude přejícnější nežli dnes, nocleh jim dali a hoši zůstali tam. Hospodyně dělala z mouky polévku buchtíčkovou a ti ji rádi jedli, kluci, ze všeho nejraději. Sedli si na lavici u kamen, zase si vytáhli chleba a tvaroh a jedli sami. Honzovi nedali nic. Hospodyně na to kouká a povídá: „Copak tenhle není váš bratr?“ „I je! ale kluk líná nechtěl nic nést, a teď musí být o suché hubě.“ Honza se dal skoro do breku: „Jo, nic nést! Ti si toho naberou zrovna do pytle, a mamince nezůstane doma nic. Jakpak bych já ještě měl něco odnášet! Ona by chudák mohla umřít hladu.“ „To je pravda,“ povídá hospodyně, „tak pojď jíst s námi.“ Zdvihl se, vzal lžíci a šel. Kuba štouchl Matěje: „Vidíš, kluk ničemná, jaké má štěstí. My musíme tuhle pltat suchý chléb, a on se nají dobré polévky. Lench má vždycky štěstí.“

Ráno šli odtamtud, a že ještě ten vztek v nich vězel, na cestě Honzu zbili, že zůstal ležet, co mu jich naložili. Když kus poodešli, Honza se vzpamatoval a klope to za nimi. Tu přijdou do jednoho velikého zámku. Když tam přišli, otevrou jeden pokoj, a teď vidí, hromada měděných peněz, plná podlaha jich byla jako na skládce. Hoši hned vyhodili chleba a tvaroh a kapsy si nacpali vrchovatě. Ale Honza si vzal jen dva ty peníze jako na ukázkou. Ale přitom sebral chleba a tvaroh a šup! s tím do kapsy. Jdou dále, otevřeli druhý pokoj, a tady hromada samých stříbrných peněz. Jakub a Matěj zas ty měděné vyházeli a hrnou si do kapes stříbrňáky. Honza si vzal zas jen dva na ukázkou. Teď přijdou do třetího pokoje, a tam samých dukátů, hromada ukrutná. No, ti teprve se do nich pustili. Zase stříbrné honem vyházeli a cpou si dukáty do kapes, za košili, do bot a všude. Ale Honza si vzal zase jen dva na ukázkou. Víc ne.

Tak když toho byli plní, že nemohli kale vstát, jdou dále a přišli do nějakého lesa. Honza se cestou najedl a ti teď měli hlad. Tak ho posílají — dojdí nám tam pro ten chleba a tvaroh, co jsme tam vyhodili. „I dojděte si sami, já jsem najedený.“ Když se tedy k tomu neměl, zbili ho, až byl modrý. Zůstal tam ležet sám. Když se kapku vzpamatoval, protáhl záda a povídá si: „No, to jsem dostal od bratříčků! Ti mně jich naložili! Za nimi už nepotáhnu, ještě by mne někde utloukli.“

Tak se vrátil do toho zámku, ať prý se děje se mnou co děje! Přišel jen tam, a tady slyší šramot náramný. Dva obrové mu vstoupili do cesty, každý jako hora, že jim Honza šel sotva po kolena. A spustili na něj: „Vítáme tě, červíčku zemský! Tak ty nám chodíš na poklady?“ „Ale já ne,“ povídá Honza a celý se klepal, „já jen co bych byl živ, prohledejte si mne třeba,“ a vyndává ty dva peníze na ukázkou. „Víc nemám. Ale mí bratři, ti si toho tady nabrali, co mohli!“ „No, tak když nebereš, zůstaneš u nás za hlídače.“ „I to zůstanu.“ Ti ho tam teda nechali, Honza šel do pokoje v tom zámku, a tam hlídal. Měl tam stolek, potřeboval jen ťuknout na něj rukou, a jídla a pití habaděj. Když na něj uhodil pěstí, pokryla se samá jídla knížecí, že si mohl vybrat podle libosti.

Byl tam už tři dni, pořád tak sám jíst a pít, už se mu to znechutilo, tak si povídá: „Hm, co tady! Však on to tu žádný neukradne, já si ten stolek vezmu, a ve světě si nebudu aspoň stýskat.“ Tak si ho vzal na záda a je pryč. Přijde do lesa a potkal dědečka. „Kampak, Honzíčku? Nemáš něco, abys mi dal? Mám takový hlad!“ „Hm, jídla dost, co si budeme přát. Počkejte jen, tamhle pod těmi stromy v chládku se najíme třeba do němoty, když budete chtít.“ Tak šli pod stromy, Honza postavil stolek, ťuk jen rukou, a jídla měli jako na nějaké hostině.

Dědeček se najedl a povídá: „Ty, vyměň si se mnou ten stoleček! Já mám tuhle pikslu, když ťukneš, vojska ti vyjdou regimenty.“ Tak si to spolu vyměnili. Když dědeček pár kroků odešel, Honza ťuk na pikslu a tady hned vyjeli husaři, švadrona husarů. „Co si pán přeje?“ „Tamhle je,“ povídá Honza, „jeden, vzal mi stolek, tak se za ním pusťte a stolek mi přineste.“ Ti se rozjeli jako čerti, a za chvíli měl Honza stolek tady. Vojáky dal do pikslu a šel dál.

Když byl hezký kus cesty, povídá si: „Tamhle pod vrbami se budu moci najíst.“ Potkal zas takového dědečka. „Pěkně vítám, Honzíčku, kampak? Nemáš kousek něčeho k snědku? Mám takový hlad.“ „I co-pak o to! Počkejte jen, tamhle pod těmi vrbičkami se najíme spolu. Ve dvou je vždycky lepší chuť.“ Šli do chládku, Honza postavil stolek, a najedli se jako pecky. Když se najedli, dědeček povídá: „A ty, poslouvej, směnil bych si s tebou ten stoleček. Já mám tuhle pytel, jen uhodíš, a jaký zámek si budeš přát, kamenný, stříbrný a jaký-

koliv, hned tu bude stát.“ Tak to směnili a Honza mu stoleček dal. Ten kousek odešel, nebyl ani sto kroků, Honza vytáhne pikslu, ťuk na ni, jako když chce šňupnout, a tady vyjeli huláni, švadrona hulánů. „Co si pán přeje?“ „I tamhle je jeden, vzal mi stolek, tak se za ním pusťte a stolek ať mám zas tu!“ Jen se zaprášilo pod nimi, a v minutě měl Honza stolek tady. Zas dal vojáky do piksly, a když to všecko měl, stoleček, pikslu a ten pytel na zámky, tak si povídá: „Teď půjdu na své bratry.“

Přijde blízko královského města, já ho neumím vyslovit, jak se jmenovalo, a hned tam. Ptá se po bratrech, a dostal vědomost: ti tady nejsou. Přinesli si ze světa moc peněz a koupili si v sídelním městě, v samé rezidenci, veliký dům. Každý dal na něj polovic, jeden by ho byl sám nezaplatil. Jak Honza přijde k nim, viděli, že je odrbaný, stolek nesl v tom režném pytli na zádech, tak s ním nechtěli ani kale mluvit, takoví už byli páni! Povídají mu: „Tamhle si jdi do kůlny. Můžeš tam líhat!“ A do domu ho ani nepustili.

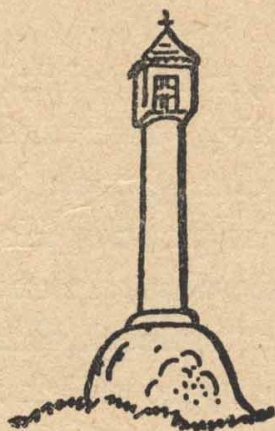
Honza byl ve dne v kůlně, aby nic neviděli, a v noci si postavil na zahradě zámek, stráž k němu a pěkně si lebedil. Jednou mu Kuba povídá: „Ty sis nabral zlatáků! Jsi celý odrbaný, hadry s tebe jen visí!“ „A já žádný nepotřebuji. Já mám stolek, jen ťuknu rukou, a jídel hned hraběcích tady!“ „E, vždyť jsi nás nepozval ani na trachtaci!“ „A vy mě ani do pokoje! Dali jste mi kůlnu jako pro psa.“ No tak aby odpustil, hned ho zvali, on postavil stolek a všichni se najedli, jako o posvícení. V krátkém čase se to rozkřiklo, až k samému králi, že tam je takový Honza a drží trachtace, ani on taková jídla nepoměl ve své rezidenci. Honem k němu poslal sloužícího, aby mu ten stolek na tři dni zapůjčil. „I půjčím, ale počkej, nechám si tu dříve na ty tři dni jídel, abych měl co jíst.“

Tak sluha přijde se stolkem, král hned držel slavné trachtiny, a když byl třetí den, zjednal truhláře, soustružníka, jestli by mu nemohli takový stolek do večera udělat. Copak je o to! Stolek do večera zrovna takový byl tu a král ho potichu Honzovi poslal. Honza chtěl už jíst, ťuká na něj rukou, tluče pěstí, ale ono nic. I je to šelma! a král! Tak mu vzkázal, jestli mu ten stoleček okamžitě nevrátí, že mu rozhází rezidenci na kusy! A ten jeho stolek mu poslal rozbitý nazpět.

Král se dal do smíchu, co mně může takový jednoduchý člověk udělat, a jen se smál. Tak když to je takhle, Honza vytáhl pikslu, a tady vyjde vojska jako much. Král kouká z okna, měří své vojsko, kterého je víc, a jen se pořád smál. Tak Honza poručil, a vyšlo jednou tolik vojska! Král už se přestal smát. Kouká z věže, propána, ten člověk má armádu jednou takovou, a hrklo v něm jako ve starých hodinách. To s ním nic nebude! Tak vydal mandát, že mu dá dceru za manželku a půl království, že bude polovičním králem a po smrti celým. Honza to vzal, princezna se mu líbila, tak byl hned ženatý. Táta jim chtěl udělat ve svém zámku místo, ale Honza že ne, poručil si z pytle zámek lepší, samé zlato a diamant, že bude ve svém. Král koukne oknem a ani se nemohl podívat, jaký lesk mu z toho ze všeho šel do očí. Byl na chvíli zrovna slepý.

„I bodejť by byl v mém! To je nic proti tomuhle zámku!“ Vojsko, co měl král, poslal Honza domů, že je nepotřebné, nechal si jen ty v piksle, nemusí je aspoň živit a šatit. V celé zemi bylo dobře, nemohli si nového krále vynachválit. Žádný na vojnu nešel.

Honza měl potom tři syny, ale veliké zhýralce. Jednomu to všechno dal, a když mu to dal, ten, furiant, hodil stolek, pytel i s pikslou někam do sklepa a tam to všechno shnilo. Byla zase bída, Honza musil zas odvádět vojsko a zaopatřovat, a pak umřel a bylo konec!

Byl jeden král a měl jediného syna Janka. Syn nebyl doma, když se mu otec rozstonal. Janko byl u vojska a najednou dostane list, aby pospíchal domů, jak může nejrychleji, chce-li otce ještě vidět živého. Syn strachem ani neviděl, kam jde, jen domů a domů, aby otce ještě zastal živého.

Přijde domů a otec na smrtelné posteli zavolá syna k sobě: „Synu můj, synu můj, já odejdu a ty tu zůstaneš sám. Nemáš nikoho, kdo by o tebe pečoval, starej se sám o sebe. Světu věř málo, protože tě oklame, a měj na sebe pozor. Království ti zůstane, ale toho můžeš lehce pozbýt; jen budeš-li moudře je řídit a spravovat, bude tvé. Poklad je to sice veliký, ale není dostatečný; dám ti k tomu ještě veliké dědictví, které je pod studní na dvoře, to si vezmi a moudře ho užívej!“ Sotva to dořekl, ještě synovi požehnal a vypustil ducha.

Mladý král vydal na pohřeb celé své bohatství, protože doufal, že najde náhradu v dědictví pod studní. Po pohřbu byla pokladnice prázdná, peněz bylo třeba a králi zůstaly jen dluhy. Zavolal své služebníky a poručil jim pod studní hluboko kopat. Ale tam byly samé tvrdé oblázky a motyky jen zvonily, až jiskry létaly. „Nuže, chlapci, jen do toho,“ volá král, ale ti se nemohli ani hnout. „Nuže, jen s chutí do toho, dobře vám zaplatím,“ volá podruhé, ale všechno namáhání bylo nadarmo. „Tak ještě jednou zkuste,“ volá potřetí, „a jak nenajdete, nechte toho!“

Poručil jim, aby ještě kopali, šel do světnice a smutně rozvažoval, jak s ním je. A tu se otevřely dveře. Vešel jeden služebník a volá: „Tuhle skříňku jsme našli.“ „Jakou skříňku, ukaž ji,“ volá král. Podal mu malou skříňku ze zpráchnivělých prkének, neviděl na ní ani kování, ani víka. „Kde jste to našli?“ ptá se král. „Z oblázků jsme to vysekali,“ povídá sluha. „No, to jste našli pěkný poklad,“ řekl král a mrzutě hodil skříňku na zem. Vtom se otevřela a král viděl, že uvnitř byla velmi krásná. Vypadl z ní lístek, král jej vzal a čte: „Kdo tímto měšcem zatřeše, kolik chce, tolik dukátů mu nasype.“ Král už ani dál

nečetl, popadl měšec a zatřásl jím: hned byl plný stůl dukátů. Natřásl každému služebníkovu plnou čepici a poručil jim, aby přestali kopat.

Potom si ještě jednou vzal lístek a četl tam: „Kdo na tuhle píšťalku zapískne, kolik chce, tolik vojska bude mít; a kdo se tímto opaskem opáše, kde chce, tam bude!“ Král si ty věci našel, dobře je uložil a umínil si, že jich bude moudře užívat, jak mu otec přikázal.

Za několik let se rozhodl, že se ožení. Zapískl na píšťalku a s velkým vojskem táhl k sousednímu králi na námluvy. Sousední král se poděsil, když viděl před svým městem tolik vojska; myslil, že ho přepadl nenadále nepřítel, vyšel k němu s poníženou prosbou a ptal se ho, čeho si žádá. „Nic, pane,“ povídá mladý král, „přišel jsem jen k tobě na námluvy.“ Hned se žalost proměnila v radost a zvláště králova dcera se usmívala a radostí skákala jako kůzlátko. Janka hned zavolali do paláce, hodovali, hráli, bubnovali a dobrou vůli měli.

Večer se Janko, jako hloupý Matěj, pochlubil své princezně, co má za měšec. Ale princezna ho dovedla chytře oklamat, podstrčila mu jiný měšec, a ten pravý si schovala. Ráno Janko odjel domů chystat svatbu. Doma chce vyplácet, třese měšcem, škube jím, trhá, hází, a z měšce nechce nic padat. Vezme píšťalku, zapískne, a hned před ním stojí vojsko: „Co poroučíš, pane?“ „Potáhneme zase do té země.“

Táhl s vojskem, jak mohl nejrychleji, a brzy byli před městem sousedního krále. Vyběhli ho uvítat, ale trochu se ostýchali, protože se tak brzy vrátil. Janko nedbal vítání a hned křičel: „Měšec mi tu někdo vzal, kdo ho má? Sem s ním, sice bude zle!“ „Ano, pane, tu jsi ho nechal,“ povídá princezna, „pojď se jen podívat, už je v zlaté skřínce.“

✓ Nemusil ses o něj bát, však víš, že co necháš u mne, jako by to bylo u tebe.“ Tak štěbetala, lichotila se k němu, jak mohla, a hleděla ho utišit.

Bavili se, hráli, a když Jankovi náhodou vytáhli píšťalku z kapsy, smáli se mu, že je jako hadrník, co po vesnicích píská a hadry sbírá. Janko, hlupák, povídá: „Jen si nemyslete, hadry, zapísknu-li, celé vaše město obrátím v prach a popel, taková hrůza vojska se mi nahrne. A ještě mám doma opasek, ten má také velkou moc. Kdybych se jím opásal a řekl: Ať jsem tam a tam, hned tam doletím. Takových věcí nemá nikdo na světě a ty stojíš za víc než celé království.“

Princezna věděla, co chtěla, v noci Jankovi ukradla tu píšťalku a řekla to otci. Král si píšťalku vzal, měl Jankovo vojsko v rukou a už se Janka nebál. Zapískal a poslal vojáky, aby Janka na posteli svázali, a ráno poručil cikánům, aby ho vymrskali z města. V plné slávě vtáhl do města a teď utíkal před metlami otrhaný jako hadrník.

Dlouho bloudil, než se domů dostal. Potají se vkradl do paláce, a teprve když se převlekl, vyšel ven, aby jeho služebnictvo vidělo, že se vrátil. Tuze ho mrzelo, že ztratil měšec a píšťalku; zlobil se na sebe a jednou večer si nevěděl ve své zlosti rady, vzal opasek, opásal se jím a povídá: „Ať jsem u té princezny, běda jí, nevydá-li, co mi vzala.“ A hned byl u princezny v pokoji. Ležela v posteli, hořela při ní svíce a za dveřmi stála stráž. Jak princezna Janka uviděla, vykřikla, vyskočila a strhla mu opasek. Zavolala stráž a ta zavedla Janka před krále. Král vsadil Janka do nejhroznějšího žaláře a rozkázal, aby ho druhého dne ráno odvedli na popravu. „Ach bože můj,“ naříkal Janko, když ho odváděli do žaláře, „čeho jsem se dožil? Kéž jsem vás nikdy nespatriil, vy zbojníci, chásko lotrovská!“ Tak naříkal, seděl v žaláři a čekal na smrt.

Král v noci rozeslal rozkazy po celé zemi, aby se ráno sjeli všichni páni, že budou chyceného krále stínat. Ráno, sotvaže slunce vyšlo, už se hrnulo panstvo na vozech i na koních na zámek. Za chvíli vyšel král, posadil se na trůn a vyhlásil, proč ten mladý král sejde ze světa rukou katovou. Odsoudili Janka a poslali pro něj do žaláře. Otevřeli dveře, vojáci ho volají, hledají i s pochodní, ale kde nic, tu nic.

V noci, když Janko seděl v žaláři, byl tak nešťastný, že v zoufalství tloukl hlavou na dveře. „Nezoufej, pane,“ povídá mu voják, co stál na stráži přede dveřmi, „ještě nejsi ztracený. Já jsem jednou sloužil jako voják v tvé zemi a tvůj otec mi prokázal mnoho dobrého, za to já pomohu tobě, jak mohu. Jdi do kouta, tam najdeš velký kámen, který trčí ze zdi, vytrhni jej, uvidíš díru a tou vylezeš ze žaláře. Tu díru si potají udělal zedník, který stavěl žalář, aby se dostal ven, kdyby ho zavřeli do žaláře.“ Janko našel kámen, vytrhl jej a vlezl do díry. Ráno ho v žaláři nenašli a král i panstvo se museli rozejít s hanbou a posměchem.

Janko se pod zemí v té díře potácel sem a tam, radoval se z toho,

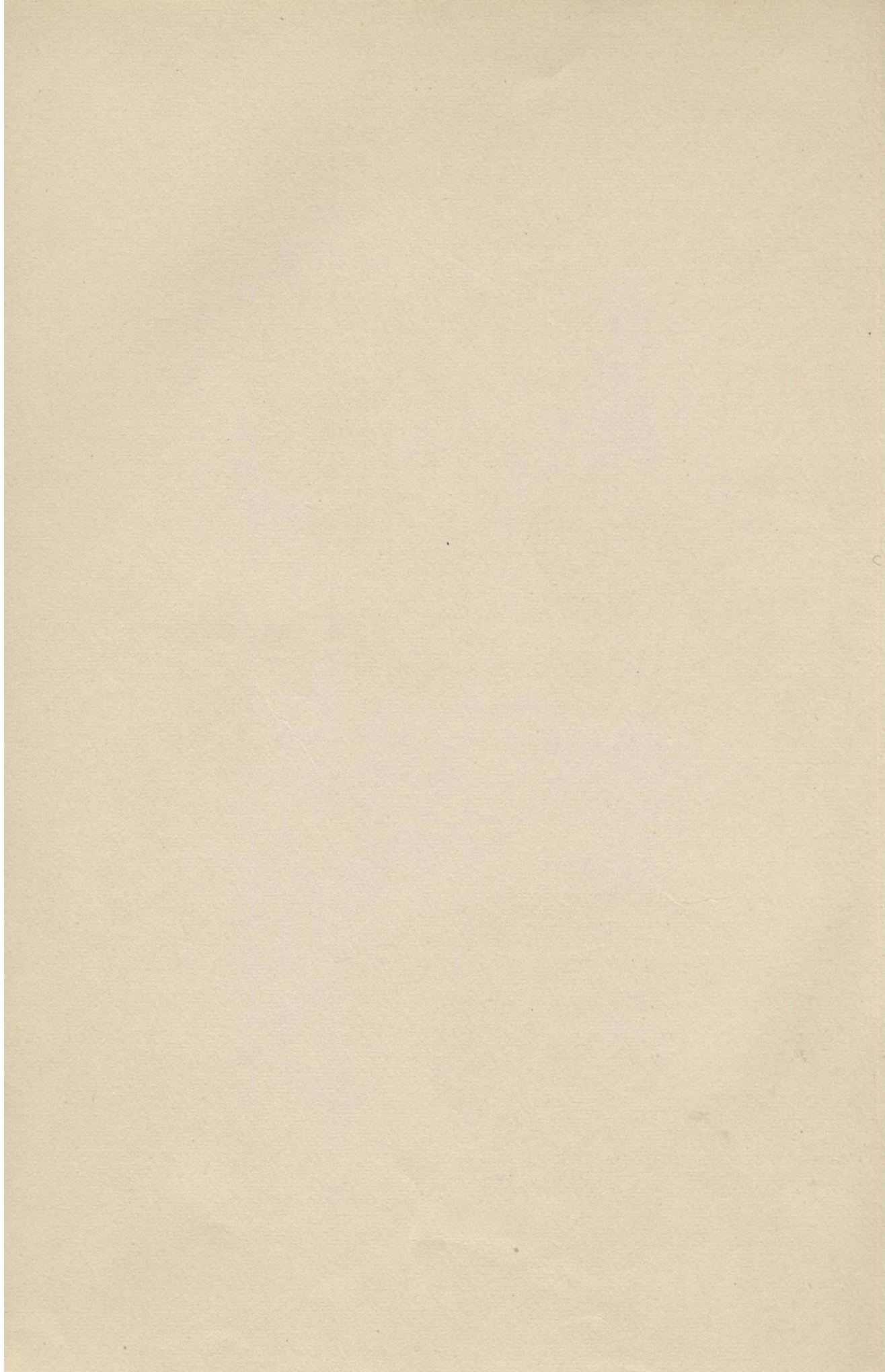
že ušel popravě, ale potom na něj padl strach, že snad v dířezahyne smrtí ještě horší. Dlouho tam bloudil, konečně uviděl šterbinkou světlo. Byl tam kámen, odvalil jej, vyškrábal se zase na boží svět. A potom únavou usnul.

Probudil se ráno druhého dne a měl veliký hlad. Chodil po lese a zase na něj padl strach, že tam zahyne hladem. Vylezl na kopec a tu vidí před sebou velikou louku, na ní ovce a opodál stála koliba. Seběhl s kopce na louku a přišel ke kolibě. „Dej bůh štěstí!“ povídá gazdovi, „nemáte něco na zub?“ „Hned to bude, pane, jen se posadte!“ řekl gazda. Bačová mu přinesla sýra, chleba, másla a mléka a ptala se ho, odkud se tam bere, že se nepamatuje, aby z těch hor byl kdo k nim přišel. Janko vypravoval, co se s ním stalo, zůstal u nich a měl všeho hojnost.

Radoval se, že je živ a zdráv, ale když si vzpomněl, co zkusil, div si nezoufal. Smutně chodil po lesích a jednou se dostal do háje, kde ještě nebyl. Tam uviděl fíkový strom a na něm plno zralých fíků. Vylezl na strom, natrhal jich, s chutí je snědl, ale najednou dostal žízeň a nemohl slézt se stromu, protože mu najednou naskočil nos jako klacek. „Ach, co se mi to stalo,“ bědoval, „za jedno trápení přijde deset horších. Všecko neštěstí se na mě shrnulo! Jak se toho zbavím?“ Narovnal si nos, až mu trčel z tváří k nebi jako hůl, a tak se spouštěl po větvích se stromu. Na zemi se ohlížel po vodě, protože měl už v hrdle sucho jako v peci. Tu slyší, že za ním teče potůček. „Chválabohu, tu je voda, ale jak se k ní dostanu, pro nos nemohu.“ Dívá se, a tu vidí místo, kde voda padá ze skály do tůně; postavil nos nad tůň, natočil se bokem a tak si usrkl pár kapek vody. „Ach, to je dobrá voda,“ povídá, sáhne si na nos, a najednou vykřikne: „I hle, hle, nos se mi nějak zkrátil.“ Opravdu, jak té vody okusil, nos mu odpadl a pak se teprve s chutí napil té vodičky.

„Tohle bude dobrý lék pro královský dvůr,“ povídá Janko. „Ale teď do práce!“ Natrhal si plný klobouk fíků, přinesl si z koliby láhev a nabral si té vody. Když měl vodu a fíky, poprosil bačovou, aby mu dala košíček, fíky tam pěkně poskládal, a pak se přestrojil do starých bačových šatů, takže vypadal jako žebrák. Rozloučil se s bačovými a odešel, nikdo nevěděl kam.

Kde se vzal, tu se vzal, najednou stojí starý žebrák před zámek, co byla ta zlá princezna. „Co chcete, starý?“ volá služka. „Fíky prodávám,“ povídá žebrák. Služka běžela ke královně a ta ji hned poslala, aby se žebráka zeptala, zač ty fíky prodá. „Za dvanáct dukátů,“ povídá žebrák, ale aby prý mu hned přinesli peníze. Služka mu přinesla peníze a milý žebrák hybaj pryč z města, aby ho nechytili.

Královna i princezna se daly do fíků a náramně jim chutnaly. Tu se podívá princezna na matku a vykřikne: „I hle, hle, maminko, co to máte za nos?“ „A co se to s tebou děje?“ povídá královna, „vždyť tobě naběhl nos až po pás. Co se to děje, není to od těch fíků?“ „Ach, maminko, co to s námi bude?“ naříkala princezna, „mně se nos už plete pod nohy!“ Tak plakaly, naříkaly, přišel i starý král, dal zavolat doktory, ale všechno nadarmo. Zkusili nosy řezat, ale narostly ještě delší a baňatější. Strach a hanba padly na celý dvůr. Jedni královnu a princeznu litovali, druzí se radovali, zvláště paničky, protože královna i princezna se nade všechny vypínaly a nikdo je pro jejich pýchu neměl rád.

Kuchařka sáhne do peci pro louč, vytáhne nos jako klacek a s ním služku. „Co tu děláš?“ křičí, „kde jsi vzala ten nos!? Máš ho jako kládu!“ Služka ukradla jeden fík, když nesla košík paním, a za to jí narostl takový nos.

Za několik dní přišel do města cizí pán v pěkných šatech a s hůlkou v ruce. „Pomáhej pánbůh, babičko,“ volá přes plot do zahrádky jedné babce, „co tu máte nového?“ „Ale co by bylo nového, zle je, člověk se vám tu ani zasmát nesmí.“ „Pročpak!?“ ptá se pán. „Ale ty naše dvě královské ochechule zeškaredily až strach, a zasměje-li se kdo, hned ho vojáci chytí, protože si myslí, že se jim vysmívá.“ „A co pak se jim stalo?“ ptá se pán. „Ale, narostly jim nosy jako břevna.“ „A copak jim nikdo nedovede pomoci?“ „Nikdo,“ povídá babička, „už si zavolali pánů, a všechno nadarmo.“ „I to by bylo, však já bych je vyléčil. Běžte, babičko, a ohlaste mě.“ „Ale jděte, jděte, kdepak byste to dokázal! Vždyť už sem přijeli doktoři na zlatých kočárech, a nic nepořádili, kdepak vy!“ Pán jí dal dukát a babka hned s radostí pospíchala na zámek.

Přišla k bráně, okouněla tam a vojáci hned zhurta na ni: „Co tu chceš, stará čarodějnice!?“ „Ale, poníženě prosím, já jdu jen ohlásit jednoho doktora, co prý všechno vyhojí.“ Král to zaslechl a hned ji dal přivést k sobě. „Prosím poníženě, královská Milosti,“ povídá babka, „u mne se zastavil jeden pán, říkal, že všechno vyhojí, a poslal mne sem, abych ho ohlásila. Ale já nevím, jaký je. Vypadá jen tak chudobně.“ „Je to malá naděje,“ povídá král, „ale musíme ho přece zkusit, jen ať přijde!“

Přivedli milého doktora, ten se podíval na nosy a na zkoušku dal sníst fík jednomu sluhovi. Hned mu naběhl nos jako osikový kůl. „Tenhle člověk,“ povídá doktor, „má málo krve a je slabá a řídká, proto se mu nemusí ani pustit žilou.“ Dal mu hned napít své vody a nos mu odpadl.

Potom vzal do práce služku. „Ta má už krev ostřejší, proto ji musíme zeslabit, jinak by můj lék neměl moci. Sem karabáč!“ Po tři dni služce nalupal karabáčem po zádech, co se do ní vešlo. Potom jí dal kapku té své vody a nos jí odpadl.

Princezna by se byla už ráda zbavila nosu, ale doktor pro jistotu vzal nejdříve do práce starou královnu. Aby se jí ostrá krev utišila, po šest dní jí dával obklady karabáčem, a ještě si ho namáčel do slané vody. Sedmého dne jí dal napít své vody a měla nos zase jako dříve.

Nakonec přišla na řadu princezna. Aby jí horkou krev zchladil, po devět dní ji mrskal karabáčem, až poskakovala po pokoji, ale pro nos dobře nemohla. Matka ji těšila, jen aby byla trpělivá, že se uzdraví a bude zase krásná jako dříve.

Devátého dne princezna, aby se už zbavila bití, začala doktorovi slibovat, jestli ji vyléčí, že se za něj provdá a že mu daruje veliké poklady. „Jaké poklady?“ ptá se doktor. „Veliké poklady, takové nemá nikdo na světě,“ řekla princezna. Otevřela zlatou skříňku, a podává doktorovi měšec, píšťalku a opasek. „Tu jsou ty poklady: tenhle měšec sype dukáty, kolik kdo chce; ta píšťalka přivolá vojáků, kolik kdo chce; a kdo se tím opaskem opáše, hned je, kde chce.“

Doktor se dobře opásal tím opaskem, vložil si tam měšec i píšťalku a povídá: „Já jsem ten král, co jsi ho dala metlami vyhnat a chtěla jsi ho oběsit. Já jsem ten žebrák, co vám fíky prodal. Já jsem ten doktor,

co tě mohl hned vyléčit, ale za trest jsi musela vytrpět to bití. Ty poklady jsou mé a mé zůstanou, a tobě za tvou falešnost zůstane ten dlouhý nos.“

JANKO A ZBOJNÍCI

Byl jeden sedlák velmi chudý, jménem Janko. Když už neměli nic, co by do úst dali, řekl své ženě, aby šla, prodala jeho nohavice a koupila mléka. Jedli to mléko, trochu se ho rozlilo po stole, a hned na něm bylo plno much. Janko se rozzlobil a jedním plácnutím zabil sedmdesát sedm much. „Vidiš, ženo,“ povídá, „jakou mám sílu, jednou ranou jsem jich zabil sedmdesát sedm.“ Dal si hned udělat ze starého železa kyj a vyřezal na něm: „Janko, chlapík, co jednou ranou zabil sedmdesát sedm.“ Potom se sebral a odešel do lesa.

Nejdříve se ještě lidí bál, a měl-li koho potkat, schoval se do houští. Ale přišel hlad, chleba neměl, a domů se styděl vrátit. Byl už hladem celý zmořený, i lehl si pod lípu, kyj položil vedle sebe a usnul.

Vtom přišlo k němu dvanáct zbojníků, zdaleka se dívali na Janka a rádi by mu byli ten kyj vzali. Nejsmělejší z nich se tiše přikradl a vzal mu kyj. Přečtli na něm ten nápis a strachem sotva dýchali. Zbojnický hejtman povídá: „Chlapci, je nás dvanáct, ale co jsme proti němu, když je takový silák. Jen mu tam ten kyj zase tiše položte, aby se nevzbudil.“ Chvilku se radili a hejtman řekl: „Dobře by nám bylo, kdyby se takový chlapík k nám přidal, víte co, přece ho vzbudíme.“ Vzbudili Janka a ptali se ho, půjde-li s nimi. „Rád půjdu,“

povídá Janko, „ale dříve mi dejte jíst a pít.“ Hned rozdělali oheň, upekli celého vola a Janko se zase jednou pořádně najedl.

Po jídle hejtman povídá: „Teď pojďme, hoši, na třešně, a kdo nejvíce přinese, ten bude hejtmanem.“ Přišli do jednoho sadu a vyhlédli si velikou třešni. Každý si přitáhl haluz a trhal, hejtman si ulomil celou větev. Janko viděl, že tam má hejtman nejvíc nejpěknějších třešní, přitočil se k němu a trhal s ním. Vtom hejtman pustil očesanou větev, Janko ji popadl, a vyhodil ji tak vysoko, že přeletěla celý strom. „Ej, chlapci,“ vykřikl Janko, „kdo tu třešni přeskočí jako já, ten bude hejtmanem!“ Zbojníci se dívali jeden na druhého a hejtman povídá: „Čert aby to přeskakoval, budeš tedy hejtmanem ty!“

Přišli domů, do své skrýše v lese, chtěli si rozdělát oheň, ale neměli dřeva. Každý zbojník vytrhl jedli a na ramenou ji přinesl k ohni. Řekli Jankovi, aby také šel pro dříví, a Janko se bál, co s ním bude, protože věděl, že jedli nevytrhne. Zašel do lesa, oloupal malou lipku, nadělal si lýka a počal jím svazovat několik jedlí najednou. Když dlouho nešel, poslali za ním jednoho zbojníka. „Co tu děláš?“ ptá se zbojník. „Ty blázne,“ povídá Janko, „přece nebudu pořád běhat a nosit po jedné jedli, vezmu jich více najednou.“ „Co bychom si počali s tolika stromy,“ řekl zbojník, „jen by nám tam překážely.“ Vytrhl jedli sám a přinesl ji k ohni.

Potom poslali Janka pro vodu a dali mu na ni veliký měch z celé volské kůže. Janko sotva dovlekl měch ke studni, bál se, co s ním bude, protože věděl, že plný měch vody neunese. Chodil okolo studně, najednou vzal hůl a začal rýpat okolo studně. Když dlouho nešel, zase poslali za ním zbojníka, a ten se ptá Janka, co tam dělá. „Chci vykopat celou studnu,“ povídá Janko, „a přenesu ji blíže, abychom nemusili tak daleko chodit pro vodu.“ Zbojník se zarazil, nabral do měchu vody a sám dovlekl měch do skrýše.

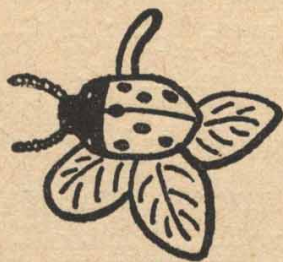
Zbojníkům se to nelíbilo, rádi by se byli Janka zbavili. Radili se a bývalý hejtman rozhodl, že Janka ve spaní zabijí. Ale jeden zbojník se podřekl a Janko se dověděl, že se na něj chystají. Když šli večer spat, lehl si na své místo, ale když zbojníci usnuli, tiše vstal, na své místo položil dlouhé poleno, přikryl je hadry a sám se schoval v houští. V noci zbojníci vstali, vzali šavle a počali sekat do dřeva, až všechny

hadry na něm rozsekali. Potom šli zase spat a mysleli si, že ráno bude po Jankovi. Janko čekal, dokud neusnuli, potom tiše odnesl poleno do houští, zabalil se do těch rozsekaných hadrů a usnul.

Ráno vstal, přišel k ostatním zbojníkům a ptá se jich, co se jim zdálo. Vyslechl všechny sny a povídá: „Mně se zdálo, že na mně naskákalo tolik blech, že mne ani vidět nebylo; tuze mě štípaly, ale já jsem se ani neohnal.“ Zbojníci se polekali a mysleli si, že je opravdu takový silák, že mu ani šavle neublíží.

Jednou se zbojníci dělili o peníze a na každého připadl pytel. Janko nebyl spokojený, říkal, že to je málo. Zbojníci ho prosili, aby si peníze vzal, že více nemají, a jeden z nich slíbil, že Jankovi pytel odnese až domů.

Janko přišel se zbojníkem do své chalupy a povídá ženě: „Ženo, navař tomuhle kamarádovi kysela, a potom ať si jde domů.“ Zbojník byl veliký silák, a když kýchl, Jankovy děti se lekly a schovaly se za pecí. „Co to tu máš za červíčky?“ ptá se zbojník. „To jsou mladí dra-ci,“ řekl Janko, „chtěli by tě sežrat, ale já jim bráním.“ Zbojník celý poděšený vyskočil, nečekal ani na kyselo a utekl. Jankovi zůstal pytel s penězi, koupil si dobytek, prikoupil polí a dobře hospodařil.

SILNÝ JANO

B

yl jeden chudý otec, měl devět dětí zdravých jako ryba a desátý byl Jano, zdravý, dorostlý mládenec. „Milý hochu,“ povídá mu jednou otec, „vidíš, že máme bídu, deset krků musím živit, jdi do

světa a hledej si službu, abys mi trochu pomohl.“ Jano si vzal hůl, uzal na záda a dal se na cestu.

Navečer přišel do jedné vesničky a chtěl tam přenocovat. Kde se vzal, tu se vzal čert v lidské podobě. „Kampak, Jano?“ povídá, jako by byli staří známí. „Do světa jdu, mladý pane,“ řekl Jano, „hledám si službu; otec je starý, už mu práce tak nejde jako dříve a doma devět hladových dětí.“ „Hm, já bych ti poradil,“ řekl čert, „kdybys mě chtěl poslechnout.“ „No a odkud že jste?“ ptá se Jano. „Já jsem z Havraní doliny,“ řekl čert. „Proč bych vás neposlechl, možná že se mi dobře povede,“ povídá Jano a šel za čertem.

Šli pustým údolím, cestou necestou, až se dostali do široké doliny. „Máme ještě daleko?“ ptal se Jano, „já už mám hlad.“ „Jen pojez, máš-li co,“ řekl čert, „máme ještě dlouhou cestu.“ Jano vytáhl z uzlu krajíc ovesného chleba a s chutí se dal do jídla. „A vy nebudete jíst?“ ptá se čerta. Čert zavrtěl hlavou a řekl, že mu ještě nevytrávil. „Hm, hm,“ pomyslí si Jano, „ten má malé břicho, když mu od rána ještě nevytrávil,“ a šli dále.

Druhého dne přišli do druhé široké doliny. „Nu, Jano, dále s tebou jít nesmím,“ řekl čert, „tam za tím vrchem bydlí havraní král, tam budeš sloužit a za tři léta si žádej za odměnu ten dřevěný mlýnek, celý zaprášený, který najdeš v nejstarší komoře. Ten mlýnek má takovou moc, že ti namele jídla, co jen budeš chtít. Až přejdeš tenhle vrch, bude tě obletovat hejno havranů, chyt si jednoho, ale nepouštěj ho, dokud ti neslíbí, že tě zavede k havranímu králi — ale nedej se zastrašit: havran se ti bude v ruce proměňovat v žábu, v hada, v ještěrku, ale ty jen směle křič: „Nepustím tě, nepustím, dokud mi neslíbíš, že mě dovedeš k havranímu králi.““ Sotva to čert dořekl, byl tentam.

Jano přešel přes vysoký vrch, a tu se slétlo kolem něho plno havranů. Vytáhl z uzlu chléb, rozdrobil jim jej na pažitě a havrani zobali, jako by nebyli žrali po tři dni. Tu se k nim tiše přikradl a největšího havrana popadl do hrsti. Havran se mu proměňoval v žábu, v hada, v ještěrku a ve všelijaké jiné potvory, ale Jano směle křičel: „Nepustím tě, nepustím, dokud mi neslíbíš, že mě dovedeš k havranímu králi.“ Havran mu to slíbil, Jano ho pustil, havran letěl pomalu dále a Jano šel rovnou za ním.

Přešel tři hluboké doliny a uviděl vysoký černý zámek. Havran se mu ztratil z očí, a ze zámku vyběhlo plno služebníků: „Co tu chceš, co tu chceš?“ křičeli, ale když jim řekl, že jde ke králi, pustili ho do zámku.

Jano poprosil krále, aby mu dal službu, a smluvili se, že bude sloužit tři léta a potom dostane od krále, co si požádá. Tři roky uběhly jako tři dni. Král Jana zavedl do první komory, kde byly v sudech měděné peníze. „Naber si, kolik chceš,“ řekl král, ale Jano nechtěl a prosil, aby šli dále. Přišli do druhé komory, tam byly samé stříbrné peníze, král mu zase řekl, aby si jich nabral, co jen unese, ale Jano stříbra nechtěl. Ve třetí komoře byly samé dukáty a drahé kamení. „Ber si, Jano,“ řekl král, ale Jano prosil, aby šli dále. „Co tedy chceš? Copak se ti z toho, cos tu viděl, nic nelíbí?“ ptal se král a vedl ho do staré komory. „Já vím, co chci, tenhle mlýnek, co tu leží celý zaprášený,“ povídá Jano. Král mu to dlouho vymlouval, ale Jano stál na svém, a tak přece ten mlýnek dostal.

Sebral se a šel domů zase tou cestou, kterou před třemi lety přišel s čertem. Byl rád tomu mlýnku a už se těšil, že doma bude po bídě. Chtěl se přesvědčit, má-li mlýnek opravdu takovou moc, a proto ho na jedné louce postavil a začal mlít. Tu se hned z mlýnku sypalo jídlo, co si jen člověk může pomyslit; Jano chutě pojedl a zase si schoval mlýnek do uzlu.

Sotva vyšel z hlubokých dolin na rovinu, tu za ním křičí čert hromovým hlasem: „Jano, stůj, Jano, stůj!“ Zastavil se a ptá se čerta, co chce. „Ej, Jano, dej mi ten mlýnek!“ povídá čert, „dám ti tenhle kyj.“ Ale Jano vrtěl hlavou, že nedá. „Jen kdybys věděl, jakou má ten kyj moc, hned bys mi dal mlýnek,“ zasmál se čert. „Nu a jakou má moc?“ ptá se Jano. „Vidíš, to je takový kyj,“ povídá čert, „že uhodíš-li jím o zem a poručíš mu, aby bil, bude bít, dokud mu nezakážeš.“ „No, když je tak, tedy tu máš,“ povídá Jano a hodil mu mlýnek.

Jano vzal kyj a šel dále k domovu. Ale v poledne už měl v žaludku, jako by vysmejčil, a tu si vzpomněl na mlýnek. „Ech, byl jsem hlupák, že jsem mu ten mlýnek dával,“ povídá si. „Co budu teď jíst?“ Tu ho napadlo, že má ten kyj, hned jím uhodil o zem a poručil mu, aby běžel za čertem a mlýnek mu vzal. Sotva se otočil a kyj s mlýnkem tu. Jano mlýnek schoval do uzlu, vzal si kyj do ruky a vesele šel dále.

Druhého dne zase slyší za sebou čertův hromový hlas: „Jano, stůj, Jano, stůj!“ Ohlédne se a vidí zase toho čerta, co mu včera dal svůj mlýnek. „Copak zase chceš?“ ptá se Jano, „chceš mě zase ošidit jako včera?“ „Janíčku,“ lísal se k němu čert, „dej mi ten mlýnek, dám ti tenhle klobouk.“ Jano vrtěl hlavou, že nedá. „Jen kdybys věděl, jakou má ten klobouk moc, hned bys mi dal mlýnek,“ povídá čert. „Nu a jakou má moc?“ ptá se Jano. „Hm, to je takový klobouk,“ povídá čert, „dáš-li si ho na hlavu a třikrát jím zatočíš, budeš mít tolik vojska, co jen budeš chtít.“ „No, když je tak, tedy tu máš,“ povídá Jano a hodil mu mlýnek.

Čert ho popadl a s radostí utíkal pryč, ale Jano si za chvíli vzpomněl, že nemá co jíst, a povídá si: „Eh, byl jsem hlupák, co si počnu s kyjem i s kloboukem, nemám-li co jíst?“ I poručil zase kyji, aby běžel za čertem a mlýnek mu vzal. Kyj se za chvíli vrátil s mlýnkem a Jano se potom dostal šťastně domů. Všichni ho vítali a Jano, sotva vešel do chalupy, volal: „Tatínku, už se hladu nebojte, všichni si posedejte kolem stolu a já dám všem najíst.“ Všichni si sedli, Jano mlel a mlýnek dával každému, co jedl nejraději.

Tak žili spokojeně několik měsíců, až Jana napadlo, že by se měl oženit. „Tatínku, měl bych se oženit,“ povídá jednou otci. „Jděte k našemu králi a řekněte mu, aby mi dal princeznu za ženu.“ Otec ho zrazoval a říkal mu, aby si vzal sobě rovnou, že mu král dceru nedá a že za svou smělost snad i hrdlo ztratí, ale Jano stál na svém. Otec tedy šel ke králi a s velikým strachem mu řekl, čeho syn žádá. Král se rozzlobil a vykřikl: „Na šibenici s ním! Opovažuje se žádat, abych selskému synkovi dal princeznu za ženu!“ Když rádcové králi domlouvali, že by to byl přece tuze přísný trest, král povídá otci: „Za tři dni přijedu s celým dvorem k tvému synovi, a nepohostí-li nás královsky, zahyne i s tebou.“

Po třech dnech král s celým dvorem zajel k Janovi. Nemohli se vynadivit, když viděli bohatě pokryté stoly, plné zlatého a stříbrného nádobí a skvostných jídel. Král rozkázal jednomu sluhovi, aby vypátral, odkud ta jídla berou? Sluha se přitočil v komoře k Janovi a viděl, že všecko jídlo a i pití dává mlýnek.

Král Janovi záviděl a byl by rád ten mlýnek měl, protože takových

jídel ani v královském zámku nikdy neviděli. Rozkázal tomu sluhovi, aby Jankovi mlýnek ukradl. Jednou ráno přišel sluha k Janovi, že prý ho král žádá, aby přišel na zámek, že by rád s ním mluvil o princezně. Jano netušil nic zlého, odešel na zámek a sluha mu zatím mlýnek ukradl.

Když Jano přišel domů a slyšel, co se stalo, hned poslal otce ke králi, aby mu ten mlýnek vrátil, že ho nikdo jiný nemohl vzít než ten sluha. Nedá-li mu mlýnek, aby se chystal na vojnu.

Král otce ani k sobě nepustil a dal mu po sluhovi vzkázat, že mlýnek má, ale že ho Janovi nedá a že jim pošle do chalupy dvanáct husarů. Otec nic nevěděl o kyji ani o klobouku, a proto se vrátil s nářkem a bědoval: „Vidíš, synu, říkal jsem ti, aby sis vzal sobě rovnou, teď zkusíš, co s námi bude, až přijdou husaři.“ Ale Jano se zasmál a povídá: „Taťko, nic se nebojte, jen ať přijdou, uvidíme, co bude.“

Časně ráno přijelo dvanáct husarů a hned obstoupili chalupu. Jano vzal kyj, vyšel ven a ptá se jich: „Co tu chcete?“ „Máme rozkaz svázat tě a oběsit na nejbližším stromě,“ řekl nejstarší husar. Jano uhodil kyjem o zem a vykřikl: „Kyj, bij, kyj, bij!“ A hned bylo po husarech. Král dlouho čekal na husary, a když se dověděl, co se stalo, poslal na Jana čtyřadvacet husarů, ale ti pochodili právě tak.

Král se rozzlobil, sebral vojsko, sám se postavil v čelo a táhl proti Janovi. „Ach můj hochu,“ bědoval otec, „vždyť jsem ti říkal, abys sis nic nezačínal s velikými pány, teď všichni zahyneme.“ Ale Jano se zasmál a povídá: „Taťko, nebojte se, však jsem tu ještě já, a uvidíme, co bude.“

Dal si klobouk na hlavu, do ruky vzal kyj a směle předstoupil před krále. „Vrátíš mi ten mlýnek?“ povídá. Ale král ani neodpověděl a jen dal rozkaz, aby Jana svázali. Vtom Jano uhodil kyjem a poručil: „Kyj, bij, kyj, bij!“ Potom zatočil třikrát kloboukem a ze všech stran se valilo vojsko, krále obklopilo a strhla se bitva, jaké nikdo nepamatoval. Královské vojsko padlo do jednoho a nakonec zůstal král sám jako prst. Přišel k Janovi a prosil ho, aby mu odpustil jeho pýchu a závist. Mlýnek mu vrátil, Jano se s ním smířil a dostal princeznu. Po smrti starého krále panoval Jano a šťastně žil se svou ženou.

JAK HONZA VYSTAVĚL VZDUCHOLOŮ

Byl jeden otec a měl tři syny. První se jmenoval Jakub, druhý Matěj a třetí Honza. Ten byl velmi hloupý. Jednou přišel patent od krále, že kdo k němu přijede na větrné lodi, dostane princeznu za ženu a s ní celé království. Jakub tedy žádá tátu: „Táto, víte co, já mám chuť si takovou loď vystavět, nebo, víte, princezna a království není maličkost.“ Máma, když táta svolil, napekla mu bílých buchet a Kuba šel.

Přišel do lesa a jal se porážet stromy. Do půldne porazil sotva polovinu stromů, kolik na sbití lodi potřeboval. V poledne si sedne na drva a pomalu pojídá bílé buchty. Vtom se tu vezme dědoušek a povídá: „Synáčku, jak vděčný bych ti byl, kdybys mi kus té buchty dal.“

Ale Kubík že nedá. Přišel večer a Kubík nebyl s lodí hotov. Smutný vrátil se domů.

Druhý den šel stavět loď druhý syn, Matěj. Stavěl dopoledne, poobědval černé buchty a opět dědouškovi nedal. Večer zas neměl nic.

Třetí den se slavně hlásí Honza, že půjde také stavět loď. Všichni se mu dali do smíchu, ale aby neřekl, že ho nemají rádi, a když prvé dva syny poslali, poslali ho také. Dali mu popelné buchty a Honza šel. Přišel do lesa a kácel stromy. V poledne si sedl na sluníčko a chystal se, že se dá do popelných buchet. Vtom tu stane před ním ten dědoušek a prosí: „Panáčku, dej mi kousek té buchty.“ Honza byl dobrého srdce, a proto povídá: „I vezměte si, strejčku, třeba celou, já ani nemám hlad, když vy to potřebujete.“ Dědoušek mu poděkoval a ptal se ho, co tu dělá. Honzík hned mu vypravoval, že král dá svou dceru větroplavci a on že chce si takovou loď udělat.

Dědoušek povídá: „Když jsi byl tak hodný a dals mi kus buchty, můžeš si teď lehnout a usnout; já ti zatím tu loď vystavím.“ Honzík mu zabraňoval, že je chudák starý a že on má více sil, ale dědoušek nedal si to vymluvit. Honza tedy myslel: „Nu, když to bratři neudělali, nemusím ji také mít,“ a usnul.

Zatím dědoušek pískl, a loď tu stála. Probudil Honzíka a povídá: „Tuto ti dávám loď a tu je k ní klika. Až tou klikou otočíš, loď pojede; jenom tu kliku nikomu nedávej.“

Honza poděkoval, vsedl na loď a letěl domů. Bratři jeho hleděli jako blázni, když on tu vjede s lodí do dvora. Honza vylezl, uschoval kliku a šel spat. Bratři vlezli oba do lodi, zkoušeli, ale ono jim to nijak nechtělo letět jako Honzovi. Musili tedy toho nechat až na ráno. Ráno zas tam byli dříve než Honza a volali na něj, aby jim ukázal, jak se v tom jezdí. Honza jim řekl, aby počkali a vylezli, vskočil do lodi, zatočil a letěl k zámku. Bratři na něj volali, ale on se už nevrátil. Letěl přes jedno město. Tam viděl, že u nárožního domu stojí myslivec a míří na věž. Honzík k němu slítne a ptá se ho, co to dělá. On povídá: „Už rok skoro tu mířím na věž, na komára, a když už chci spustit, vtom mi ty vletíš do rány.“ Honza ho prosil, aby se nezlobil, a vzal ho s sebou.

Letí spolu a letí přes jeden les. V tom lese byl ohromný silák, který

jednou rukou vytrhoval silné stromy a přes koleno je lámal. Honza se mu nabídl a on k němu vylezl. Pak letěli přes ohromnou skálu. Nad tou skálou seděl skalojídek a plakal, že má hlad. Honza se ptal, proč se tedy do té skály nedá, ale on řekl, že by ji na první otevření huby spolkl. Honza si myslel: „Chlapíku, můžeš mi být dobrý,“ a vzal ho s sebou.

Pak přijeli k jednomu, který seděl u rybníka a plakal, že má žízeň. A když se Honza ptal, proč se nenapije, řekl, že by rybník zmizel, kdyby jen hltnul. Honza ho vzal také na loď. Nyní letěli podél jedné silnice. Po té se plahočil člověk a měl na nohou přivázané mlýnské kameny. Honza se ptal, proč to, a on řekl: „Kdybych neměl ty kameny, udělám krokem míli cesty.“ Honza ho vzal s sebou. Konečně přijížděli k městu; u toho seděl člověk, kterému byla nesmírná zima. Honza se ho ptal, co to dělá, že z něho jde taková zima, a on praví: „Zacpávám otvor, a kdybych ho otevřel, hned byste všichni zmrzli.“ Honza ho zase vzal s sebou.

Přijedou ke dvoru. Král kouká, jaká se to sem žene čeládka, ale když přijeli na větrné lodi, musil je přijmout. Honza hlásil se o princeznu. Král mu ji nechtěl dát a radil se s čarodějnici, co počít. Čarodějnice mu dala radu, aby vyslal svého nejrychlejšího sluhu pro vodu a Honza též jednoho, a kdo dříve přijde, ten že vyhraje.

Honza odvázal běhounovi mlýnské kameny a poslal ho. Běhoun myslel si, času dost, a lehl si pod kaštan. Králův posel už tu byl zpátky a běhoun Honzův ještě spal. Honza už se bál, že prohraje. Vtom přijde k němu myslivec a ptá se, jak mu vypadla zkouška. Honza mu to povídá, že běhoun ještě spí a králův posel že už je zpátky. Myslivec tedy bác, a už se chrastila větev běhounovi na nos. Vyskočil a už tu byl s vodou. Ještě na schodech předběhl služebníka královského.

Opět se radí král s čarodějnici. Ta radí: „Ať snědí tři sta volů.“ Honza postavil do chléva skalojídka a řezníci jen voly sekali a házeli to do něho. Když snědl tři sta volů, křičel, že má hlad.

Opět čarodějnice radí: „Top čtrnáct dní v peci, až bude žhavá, a pak nechť se v tom vyspí.“ Dobře. Král dá rozpálit pec a poručí jim tam lehnout. Nejprv lezl zimavec a pustí zimu. A tak pec provětral, že jim ještě zima bylo.

Pak radí čarodějnice, aby vynesli všechny poklady, které jsou ve sklepech králově. I stalo se, jak čarodějnice radila, a bylo těch pokladů ohromný pytel.

Pytel ten stál na dvoře královském a vypadal jako chalupa. Jak to Honza uviděl, nabyl rozumu. Popadl princeznu a silák, co lámal ty stromy, popadl pytel, a s celou družinou dali se z města na útěk. Silák nemohl prolézt branou a uvázl za pytel. I škubl sebou, strhl bránu a utíkal se vším jen což.

Když se král dověděl, že Honza s princeznou utekli, sebral švadronu husarů a dal je stíhat. Tu se ten s těmi zimami zastavil, a když jeli přes řeku, pustil mráz a všichni zamrzli. Když se husaři nevraceli, král poslal pluk pěšáků. Když viděl Honza, že se za ním žene prach, poručil skalojídkovi, aby se zastavil a přesvědčil se, co to je. On tedy čeká: jakmile viděl, že to královo vojsko, otevřel hubu a všechny je spolkl.

Zatím se dostali s Honzou do lesů. Tu silák postavil poklady a jal se stavět palác. Běhoun vše přinášel a za několik hodin byl zámek vystavěn. Hned se vše v paláci zřídilo a Honza s princeznou tam blaženě žili.

Jednou přijel do toho lesa král na honbu. Zajel k zámku a při hostině poznal, že na talířích je vyryto jeho jméno. Poznal, že to je jeho zeť a dcera; smířil se s nimi a daroval jim své království.

Byl jeden ovčák, měl syna Honzíčka a dceru Aninku. Když otec zemřel, Honzíček povídá sestře: „Já ti povím, co uděláme. Pomalu budeme ovce bít a jíst, a až jich bude málo, půjdeme do světa.“

Tak to dělali, spolu se hezky srovnávali, a když jim zbývalo jen šest ovec, chaloupku zavřeli a šli spolu do světa. Jdou světem a potkali jednoho řezníka, měl tři psy. Ptal se jich: „Honzíčku, kam?“ „I jdeme do světa.“ „Honzíčku,“ povídá řezník, „já ti dám tyhle tři psy a ty mi dáš těch šest ovec.“ Honzík se nedal dlouho přemlouvat, vzal si psy a ptá se řezníka, jak se jmenují? Řezník mu povídá: „Tomuhle bílému říkají *Čerstvý nad vítr*, tomuhle strakatému *Něco přines*. Tenhle bílý nad vítr všecko dokáže, a tenhle černý se jmenuje *Lamželezo*, ten dokáže všecko zlomit.“ Řezník měl také pišťalku, dal ji Honzíčkovi, ale Aninka o tom nevěděla. Dali si spánembohem a šli každý po svém.

Honzík s Aninkou přišli do jednoho města, bylo celé černým sukrem potažené. Honzík se na hospodě ptal: „Co to znamená, že je město celé černým sukrem potažené?“ Šenkýřka mu povídá: „Lítá sem drak, má devět hlav a dělá nám velkou škodu. Už si nevěděli rady, tak z každého domu tomu drakovi slíbili jednu pannu a jedno jehňátko. Už nezbývá než královská dcera a právě dnes ji povedou na popravu.“

Honzík vyšel ven a ptá se těch psů, zdali by to dokázali a toho draka sprovodili ze světa. Všichni psi hned, že ano, že mu budou pomáhat. Právě vezli královskou dceru na smrt, Honza přistoupil k vozu a ptá se, kam ji vezou? Král řekl, že ji vezou drakovi za potravu. Honzíkovi bylo princezny líto a řekl králi, že by ji rád vysvobodil a že se o to pokusí. Král jak to slyšel, zaradoval se a povídá: „Kdo by to dokázal, dostane půl království hned, a po mé smrti celé.“

Za městem byla skála, drak tam už seděl a smál se: „Ha, ha, vždycky tu mívám jednu pannu a jedno jehňátko, a dnes tu mám mládence, pannu a čtyři jehňátka. To si dám líbit!“ Honzík na něj volal: „Jen polez dolů, polez!“ *Čerstvý nad vítr* vylít na skálu, shodil draka dolů,

Něco přines se do něho zakousl a *Lamželezo* ho roztrhl. Honzík ťal mečem a draka dobil. Z každé hlavy si vyřezal jazyk, schoval je do mošny a šel pryč. Princezna chtěla, aby šel s ní. Ale Honzík řekl, aby čekala do roka a do dne. Princezna mu dala svůj prsten, Honzík se sebral a šel zatím pryč. Kočí, který princeznu vezl, najednou zastavil a povídá: „Teď se mně zapřísáhneš, že řekneš, že jsem já tě vysvobodil, jinak se do města živa nevrátíš.“ Co měla princezna dělat, chtěj nechtěj se zapřísáhla, že to tak řekne.

Honzík se vrátil se svými psy do města, Aninka tam čekala a šli zase dále. Přišli do velikého lesa, už bylo tma, neměli kde přenocovat. Přišli k malé chaloupce, zakleпали, stará babička jim otevřela a povídá: „Já vás tady nechám, ale až přijde můj pán, nevím, jak sama dopadnu.“ V noci přišlo jedenáct loupežníků a její pán, loupežnický hejtman. Babička povídá: „Mám tu dva mladé lidi na noc, ale prosím snažně za ně, aby dostali milost. Ten mladík mně bude dříví štípat a to děvče mi bude k ruce, jsem už stará a už to tak s vařením nedovedu. Tak bych prosila za ně.“

Pán dovolil, aby tam zůstali. Když to nějaký čas trvalo, tomu hejtmanovi se zalíbila Aninka a rád by se byl Honzíka zbavil. Smluvili se s Aninkou a hejtman řekl, že Honzíka pošle do začarovaného mlýna. Kdo tam přijde, žádný z něho živ nevyjde. Nejdříve se usjednotili, že tam pošlou psy, aby Honzík zůstal sám.

Jednoho dne, bylo jedenáct hodin, a Aninka se ptá: „Co mám vařit dnes k obědu?“ A hejtman povídá: „Něco z mouky.“ A Aninka na to: „Mouka nám došla.“ Ten pes *Něco přines* ležel pod stolem a hejtman povídá: „Ale uvaž tomu *Něco přines* uzlík na krk a pošli ho do mlýna pro mouku.“ Aninka to tak udělala a pes šel. Přijde k tomu mlýnu a povídá si: „Teď si tuhle lehnu a počkám na své bratry.“ Ležel tam, bylo půl dvanácté, pes nejde domů. Aninka povídá: „Cože nejde? Pošleme tam *Čerstvý nad vítr*.“ Pes se rozběhl, za chvíli tam byl a ten první mu povídá: „Počkej, bratře, kam jdeš? To je mlýn zakletý, kdo tam přijde, žádný ven živý nevyjde.“ „Však nám dá Honzíček vědět.“ Za chvíli přiběhl *Lamželezo* a ti dva mu řekli, aby zůstal s nimi a do mlýna nechodil. A *Lamželezo* povídá, aby všichni dávali pozor, že se asi na Honzíčka něco strojí.

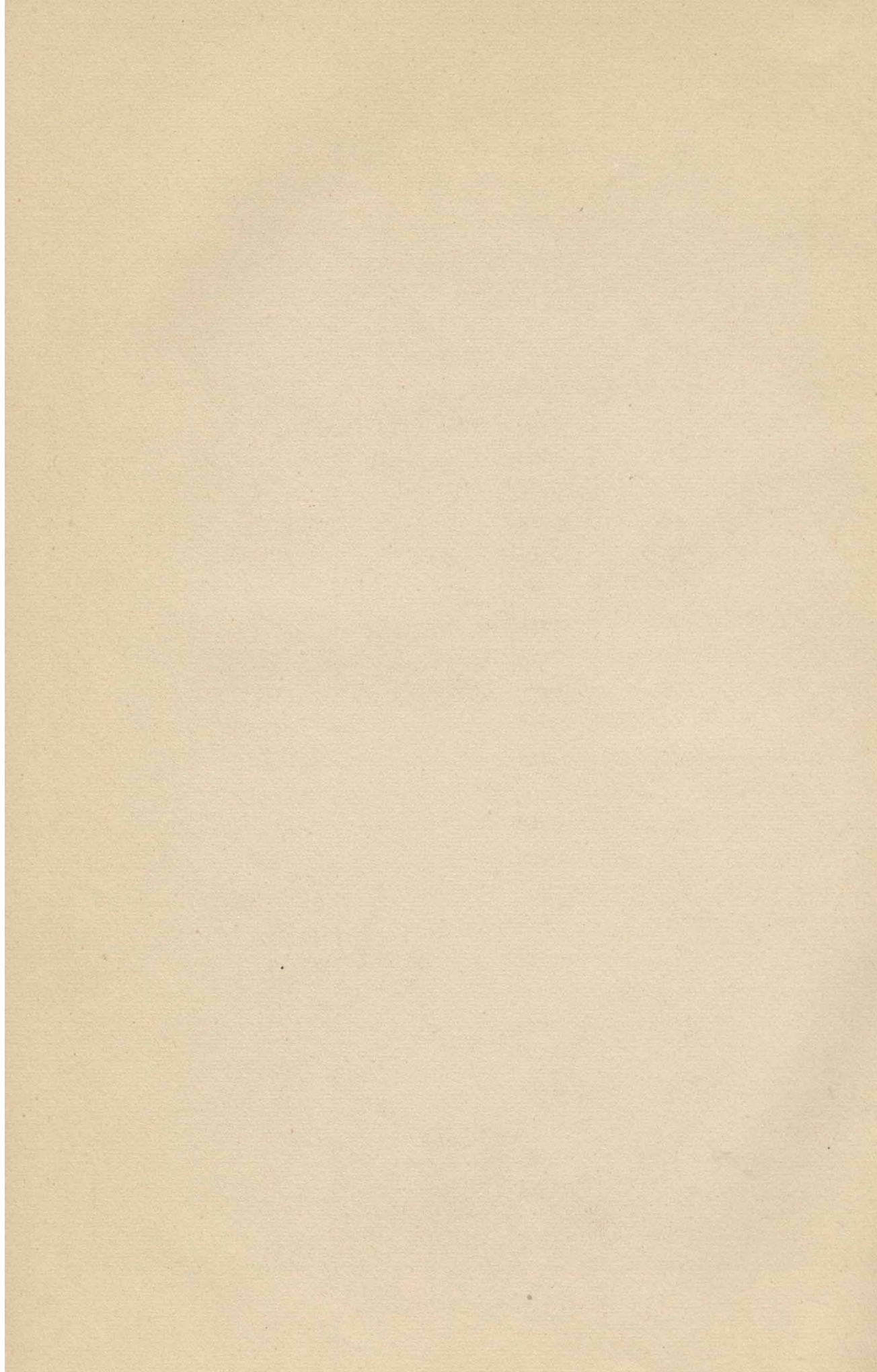
Honzíček byl zatím sám doma, bez psů, mezi loupežníky, a ten hejtman najednou vykřikl, aby ho svázali, že živ neodejde. Sestra stála při tom a neříkala nic, protože byli s hejtmanem už smluveni. Honzík stál, loupežníci okolo něho, a jak sepal ruce, sáhl do kapsy, vytáhl píšťalku a zapískl. Psi se všichni sběhli domů, *Lamželezo* dveře rozlámal, a tři psi všechny loupežníky i s hejtmanem roztrhali. Aninku nechali a Honzík jí povídá: „Abys věděla, za to, žes byla ke mně tak falešná, musíš tady zůstat.“ Nechal ji tam i s tou babou a šel do světa.

Přišel zase do toho města, kde toho draka zabil, a vidí, že celé město je červeným sukrem potažené. Přišel na hospodu a ptá se: „Co se to tu stalo? Teď rok jsem tudy šel a všude bylo černé sukno, a teď červené?“ Hospodský povídá: „Lítal sem zlý drak a dělal nám veliké škody. Z každého domu mu museli dávat jednu pannu a jedno jehňátko. Už jiná nezbývala než královská dcera, ale jeden kočí ji vysvobodil. Přišel sem jeden vandrovní, měl tři psy, ale nic nepořídil proti drakovi, ten mu psy roztrhal. Kočí princeznu vysvobodil a dnes má svatbu.“ Honzíček povídá: „Dnes je svatba? Což abych z té hostiny nejskvostnější jídlo okusil?“ Hospodský se dal do smíchu: „Holečku, vy jste tu cizí, to já se vsadím o celý svůj majetek, že toho nedokážete!“

Honzíček uvázal uzlík tomu *Něco přines* na krk a povídá mu: „Běž a dej to nevěstě na klín!“ Pes šel, stráž stála před zámek po obou stranách, ten ho kopl, ten ho štouchl a pes tam nemohl dorazit. Vrátil se zpátky a povídá: „Nemohl jsem tam dorazit, jeden mě kopl, jeden zas štouchl, já se tam nedostanu.“ Honzíček povídá *Čerstvému nad vítr*: „Jdi ty!“ Zase mu přivázal ten uzlíček a poslal ho. Strážní se tomu smáli, že chodí samí psi na svatbu, a zase ten ho kopl, ten ho štouchl a pes přiběhl domů. Šenkýř se už smál, už se radoval, že vyhraje. Tak Honzík přivázal uzlíček na krk *Lamželezovi* a povídá mu: „Jdi ty, ale nedej se, nedej se!“ *Lamželezo* běžel a vojáci teprve spustili smích, co prý sem ti psi chodí. Jeden strážný ho kopl, ale *Lamželezo* skočil po něm a hned ho srazil na zem. Pak se dal do ostatních a vojáci, když viděli, co se děje, raději psa nechali.

Lamželezo přiběhl nahoru, všichni se dívali, co ten pes tam chce, ale on si nikoho nevšímal, přiběhl k nevěstě a položil jí hlavu do klína.

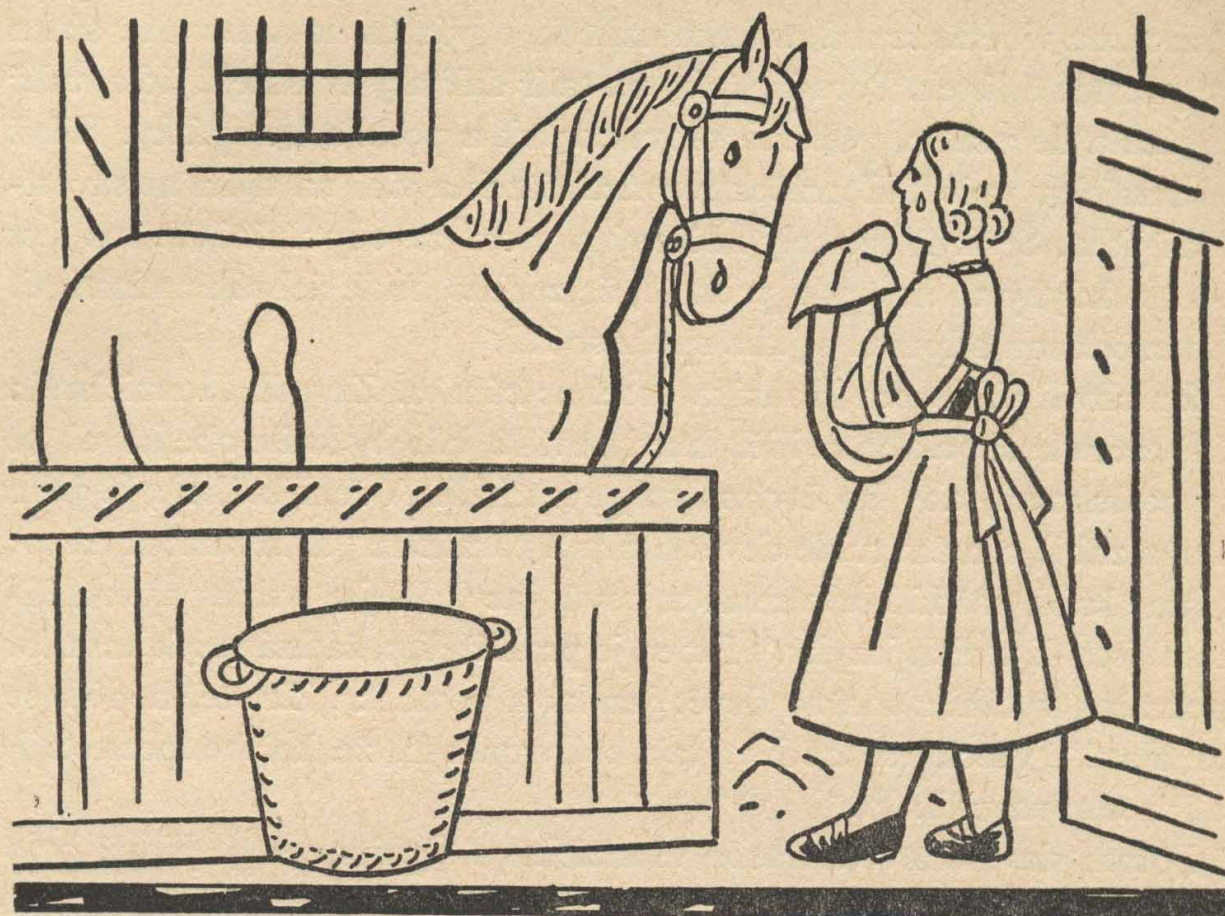
Princezna viděla, že má na krku uzlíček, odvázala ho a tu vidí v šátku svůj prsten a lístek. Poručila, aby na talíř dali nejskvostnější jídla, talíř zavázala do uzlíku, pověsila psovi na krk a poslala ho zpátky. Když se *Lamželezo* vrátil, Honzíček rozvázal šátek a vidí na talíři nejskvostnější jídla. Šenkýř byl celý zděšený a prosil za odpuštění, že má šest dětí, a kdyby tu hospodu prohrál, že z něho bude žebrák nadosmrti. Honzíček mu odpustil a jídla spolu snědli.

Za chvíli přišel pro Honzíka posel ze zámku. Zavedli Honzíčka do síně a ten kočí, jak ho uviděl, hned povídá, kdo by krále obelhával, že by zasluhoval, aby ho čtyřmi voly roztrhali. A řekl králi: „Já jsem draka zabil, a mám tuhle devět hlav na památku.“ A Honzíček na to: „Pane králi, každá hlava musí mít svůj jazyk. Dejte ty hlavy prohlédnout, jsou-li v nich jazyky.“ Ihned je prohlíželi, a žádná jazyk neměla. Honzíček vytáhl z mošny devět jazyků a povídá: „Zkuste, hodí-li se do hlav!“ Všecky se hodily, tak král rozhodl, že kočího potrestají, jak si sám usoudil.

Potom slavili novou svatbu Honzíčkovu s princeznou. Když bylo po svatbě, přišel na zámek ten řezník, co si s ním Honzíček vyměnil ovce za psy. Přivedl mu ovce a povídá: „Honzíčku, já jsem ti se svými syny pomohl, tak teď nám pomůžeš ty a každému nám setneš hlavu!“ Honzíček se lekl a povídá: „Jakpak já, ubohý, bych to udělal, když vy jste mně k takovému štěstí dopomohli!“ A řezník mu řekl: „Jen ty nás můžeš vysvobodit, a neuděláš-li toho, musíme se na věky trápit.“ Tak Honzíček uťal psům hlavy, i řezníkovi, a vylétly z nich bílé holubičky, zakroužily mu třikrát nad hlavou a odletěly pryč.

Král odevzdal Honzíčkovi panování a Honzíček jednou zajel do toho lesa, kde nechal Aninku. Ona už byla ustaraná, měla velikou bídu, a když bratra uviděla, plakala a prosila, aby jí odpustil. Honzíček povídá: „Ty by sis zasloužila, abych tě tu nechal do smrti v té bídě za tvou falešnost!“ Ale přece se nad ní slitoval a vzal ji s sebou do zámku. Slavně kraloval, měli to hezké a srovnávali se.

JANKOVA KOUZELNÁ KOŠILE

Byl jeden otec a měl syna Janka. Vedl ho k dobrému a učil ho všelijakým pracím, aby se hoch jednou sám uživil. Těšil se, že bude mít na starost pomoc, ale když Janko dorostl, řekl rodičům, aby ho pustili do světa, že by rád něco zkusil. Rodiče mu domlouvali, aby zůstal doma při nich, ale Janko jinak nedal, rozloučil se s nimi, vzal do ruky hůl, na záda uzlík a odešel do světa.

Dlouho šel, až se dostal do hustého lesa, a nevěděl ani, kde je. Byl už večer, našel si suché místo pod velikým dubem, pojedl, dal si uzlík pod hlavu a usnul.

Zdálo se mu, že vstal, zdvihl kámen, vedle kterého ležel, našel pod ním sekyrku a tou sekyrkou začal do toho dubu sekat. Probudil se a pomyslně si, že je to jen sen, a i kdyby tu sekyrku měl, nač by tak

krásný dub porážel. Znovu usnul a zase měl ten sen. Probudil se a nevěděl, co má dělat. Nechtělo se mu vstávat, zůstal ležet a potřetí měl ten sen. Vstal, podíval se na ten kámen a povídá si: vždyť já tím kamenem ani nehnu, ale když se mi o tom třikrát zdálo, uvidím, co z toho bude.

Zkusil tím kamenem hnout, zdvihl ho jako pírkó a našel pod ním sekyru. Podíval se na ni a zasmál se: no, touhle sekyrkou ten dub neporazím, ale zkusím to. Zaťal poprvé a hned přetl dub skoro do polovice; zaťal podruhé a byl v půli dubu; vtom z dubu vylezli dva hadi a ovinuli se mu kolem krku. Janko stál ohromený, nevěděl, má-li křičet nebo si nějak pomoci. Byl rád, že začalo svítat, šťastně si našel cestu z lesa a dal se do běhu, aby se dostal do nějakého města a zbavil se hadů. Když tak běžel, všiml si, že ho hadi nechávají na pokoji a že ho jen tehdy trochu štípali, když sešel z pravé cesty. Musil běžet pořád rovně, nesměl se obrátit ani nalevo, ani napravo.

Přiběhl do jednoho města umdlený a hladový a hledal si hospodu. Ale lidé utíkali před ním, protože se báli těch hadů, a nikdo ho nechtěl k sobě vzít. Teprve večer se nad ním smíloval jeden hostinský a dal mu nocleh v prázdné koňské stáji. Janko se trochu posilnil a pak usnul. Spal až do bílého rána, a když se probudil, s radostí viděl, že už nemá na krku ty hady. Chtěl vstát a najednou vidí před sebou krásného prince v šatech zlatem vyšíváných. Princ mu povídá: „Děkuji ti, že jsi mne vysvobodil, já byl zakletý v tom dubě a dám ti velikou odměnu za to, že jsi mi zachránil život. Jdi k mému otci a on ti bude slibovat zlata i stříbra, co budeš chtít, ale ty neber nic jiného, jen košili, kterou otec nosí. Ta košile má takovou moc, že kdo si ji obleče, nic se mu nestane, i kdyby do něho stříleli kulemi anebo sekali šavlemi. Čekej sedm dní, a nedá-li ti otec košili, neber nic a odejdi, však on tě zavolá nazpět, a přece ti ji dá.“ Sotva to princ dořekl, zmizel. Janko celý udivený vstal, vyšel ze stáje, zaplatil hostinskému a dal se na cestu.

Dlouho šel, všude se vyptával lidí, jak by se dostal k tomu králi, co měl dlouho syna zakletého, až mu jeden pocestný poradil. Přišel na zámek a našel tam prince, kterého vysvobodil. Princ ho pěkně přivítal, přivedl ho k otci a řekl: „Otče, tohle je ten smělý a dobrý

mládenec, co mě vysvobodil, a proto si zaslouží, abyste mu dal odměnu.“ Král poděkoval Jankovi a povídá: „Mládenče, žádej ode mne, co chceš, slibuji ti, že to dostaneš.“ Janko řekl: „Pane králi, nežádám nic jiného, jen košili, co máte na sobě.“ Král mu domlouval: „Pošetilý hochu, co bys s tou košilí dělal, mám mnoho zlata, stříbra a drahých kamenů, vyber si, co se ti líbí, všechno dostaneš.“ Ale Janko chtěl jen tu košili. „No,“ zasmál se král, „zůstaneš u nás, aby sis odpočinul, uvidíš mé poklady a pak si o tom promluvíme.“ Janko zůstal na zámku a měl se dobře.

Přišel sedmý den a Janko si vzpomněl, že má odejít. Šel ke králi, a ten ho zase přemlouval, aby si košili nebral. Janko řekl: „Vysvobodil jsem vašeho syna, slíbil jste mi, že mi dáte, co budu chtít, ale nechcete slibu dostát. Nemohu se tu už déle zdržovat, mějte se dobře!“ Poklonil se králi, zavřel dveře a odešel.

Už byl dost daleko, najednou slyší, jak za ním někdo volá: „Vrať se, Janko, vrať se!“ Zastavil se, přijeli k němu služebníci králi, že prý mu král vzkazuje, aby se s nimi vrátil. Přijeli na zámek a starý král povídá: „Nechceš-li jinak, vezmi si tu košili!“ Janko poděkoval a odešel.

Dlouho šel, až se dostal do jednoho města. Vyhledal si hospodu a dal se do řeči s hospodským. Ptal se ho, co je ve městě nového, a hospodský smutně povídá: „Holečku, s námi je zle, našeho krále pronásleduje nepřítel a už mu zabral skoro celou zem. Král nevěděl, co dělat, a teď dal vyhlásit, najde-li se hrdina, který by mu pomohl, že mu dá celé království a svou nejkrásnější dceru za manželku.“

Janko se zaradoval a řekl hospodskému: „Jdi ke králi a pověz mu, že já jsem ten hrdina, co zažene nepřítele.“ Hospodský se divil, že by to takový selský hoch dokázal, ale přece hned poslal ke králi. Král sám přišel do hospody a hospodský mu ukázal Janka, to že je ten hrdina. Král se velice rozzlobil, že ho hospodský má za blázna, ale Janko mu řekl: „Ano, pane králi, já vám pomohu, a nepotřebuji žádného vojska.“ Král se tomu divil a slíbil mu, dokáže-li to, nejkrásnější dceru a s ní celé království. Poručil Jankovi, aby druhý den časně ráno přišel na zámek, prý je nepřítel už blízko. Janko slíbil, že přijde, a král odjel domů.

Ráno ještě před svítáním Janko stál před zámkem a nepřítel se

blížil. Cizí princ neviděl žádného vojska a volal na krále: „Kde máš vojsko? Což jsme ti už všechno porubali?“ Král ukázal na Janka a volal: „Tuhle je můj hrdina, co vás všechny přemůže!“ Vojáci se tomu smáli a začali střílet na Janka, ale Janko stál jako skála, až všechny koule vystříleli. Smál se jim, a když viděl, že slunce zapadá, řekl své sekyrce: „Všem hlavy dolů!“ Jen to dořekl, a hned se všechny hlavy koulely na zemi. Král ho objal, zavedl ho na zámek a hned vystrojili svatbu. Janko dostal, jak král slíbil, nejkrásnější princeznu a s ní celé království.

Ale princezna měla už dříve ráda bohatého prince, a proto se jí Janko nelíbil. Starý král náhle zemřel a princezna myslela jen na to, jak by se Janka zbavila. Vyzvěděla na něm, v čem je jeho moc, vyzradila to tomu svému princovi a ten jí poručil, aby mu přinesla Jankovu košili i sekyrku. Zlá princezna jednou v noci vzala Jankovi košili, pak vyhledala sekyrku, princ si košili oblekl, vešel k Jankovi, když ještě spal, a sekyrkou ho na kousky rozsekal. Potom zavolal sluhy, jednomu poručil, aby vyvedl koně, na kterém Janko přijel, ostatním rozkázal, aby Jankovo tělo zavázali do plachty, položili na koně a koně aby ze země vyhnali. Sluhové udělali, jak princ poručil.

Koník šel pomalu se svým porubaným pánem. Když už byl daleko za hranicemi, zastavil se a začal si škubat trávu. Tu jel kolem ten mladý princ, kterého Janko vysvobodil z dubu. Podíval se na koníčka a pomyslně si: Ej, koníčku, ty jsi mi známý, tebe jsem už někde viděl? Podíval se na koníčka lépe a poznal ho. Však je to ten, co na něm od nás odjel Janko. Vtom si všiml plachty, rozvázal ji a našel tam mrtvého přítele. Zaplakal a vykřikl: „Bratříčku, kdo tě tak zohavil, kdo tě tak rozsekal?“

Princ znal od své matky čarodějné léky, srovnal Jankovi údy, potřel je kouzelnou mastí, a hned tělo srostlo, krev bila v žilách a Janko byl zase živý. Otevřel oči, ale nevěděl, co se s ním děje, myslil, že se probudil z tvrdého spánku. Vtom uviděl svého přítele a řekl mu: „Vítej, bratře, jak jsi sem přišel?“ Princ povídá: „Neptej se, bratříčku, ale pojď se mnou k mému otci, aby ses uzdravil; vidíš, už nemáš ani košile ani sekyrky, každý tě lehce přemůže.“ Janko si všiml, že opravdu nemá košile ani sekyrky, a tu si teprve vzpomněl, že ho vlastní žena zradila.

Přišli k princovu otci a starý král se zaradoval, když Janka uviděl. Janko zůstal u přítele sedm dní a byl už zase silný jako buk. Prosil, aby ho pustili do světa. Když jinak nedal, princ mu řekl: „Příteli, nemám už nic jiného, co bych ti mohl dát, jen jedno sedlo a prsten. Sedlo má tu moc, že všechno, nač ho položíš, se ti promění v nejkrásnějšího koně; a zatočíš-li prstenem, hned budeš mít kolem sebe rádců a sluhů, kolik budeš chtít.“ Janko poděkoval věrnému příteli a odešel.

Na cestě zatočil prstenem, a hned měl kolem sebe plno rádců, kteří ho vyučili všeliké moudrosti. Tak se dostal až do toho města, kde kralovala s tím zlým princem jeho žena. Přišel na hospodu, k tomu hospodskému, u kterého už jednou byl, a ptal se ho, co je nového. „No, co by bylo,“ povídá hospodský, „zítra bude dobytčí trh.“ Janko řekl hospodskému: „Vidiš, dobrý člověče, polož na mě zítra tohle sedlo, a hned bude ze mne krásný kůň; ale neprodávej mne, jen dají-li ti tolik zlata, kolik liber vážím.“ Hospodský se zaradoval a slíbil mu to, protože měl dostat všechny peníze.

Ráno hospodský položil na Janka to sedlo a vyvedl ho jako nejkrásnějšího koně na trh. Lidé se sbíhali, ale ani se neopovážili zeptat se na cenu; někteří princové si koně prohlíželi, ale žádný ho nemohl koupit. Vzkázali králi, aby se šel na koně podívat. Král přišel, kůň se mu zalíbil, a hospodský mu pověděl, zač je. Král dal koně odvážit a zaplatil zlatem.

Sotva přivedli sluhové koně do stáje, král běžel ke královně a povídá jí: „Pojď, ženo, ukážu ti, jak krásného jsem koupil koně.“ Královna ještě ani nepřekročila práh stáje, a už zalomila rukama a vykřikla: „Běda mi, to je můj první muž, co jsi ho ty zabil, zítra ho musíš dát zastřelit.“ Král dlouho nechtěl, protože se mu kůň líbil, ale královna plakala a jen ho prosila, aby dal koně zastřelit. Konečně to král slíbil a rozkázal, aby koně druhého dne zastřelili.

Slyšela to jedna dívka, která u krále sloužila, a velice litovala, že tak krásný kůň musí zahynout; přišla k němu večer do stáje a dala se do pláče: „Ach koníčku, kdybys věděl, že tě zítra zastřelí!“ Kůň k ní promluvil lidským hlasem: „Zastřelí mne? Vidiš, lituješ-li mne tak, chyť první kapku krve, která ze mne vytryskne, a dej ji pod okno královského paláce do země.“ Dívka slíbila, že tak udělá.

Ráno za svítání vyvedli koníčka doprostřed zámeckého dvora a zastřelili ho. Dívka přiskočila, zachytila první kapku krve a dala ji tam, kam ten kůň rozkázal. Do rána vyrostl z té krve rozložitý strom.

Mladý král vyšel ven, uviděl strom, hned běžel k své ženě a pověděl jí o tom. Ale královna, jak ten strom uviděla, zalomila rukama a vykřikla: „Běda mi, to je můj první muž, zítra musíte strom porazit a dát na oheň.“ Králi bylo stromu líto, ale musil k tomu přivolit. Ta dívka zase přišla k stromu a dala se do pláče: „Ach ty krásný stromčku, zítra tě porazí a spálí.“ Strom k ní promluvil: „Vidíš, je-li ti mne tak líto, vezmi prvou třísku, co odletí, až mne budou porážet, a hoď ji do královského rybníka.“ Dívka udělala, co jí strom řekl.

Přes noc se ta tříska změnila ve zlatou rybu. Rybáři ji uviděli hned ráno a každý ji chtěl chytit, aby ji přinesl králi. Dlouho se namáhali, ale nic nechytili. Přišlo poledne, král se rozhněval, že nic nepřinesli, vyhnal rybáře a zavolal jiné. Ale těm se vedlo právě tak, a rybu ani třetí nechytili.

Nakonec přišel k rybníku sám mladý král a povídá: „Však já tu zlatou rybu přece chytím!“ Dlouho se namáhal jako ti rybáři, ale nic nepořídil. Tu si svlekl šaty, nechal je na břehu a skočil do rybníka. Honil se za rybou, a když už ji měl v ruce, ryba se mu vysmekla. Najednou se vymrštila, padla na břeh, proměnila se v krásného mládence; vzal si královny šaty, tu košili i sekyrku a povídá králi: „Vidíš, ty zlý člověče, ty jsi mě jednou ubil, já nechci tvé smrti, ale dám tě i s tvou ženou zavřít, dokud se nenapравíte.“ Zavolal sluhy, a jak poručil, tak se stalo.

Potom se vrátil do zámku k té dívce, co ho tolik litovala, objal ji, políbil a řekl: „Vidíš, má milá, ty jsi mě z nebezpečení vysvobodila, za to si tě vezmu za ženu a budeš kralovat se mnou.“ Hned slavili svatbu, žili ve veliké radosti a veselosti a žijí až dosud, jestli neumřeli.

B

yl jeden král a v jeho království vyrostl ocelový strom a vrškem dosahoval až k nebi. Král chtěl vědět, jaké má ten strom ovoce. Slíbil jedinou dceru a polovici království tomu, kdo zví, co je na stromě. Dal to vybubnovat po celém vojsku, ale mezi vojáky se přihlásil jen jediný, pastýřův syn, jménem Janko pasáček. Přivedli ho před krále. „Nejjasnější králi, já se na to dávám, vylezu na strom, ale dejte mi, čeho potřebuji: dvoucentové boty.“ Král hned rozkázal, aby mu boty ušili, a Janko si je obul. Potom si přivázal na boty zápony s ostrými hřeby a zatínal je do toho stromu; vždycky jednu záponu vytrhl a druhou se chytil a tak lezl po tom stromě tři měsíce a tři dni, ale haluze nespatrił. Už se mu těžce lezlo, jen taktak se drápal vzhůru. Lezl ještě devět dní, a tu se mu ukázalo malé jablíčko. To ho potěšilo a chutě lezl dál.

Nebylo to jablíčko, ale byl to zámek vysoko na tom stromě. Kolem zámku byla pavlač ze zlata. Když tam Janko dolezl, chytil se zábradlí a vyskočil na pavlač. Vtom k němu vyšla dívka, celá zlatá, a povídá: „Hop, Janko, já jsem tvá a ty jsi můj.“ Zůstal tam tři dni a potom povídá: „Ej, paní princezno, já tu zůstat nemohu, já musím najít vršek toho stromu.“ „Janíčku,“ prosila ho princezna, „nelez dále, vždyť je ti tu dobře, všecko máš, čeho si duše žádá.“ „Nic naplat,“ povídá Janko, „já musím dále, až na vršek toho stromu.“ Princezna plakala, ale nemohla mu bránit. Dala mu třicetové ocelové boty a do uzlu na záda mu naložila na tři měsíce chleba, slaniny, masa a vodu do láhve. Janko se rozloučil s princeznou, obul si boty, co mu dala, přivázal si na ně zápony a zase tak lezl, jednu záponu po druhé zatínal. Tak leze po tři měsíce a devět dní, až se mu ty ocelové boty roztrhaly. Ale haluze na stromě pořád ještě neviděl.

Nakonec už byl bos, ale lezl dále, devět dní, devět nocí a devět hodin, až uviděl na stromě něco jako vlašský ořech. To ho potěšilo a lezl dále. Ale nebyl to ořech, byl to zámek, měl zlatou střechu a kolem byla zlatá pavlač. Když dolezl k zámku, chytil se zlatého

zábradlí a vyskočil na pavlač. Vtom k němu přišla krásná princezna, celá zlatá, hned ho objala a volala: „Hop, Janko, já jsem tvá a ty jsi můj!“ Zůstal tam tři dni a potom řekl: „Ej, paní princezno, já tu zůstat nemohu, já musím najít vršek toho stromu.“ „Ej, Janko,“ prosila princezna, „nelez výše, už jsi mnoho zkusil, než ses dostal sem, výše nevylezeš, jen se zahubíš.“ Když Janko jinak nechtěl, vypravila ho na cestu: dala mu nové ocelové boty a potravu na tři měsíce. Lezl dále po tři měsíce a devět dní, a ještě neviděl vršku toho stromu. Boty se mu roztrhaly, spadly dolů na zem a zabořily se do země na dvě míle hluboko.

Janko byl bos, ale drápal se dále. Chléb mu došel, i slanina, už ani vody neměl, ale lezl jako veverka. Vtom se ukázalo něco jako tykev. To ho potěšilo a lezl dále. Ale nebyla to tykev, byl to zámek, stokrát krásnější než ty dva zámky dole. Přilezl k pavlači, chytil se zlatého zábradlí a vyskočil na pavlač. Vtom přišla k němu princezna, krásná jako sluníčko, celá zlatá, objala ho a volala: „Hop, Janko, já jsem tvá a ty jsi můj až do smrti.“ Janko zůstal na tom zámku a princeznu si vzal za ženu. Nic jim nechybělo, žili si vesele. Narodil se jim krásný chlapeček. Žena chodívala každou neděli do kostela, ale Janko o tom nevěděl: myslel si, že chodí po zahradě.

Žena řekla, že může chodit po celém zámku, ale do jedné komory ho nepouštěla. Jankovi to bylo divné a byl by rád věděl, co tam žena má. Hledal klíč od té komory a jednou ho našel pod prahem. Otevřel dveře železem pobité, vešel do komory a tam viděl uprostřed sud a na něm devět obručí. Zabušil do sudu, myslel, že je to víno, a tu se ze sudu ozval hlas: „Ej, Janku, pěkně tě prosím, dej mi džbán vody, mám už hrdlo jako vypálené.“ „Rád ti dám, ne jeden, ale třeba i pět džbánů,“ povídá Janko. Chtěl mu podat vodu, ale nemohl, protože sud byl okovaný. Hlas ze sudu zvolal: „Jano, vylej vodu na dno!“ Janko vylil džbán a hned tři obruče praskly a odletěly. „Ej, Janku,“ prosil ještě hlas, „na zdraví tvé ženy, dej mi ještě jeden džbán!“ Janko vylil druhý a zase praskly tři obruče a odletěly. „Ej, Janku,“ prosí hlas po třetí, „na zdraví tvého synáčka, dej mi ještě džbán!“ Janko vylil třetí džbán na dno, poslední tři obruče praskly, ze sudu vyletěl čert jako střela a zařval: „Hop, Janko, měl jsi ženu

zlatou, zlatého synáčka, a už nemáš nic.“ Když vycházela zlatá paní z kostela, čert se postavil u dveří, popadl ji i s chlapcem a uletěl, nikdo nevěděl kam.

Janko zůstal na zámku sám. Nevěděl, co počít, už ani plakat nemohl, jen si vlasy rval. Chodil po dvoře, a tu si všiml malé konírny. Vešel tam a vidí tam koníčka. „Ej, Janku,“ povídá koníček smutným hlasem, „cos to udělal! Ztratil jsi ženu a já paní.“ „Ach ty můj koníčku, jen kdybych věděl, kde je, a mohl za ní,“ bědoval Janko. „Já vím, kde ji čert chytil, a zanesu tě tam,“ povídá koníček. Janko si sedl na koníčka a ten s ním zajel na místo, kde se žena ztratila. Pak se koník vrátil a Janko chodil světem po horách a dolinách a všude se vyptával, nevědí-li o jeho ženě.

Přišel k jedné babičce, která věděla o všem, co se ve světě stalo. „Dobrý večer, babičko, neslyšela jste o jedné zlaté paní s chlapcem?“ ptá se Janko. „Slyšela jsem, slyšela,“ povídá babička, „každé noci o dvanácté hodině chodí i s chlapcem tamhle k té studni, je v ní živá i mrtvá voda a tu nosí čertům. Chceš-li se svou ženou mluvit, jdi tam a o půlnoci, když čerti od studně odejdou, můžeš s ní promluvit.“ Janko šel k té studni a čekal, až čerti odešli. O půlnoci přišla jeho žena s chlapcem pro tu vodu. Janko vyskočil a objal ženu. „Ej, Janko,“ volala žena, „cos to udělal, že jsi nás všechny přivedl do takového neštěstí!“ Janko plakal a povídá: „Ženičko moje, zeptej se toho čerta, může-li tě ještě kdo vysvobodit?“ Vtom se museli rozejít, žena odešla k čertům a Janko zůstal u studně. Druhé noci počala žena na čertovi vyzvídat, jestli by jí kdo mohl pomoci. „Ej, není na světě člověka, který by ti od nás pomohl,“ zasmál se čert, „ale chceš-li to vědět, povím ti to: na červeném moři je zámek a v něm je moje matka. Má jednu kobylu a ta má každého dne hříbě. Kdo takové hříbě dostane, ten tě od nás vysvobodí.“ O půlnoci přišla zlatá paní s chlapcem k Jankovi a všechno mu pověděla.

Když to Janko uslyšel, vydal se na ostrov v červeném moři. Přišel k čertově matce a pěkně ji pozdravil. „Dobrý večer, babičko!“ „Ej, človíčku, kde ses tu vzal?“ povídá čertova matka. „Mám tu už čtyři sta devadesát devět lidských hlav, brzy budu mít celých pět set. No, ale když jsi přišel, budeš mi sloužit po tři dni.“ Ráno, když vstali,

vyvedla koně z konírny a Janko je vedl na pastvu. Koně se mu rozběhli a šli, kam chtěli. Janko začal naříkat, kam že se mu koně poděli. Tu si vzpomněl, že má pastýřskou troubu, co míval, když s otcem pásával. Jak na ni zatroubil, hned se mu koně večer seběhli. Vzal bič a zahnal je do konírny. Čertova matka už čekala, a když viděla, že koně přihnal v pořádku, rozzlobila se a bila koně ohnivým ohřeblem.

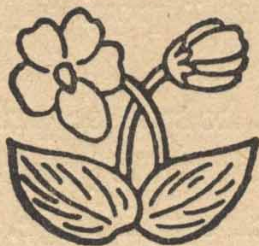
Druhého dne ráno vyhnala mu sedmdesát sedm zajíčků a rozkázala mu, aby je pásal. Sotva vyšli ze dvora, zajíci se rozběhli a byli titam. Janko bědoval, jaké to zase bude mít trápení. Po celý den zajíců neviděl, a když už byl večer a měl hnát domů, zatroubil na svou troubu a zajíci se mu sběhli. Přihnal je do dvora a zavřel do konírny. Čertova matka už čekala, spočítala zajíce a povídá: „Ej, Janko, ještě jsem neměla takového sluhu, co by tak dobře pásal. Ještě zítra máš službu; napaseš-li dobře dobytek a přiženeš ho domů, dám ti, čeho si požádáš.“

Třetího dne ráno mu vyhnala sedmdesát sedm srn. Jen vyšly ze dvora, hned se mu rozběhly a neviděl jich po celý den. Chodil po lesích, hledal je, a když už byl večer a měl hnát domů, vzpomněl si na svou troubu, zatroubil a srny se sbíhaly do dvora. Janko popadl hůl a každou uhodil, takže rychle běžely do konírny. Zavřel dveře a šel k čertově matce. Ta už čekala, spočítala srny a povídá: „Ej, Janko, dobře jsi mi sloužil, dostaneš, čeho žádáš.“ „Babičko,“ povídá Janko, „vy máte tamhle na té louce kobyly a ta má každého dne hříbě; tak mi jedno hříbě dejte!“ „Copak bys dělal s tím hříbětem,“ domlouvala mu čertova matka. „Tys mi dobře sloužil, a já ti chci spravedlivě zaplatit. Vyber si z mých koní, kterého chceš.“ „E, babičko, vy máte koně tuze učené, ti nejsou pro mě, já si raději sám ze hříběte koně vychovám, ten mi bude věrně sloužit.“ „Nechceš-li jinak,“ povídá čertova matka, „vezmi si hříbě, ale ztratíš hrdlo, protože sotva se hříbě narodí, přiletí havrani, aby je roztrhali, a pak se dají i do tebe.“ „I babičko,“ povídá Janko, „toho já se nebojím, však já si hříbě ubráním.“

Janko šel na tu louku, a kobyla se právě ohřebila. Havrani se sletovali a chtěli hříbě roztrhat, ale Janko měl dobrou dlouhou hůl, začal havrany bít po hlavách a zahnal je. Potom dal hříbě pod kobyly,

aby se nakrmilo. Hříbě promluvil lidským hlasem: „Ej, Janko, neboj se, brzy budeš mít zlatou paní i se svým synáčkem.“ Potom hříbě řeklo Jankovi, aby si na ně sedl, a zaneslo ho do dvora k čertově matce. Ta chytila hříbě, zavřela je do konírny, vzala nůž a podřezala mu žíly na nohou. Nachytala krev do mísy, pak vyšla ven a povídá Jankovi: „Věrně jsi mně sloužil, nepustím tě s prázdnou, aspoň kus chleba ti dám.“ Zamísila tu krev do mouky a napekla chleba. Když Jankovi vyváděla hříbě z konírny, hříbě už sotva dýchalo. Janko babě vyčítal, že zadarmo sloužil, ale čertova matka mu nabízela jiného koně, že prý mu hříbě zajde, že by ho ani neuneslo, že by je musel sám vzít na záda. Ale Janko hříbě nenechal, vzal si je na záda a odešel. Tu ho napadlo, aby dal hříběti kousek toho chleba, co ho čertova matka upekla s krví. Hříběti chléb chutnal, a když celý bochník snědlo, mělo takovou sílu jako dříve.

Hříbě povídá: „Sedni si na mne, můj věrný hospodáři, už budeš mít brzy zlatou paní se synáčkem.“ Janko si sedl na hříbě a jeli k té čertově studni. Přijeli tam o půlnoci, paní se synáčkem šla právě pro vodu; jak uviděla Janka, odhodila vědra, skočila s chlapcem k němu do sedla a vyletěli do povětří. Vtom čertův kůň v pekle zařehotal. Čert se ho ptá: „Proč řehtáš, co je ti, vždyť máš obroku dost!“ „Obrok mám, ale zlatou paní nemám, uletěl s ní Janko pasáček,“ povídá kůň. Čert se ho ptal: „Mohu ještě sníst deset centů masa a vypít deset věder vína a potom se za nimi pustit?“ „Ej, už jich nedohoníš,“ povídá kůň, „protože Janko jede s paní na tom koni, co v povětří lítá.“ Čert se rozzlobil, skočil na koně a tak prudce mu vrazil ostruhy do boku, div ho neprobodl. Kůň se rozhněval, vzepjal se tak, že čert sletěl na zem a rozlil se v černou smůlu. Janko se zlatou paní a se synáčkem se šťastně vrátili do svého zámku a tam žijí podnes.

yla jedna chudá matka a měla jednoho syna, který se jmenoval Janko. Dokud byl malý, vždy tropil všelijaké skotáctví a jen se cvičil, aby byl silnější a smělejší. Chodil do lesa a tam lezl po stromech, ale ani doma neposeděl, vždy dělal neplechu. Bylo mu dvacet let, když mu matka zemřela, i sebral se a šel do světa, protože věděl, že by doma neobstál: byl chudý a lidé ve vsi ho neměli rádi, protože nikomu nedal pokoje, s ostatními chlapci se pořád pral a nikoho se nebál.

Vydal se na cestu a umínil si, že si bude hledat službu. Přišel do jednoho lesa a tam stála roztrhaná chalupa. Vešel dovnitř a v chaloupce seděla stará baba. Janko prosil, aby ho nechala přenocovat. Baba mu dovolila, aby tam zůstal, dala se s ním do řeči a vyptávala se ho, kam jde a co hledá. Janko řekl, že si hledá službu, a baba mu povídá, aby sloužil u ní, že nebude mít nic na práci, jen tři kobyly pást. Plat že dostane takový: kočár, pár pěkných koní a peněz, co si nabere. Smluvili se a Janko zůstal v chaloupce.

Druhého dne ráno hnal kobyly na pastvu a baba mu dala do kapsy podplamenici. Janko si sedl na jednu kobylu, zajel do doliny, slezl a nechal kobyly, aby se pásly. Posadil se u studánky a chtěl se napít vody. Vtom jde kolem starý žebrák. „Pozdrav pánbůh,“ povídá Jankovi. „Dejž to pánbůh, dědečku, vítám vás,“ poděkoval Janko. „Dědečku, vy máte asi hlad, tu máte kousek podplamenice, pojezte se mnou,“ zval Janko a podával placku žebrákovi. „Ba, už mám hlad, ale pověz mi, hochu, kdo ti dal tu podplamenici, mně se zdá, že je to od té čarodějnice, co bydlí tamhle v té chaloupce.“ Janko řekl, že tam slouží, že pase tři kobyly a podplamenici že dostal na poledne.

Když to žebrák slyšel, velmi se zarmoutil a povídá Jankovi: „Bůh tě chraň, synáčku, z té podplamenice jíst, protože má v sobě divnou moc: je velmi sladká, ale kdo z ní okusí, tvrdě usne. Čarodějnice ti ji dala jen proto, abys usnul, a zatím by ti tři kobyly utekly, protože

to jsou její tři dcery. Ty bys kobyly hledal, nenašel bys jich, a baba by tě hned zabila. Ale víš co, i když tu podplamenici sníš a usneš, probudíš se před večerem a kobyly se ti první den schovají do dutého dubu, druhý den do studně a třetí den pod zem. Buď opatrný a jistě je najdeš. Jak je šťastně uhlídáš po tři dni, baba se bude zlobit a nebude tě chtít už u sebe trpět; bude ti dávat krásného koně, kočár i peníze, jen abys už byl pryč, ale ty nic jiného neber, jen jednu hubenou a prašivou kobylu a při ní ve stáji přivázaného hřebečka, také hubeného a prašivého.“ Dědeček Janka ještě napomínal, aby stál na svém a nic jiného nebral, že mu to hříbátko poví, co má dělat, aby ho ve všem poslechl. Potom dědeček vrátil Jankovi koláč a rozloučil se s ním.

Janko se šel podívat na své kobyly, jak se pasou, a našel je na jedné louce u potoka. Vrátil se zase k studánce, myslil na to, co mu říkal dědeček, ale hlad ho tak trápil, že začal podplamenici lámat, po kousku jedl a placka mu tak zachutnala, že ji snědl celou. Najednou na něj přišla dřímota. Dost se přemáhal, ale nakonec si lehl a tvrdě usnul. Když kobyly viděly, že spí, schovaly se mu do dutého dubu a tam čekaly až do večera. Janko dlouho spal a probudil se, teprve když slunce zapadlo. Vyskočil, hledá, hledá, ale kobyly byly pryč. Vzpomněl si, co mu říkal ten dědeček, že je má hledat v dutém dubě. Chodil po lese a svou silnou holí tloukl do stromů, aby lépe poznal, který z nich je dutý, ale kde nic, tu nic. Dlouho hledal, až uviděl veliký dub. Přešel k němu, prohlédl si ho a vidí, že jsou v něm tři kobyly a že se tam tísní, div se nezadusí. Dal jim uzdy, sedl si na jednu kobylu, popadl hůl a teď je všecky mastí, až se daly do trysku. Přijel s nimi domů a kobyly se zpotily, jako by je byl polil horkou vodou. Zavedl je do stáje, sňal jim uzdy a přivázel je ke žlabu. Vzkročí do chalupy a vidí hospodyně zlostí rozpálenou jako oheň. Popadla lopatu, vběhla do stáje a zbila své dcery, div je v kříži nepřerazila. Pohrozila jim, že dostanou ještě více, neschovají-li se druhého dne tak, aby je Janko nenašel. Janko si lehl do sena a spal až do bílého rána.

Druhého dne mu čarodějnice dala do kapsy zase jednu podplamenici a vypravila ho, aby šel pást kobyly. Janko si na jednu sedl a jel s nimi na pastvu a zase na tu louku; sedl si k studánce a rozvažoval. Přišlo poledne a tu se mu zachtělo jíst, ačkoliv se dost přemáhal;

ale přece jen si ulomil kousek podplamenice a za chvíli ji snědl celou. Po jídle tvrdě usnul a probudil se až před večerem. Vyskočil a dal se do hledání kobyly, protože se mu ztratily. Dlouho hledal nadarmo, až si vzpomněl, co mu ten dědeček říkal. Znovu hledal, až našel starou polozasypanou studni a v ní tři skrčené kobyly. Dlouho se namáhal, než je vytáhl, pak si na jednu sedl a hnal je domů. Ve stáji je přivázal ke žlabu, dal jim obroku a šel do chaloupky. Hospodyně myslela, že kobyly nepřivede, a proto se ho hned ptala, kde jsou. Když jí Janko řekl, že je má všechny ve stáji, zasyčela jako had a celá rozvzteklá přiběhla s vidlemi do stáje a zbila své dcery za to, že se lépe neskryly. Když jim naložila, co se do nich vešlo, rozkázala jim, aby se třetího dne lépe skryly, sice že s nimi bude zle. Janko si zase lehl do sena a spal do bílého rána.

Když se vyspal, hospodyně mu zase dala podplamenici a vypravila ho na pastvu. Sedl si na jednu kobyly a hnal všechny tři na tu louku. Tam je pustil, aby se pásly, a sám si sedl k té studánce. Všelijak si krátil čas, ale v poledne mu kručelo v žaludku, i vzal si tu placku a kousek po kousku ji snědl. Sotva dojedl, přišla na něj dřímota a tvrdě usnul. Když se probudil, byl již soumrak, rychle vyskočil a začal hledat kobyly. Dlouho se trápil, běhal po lese, až si vzpomněl, že mu dědeček říkal, aby je třetího dne hledal pod zemí. Rozvažoval, kde je má pod zemí hledat a jak se tam dostane? Ale pámbůh mu pomohl. Na jednom místě viděl vykopanou zem. Začal v ní hrabat holí, a tu zařchtala jedna kobyla, kterou holí náhodou uhodil po hlavě. Vytáhl je všechny tři z jámy, do které se schovaly, a tryskem uháněl až do dvora. Zahnal kobyly do stáje, přivázal je ke žlabu, nasypal jim obroku a šel do světnice. Čarodějnice už dychtivě čekala a hned se ptala, má-li všechny tři kobyly ve stáji. Když Janko řekl, že je přivedl, popadla sekyru, přiletěla jako sršeň do stáje a zbila své dcery tak, že ležely jako mrtvé na zemi. Potom přiběhla jako vzteklá do světnice a válela se zlostí po zemi, protože viděla, že Janko vyhrál a že se jí nepodařilo, co chtěla.

Janko počkal, až se čarodějnice trochu utišila, a potom jí řekl, aby mu vyplatila službu. Čarodějnici viděla, že v první zkoušce obstál, ale chtěla ho zahubit jinak, i ukázala mu krásné koně, kočár, peníze

a veliké hromady zlata a řekla mu, aby si z toho vybral, co chce. Ale Janko si pamatoval, co mu dědeček říkal, a chtěl jen tu hubenou prašivou kobyly a hubeného prašivého hřebečka. Čarodějnice se tomu podivila a povídá: „Co si s nimi počneš, vždyť je to slepé, chromé, prašivé, hubené, ani dva kroky tě to neunese, jen si zkus sednout na tu kobyly, uvidíš, že neudělá ani krok, padne a pojde. Vezmi si tyhle dva krásné koně, jsou rychlí jako vítr, tuhle máš kočár a hromadu peněz. Já ti věru dobře radím. Ještě ti přisypu zlata a budeš bohatší a slavnější, jen si ber, co chceš!“ Ale Janko stál na svém, chtěl jen tu prašivou kobyly s hřebečkem; čarodějnice mu slíbila, že dostane, co bude chtít, a že si tedy žádá, aby mu dala malou odměnu za věrnou službu. Čarodějnice se zlobila, div zlostí nepukla, ale co slíbila, musila splnit. „Dobře,“ povídá, „vezmi si tedy, co chceš, ale počkej, mé pomstě neujdeš!“

Janko se nedal zastrašit a šel do stáje, kde byla ta kobyly. Když vešel do stáje, zůstal jako ve vidění: stála tam kobyly tak krásná, že se celá stáj až svítila; hřebeček byl také pěkný a urostlý, že se Janko až polekal, když viděl tu záři, a chtěl odejít. Ale hřebeček promluvil lidskou řečí: „Nic se neboj, pojď ke mně, vždyť my jsme už svoji. Povím ti, co máš dělat dále. Ta stará čarodějnice by tě ráda zahubila, ale neboj se, však my se nedáme. Nejdříve pojedíš na mé matce, a kdyby ji už síly opouštěly, rychle přisedneš na mě a poletíme, co nohy stačí. Čarodějnice se požene za námi, poletí na lopatě a snad nám někdy bude už v patách, ale ty se nesmíš ohlédnout, i kdyby za námi hromy bily. Kdyby ses ohlédl, dostali bychom se té staré vlčici do drápů a kdoví, co by s námi bylo. Potom přijedeme do jednoho města a tam budou rozhlašovat, kdo nejlépe přeskočí jeden příkop, že dostane půl království a princeznu za ženu. Ty se také přihlas a nic se neboj, já lehce přeskočím, ty vyhraješ a bude dobře tobě i mně i mé matce.“ Janko poděkoval koníčkovi a slíbil, že všechno udělá, co mu řekl.

Druhého dne se Janko chystal na cestu. Šel se rozloučit s hospodyní, ale ta mu jen vyhrožovala a proklínala ho. Dlouho se s ní nezdržoval, vsedl na kobyly a uháněl i s hřebečkem jako vítr. Za chvíli povídá hřebeček: „Už je čarodějnice za námi, už je nám v patách,

ale neohlížej se, sice bude s námi zle!“ Janko se nezdržel, maličko se poohlédl a čarodějnice ho už skoro měla v hrsti, ale hřebeček mu pošeptal, aby si přesedl na něj, Janko poslechl a hned ujížděli ještě rychleji. Čarodějnice zůstala daleko za nimi. Když viděla, že jich nedohoní, tak se zlostí rozpálila, až pukla, a zůstal po ní jen koláč horké kolomazi. Hřebeček se ohlédl a povídá, že je s nimi už dobře, že jim už neuškodí.

Dobře si odpočinuli, protože jich už nikdo nehonil, a potom jeli pomalu dále, až se dostali do jednoho města. Tam právě vyhlašovali, kdo nejlépe přeskočí přes jeden příkop, že dostane půl království a princeznu za ženu. Když to Janko slyšel, hned zajel na hospodu, aby se připravil. Šaty měl staré, ale kde vzít lepší? Hřebeček mu řekl, aby se nestaral, že mu šaty opatří, a vskutku za chvíli měl krásné šaty, zlatem vyšíváné. Oblekl se, sedl na mladého hřebce a jel na zámek. Všecko se dívalo na krásného mládence i na urostlého koníka a princezna, jak mládence spatřila, hned si ho zamilovala.

Přišel královský sluha a jménem královým ohlásil, kdo chce, aby se pokusil přeskočit příkop. Páni se rozjížděli jeden po druhém, ale přes příkop se nikdo nedostal. Naposled se rozjel Janko a přeletěl příkop lehce jako pták. Všichni se divili a král hned rozhlásil, že Janko vyhrál. Král ho zavolal k sobě, odevzdal mu polovici království a také princezna byla ráda, protože se jí Janko líbil. Hned slavili svatbu a ta trvala dvanáct dní. Janko zdědil po smrti starého krále celé království a byl dlouho a šťastně živ se svou ženou. Kobylu a hřebečka si dobře opatroval.

JANKO ÚBOREK

Byl jednou jeden sedlák, tuze chudý, takže někdy celý rok ani kůrky chleba neviděl. Narodil se mu devátý chlapec a chudák otec nevěděl, co počít. Neměl čím zaplatit od křtu, ani na křtiny nemohli nic připravit, protože v chalupě už tři dni nevařili. Neměl koho volat za kmotry, nikdo nechtěl jít, že byli tak chudí.

Sotva se ten devátý chlapec narodil, hned běhal a mluvil. „Hej, taťko,“ povídá, „dejte mi jíst!“ „Rád bych ti dal, synáčku, ale nemáme ani kůrku černého chleba.“ „Počkejte, já vám něco opatřím,“ povídá chlapec. Vyskočil oknem a za chvíli přivedl jalovici. „Taťko, porazte ji a připravte jídlo na křtiny.“ Jalovici zabili, kůži prodali a druhého dne šli do kostela křtít. Chlapec si sám řekl, aby mu dali jméno Janko, a protože byl takový malý, ale sporý, říkali mu Janko

Úborek. Křtiny byly slavné, protože si Janko sám najal kuchařku, a za kmotry mu šli rychtář s rychtářkou.

Ale po křtinách zase nebylo co jíst. Dvanáct dní se tak protloukali, potom Janko povídá bratřím: „Už jsem vyrostl, jako by mi bylo dvanáct let, síly mám za čtyři, půjdeme na lov, přineseme otci a matce zvěřinu, najíme se a půjdeme někam mlátit obilí.“ Jak řekl, tak udělali. Přišli do lesa, ale večer nepřinesl žádný nic, jen Janko přivlekl kance. „Tu máte, taťko,“ povídá, „a vy, mámo, navařte nám masa, ať se najíme, zítra půjdeme dále.“ Najedli se, vyspali se a ráno šlo všech devět bratří mlátit.

Přišli k pánovi, postavili se před ním do řady, Janko vystoupil a povídá: „Pane, dejte nám mlátit obilí!“ „I copak s tebou,“ smál se pán, „ty bys toho vymlátil, takový skrček.“ „Nu, však uvidíte, jen nám dejte mlátit, ať máte hodně pšenice,“ řekl Janko, „co já nevymláším, to pořídí moji bratři.“ Pán a jeho sluhové se smáli, protože Jankovi bratři byli jako buci a Janko byl malý, sotva ho bylo vidět, ale cep měl jako ostatní.

„Dnes pšenici nemám,“ řekl pán, „ale vymláíte-li mi do večera těch pár panáků ovsa, co vidíte na mém poli, dám vám zítra mlátit žito a dostanete dobrý plat.“ „Dejte nám místo platu tolik obilí, co já unesu,“ řekl Janko. „Dám vám, co všichni unesete,“ řekl pán, „ale nebudete-li hotovi do večera, vsadím vás do žaláře.“ „Dobře,“ řekl Janko, ale ostatní bratři se s ním začali vadit, že je přivede do žaláře, protože na tom ovesništi bylo panáků, jako by jich nasil. „Chlapci, dejme se do toho,“ povídá Janko, „vy budete mlátit ve čtyřech na dvou mlatech, a já na třetím mlatě sám. Co si kdo vymláčí a odnese domů, bude jeho.“

Jídla jim mnoho nedali, ale přece mlátili, co měli síly, protože museli pospíchat: kdepak tolik ovsa vymlátit za den! Janko si bral až po deseti snopech najednou a zpod cepu mu padala pšenice jako zlato. Než si ostatní bratři vymlátili trochu ovsa, Janko byl hotov, ještě si ušil pytel a šel k pánovi. Poděkoval za práci a že si vezme domů, co unese. „Jen si naber, co uneseš,“ řekl pán, „však jsem ti to slíbil.“

Za chvíli přiběhl správce a řekl pánovi, že ten malý si naložil do pytle všecko, co vymlátil. Pán si myslel, že snad vymlátil jen pár snopů

ovsa a zrní si odnesl domů, ale jde na mlat a vidí, že po ovse není ani památky, a Janko s bratry už byli daleko. Pána to mrzelo, a když ještě k tomu slyšel, že Jankovi padala zpod cepu čistá pšenice místo ovsa, chtěl ho potrestat. Měli v chlévě zlého býka a pán poručil, aby ho za nimi pustili.

Bratři šli domů a najednou Janko povídá: „Ohlédněte se, co to za námi běží?“ „Zle je,“ křičeli bratři, „pustili za námi zlého býka, ten nás nabere na rohy, utíkejme!“ „Jen utíkejte,“ volá Janko, „vy můžete, málo nesete, a já tu na býka počkám.“ Bratři vzali nohy na ramena, Janko přiskočil k býkovi, popadl ho za rohy, zakroutil mu krkem, až mu zlomil vaz, přihodil si ho na pytel s obilím a šel za bratry. Byl doma dříve než oni, protože se bratři před býkem poschovávali v lese.

Doma se najedli, vyspali se a druhého dne šli zase mlátit. Přišli k tomu pánovi, postavili se do řady, Janko vystoupil a povídá: „Pane, dejte nám něco mlátit!“ „Dal bych vám,“ řekl pán, „mám dvě stě stodol plných žita, ale nevymlátíte-li všechno do večera, dostanete místo platu bití a ještě vás vsadím do žaláře.“ „Dobrá,“ řekl Janko, „ale dokážeme-li to, dejte nám místo platu obilí, kolik já naráz odnesu.“ „Dám, dám,“ řekl pán a myslel si, i kdyby mu tolik žita odnesli, co bylo ovsa, že mu ještě zbude, a pak že má ještě pšenici.

Janko vzal cep, bratři mu házeli na mlat snopy, že je ani unést nemohli, a Janko mlátil. Zpod cepu mu padala krásnější pšenice než prvního dne a do večera všechno vymlátil. Potom Janko nasypal všechno obilí do pytle, poděkoval pánovi za práci a šli domů. Pán věděl, že si odnesli obilí, ale myslel, že zbyla aspoň polovice žita, a tu přiběhl správce a naříkal, že je všechno žito pryč. Pán se rozzlobil a rozkázal, aby za nimi pustili divokého kance, kterého choval ve veliké kleci v zahradě. „Podívejte se, co to za námi běží,“ řekl Janko bratrům. „Zle je,“ povídá jeden, „po cestě se práší, to jistě za námi pustili toho divokého kance; co s námi bude, ten nás roztrhá!“ Jen to dořekl, a kanec už jim byl v patách. Bratři se rozutíkali, ale Janko shodil pytel na cestu, popadl kance za uši a tak jím mrštil o zem, že kanec pukl. Potom si ho dal i s pytlem na záda a byl doma dříve než ostatní bratři.

Doma odevzdali otci obilí, najedli se, vyspali se a třetího dne ráno šli mlátit. Přišli zase k tomu pánovi, postavili se do řady, Janko vystoupil a povídá: „Pane, dejte nám mlátit.“ „Dal bych vám,“ řekl pán, „ale musíte mi do večera vymlátit tři sta stodol pšenice, a nedokážete-li toho, dám vás hned oběsit.“ „Dobrá,“ řekl Janko, „ale vymlátime-li, dejte nám místo platu obilí, kolik já unesu.“ „Dám, dám,“ řekl pán a myslil si, jen počkej, však já se ti přece dostanu na kobylku.

Bratři začali Jankovi vyčítat, proč se dával na takovou práci, že stěží vymlátili dvě stě stodol žita, ale tři sta stodol pšenice vymlátit, toho že nedokáží a že je jistě oběsí. „Hej, chlapci, do roboty,“ volal Janko, „nic se nebojte, však my to pořídíme!“ Házeli mu pšenici na mlat. Janko mlátil, div se nepotrhal, ale přece byl do večera hotov, nasypal všecku pšenici do pytle a šel pánovi poděkovat za práci. „No, chlapče,“ ptá se pán, „stačí ti to na rok, co sis nechal?“ „I pane, na deset let, nevěříte-li, pojdte se podívat,“ smál se Janko. Pán vlastním očím nevěřil, když viděl Jankův pytel, ale Janko posadil na pytel ještě všech osm bratrů, protože je bolely nohy, a všecko to na zádech nesl domů.

Pán se rozzlobil, svolal sluhy a jel s šesti páry koní za Jankem, že mu pobere všecko obilí a dá ho oběsit. Bratři seděli na pytli a Janko jim poručil, aby měli pozor, co se za nimi bude dít. Tu vidí, že se za nimi práší, že je na cestě mnoho lidí a koní. Když pán byl blízko, Janko řekl bratrům, aby seskákali, popadl pytel, ohnal se jím po pánovi, a hned se to všecko válelo v prachu. Potom řekl bratřím, aby si sedli na panský kočár a jeli domů; sám šel pěšky, ale byl přece dříve doma než oni. Teď měli všichni co jíst a s nimi celá vesnice. Jedli, pili a dobrou vůli měli.

Jankovi se doma nelíbilo a začal se chystat na cestu. „Taťko,“ povídá, „půjdu do světa, abych něco zkusil, už mě omrzelo sedět doma za pecí.“ „Co bys seděl za pecí,“ řekl otec, „ožeň se, každá si tě ráda vezme. Do světa nemusíš, však už chválabohu bídy nemáme.“ Ale Janko jinak nedal a pustil se do světa samotný jako prst.

Šel cestou a vidí vozky, co vezli železo. Měli těžký náklad, div se jim postraňky nepotrhal. Janko šel kolem nich, plivl do kolejí a hned

se udělalo tolik bláta, že se vozy nemohly hnout. „Hoši, z toho bláta nevyjedeme,“ povídá jeden vozka, „leda byste někdo běžel tamhle za tím člověkem, co jsme ho tu potkali, aby nám pomohl.“ „Za jeho pomoc nedám ani zlámanou grešli,“ řekl druhý vozka a třetí povídá: „Eh, ten člověk se ještě nenarodil, abych já za ním běžel.“ Ale ten první se přece rozběhl za Jankem. „Hej, mládenče,“ volá na Janka, „vraťte se a pomozte nám vytáhnout ty tři vozy z bláta!“ „A co to vezete?“ „Ale železo,“ povídá vozka, „a místo platu vám dáme železa, co unesete, máme ho dost.“ „Dobrá, vytáhnu vás,“ řekl Janko, „ale dáte mi opravdu tolik, co unesu na zádech.“ „No, jen pojďte, však se už smluvíme,“ smál se vozka.

Smluvili se, že jim vytáhne vozy a že mu dají tolik železa, co sám unese. Vozy byly hned z bláta na suché cestě, ale Janko jim ze tří vozů železo vymetl, složil si je na záda a ještě volal, že je ho málo, že z toho nebude mít ani pořádnou valašku. Vozkové stáli jako ve vidění, ale už bylo pozdě: co slíbili, musili splnit, a Janko se jim ztratil, jako by ho vítr odnesl.

Šel dále svou cestou a přišel k jednomu kováři, který měl kovárnu na vysoké skále. „Kováři,“ řekl mu Janko, „tuhle z toho železa mi ukovej valašku se železným toporem, ale ať mne neošidíš!“ „Nic se neboj, spravedlivě to udělám,“ povídá kovář, „ale musíš tu zůstat tři dni, chceš-li takovou valašku.“ Janko tam zůstal, kovář se dal do práce, ale vzal na valašku jen polovici železa, co mu Janko dal, a druhou polovici si schoval.

Když byla valaška hotová, Janko povídá: „Dej ji sem, ať ji zkusím!“ a vyhodil ji tak vysoko, že spadla až za hodinu, ale zlomila se vejpůl. „Tys mi jistě polovici železa vzal,“ zlobil se Janko, „dělej novou, ale nešid!“ „Neboj se, já tě neošidím, ale musíš tu zůstat ještě tři dni,“ řekl kovář. Dal se do práce, ale třetinu železa si schoval a z ostatku ukoval novou valašku. „Dej ji sem, ať ji zkusím,“ poručil Janko a vyhodil ji tak vysoko, že spadla až za hodinu, urazila kovářovi půl výhně, ale z toporu se ulomila třetina. „Čert tě vzal, zloději,“ zlobil se Janko, „třetinu železa jsi ukradl. Dělej znovu, ale ať dáš všechno železo, sice tě zaživa na prášek rozemelu!“

Kovář se lekl, dal se do práce a do večera ukoval valašku ze všeho

železa, co Janko přinesl. „Dej ji sem, zkusím, hodí-li se mi,“ řekl Janko a vyhodil valašku tak vysoko, že spadla až za dvě hodiny a srazila kováře i s kovárnou se skály, takže už nikomu nemohl ukovat takovou valašku.

Janko šel dále a tu potkal člověka, který stál u lesa a naráz vytrhl silný dub ze země, lehce, jako by to byla řepa. „Dej pánbůh štěstí, ty jsi Vyrvidub, pojď se mnou,“ řekl Janko. „Půjdu, jsi-li silnější než já,“ povídá Vyrvidub. „Tak zkusíme, kdo s koho,“ řekl Janko, popadl Vyrviduba a mrštil jím o zem tak, že vstal až za hodinu. Slíbili si přátelství a Vyrvidub se přidal k Jankovi.

Jdou spolu a našli člověka, který měl na hromadě kusy železa a lámal je jako stébla. „Dej pánbůh štěstí, Lamželezo,“ povídá Janko, „pojď s námi!“ „Půjdu, jsi-li silnější než já,“ řekl Lamželezo. Chytili se s Jankem do křížku a za chvíli byl Lamželezo na zemi. Přidal se k nim, slíbili si přátelství a šli spolu dále.

Dostali se do velikého města, vešli do hospody, sedli si za stůl a ptají se, co je nového. „Nic dobrého,“ povídá hospodský, „našemu králi čerti odnesli do pekla tři dcery. Král jiných dětí nemá, a tak je velice smutný. Kdo by je vysvobodil, mohl by si z princezen vybrat, kterou by chtěl, král by mu ji dal za ženu a přidal by mu půl království.“

Janko a jeho dva kamarádi šli ke králi a ohlásili se, že by šli princezny hledat, aby jim jen ukázal cestu a dal jim, čeho potřebují. „Milí zlatí,“ povídá král, „o té cestě do pekla nevím, ta bude asi někde v těch lesích, musíte si ji sami najít, ale na cestu vám dám, co chcete.“

Nabrali si chleba, mouky, slaniny, soli, co jen unesli, a vydali se do těch lesů. Na jedné louce si vystavěli boudu a smluvili se, že vždy dva budou hledat díru do pekla, a třetí zůstane doma, aby vařil jídlo a kroutil provaz.

Nejdříve zůstal doma Vyrvidub a Janko s Lamželezem šli do lesa. Hledali, hledali, ale nic nenašli, a zatím Vyrvidub v boudě vaří jídlo a kroutí provaz. Najednou něco křičí z komína: „Vaříš tu kaši, vaříš, ale nebudeš ji jíst!“ „Ani ty ji nebudeš jíst,“ volá Vyrvidub, „ale já a moji kamarádi.“ A za chvíli zase: „Vaříš tu kaši, vaříš, ale nebudeš

ji jíst!“ „Ani ty ji nebudeš jíst,“ povídá Vyrvidub, „ale já a moji kamarádi.“ Za chvílku to volá potřetí: „Vaříš tu kaši, vaříš, a už jsi ji uvařil?“ „Uvařil, a co chceš?“ ptá se Vyrvidub. Vtom vylezl z komína bradatý pidimužík, přitiskl Vyrviduba k nátoni, snědl všecku kaši a ztratil se v komíně.

Večer přišli Janko s Lamželezem celí ušlí a hned se ptají: „Co jsi uvařil?“ „Uvařil jsem kaši, ale z komína vylezl bradatý mužíček a všecko mi snědl.“ „A provaz jsi kroutil?“ ptá se Janko. „Kroutil, ale ten mužík mě tak přitiskl k nátoni, že jsem se hodinu nemohl postavit na nohy. A našli vy jste tu díru?“ „Byli bychom ji našli, kdybyste nám ji s tím mužíkem byli ukázali,“ smál se Lamželezo a řekl: „Tys nic nepořídil, zítra zůstanu doma já a uvidíme, kdo je silnější, já, či ten bradatý mužík.“

Druhého dne šel s Jankem do lesa Vyrvidub a Lamželezo zůstal doma. Vaří kaši, už ji skoro dovařil, a vtom se ozve mužík z komína: „Vaříš tu kaši, vaříš, ale nebudeš ji jíst.“ „Ani ty ji nebudeš jíst,“ řekl Lamželezo, „ale já a moji kamarádi.“ A za chvílku zase: „Vaříš tu kaši, vaříš, ale nebudeš ji jíst.“ „Ani ty ji nebudeš jíst,“ povídá Lamželezo, „ale já a moji kamarádi.“ Za chvílku mužík volal potřetí: „Vaříš tu kaši, vaříš, a už jsi ji uvařil?“ „Uvařil, a co chceš?“ ptá se Lamželezo. Vtom vyskočil z komína zase ten bradatý pidimužík, přitiskl Lamželeza k nátoni, snědl všecku kaši a ztratil se v komíně.

Večer se vrátili Janko a Vyrvidub ušlí a hladoví a hned se ptali: „Co jsi uvařil?“ „Eh, braši, vedlo se mi tak jako Vyrvidubovi.“ „A provaz jsi kroutil?“ ptá se Janko. „Začal jsem, ale ten mužík mě tak přitiskl k nátoni, až ve mně kosti praskaly, div jsem duši nevy pustil.“ „Vy jste hrdinové,“ smál se Janko, „zítra zůstanu doma já, však já toho skrčka naučím, dám mu kůži na buben!“

Třetího dne šli do lesa Vyrvidub a Lamželezo, ale vzali si jídlo s sebou, báli se, že ani Janko s tím mužíkem nic nepořídí. Janko zůstal sám doma a vařil kaši. Mužík z komína zavolal: „Vaříš tu kaši, vaříš?“ a Janko řekl: „Vařím a budu ji jíst.“ A za chvílku podruhé: „Vaříš tu kaši, vaříš?“ A Janko na to: „Vařím a budu ji jíst.“ Potřetí se mužík ptal: „Dovařil jsi tu kaši, dovařil?“ „I nezlob mne,“ vykřikl Janko, „a polez ven!“ Bradatý mužík vyskočil z komína, ale Janko ho

popadl za bradu a začal jím třást, div ho z kůže nevytřepal. „Pusť mě, pusť mě, už vám nic neudělám,“ křičel mužík. „Vím, že mi nic neuděláš, však tě držím za bradu a nepustím tě, dokud mi neukážeš díru do pekla.“ „Já o ní nevím, já z pekla nejsem,“ naříkal mužík, „jen mě pusť, dám ti zlata a stříbra, co chceš!“ „Nestojím o tvé zlato, ale ukaž mi díru do pekla,“ řekl Janko. „Ukázal bych ti ji, ale ostatní čerti by mě roztrhali,“ řekl mužík. „Nu, a já tě z kůže vytřepu,“ povídá Janko a začal jím znovu třást. „Ukážu ti díru do pekla, ukážu, jen mě pusť,“ prosil mužík. Janko ho pustil, mužík se proměnil v čerta, zasmradil boudu čertovinou a utekl komínem.

Janko se za ním dobře díval a viděl, že se uprostřed té louky, co stála jejich bouda, spustil do pekla. Už věděl dost, začal kroutit provaz a za ten den ukroutil deset mil. Kamarádům navařil kaše, takže se večer najedli do sytosti, ale nevěřili mu, že mužíka přemohl, smáli se mu, že navařil kaše ještě jednou. Druhého dne se Janko hnál hned ráno do práce, všichni kroutili provaz a za devět dní ho měli na sto mil. „Ale teď už nepůjdeme hledat tu díru,“ řekli kamarádi Jankovi, „musíme si odpočinout.“ „Nepůjdete,“ povídá Janko, „protože byste ji nenašli, ale já vím, kde je. Teď se musíme smluvit, kdo se do pekla první spustí.“ Nechtěli mu věřit, ale když je zavedl na louku a ukázal jim díru do pekla, uvěřili mu, že i mužíka přemohl.

Vzal provaz a šli k té díře. Vyrvidub řekl, že to zkusí. Spustil se dolů asi deset mil, ale tam po něm začaly žáby skákat, hadi syčeli ze všech stran a Vyrvidub začal trhat provazem, aby ho vytáhli nahoru. Potom šel Lamželezo. Spustili ho asi dvacet mil, ale začaly po něm žáby skákat, hadi syčeli ze všech stran a potom šel oheň z té pekelné díry, div se Lamželezo neudusil. Trhal provazem, aby ho rychle vytáhli. „Eh, vy jste chamrad,“ povídá Janko, „teď půjdu já. Spusťte mě, ale provaz tam nechte; až jím začnu trhat, rychle vytahujte!“ Jak řekl, tak udělali: spustili ho na sto mil až na samé dno pekla.

Jde peklem a přijde k měděnému zámku, co se točil na stračí nožce. Janko dupl nohou a zámek se zastavil. Vešel tam a u okna vyšívala krásná panna, nejstarší dcera králova. „Dej bůh štěstí, panenke,“ pozdravil Janko. „Dej bůh i tobě, Janko, kde ses tu vzal, vždyť tu nevidět ani ptáčka letáčka, natož človíčka. Utíkej odtud, než tě můj

muž dostane, sice s tebou zle bude. Můj muž je u včel, tři míle odtud, a hned se vrátí domů.“ „Neboj se,“ těšil ji Janko, „já se ubráním.“ „Jakpak by ses ubránil, vždyť můj muž je trojhlavý drak, ty jsi proti němu nic,“ naříkala princezna. „Jaké dává znamení, když se vrací domů?“ ptal se Janko. „Třicentový palcát hodí na dvůr a potom už nikdo nesmí z domu.“

Vtom padl palcát na dvůr, ale Janko ho vzal a hodil ho tři míle od zámku. Drak hned poznal, že je zle, a tím rychleji pospíchal domů. Princezna dala Jankovi měděný prsten, který dává síly za tři sta mužů, a schovala ho za dveře. Drak přiletěl a hned začal: „Ženo, člověčina tu smrdí, dej ji sem, ať ji sním!“ „Ach, kde by se tu člověk vzal, vždyť víš, že tu nevidět ani ptáčka letáčka, natož človíčka.“ Janko se ohlásil zpoza dveří: „Tu jsem, co chceš? Dej bůh štěstí!“ „Nu, jsi-li tu, půjdeme spolu zápasit na mém měděném mlatě, kdo s koho!“ „Dobrá, pojďme,“ řekl Janko. Přišli na měděný mlat a začali zápasit. Janko chytil draka a vrazil ho po kolena do měděného mlatu, ale drak vyskočil jakoby nic, popadl Janka a vrazil ho do toho mlatu po pás. Janko stěží vylezl, ale pak se vzchopil a vrazil draka do mlatu, že mu jen hlavy ven trčely. Valaškou mu je pozutíнал a vrátil se do světnice k princezně.

Princezna plakala radostí, nevěděla, jak mu poděkovat za to, že ji vysvobodil. „Ale co mé sestry!“ povídá, „kdo těm pomůže?“ „Neboj se,“ řekl Janko, „seber, co máš, a já půjdu s tebou, ukážeš mi cestu ke svým sestrám!“ Princezna nejdříve nechtěla, říkala Jankovi, že si jde pro smrt, ale když jí všechno vypověděl, vzala měděný proutek, švihla jím, a zámek se hned změnil v měděné jablko. Uložila si proutek i jablko a ukázala Jankovi cestu ke druhé sestře; Janko ji pak zavedl k té díře, přivázal princeznu na provaz, trhl jím a Vyrvidub s Lamželezem ji vytáhli na tento svět.

Janko šel, jak mu princezna ukázala, až se dostal ke stříbrnému zámku, co se točil na stračí nožce. Janko dupl a zámek se zastavil. Vešel tam a u okna vyšívala prostřední dcera králova. „Dej bůh štěstí, panenka,“ pozdravil Janko. „Dej bůh i tobě, Janko, kde ses tu vzal, vždyť tu nevidět ani ptáčka letáčka, natož človíčka. Utíkej odtud, než tě můj muž dostane, sice s tebou bude zle. Je u včel, šest

mil odtud, a brzy se vrátí.“ „Neboj se,“ řekl Janko, „vysvobodil jsem tvou sestru, vysvobodím i tebe.“ „Ach Janko, jak to dokážeš, vždyť můj muž je šestihlavý drak, a ty jsi proti němu nic, ale když jsi už přišel, tu máš tenhle stříbrný prsten, ten ti přidá síly za šest set mužů.“

Vtom přiletěl šesticentový palcát na dvůr. Janko ho chytil a hodil ho nazpět šest mil. Drakovi to bylo divné a pospíchal domů. Janko stál za dveřmi a drak přiletěl jako vzteklý. „Ženo, člověčina tu smrdí, dej ji sem, ať ji sním!“ „Ach, kde by se tu vzal člověk, vždyť víš, že tu nevidět ani ptáčka letáčka, natož človíčka.“ Janko se ohlásil zpoza dveří: „Dej bůh štěstí, tu jsem, co chceš?“ „Nu, jsi-li tu, půjdeme spolu zápasit na mém stříbrném mlatě, kdo s koho!“ „Dobrá, pojďme,“ řekl Janko. Přišli na stříbrný mlat a Janko vrazil draka do mlatu, že mu jen šest hlav trčelo. Valaškou mu hlavy pozutíнал a vrátil se do světnice k princezně.

Princezna plakala radostí, nevěděla, jak mu poděkovat za to, že ji vysvobodil. „Kéž bys ještě nejmladší sestře pomohl,“ povídá. „Neboj se, už jsem dvě vysvobodil, i třetí pomohu, jen mi ukaž cestu k jejímu zámku.“ Princezna vzala stříbrný proutek, švihla jím, a zámek se hned změnil ve stříbrné jablko. Uložila je i s proutkem, ukázala Jankovi cestu k nejmladší sestře a Janko ji zavedl k pekelné díře. Přivázal ji, trhl provazem a Vyrvidub s Lamželezem ji vytáhli na tento svět. Byla ještě krásnější než nejstarší princezna a Lamželezo řekl, že si ji vezme za ženu. Vyrvidub chtěl nejstarší princeznu, a tak se oba kamarádi shodli, že na Janka už nebudou čekat. Princezny plakaly a prosily je, aby ještě zůstali u provazu, že je dole jejich nejmladší sestra. Zůstali tam a čekali, co bude dále.

Janko šel peklem, až se dostal k zlatému zámku, co se točil na stračí nožce. Dupl třikrát nohou a zámek se zastavil. Vešel tam a nejmladší princezna vyšívala u okna. Janko ji pozdravil: „Dej bůh štěstí, panenko!“ „Dej bůh i tobě, Janko, kde ses tu vzal, vždyť tu nevidět ani ptáčka letáčka, natož človíčka. Utíkej odtud, než tě můj muž dostane, sice s tebou bude zle.“ „Neboj se,“ řekl Janko, „vysvobodil jsem tvé sestry, vysvobodím i tebe.“ „Jak bys to dokázal, můj muž je dvanáctihlavý drak, ty jsi proti němu nic.“ „Jaké dává znamení, když se vrací?“ ptal se Janko. „Dvanácticentový palcát hodí na dvůr a potom už

nikdo nesmí z domu. Chceš-li tu zůstat, tu máš zlatý prsten, ten ti dá síly za dvanáct set mužů.“

Princezna sotva schovala Janka za dveře, a již se zatřásl celý zámek, dvanácticentový palcát přiletěl na dvůr a Janko ho vzal a hodil ho nazpět dvanáct mil. Drak viděl, že je zle, a pospíchal domů. Přiletěl jako vzteklý a hned křičel: „Ženo, člověčina tu smrdí, dej ji sem, ať ji sním.“ „Ach, kde by se tu vzal člověk, vždyť víš, že tu nevidět ani ptáčka letáčka, natož človíčka.“ Janko se ohlásil zpoza dveří: „Dej bůh štěstí, tu jsem, co chceš?“ „Nu, jsi-li tu, půjdeme spolu zápasit na mém zlatém mlatě, kdo s koho,“ řekl drak. „Dobrá, pojďme,“ povídá Janko. Šli na mlat a začali zápasit, ale Janko nakonec draka zarazil do země, že mu jen dvanáct hlav trčelo ven. Valaškou mu hlavy pozutíнал a vrátil se do světnice k princezně.

Nejmladší princezna zlatohlávka byla ze všech sester nejkrásnější a hned se Jankovi zaslíbila. Plakala radostí a děkovala mu, že ji vysvobodil. Vzala zlatý proutek, švihla jím, a zámek se změnil ve zlaté jablko. Ale Janko si proutek i jablko vzal sám, odvedl princeznu k díře, přivázal ji na provaz, trhl jím a kamarádi zlatohlávku vytáhli. Teď byly nahoře již všechny tři princezny a Janko se bál, aby ho kamarádi nezhadili. Přivázal na provaz veliký kámen, trhl, ale uskočil od díry. Kamarádi táhli, šlo jim to těžce a mysleli si, že Janko v pekle nabral zlata. Když už byl kámen skoro nahoře, přeřízli provaz a kámen spadl do pekla s takovým rachotem, že se všichni čerti polekali a utekli na druhý konec pekla.

Janko poznal, že ho kamarádi zradili, a smutně chodil po pekle. Přišel k velikému hnízdu, kde měl pták noh mladé. Mláďata křičela, protože veliký had vlezl do hnízda a chtěl je sežrat. Janko chytil valašku a jednou ranou hada přetl. Vtom přiletěl starý pták noh a křičel: „Člověka neušetřím, protože jsem člověčiny ještě neokusil.“ „Jen ho nechte naživu,“ prosila mláďata, „vždyť zabil toho hada a zachránil nám život.“ „Nu, tedy tě pustím,“ povídá noh, „ale po druhé sem nechod, sice živ neodejdeš. Řekni mi, čeho žádáš za to, že jsi mým dětem zachránil život?“ „Žádám jen, abys mne vynesl z pekla na bílý svět,“ řekl Janko. „Vynesu tě, ale musíš nejdříve zabít sto býků, maso složíš do jedné kádě a do druhé kádě nabereš vody.

Všecko to najdeš tamhle u potoka, jen jdi a udělej to!“ Janko porazil sto býků, uložil maso, jak noh poručil, nabral vody a sedl si nohovi na záda mezi křídla. Noh povídá: „Uvidíš-li, že mi jde ze zobáku dým, nalej mi do hrdla vody, uvidíš-li oheň, dej mi do zobáku kus masa, jinak se z pekla nedostaneme.“

Letěli tou dírou, Janko lil nohovi do hrdla vodu, dával mu maso, ale nakonec už neměl nic. Už byli skoro na bílém světě, najednou Janko vidí plamen, ale masa neměl. Báł se, aby nespadli do pekla, uřízl si valaškou kus masa z lýtka a dal je nohovi. Šťastně vylétěli na bílý svět a noh se ptá: „Eh, Janko, pověz mi, kdes vzal to maso, co jsi mi dal naposled?“ „Tuhle ze svého lýtka jsem je uřízl,“ řekl Janko. „Nu, kdybych byl věděl, že člověčina je tak dobrá, nebyl bych tě vynesl, ale za to, žes mi děti zachránil, pustím tě na svobodu.“ Potom noh vyvrhl i ten kus masa, co mu Janko naposled dal, a jak je Janko přiložil na ránu, hned srostlo a měl nohu zdravou jako dříve.

Janko přišel ke svým kamarádům. Oba se lekli, mysleli, že Janko zahynul; klekli před ním na kolena a prosili, aby jim odpustil, že ho zradili. Janko jim daroval život, ale popadl valašku a železným toporem každému tolik naložil, že se sedm dní nemohli posadit. Zlatohlávka byla ráda, že se Janko vrátil, protože se jí hned v pekle zalíbil; vyrostl a byl z něho pěkný mládenec.

Sebrali se a všichni šli ke králi. Král radostí nevěděl, co dělat. Objímal dcery, všechny vítal a hned vystrojil všem třem svatbu. Království odevzdal Jankovi a jeho kamarádům rozkázal, aby ho vždy poslouchali jako svého pána. Vyrvidub bydlel na měděném zámku s nejstarší princeznou, Lamželezo s prostřední na stříbrném a Janko ve zlatém s princeznou zlatohlávkou.

Tak žijí podnes šťastně, jestli neumřeli.

B

ylí chudobní rodiče a měli syna Janka. Ten si umínil, že si půjde hledat službu. Doma nebylo nic, často ani soli, ani omastku, ani na hrdlo, ani do hrdla. Peněz bylo třeba, ale jak to bývá mezi chudými lidmi, jednou nebylo výdělků, jindy pánbůh nepožehnal, jindy zlí lidé nadělali škody. Dost se chudáci nabědovali i naplakali.

„Poslouchejte,“ povídá jednou Janko rodičům, „snad vám bude líp, půjdu-li k dobrým lidem sloužit. Takhle byste pořád neměli nic, a já se už nějak užívím a zaopatřím.“

„Pravdu máš, synáčku,“ řekl otec, „my sotva žijeme, a tobě snad pánbůh pomůže. Jen zkus, jak je ve světě. Vezmi si ty lepší krpce a halenu, ať lidé vědí, že jsme tě i při své chudobě pořádně vypravili. A ty, matko, dej mu do kapsy, máš-li co.“ Otec potají slzy utíral, matka Jankovi hladila hlavu a nemohla ani slova ze sebe vypravit. Jen se na svého chlapce dlouho dívala, podala mu ruku a s pláčem povídá: „Provázej tě pánbůh.“ Otec i matka zármutkem do večera ani slova nepromluvili.

Janko šel celý den, dva dni, od dědiny k dědině, až přišel k jedné staré ženě a prosil ji, aby mu poradila, kde by našel službu. „Zůstaň u mne,“ řekla stará žena, „dám ti dobrý plat a budeš nosit dříví a přitom pást krávy, ovce a prasata.“ „Zkusím to,“ povídá Janko, „vždyť rok není celý svět.“ A smluvili se.

Ale Janko nevěděl, že se mu povede zle. Šel-li na dříví, dobytek se mu rozběhl; sháněl-li dobytek, nenanosil dříví. Přes den se upachtil a naběhal, večer stěží sháněl dobytek, pozdě se vrátil domů a hospodyně se s ním jen vadila a často ho i bila.

Byla to velmi jedovatá žena, dobrého slova mu nedala, pořád jí něco nebylo vhod, a když někdy musila sama shánět dobytek, bývala tak naježená, že Janko bití neušel. Pravda, jí bylo lehké dobytek shánět, protože měla píšťalku, a jak na ni zapískala, hned všechen dobytek běžel domů.

Ale Janko měl ještě jiné trápení, nedala mu pokoje ani v noci. Jeho

hospodyně byla čarodějnice a s druhými čarodějnicemi každou noc jezdívala na jednu horu a tam se od nejstarší čarodějnice učila čarovat. Přitom se hostily a tancovaly. Některé čarodějnice tam přijížděly na trdlících, na ohřeblech, jiné na bečkách a v těch přinášely víno i sůl, ale Jankova hospodyně přijížděla na svém čeledínovi. Když přišel čas, šla k Jankově posteli, uhodila ho uzdou, a Janko se hned změnil v koně, zadníma nohama plaval v povětří a předníma musil bubnovat na buben, který měl přivázaný na krku. Takovou muziku měl na cestu. Hospodyně na něm seděla a teprve po půlnoci se vracela domů, uhodila uzdou koně a Janko umdlený se svalil na postel.

Jankovi se ta služba nelíbila, ale co měl dělat, musil trpět i to bití, i to trápení v noci. Byl už celý sedřený.

Na konci roku řekl hospodyně, že u ní déle sloužit nebude, že si vyhledá službu jinde, aby mu tedy dala, co si sjednali. „Ej,“ povídá hospodyně, „co ti je, copak ti je u mne zle? Proč chceš odejít, měj přece rozum!“ „Však vy to dobře víte, proč chci odejít,“ řekl Janko. „Já bych u vás ještě zůstal, ale ten váš dobytek nemohu shánět a potom také to, že mě bez příčiny bijete. Ale dáte-li mi tu píšťalku, budu vám za ni sloužit ještě dva roky.“ „Ej, pravda, za píšťalku, ale tu já ti nedám,“ řekla hospodyně. „Tak já tedy od vás odejdu,“ povídá Janko. Ale hospodyně to mrzelo a nakonec povídá: „Tak tu máš, vezmi si ji, ale věrně služ a o té píšťalce nikomu nepovídej.“

Tak se Jankovi práce velmi ulehčila. Ve dne sbíral dříví a večer jen zapískal a hned měl všechn dobytek pohromadě. Ale jednou se někomu tou píšťalkou pochlubil, hospodyně se to hned dověděla a byla z toho doma velká bouřka. Hospodyně Jankovi nabila a Janko se tak rozzlobil, že jí hodil píšťalku pod nohy a řekl, aby mu hned vyplatila službu. „Nezůstanu u vás ani hodinu,“ povídá.

„I jen se nehněvej,“ řekla hospodyně, „neměl ses tou píšťalkou chlubit. Nemusí každá straka o tom vědět, co je mezi námi. Nu a chceš-li, abych tě nebila, i to ti po vůli udělám, a mám housličky, každý den ti na ně zahraju a můžeš si zatancovat.“ „Což, to by nebylo zlé,“ povídá Janko, „rád bych se někdy večer poveselil.“ „To můžeš mít každý den,“ řekla hospodyně.

Jankovi ta radost brzy zhořkla, protože hospodyně, když se na něj

hněvala, hned brala housličky a Janko se dal do tance. Ty housle měly takovou moc, že dokud na ně někdo hrál, kdo je slyšel, musil tancovat, ať chtěl nebo nechtěl. A tak i Janko, třeba mu někdy bylo do pláče, musil poskakovat, dokud hospodyně hrála. Nechtěl to dále snášet a po dvou letech řekl, že odejde.

Hospodyně ho prosila, slibovala mu, že mu přidá, ale Janko nechtěl. Nakonec povídá: „Zůstal bych u vás ještě rok, ale jen dáte-li mi ty housličky.“ „Na ty bys nedovedl ani hrát,“ povídá hospodyně, „a já bych se jich nerada zbavila.“ „Tak se tedy rozloučíme,“ povídá Janko. Ale hospodyně nechtěla, aby odcházel, slíbila mu ty housličky, Janko sloužil ještě rok, dostal je a odešel.

Přišel do jedné vesnice, ale nikde nemohl najít službu. Šel dále, ale potom zabloudil a nevěděl, kde je. Chléb dojedl, už měl hlad, konečně přišel k jednomu městu. Chodil po ulicích, po domech bylo plno jídla i pití, ale živého ducha neviděl, všude bylo pusto a prázdno.

Na konci města viděl královský zámek, vešel tam a v síni seděl král slepý, oči vyloupané, a královna s uťatýma rukama. Oba se zaradovali, že mají u sebe člověka. „Ach synku,“ povídá král, „jak jsi se sem dostal a co tu hledáš?“ „Nejjasnější králi,“ povídá Janko, „dlouho jsem na cestě a hledám službu. Včera bych byl už málem hladý zahy- mul, ale naštěstí jsem se dostal do vašeho města a tu jsem se nasytil. Jen tomu se divím, že v tomhle krásném městě není lidí. Jaká je toho příčina?“

Král řekl: „Přišla na nás veliká pohroma. Tuhle za horou v jedné dolině se usadily Ježibaby a ty celé naše město i mnoho dědin zpusto- šily, lidi požraly a nikomu tu nedají pokoje. I tobě se zle povede. Každého dne chodí do města, a koho tu najdou, hned ho zabijí a od- nesou s sebou. I na mne a na královnu se vrhly, ale pro královské pomazání nás nemohly usmrtit, proto mně ze zlosti vyloupaly oči, královně uťaly ruce a naši dceru, princeznu, proměnily v kus mosazi. Děti už nemáme, rádi bychom si tebe nechali, ale Ježibaby při- jdou, najdou tě tu a nikdo tě nezachrání.“

„Já se zachráním sám,“ povídá Janko, „nebojte se, já z vašich Je- žibab strachu nemám.“ „Dej ti to pánbůh, aby ti nic neudělaly, ale vezmi si klíče a najdi si něco na zub, dlouho jsi hladověl, musíš se

posilnit,“ povídala královna. Janko si přinesl slaninu a chléb. Když se najedl, povídá: „Viděl jsem tu za zámkem plno dobytka, teď půjdu, zaženu ho domů a poklidím v chlévě; už dávno si toho dobytečka nikdo nevšiml, proto je tak smutný.“ Vzal si valašku, pišťalku a housličky a nejdříve zapískal. Hned byl dobytek pohromadě, všechno to radostí bučelo a mečelo, vyskakovalo a Jankovi ruce lízalo, jako z vděčnosti, že se o ně stará.

Tu mu přišlo na rozum, že se musí připravit do boje, a tak rychle uvázal a pozavíral dobytek a běžel do lesa. Tam porazil silný strom, kmen rozštěpil, nařezal si klínů, namazal je a vrazil do štěrbiny kmene. Vtom přišla jedna z těch Ježibab. „Hej,“ vykřikla, „dávno moje matka neměla tak dobrou pečínku, jakou bude mít dnes.“ „Bude, nebude,“ řekl Janko, „jak pánbůh dá, tak bude,“ a dívá se, jak se ta Ježibaba sedmihlavá všemi jazyky olizuje a zuby cení. Potom zatřásla hlavami, natáhla krky a hnala se na něho.

Janko vzal housličky a začal pomaloučku hrát. Ježibaba se začala točit a dala se do tance, ale Janko hrál stále rychleji, až se ta baba tak roztočila, že funěla jako měch a nakonec padla na zem. „Nehrej už, mládenečku, já ti zahraju sama.“ „Hloupá babo,“ povídá Janko, „vždyť máš křivé prsty, jak bys mohla ty hrát. Chceš-li hrát, musíš si dát prsty napravit.“

„Hej! to já ráda udělám, jen mi pověz, jak.“ A Janko zatím hrál a hrál. „Pojď sem,“ povídá, „tamhle do toho kmene strč ruce, jak nejdál můžeš, a tam se ti ty prsty srovnají.“ Ježibaba s radostí přiběhla ke kmeni a strčila do štěrbiny ruce, jak nejhloběji mohla, a myslila přitom, že Janka k sobě přivábí a chytí. Ale Janko byl opatrný, pomalu se k ní přiblížil a poručil jí, aby strčila ruce ještě hlouběji do kmene. Ježibaba poslechla, ale Janko najednou vyrazil klín a Ježibaba se chytila, takže se nemohla ani hnout. Když viděla, co se stalo, řvala jako zvíře, ale Janko nemeškal, popadl valašku a všech sedm hlav jí poutínal, vyřezal jazyky a pomalu se vracel se stádem domů.

Král se velmi zaradoval, když slyšel, že se Janko vrátil. „Ach, mládenečku můj drahý,“ ptal se Janka, „nic zlého se ti nepříhodovalo? Mysleli jsme, že tě už neuvidíme.“ „Nestarejte se,“ řekl Janko, „všecko je dobře.“

Druhého dne Janko vyhnal dobytek na pastvu, potom šel ke kmeni, vrazil do štěrbiny klín, sedl si na pařez a pískal na píšťalku. Za chvíli přišla druhá Ježibaba. Devět hlav se jí třáslo zlostí, otvírala tlamy, skřípala zuby a celá rozvzteklá se blížila k Jankovi. „Hej,“ povídá, „ty jsi mou sestru zabil, ale mně neuděláš nic, za to ti stojím!“ Vyskočila jako medvědice a chtěla ho roztrhat. „Ale, ale,“ povídá Janko, „proč bys tak pospíchala, počkej chvíli, já ti zahraju, musíš si nejdříve trochu zatancovat.“ Popadl housličky a Ježibaba musila tancovat, co jí síly stačily. Nakonec nemohla ani dechu popadnout, svalila se na zem, a ještě sebou mrskala jako had.

„Přestaň, prosím tě, přestaň,“ volala Ježibaba, „už se nemohu ani hnout, ale teď mi dej ty své housličky, a zahraju já tobě.“ „Však už dlouho někoho hledám,“ povídá Janko, „aby mi zahrál, věru bych si také rád zatancoval. Ty bys to snad dovedla, kdybys měla rovnější prsty, ale takhle bys mi housličky jen zkazila.“ „Ej, jde-li jen o to, to mi neškodí,“ povídá Ježibaba, „tu máš moje prsty a narovnej mi je, však se dají narovnat.“ „Já prsty rovnat nedovedu,“ řekl Janko, „ale dej si je tamhle do toho kmene a srovnají se ti.“

Ježibaba poslechla. Janko jí poručil, aby strčila ruce ještě hlouběji do kmene, ale Ježibaba se vymlouvala, že dále nemůže. „Počkej,“ povídá Janko, „podívám se, máš-li ruce dobře,“ a vtom vyrazil klín. Ježibaba zbledla, začala prosit, ale Janko jí poutíнал hlavy, vyřezal jazyky a vložil do mošny; potom zapískal na píšťalku, hned měl dobytek pohromadě a vesele ho hnal domů.

Sotva přišel domů, král se ho hned vyptával: „Mládenečku, my se tomu divíme, že jsi se zase šťastně navrátil a že se ti nic zlého nestalo. Nepotkal jsi ani jednu z těch Ježibab?“ „Já o ně málo dbám,“ povídá Janko, „ať je tam čert vezme.“

Ráno Janko zase vyhnal stádo na pastvu, a hned se tiše přikradl k svému kmeni, klíny dobře namazal, připravil si kmen a měl housličky pohotově, protože věděl, že mu bude těžko oklamat starou Ježibabu.

Po malé chvíli slyší veliký nářek, jako by celý zástup plakal, a tu se ukáže stará Ježibaba; šla pomalu a naříkala za svými dcerami. Měla dvanáct hlav a olizovala se jazyky jako ohnivými šavlemi. „Hej! hej!“ zařvala, „dávno jsem neměla takovou pečení, jako z tebe budu mít.

Jsi to ty, co jsi mi obě dcery zabil? Ale teď přišel tvůj konec, má pomsta tě nemine, nikdo tě z mých drápů nedostane!“ „No, no, babičko, pomalu, pomstíme se jeden druhému,“ povídá Janko a začne hrát.

Ježibaba se začala natřásat, točila se a poskakovala jako starý medvěd. Čím více se točila, tím rychleji hrál; nakonec sotva dechu popadala, svalila se na zem, ale i tam sebou škubala. „Už nemohu,“ funěla, „ale ráda bych tě vystřídala, a kdybys mi podal ty housličky, zahrála bych ti ještě pěknější kousek.“ „Rád bych si skočil,“ povídá Janko, „ale ty máš prsty křivé, pokazila bys mi housličky a struny bys mi potrhala.“ „Jsou-li křivé, naprav mi je, snad víš, jak,“ povídá Ježibaba. „Pravdaže vím,“ povídá jí Janko, „vždyť já si v tomhle kmeni každý den prsty rovnám.“ „Děláš-li to ty,“ řekla Ježibaba, „i já to udělám.“ Skočila ke kmeni a strká ruce do štěrbin, co jen může. „Dále to nejde,“ povídá za chvíli. „Počkej, já se podívám,“ povídá Janko a naráz vyrazí klín. Ježibaba se chýtila.

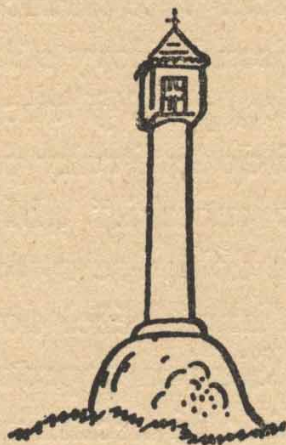
Janko položil housličky stranou a povídá: „Tak tu tě mám, teď mi řekni, jak ses opovážila tolik lidí zahubit a vztáhnout ruku na krále a královnu?“ Ježibaba prosila, aby jí dal milost. Janko se před ni postavil s valaškou a povídá: „Ty jsi nikomu milosti nedávala; ti, které jsi zahubila, ať odpočívají v pokoji, ale ty, co žijí, musím před tebou chránit. Králi musíš vrátit oči, královně ruce a princezně, kterou jsi proměnila v kus mosazi, musíš vrátit lidskou podobu.“ „To já nevím,“ zasyčela Ježibaba, „a nemohu to udělat.“ „Tak konec řečí,“ povídá Janko a hned jí šest hlav poutíнал. „Počkej,“ povídá Ježibaba pokorně, „všecko ti povím, jen mne nezabíjej. Jdi domů, ve sklepě najdeš na zdi skříňku. V té skříňce jsou královniny ruce, zabalené v papíru, a v poháru jsou královny oči. Vezmi to všecko, rozemni v ruce bylinku, co tam roste, potřij jí ruce i oči, a hned přirostou. Princeznu vzkřísíš, vezmeš-li do levé ruky proutek, který je ve skříňce, a švihneš jím devětkrát po mosazi.“ „Možná že mluvíš pravdu,“ řekl Janko, „ale neuvěřím ti, dokud se o tom nepřesvědčím.“

Nechal stádo na pastvě a hned běžel domů. Královna ho zdaleka viděla, jak utíká, a lekla se. Šla mu naproti a volala: „Co se ti stalo, že tak brzy utíkáš domů a stádo jsi nechal na pastvě?“ „Nic mi není,“

povídá Janko, „něco jsem si zapomněl ve sklepe.“ Seběhl do sklepa, našel skříňku, vzal ruce, oči i proutek a vrátil se do síně. Tam vložil královi oči do důlků, potřel je bylinkou, a král prohlédl. Potom potřel tou bylinkou královniny ruce, a hned srostly. Král i královna žehnali Janka, s pláčem mu děkovali, objímali se a nevěděli radostí, co dělat. „Pojďte,“ povídá Janko, „ještě vzkřísíme princeznu.“ Vzal proutek do levé ruky, a jak mu Ježibaba poradila, devětkrát švihl po mosazi: princezna jako ptáček vyletěla ze svého zakletí, objala Janka a v radosti ho vděčně políbila.

Janko se s nimi se všemi chvilku potěšil, ale pak se zase vrátil do lesa k Ježibabě. „No, Ježibabo,“ povídá, „pravdu jsi mi řekla, všechno se tak stalo, jak jsi povídala, ale dlouho jsi lidem škodila, a proto neujdeš trestu, jako tvoje dcery.“ Vzal valašku a druhých šest hlav Ježibabě poutínal, vyřezal jazyky, zapískal na píšťalku a hnal stádo domů.

Když se vrátil do zámku, ukázal králi všechny jazyky, aby král viděl, že Ježibaby už nikomu nebudou škodit. Král mu poděkoval, přivedl k němu princeznu, požehnal jim, a hned se slavila svatba. Janko zůstal na zámku a po smrti starého krále se svou ženou v pokoji a v lásce dlouho kraloval.

SILNÝ HONZA

Byla chudá dívka a šla do světa hledat službu. Přišla do lesa, cestička se jí ztratila a dívka zabloudila. Tu k ní přišel mladý drvoštěp, a tak ho prosila, aby ji vyprovodil do města, že si zmátla cestu.

Drvoštěp ji zavedl do své chaloupky, tam hospodařil se svou matkou, a řekl dívce, že tam může zůstat, aby byla jeho matce k ruce. Sloužila tam, byla hodná, hezká také byla, a tak se drvoštěpovi zalíbila. Vzal si ji za ženu a hospodařili spolu. Narodil se jim chlapec a dali mu jméno Honzík. Drvoštěpova matka byla kořenářka, znala byliny a dělala masti, tak si chlapce brávala s sebou do lesa, aby jí pomáhal hledat koření.

Když Honzíkovi bylo šestnáct let, otec ulehl a umřel. Zůstali sami s matkou a s babičkou, sušili byliny, roznášeli je, když někdo stonal,

také dobytku pomáhali a živili se tím, co jim lidé za to dali. Babička umřela, a jednou také ulehla matka. Bylo jí zle, napomenula Honzíka, aby byl poctivý a zbožný, že ho jednou potká štěstí. Potom zemřela.

Honzík pochoval matku, pak se oblekl do žíněných šatů a šel do světa. Přišel k jednomu statkáři a pásł mu hovězí dobytek. Ale tam se mu nelíbilo, protože paní byla tuze zlá. Tak mu uteklo léto, přišel podzim, česal ovoce, ale to ho také omrzelo. Pak měl mlátit, ale nestihl notu, dostával malý plat, tak co měl dělat, vandroval dále.

Dostal se na noc do lesa, dlouho šel, až se dostal k velkému zámku. Zaklepal, vrátný mu přijde otvírat a ptá se, co chce? Že by prosil o nocleh a almužnu. „Jsi-li spravedlivý a poctivý,“ řekl vrátný, „dostaneš nocleh a najíst. A co umíš dělat?“ Že pásł dobytek, česal ovoce a mlátil.

Hrabě měl třináctiletou dceru, ta měla tři sta ovcí, tak že by je mohl pást. A co jí rád? Že prý by nejraději kus chleba. No tak mu ho přinesli, Honzík vytáhl svou kudlu a jedl. A co k chlebu? Že by si přál hrnek mléka. Přinesli mu je a Honzík snědl a vypil. Hrabě se za dveřmi díval, a divil se dost, jak tomu chasníkovi mléko s chlebem chutná. Potom se ho ptal, jaký plat bude chtít? Honzík řekl, že vezme, co mu dají. Hrabě na to, že mu mnoho nemůže teď přes zimu dávat, až z jara, až bude pást stáda a princezniny ovce. Tak tam zůstal. Žíněné šaty, co měl z domova, už s něho spadly, ale jiné se mu nehodily. V zámku na půdě bylo hodně ovčích koží, a protože se od matky naučil dobře stříhat na šaty a sešívát, udělal si šaty, všecko chlupatým navrch, a tak vypadal jako opice.

Hrabě si ho dlouho nevšímal, ale čeládka brzy poznala, že má sílu neobyčejnou, všecko po zámku udělal, co jindy spravili tři, Honzík na to stačil lehce sám. Bylo to hlášeno pánovi, tak se mu musel představit. A proč že chodí v takových šatech? ptal se hrabě. Inu, že nemá peněz, a až bude honit ovce do hor, že se ho aspoň divá zvěř bude bát.

Po velikonocích přišel první den pasení, pastva byla hojná. Honzík si pořídil píšťalku, pískal a ovce mu šly vždycky řadem až na místo, už se radovaly samy. Hraběcí dcera to povídá pantátovi, jaký je to pasák a jak si dává na všem záležet. Jeník pásł a všecko mu šlo jako z vody. Pořídil si těžký dubový kyj a ničeho se nebál. Pásł druhý

týden a jednou se vyřítí proti němu z houštiny dva hladoví vlci. Ale Jeník je srazil kyjem, svázal jim zadní tlapy, přehodil si je přes rameno a večer je přinesl správci, aby ukázal, co ulovil. Správce byl rád, vzkázal to hraběti a ten Jeníka pochválil, že jindy tolik ovcí chybívalo. Připověděl mu, až by někdy chtěl pryč, že se mu bohatě odmění.

Po nějakém čase byl konec léta, Honzíkovi se na pastvě dařilo beze škody. Jednoho dne pásł hodně daleko od zámku. A tehdy právě nastaly hraběcí hony, bylo mnoho hostů a myslivců a udělali honbu na divoké kance. Honili právě tam, co Jeník pásł. Najednou slyší náramný křik a volání o pomoc, kdo jste dobrý, pomozte! Hned se tam pustil, a když tam doběhl, hrabě ležel na zemi a divoká svině mu trhala koně. Co dělat, ostatní lovci teprve dojížděli, tak Honzík popadl kyj a svini ubil. Zámecký pán byl vysvobozený, zatroubil na svůj roh, všichni páni se sjeli a hrabě povídá: „Tenhle mne vysvobodil, ještě jsem neviděl, aby měl člověk takovou sílu v ruce.“ Honba se skončila, svini dali na vůz a odvezli ji do zámku. Byla veliká hostina a Honzík musil také mezi pány. Všichni se divili, když se objevil s kyjem, tak jak přišel z pastvy, celý chlupatý, vousy po uši. Po hostině mu hrabě dal přinést nové šaty, ale on že nechce, že by mu nešlo štěstí, a na pěkný šat že má dost času až později. No dobře, tak několik let sloužil a nechyběla mu ani ovce. Aby byl silný, dělal, jak ho babička naučila: sám si ovci podojil a teplé mléko pil.

Po celém kraji se vědělo, že je hrabě bohatý, a tak se na něj chystal sousední loupežník, ale nevěděl, že hrabě má tak silného služebníka. Jednou večer vrátný ohlašuje velkou tlupu na koních, že asi jedou drancovat. No tak bránu zatarasili, zdvihli most, ale hrabě se strachoval, že má málo lidí, že se neubrání. Na Honzu si nevzpomněl. Když se všecko sbíhalo, Honza povídá: „Co, jaký strach, však my se ubráníme.“ Na nádvoří byl veliký trám, kde čistili koně, Honza ho vytrhl, spustil most, rozevřel bránu a tím trámem začal kolem sebe mávat. Když to loupežníci viděli, chtěli ujet, ale Honza jim nedal, srážel je s koní, že padali jako mouchy. Také hejtmana jim notně pochroumal, pak mu vyrval kord a uťal mu hlavu.

Na zámku se radovali a všichni chválili Honzu, že to všecko sám zmohl. Byla zase slavná hostina a hraběcí dcera sama přišla k Hon-

zovi, děkovala mu a prosila ho, aby ten šat odložil, že se mu sama odmění. Už jí dávno padl do oka, protože byl statný a pěkné postavy. Když ho prosila, přislíbil jí, převlekl se, a když byl přestrojený, hlavu pěkně vymytou, přivedla ho k hostině. Hrabě a všichni páni se nemohli vynadivit, jakého pěkného mládence má hraběcí dcera vedle sebe. Hrabě se ho ptal, jakou odměnu si žádá. A Honza povídá: „No co, ať se na mě kdo zlobí nebo ne, já bych chtěl tuhle hraběcí dceru.“ Hrabě na to kroutil vousy, hraběnka se až lekla, ale otec nakonec povídá: „Když nic jiného nechceš, dám ti dceru, však jsi poctivý a všecky jsi nás vysvobodil. Za věno dostaneš panství se všemi dvory, co je na klenotech, s těmi se odstěhuju do sídelního města, a vy si tady hospodařte.“

Honza byl spokojený, za pár měsíců se slavila veliká svatba, hrabě se odstěhoval do města ke králi a Honza se svou ženou žil na zámku šťastně až do smrti.

HONZA A ČERVENÁ BÁBA

V jedné vesnici žil sedlák, ten měl syna Jana a říkali mu Honza. A ten Jan byl tuze velký štvanec, nebylo šelmovství, aby ho neprovedl, a milí sousedé si s ním tuze stýskali. Ale jemu nemohl žádný nic provést.

Za vesnicí měl jeden hrabě zámek, u toho zámku byl rybník, a z vesnice tam honili koně brodit. Jednou přede žněmi bylo veliké horko a Jan hnál koně do panského rybníka. A když chvíli brodí, viděl na lodičce chlapce, a ten najednou křičí: „Hastrman, hastrman!“

A vtom žbluňk! do vody. Jan když to viděl, skočí s koně a plovat k milému chlapci. Vytáhl ho ještě živého, připlul k svému koni, vysadil chlapce na koně a spěšně s ním ke břehu. Chlapec se třese, a on to byl hraběcí syn. Jan ho obrátil, voda vyplynula, a za chvíli bylo dobře. Chlapec mu děkoval: „To jsi, Jene, hodný, že jsi mě vysvobodil, já jsem si chtěl nachytat rybiček k obědu.“

Jan hned pobídl koně a opatrně jede po silnici k zámku. Přijede do brány, a tam hned na něj: „Co tu chceš, sedláku?“ „Však jsem tuhle chlapečka vytáhl z vody!“ Sluhové viděli selský pár koní a na jednom sedí mladý pán. Hrabě přišel a syn mu povídá: „Otče, ten mi pomohl, když mě hastrman táhl do vody, nehubuj, to je hodný člověk.“ Hrabě viděl, že je synáček celý promočený, tak se hned ptá Jana, co je povinen za takovou službu, co mu má dát? I prý, co mně dá pan hrabě, budu spokojený. Hrabě povídá: „U vás ve vsi je statek opuštěný přes třicet let. Žádný tam nechce, že v něm straší. O tobě jsem slyšel, že jsi nezbeda, ty se tam bát nebudeš, tak chceš-li, ten statek ti dám.“ „Což o statek,“ povídá Jan, „ale byla by to bída, můj otec je chudý, mám ještě sestry, a proto mi ničím nemůže pomoci.“ „I to já tě založím,“ povídá hrabě, „jen se nestarej, dám ti, čeho bude třeba.“

No dobře, udělali smlouvu, že za tři léta Jan za ten statek dá tři tisíce šajnů. Jan ani nevěděl, kolik to je, ale tak to ujednali. A robotu že mu hrabě také letos sleví.

Jan pobodl vesele podsedního valacha a rovnou domů. Táta už mu jde k rybníku naproti, a kde prý se toulá!? No, pověděl mu všechno, co se stalo. „To je všechno pěkná věc,“ povídá táta, „je to největší statek, ale copak s tím, když nemáme nic do toho. No ale když ti to dává, nějak to zkusíme.“ A tak mu dal na statek dvě dcery, aby připomohly.

Ten statek byl opovržený, po třicet let tam zůstávala *červená bába*. Ale teď zmizela. Tak Jan se dal do práce, hospodařil rok, ale nějak se mu tam zastesklo. Vzal si k sobě panímámu, té zase tam bylo studeno večer, byla s tím statkem obtíž.

Jednou přišla do vsi hezká děvečka a hlásí se u starosty o službu. To tam bylo zvykem, kdo kde potřeboval, že starosta mu poslal. Tak starosta děvečce povídá: „Milé děvče, chceš-li, tuhle v tom velikém statku je svobodný hospodář, u toho bys mohla být za děvečku.“

U starostů ji zatím nechali, dali jí nocleh a ráno ji dovedli k Janovi. Ten vidí děvče slušné, při podobě hezké, tak se hned rozhodl. „Inu jsem chudý,“ povídá, „ale děvčetu bych potřeboval.“ Připověděl jí roční službu a smluvili se.

Nová děvčeka se ve všem vyznala, ať to bylo pečení chleba nebo co jiného. Jan si myslel, však je ze světa, něco umí. Pěkně pracovala, hospodařila s jeho majetkem, bezpečil se na ni. Zalíbila se mu a shodli se, že se vezmou. Jan nic nemeškal, vystrojil svatbu, rodiče mu přáli. Tři léta uběhla, a tak měl vyplatit tři tisíce zámeckému pánovi, ale ty, co světem vládnou, nebyly. Žena povídá, aby si vypůjčil, ale Jan se bál velikého úroku. Rozmýšlel, a nakonec povídá: „Inu, jiné pomoci asi nebude.“ Na *červenou bábu* zatím žádný z nich nevzpomněl. Co tu ty dva roky a už třetí léto jsou, žádný ji neviděl.

Mladá hospodyně sedí jednou sama u nístěje, když hrabě poslal listinu, aby sehnali peníze. Božíčku, Janova žena se dala do pláče, až přijde Jan, co si počnou, tohle je pěkná písnička. A ještě si ani oči neotřela, *červená bába* tady! „Nevypůjčuj, doma máš dost,“ povídá, a zas byla tatam. Mladá hospodyně myslela, že se jí tak jen zdálo. Muž přišel, ukázala mu listinu hraběte a také mu povídá o té bábě, co jí řekla. Ale Jan takovým povídačkám nevěřil, a jen ji utišil, však že hrabě to s nimi nějak na pořádek uvede. Bude-li nejhůře, že mu zase statek vrátí, však prý beztoho je to tu takové zimomřivé, máma tady ani nechce s námi pobýt.

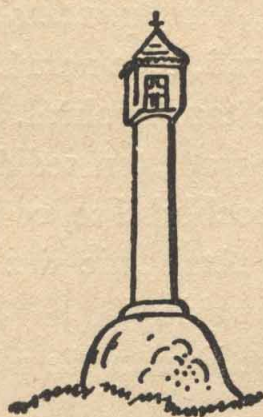
Druhého dne dělal zase na poli a jeho žena smutně kouká do nístěje v kuchyňce. Tak se do toho ohníčka zakoukala, až se jí dělaly mžitky před očima. A najednou, klika ani neklapla, *červená bába* je zase tu. „Nevypůjčuj, doma máš dost,“ povídá, a když se Janova žena ohlédla, bába byla už v prachu. No, myslí si mladá, ani to Janovi neřeknu, darmo by se mi vysmál. Ale když se to třetí den zase tak vedlo, povídá: „Poslouchej, muži, to není jen tak, ta *červená bába* něco chce! Máme nouzi a musíme si s ní nějak poradit.“

Jan se nad tím zamyslel — máš, prý, doma dost — povídá si, inu to není jen tak, ta *červená bába* prý sedala vždycky v kuchyni na špalíku. Šel, špalík odhodil, odtrhl prkno na podlaze, a panečku, veliká medenice tolarů a dukátů tam byla. Teď to počnou se ženou počítat,

kolik toho je. Pět tisíc zlatých toho spravedlivě bylo. No, tohle je pomoc, to si dám líbit, povídá si Jan. Ale žena ho hned upozornila, aby se o tom u hraběte nezmiňovali. No dobře, vzali čtyři tisíce a jedou na zámek.

Starý hrabě uvítal Jana, a co prý mu nesou. „Však jsme dostali listinu, jdeme udělat pořádek.“ „No, tak spěšně to nemuselo být, já vás jen zkoumal,“ povídá hrabě. „A hleďme, jakou hezkou paní vezeš, a jak jí to pěkně sluší!“ Jana to těšilo, že je hrabě tak přivítal, a hned se měl k tomu, že zaplatí. Žena vzala uzlík, Jan vysype peníze na stůl, ještě tisíc zbývalo. Hrabě byl zmatený: co prý, odkud tolik peněz? Hovořili sem a tam a Jan povídá: „Inu, nějaký výdělek je, ale člověk musí být do práce jako kat.“ A cože by to stálo, ptá se hrabě, že by chtěl svobodnický statek bez roboty. „Dva tisíce,“ povídá hrabě. „Dám tisíc, pane hrabě,“ povídá Jan. „No tak dej, však jsi mi syna zachránil,“ řekl hrabě.

A tak Jan všechno vyplatil na věčné časy, postavil u dvora bránu a dal si tam nápis: Svobodnický statek beze všech poplatků a robot. A žijí tam blaze podnes. Červenou bábu už nikdo nikdy nespatriil. Pomohla Janovi a tím se vysvobodila. Před lety sama hospodařila na tom statku, ale byla zlá a lakomá, čeledi nepřála, žebrákovi kouska chleba nepodala, jen chamtila a schovávala peníze do medenice. Za to se musila tak dlouho trápit, dokud ty peníze dobrým lidem neposloužily.

jedné pazderně měli tři syny. Jeden se jmenoval Joska, druhý Franta a třetí, nejmladší, Honza. V sousední vesnici byl zámožný sedlák a měl jedinou dceru Kačenku. Měl ji jako oko v hlavě, nikam ji nepouštěl, pořád byla jenom doma. Všichni tři hoši z pazderny si na ni mysli, ale žádný nevěděl, jak se k ní přiblížit, protože sedlák byl pyšný, a oni si nemohli ani pomyslit, že by jim kdy dceru dal.

Jednou nejstarší, Joska, povídá: „Táto, já půjdu sloužit.“ „I to můžeš,“ povídá otec, „však vás mám všechny na krku.“ Joska se sebral, šel k tomu sedlákovi a bez dlouhých okolků mu povídá: „Pantáto, potřeboval byste čeledína?“ „I což je o to,“ řekl sedlák, „potřeboval bych, počkej jen, co panímáma uvaří oběd, pak se smluvíme.“

Když se najedli, sedlák vyšel s panímámou do chléva a povídá jí: „Tak se mi hlásí nový čeledín, ale musíme dát pozor, aby nebyl tuze do světa, to by se nám nehodilo, aby se třeba jen nechtěl přiznít na statek.“ „Však ho lehce vyzkoumáš,“ řekla selka a poradila mu, nač se má čeledína ptát.

Sedlák se vrátil do světnice a povídá: „Tak co, kdybys tu zůstal, kdepak budeš spát?“ „Inu, třeba tady na lavici,“ řekl Joska. „A peřinu bys nechtěl?“ „Toť víte, že bych chtěl, pantáto,“ povídá Joska. „No a jak s jídlem?“ „Ale pantáto, já jsem z pazderny, co mi dáte, sním.“ „A večer bys kafe nechtěl?“ „I panečku, to my míváme jednou do roka o posvícení, toť že bych chtěl.“ „A k muzice nechodíváš?“ „Někdy si zajdu, ale kdepak doma, není na to kdy.“ „No, u nás bys někdy mohl,“ řekl sedlák. „Víte, pantáto, já si rád zatancuji.“ „No tak víš co, milý Josko, jdi domů, tebe nemůžeme potřebovat.“

Joska přišel domů, ani se tam neohřál. „To jdeš nějak brzy,“ řekl táta. „Ale tatínku,“ řekl Joska, „ten sedlák, to je divný brouk, mně by se tam nelíbilo.“ Ale nepochlubil se, co s ním pantáta mluvil. „No, když je to takové,“ povídá táta, „nic si z toho nedělej, však to není jediný statek, a ty si službu najdeš.“

Netrvalo dlouho, sebral se Franta, že půjde také do služby. Přijde

zase k tomu sedlákovu a ptá se ho: „Pantáto, nepotřeboval byste čeledína?“ „Ba, potřeboval, počkej tady, až panímáma uvaří oběd.“ Po obědě sedlák zase vyšel se selkou ven, radili se a pak se začal Franty vyptávat právě tak jako Josky. Franta mu všechno řekl jako Joska a sedlák povídá: „Tak jdi domů a pěkně si lehni za pec, tebe nemůžeme potřebovat.“ Skoro ho vyhnal ze stavení, aby se mu tam dlouho nemotal.

Honza slyšel, jak tam oba pořídili, vyskočil, vzal si dřeváky, starý klobouk, a že teď tam půjde on. Ti dva si mysleli, jen ať jde, však tam houby pořídí. Přišel zase k sedlákovu a ptá se: „Pantáto, nepotřeboval byste čeledína?“ „Ba potřeboval bych, počkej, hochu, jen co bude po obědě, pak se smluvíme.“ Když se najedli, sedlák se selkou zase vyšli, poradili se a sedlák se potom začal Honzy vyptávat: „Tak co, kdybys tu zůstal, kdepak budeš spávat?“ „Třeba tuhle na lavici, nebo ve stáji.“ „A peřinu bys nechtěl?“ „I kdepak, pantáto, to by mě dusilo.“ „No a jak s jídlem?“ „Ale pantáto, co byste se o to starali, co panímáma dá, to já rád sním.“ „A kafe večer bys nechtěl?“ „O to já nestojím, to je mi kyselo milejší.“ „A k muzice nechodíváš?“ „Tam já se ani neukážu, ještě by tam na mě ohrnovali nos. A proč se ptáte?“ „Nic, jen tak, tebe můžeme potřebovat. Hoď si někam, co máš, zůstaneš tady.“

Honza byl tedy čeledínem. Ten sedlák každý večer chodíval do stodoly, tam měl hrnec s penězi. Vždycky si je prohlížel, a měl-li co, přidával do hrnce. Honzovi to bylo divné, proč tam pantáta chodívá, tak si jednou pospíšil a hup! na patro, vylezl tam dříve a čeká, co se bude dít. Sedlák si prohlíží peníze, a najednou Honza spustil: „Já jsem duch a povídám ti, máš čeledína, sám se válíš v peřinách, a ten chudák spí na slámě ve stáji. Nedáš-li mu také peřinu, zle bude s tebou.“ Sedlák se vrátil celý poděšený a povídá selce: „Ženo, na patře ve stodole byl duch a mluvil na mě.“ Selka zůstala, jako když ji přimrazí, a ptá se: „Copak ti chtěl?“ „Inu, že mám čeledína, sami prý líháme v peřinách, a on že musí na tvrdém. Nedáme-li mu prý nějakou peřinu, povídal, že se mnou bude zle.“ „Ale když jen to,“ řekla selka, „však to není svět, nevidáno, peřinu mu uchystám.“

Zavolali dceru Kačenku: „Kačko, dones tam Honzovi peřinu.“

Kačka mu ji nese, ťuká na Honzu: „Otevři!“ „Copak tu chceš?“ volá Honza. „Nesu ti peřinu.“ „Ale nač to, pro mě je houně dost dobrá, jakoupak peřinu!“ „Pantáta to poroučí.“ „Inu, když poroučí, tak ji tu nech.“ Kačenka mu tam hodila peřinu na palandu a šla pryč.

Druhého večera sedlák přijde ve stejnou hodinu na mlat, Honza už ho tam na patře čekal a zase spustil: „Ty máš čeledína, dáváš mu jen brambory a vodovku, a sami jíte večer kafe. Nedáš-li mu také, co sami jíte, bude s tebou zle.“ Sedlák se trochu osmělil a povídá: „Inu, to nic není, to my také můžeme dávat.“ Přiběhne do světnice a hned zas selce povídá, jak s ním duch mluvil, že sami jedí kafe a čeledína odbývají vodovkou. „Víš co,“ povídá ženě, „to nás nezabije, dávej mu také, co sami jíme.“

Ráno volají Honzu k snídání. „Tuhle máš kafe!“ „I copak byste si dělali takovou škodu,“ řekl Honza, „pro mě je kyselo s brambory dávno dobré.“ „I ne,“ povídá selka, „jen jez, tak to bude.“ Honza se do jídla pustil a od té doby vždycky dostával kafe.

Třetí večer jen se smrklo, Honza letí na patro a za chvíli přišel sedlák na mlat. Prohlíží si peníze a najednou Honza promluví: „Já jsem duch, ty máš čeledína a dceru Kačenku. Nedáš-li mi ji za ženu, bude s tebou zle.“ Sedlák se lekl, přiběhne do světnice a šeptá: „Mámo, jen si považ, co ten duch chce. Abych prý dal Honzovi naši Kačenku.“ Selka zůstala jako tuhá, ale pak si to rozvážili a panímáma povídá: „Inu, víš, táto, kolem a kolem, je to svatá pravda. Máme jen tu jedinou, statku máme dost, Honza je pořádný hoch, pracovitý, živnosti nerozne a Kačence bude s ním dobře.“

Tak nic naplat, ráno zavolali Honzu, pojď prý, půjdeš si vybrat na šaty. „Ale pantáto,“ divil se Honza, „jaképak šaty, já mám ještě dost dobrou tuhle svou halenu.“ „Nic, půjdeš,“ rozhodl pantáta, „a ať je to k čemu, budeš si brát naši Kačenku.“ No, když je to takové, Honza vyskočil, pelášil do městečka, krejčí mu ušil šaty a tak mu slušely, že by v něm žádný Honzu z pazdery nepoznal. Kačenka nejdříve ohrnovala nos, ale pak mohla na něm oči nechat a tak se jí zalíbil, že řekla panímámě, že by jiného ani nechtěla. Slavili svatbu, takové tam ještě nebylo. Honza byl rád, že Kačenku přece dostal, dělal jí pomýšlení a pracoval do úpadu. Když se mu narodil první chlapec, při-

znal se o křtinách pantátovi, jak ho ve stodole vyčíhal a jak dělal ducha. Sedlák se trochu durdil, ale pak mu odpustil, když viděl, že Kačenka je šťastná a že je na statku všem dobře.

JAN A POPELKA

V jedné vesnici žil sedlák a měl sedm synů. Když jich šest dorostlo, utekli mu do světa, doma že oni nebudou. Nejmladší Jan, říkali mu Hondík, pomáhal v hospodářství. Matka byla sice z velikého statku, ale pro bohatství panovala všude lenost, a tak milý sedlák přišel na mizinu.

Když těch šest chlapců odešlo do světa, matka hořem umřela a pro bídu žádná čeleď na statku sloužit nechtěla. A tak sedlák s Hondíkem zůstal sám, měli pár kobyly bosých, něco krav, koz a ovec. Jan to pásal, starý pracoval na poli. Tak to trvalo několik let. Na žně si vždy museli dlužit, aby měli na čeládku.

Hondík pásával a sám se honil po lesích a hledal houby. Otec byl zatím na poli, a když bylo poledne, postavili pár kamenů dohromady, hliněný hrnec měli s sebou, a vařili houbovou kaši a trochu bramborů na ohnisku pečených. Jednoho dne, když měli zas takový oběd na poli, táta vylil na dřevěnou mísu houbovou kaši, vzal ji do kolen a s Janem jedli. Tu přijde stará bába a s ní dívka. Bába prosí pantátu, aby jim také něco dal. „Takových lenochů bych nabral na všech cestách,“ povídá sedlák, „já musím taky dělat, nic vám nedám!“ Hondík povídá: „Ale tatínku, co byste tak huboval, proč bychom jim taky nedali. Vy děláte, a stejně nic nemáme.“ Vstal a hrnek kaše těm

ženským podává. Sedly si pěkně na mezičku a všecko vyzobaly do dna. Když se starý najedl, chtěl ještě z ohníčka brambory pečené. Hondík mu je dal na mísu a ještě mnoho jich zbylo, ty dal stařeně, ať ví také, jak chutnají pečenáky. Když to babka s dívkou snědla, povídá si: tenhle mladý, tomu půjde lepší štěstí, až bude hospodářem, není tak lakomý.

Starý, dopálený, ulehl si na záhon, koně se napásli v jeteli a pak oral dál. Honza byl zatím už v lese, vrátil se k dobytku na louku a šel do lesa na houby. Doma nebylo nic k večeři, a jakživ takové štěstí neměl, jakých zdárných hřibů našel. Už to měl rozměřeno, že to stačí na mnoho kaší, že si budou moci dělat husté kaše, tolik hub nasbíral!

Sluníčko se sklánělo k hoře, starý doručával, potom nasekl vikviny na vůz, a vůz měl ze čtyř řezaných kol od kmenů, jen potažených obručí, všelijak to vrzalo. Honza přišel, pytel hub měl přes rameno, a žene domů. Kobylám dal žrát, krávy uvázal, ovce a kozy měl v jiné stáji. Starý vzal dojačku a sám podojil. Honza pod komínkem na výhni rozdělal oheň, do ohníka hodil pár nových bramborů a chystal večeři. Když měl uvařeno, starý měl podojeno a mléko nalil do štoudve.

Tu přijde do světnice nějaká dívka s košem pražákem, co je čtyřhranný, na zádech, a prosí, že by šla do služby. Starý povídá: „Inu, milá holka, rád bych tě tu nechal, ale pro samou bídu žádný u nás nechce být, peněz nemáme.“ Rád by byl měl do stavení nějakou děvečku, protože Jan dojít neuměl a starého to omrzelo. Honza poznal hned, že je to ta dívka, co jí se stařenkou hrnec kaše vyškrabal, jen byla jinak přistrojená. Tak se přimlouval, že by jim děvečka neškodila, že je všude s tou nečistotou na posměch, pořád prý musí jen ty bundy z vojny nosit. Tak prý ať zůstane, ale platu dostane až po žních, až sklídí. A dívka ráda zůstala, když není, ani prý smrt nebere, jen když má službu. Starý se ptá, jak se jmenuje, že ji nějak jmenovat musí. „Já se stydím,“ povídá dívka, „mám tuze sprosté jméno.“ „No jaké cavyky, jen pověz, jméno jako jméno.“ Tak se prý jmenuje Popelka. Starý postrčil čapku do týla: Popelka, Popelka, inu kdysi slyšel něco o takové, ta vždy z ničeho nic vyvedla mnoho. Hned s nimi musila k večeři, sedla si vedle Hondíka, a tomu nikdy tak nechutnalo jako tenkrát. Po večeři poklidila, krávy i koně jsou nakrmení, usedli si,

starý by rád kouřil, Hondík taky, ale nebylo nic. Popelka povídá: „Co prý tak koukáte jako boty pod jarmarou?“ Nic neřekli, každý jen bafal naprázdno ze své dřevěnky. Popelka se ztratila a za chvíli tu je s velikým balíkem tabáku. Křesivo taky bylo čerstvé, panečku, hoši si statně zadýmali. Starý dal Popelce celou moc ve stavení a Jan s tím souhlasil. Teď Honza povídá: „Kam půjde kdo spat, není ani peřinky, nic?“ Popelka že půjde do chlěva, tam je kupa steliva. Starý s Janem si lehli ve světnici na lavici za stůl. Dali si všichni šťastnou dobrou noc.

Ráno přijde starý do síně, a už byly krávy i kozy podojené, a plný džber mléka tu. Starý se nemohl vynadivit a Honza povídá: „Vidíte, táto, co nám přišlo, jaké štěstí do stavení, to už budeme moci nějaký groš uložit.“ Mléka bylo dost, starý s Honzou nevěděli kam s ním, tak že se to bude strádat. Půlsudů a škopků bylo na statku dost, Popelka to vymyla, dvakrát denně se dojilo a dávalo se to na teplo.

Honzu to zlobilo, že dívka má takové jméno, že budou ve vsi pro ostudu, ale dívka povídá: „Nic si z toho nedělej, začas bude jiné.“ A tak Honza honil pást, starý pracoval na poli a nová hospodyně si hleděla všeho doma. Den po dni ubíhal, starý už byl veselejší, mléka bylo pořád spíše víc, co s tím? „V sobotu to stluču,“ povídá Popelka, „ať je trochu másla ve stavení.“ Přišla sobota, snesla si z půdy starou másnici, vypařila ji a pustila se s Honzou i se starým do tlučení. Třikrát musila do másnice nalévat. Starý zůstal zmateně koukat, másla vypraného byl veliký škopek. Ale teď nebylo soli. Tak Popelka sáhla do kapsy a dala Janovi peníze, ať koupí pět liber soli. Honza se vrátil, ona hned milou sůl sekyrkou na stole rozbila, a navážila třicet liber másla. Starý nevěděl, co se to u nich ve stavení děje. Dala máslo do sklepa, aby ztverdlo, a navečer po práci že s ním půjde do města na prodej, že tam platí třicet pět grošů libra. Starý počítal na křidu, kolik to bude. Ani se dopočítat nemohl. Teď že na to bude potřeba nějakého košíku. Honzík, plný ochotnosti, přinesl do světnice trávnický koš. Starý si sáhl na hlavu: „Copak ses zbláznil? To je trávnický koš, a ne košík na máslo.“ Popelka se smála a starý jí povídá: „Na podkrovnici visí košík po nebožce, podívej se sama po něm.“ Ale Honzík nemeškal, běžel sám a košík přinesl. Popelka ho otevře a košík byl plný prachu. No, skočila k potůčku, košík čistě vyprala, vymáchala a při-

nesla ho do světnice jako nový. Teď povídá, že by potřebovala kus pěkného bílého plátna mezi máslo. „I, milé děvče,“ povídá starý, „u nás, a plátno. Nemáme ani košili, co mi žena umřela, není ve stavení ani nit bílá.“ Popelka se zatočila, nikomu nic neřekla, a po chvílce přinesla balík bílého plátna. Ustříhla, čeho bylo třeba na máslo, a ostatní schovala. Honzík povídá: „Popelko, buď tak dobrá, z toho ostatního plátna mi ušij košili na neděli, všichni chlapci to nosí a smějí se mně, že nemám ani bílou košili.“ „No, mlč,“ povídá Popelka, „až prodám máslo, něco ti pořídím.“

Šla s večerem do města a přinesla za máslo hodnou hromadu grošů. Starý už dlouho tolik peněz neviděl. Říkal jí, ať si zaplatí to plátno, ale Popelka nechtěla, až prý budou mít víc. Večer přišla do stavení stařenka, že by prosila o nocleh a hlad že má taky. Starý už nebručel: nějak bylo, nějak bude, a povídá Honzovi, aby jí něco dal. A stařenka se hned k nim měla, jako by u nich byla odjakživa. A čí že je? „Inu, jsem vaší Popelky babička.“ „Tak když to je tak,“ povídá starý, „to je hodné děvče.“ Dali se s babičkou do řeči a sedlák vypravoval, že dostal se ženou mnoho tisíc, ale kampak s tím, když byla hloupá a lenošivá, jen to cílilo do záhuby. Tak že by byl rád, kdyby si Popelka Jana vzala. A babička se toho chytla, proti tomu že nikdy nebude.

Když se všichni najedli, druhý den byla neděle, Popelka povídá, že bude šít ty košile. Rozsvítili kahánek, Honzík našel v okně tři rezavé jehly, vyčistil je v popeli a babička s Popelkou se daly do šití. Muži při tom dávno usnuli, a když ráno vstali, každý měl u sebe ležet novou košili. Sedlák povídá: „Popelko, uvař nějaké snídání, já půjdu s Honzíkem pro krmení, po lukách a po mezích je toho dost, a když se mi ten týden tak líbil, budeme světit první neděli.“

Než přišli muži z pole, ženy už měly hrnec kávy uvařený, starý ji už nepil jak za nebožky ženy. Ale chleba nemáme! O to se nestarejte, a stařenka dala na stůl klín peciválků nadtých mákem. Všem chutnalo a starý se jen sháněl, kde na to Popelka bere? Ta mu povídá: „O to se, pantáto nestarejte, to je má věc, jen pijte a jezte, a Honzíček také.“

Nasnídali se a Jan povídá: „Dnes je neděle, šel bych na ranní,

kdybych měl kalhoty, vestu a klobouk.“ Bylo sedm hodin, Popelka se zatočí, a než se kdo nadál, přinesla pěkné koženky, červenou vestu s velikými knoflíky, černý široký klobouk a červený úvazek na krk. Jan povídá Popelce: „To mám radost z těch šatů, to se hned ustrojím, půjdu na ranní a ty se ustroj také a pojd' se mnou.“ Popelka čekala na to pozvání, zatočila se a v malé chvílce byla přistrojená. „Tak půjdeme,“ povídá Honzíkovi.

Šli spolu přes celou vesnici až do městečka do kostela. Všichni po nich koukali, nevěděli, odkud je ten pěkný párek, až je po tváři poznali, že to je Honza s mladou hospodyňkou. Honza si vykračoval, a když přišli ke kostelu, na prahu vzal klobouk do ruky, smekl a postavil se mezi muže. Ale Popelka zůstala na síni za dveřmi.

Po službách božích se spolu zastavili na hospodě, něco pojedli a ubírali se s veselou domů, ale Popelku si Honza vedl už za ruku, aby mu ji někdo nepřeloudil, hoši se kolem ní točili a pochvalovali, jak jí to sluší. Vrátili se domů, potom obědvali, měli něco od masa, všem chutnalo. Muži si zakouřili a starý pak prováděl babičku po svých gruntech. Vykládal jí, co zkusil se svou lenivou ženou, co se napracoval, jak mu šest synů uteklo do světa a jak jen Jan zůstal doma a tu bídu a nouzi s ním tráví. Kdyby se oženil a dostal chytrou ženu, že by mu statek odevzdal, jen co by vyplatil dluh.

Přehlíželi pole, žita dozrávala, starý se dlužit nechtěl a dělnice bez platu nejdou. Babička mu povídá: „Nemějte, pantáto, žádnou starost, letos se to dobře skončí. Naklepte kosy, a zítra se vesele dáme do toho.“

Tak hned kosy naklepal, ženským poručil, ať něco uchystají k jídlu, nějaké vdolky, a šel shánět odbíračky. Ale babička na něj, aby necho-
dil, že sama stihne za dvě. Tak se dali sami do práce. Jan šel napřed s kosou, babička za ním odbírala, a starý zůstal kus pozadu, aby si nepřekáželi. Honzík seče, vyjede se sečením řad, stará měla všecko odebrané a šla odbírat za sedlákem. Honza si nabrousil kosu a zabere kus nanovo. Po malé chvíli vidí, jak jedna mladá hezká žena za ním odbírá. Ale myslil si, když mu tak sečení šlo, jen odbírej, však jíst ti za to dám. Když hodinu tak sekali, starý zrovna vyjel řad a povídá: „To nám to ubývá, já se tomu divím, jak to letos jde, a jaké tlusté kolébky máme — to jsou náruče, co se odeberou.“

Honza se rozjede po řadu, vidí před sebou dvě mladé ženy, jedna seče a jedna odbírá, i vzpomněl si na svou Popelku, aby přinesla devátku. A co si tak myslí, jejich mladá hospodyně Popelka tu, nese veliký džbán pití, košík plný pečiva a zavolá: „Tatínku, Honzíčku, pojdte k svačině! a kdo tu jsou všechny!“ Jan i jeho otec položili kosy a ženou se s radostí, že mladá hospodyně přinesla devátku. Tu se hrnou k jídlu také tři mladé ženy, starý je neznal, ale neříkal nic, byl rád, že připomohly. Vzal veliký vdolek, rovným dílem všechny podělil, až se košík vyprázdnil.

Po jídle se znovu dali do práce. Starý si určil, že budou hotovi za tři dni, a zatím to položili do poledne. Měl z toho vrtochy v hlavě, co se to děje, ale byl rád, protože se chystalo na dešť. Hořekoval, litoval toho krásného žita, letos bude na sto mandelů, škoda to nechat zmoknout. Ale na povřísla zapomněli, neměli dlouhé slámy.

Bylo po poledni, jeho malý starý vozík se mu nehodil, tak si vypůjčil od švagra ve vsi dva vozy, ale ta povřísla! povřísla nemáme! Babička povídá: „Počkejte, hned je naděláme.“ Šla, otevřela vrata u stodoly, vyhodila trochu slámy a za chvíli měla povřísel hromadu. Sedlák všechny svolává, a že ty tři ženy se po obědě ztratily, krkavec ví, kam se poděly, aby prý Popelka také pomohla. A co přišel na pole, už dvě řady snopů bylo navázáno, starý do žebřin, Honzík s Popelkou pořád snášejí snopy, a pořád pryč s nimi na vůz. Naložil žebřínák a přes všechny meze jede horempádem, a nikde nepřevrátil. Honzík držel vzadu vůz a starý byl při koních. Složili, to prý musíme přijednat, ty dvě ženské na poli nestačí. Ale kde koho teď shánět, tak přijedou na pole a tam už bylo všecko svázáno. Starý se chytal za hlavu a Popelka křičí: „Jen si pospěšte, navečer bude pršet, ať nám to nezmokne.“ No, šťastně to dovozili do večera, ani žádný nesvačil.

Teď už to všecko mělo hlad a Popelka povídá: „Hoši, dnes vám uvařím líp než jindy, kafe novomódní,“ přinesla pecen, husci másla, a to starému tuze chutnalo a Honzíkovi také. Ten povídá: „Tohle bych si do smrti přál, a takový pořádek u práce.“ „Budeš-li hodný, a ne omrzelý,“ povídá Popelka, „nebudeš-li se vyptávat, může se ti to stát. Ale nesmíš být dotěrný.“

Starý přišel druhého dne ráno z pole a mne si radostí ruce. „Chaso,

pšenici máme dozrálou a bude jí dvakrát tolik jako jindy, letos se mně zdárně postavila.“ Ale teď mu šlo o sekáče, časy jsou prý nejisté, je pršlavo. A co tak hořekuje, Popelka povídá: „Jen buďte bez starosti, všecko se dobře sklídí.“ Tak milou pšenici sekali celý den a jídla bylo přitom dost, pěkně ji pokosili. Druhý den, že se musí svázat. Starý byl u veliké radosti, že to tak všecko dobře běží, a co laciných dělnic, jen na stravu, se vynašlo, byly tam zas ty mladé ženy i u pšenice. Sedlákovi to vrtalo hlavou, co jsou, tak se ptá Honzy, a aby se optal Popelky, odkud byly zjednané. Ale Popelka povídá, ať řekne tátovi, ať se nikdy neptá, ať je rád, že je s prací pěkně u konce. Starý na tom přestal, a co by se také o to staral. Popelka sama všecko zařídila. Pšenice bylo dvě stě mandelů, a to ještě byl starý počet, mandel šestnáct snopů, zas to do večera sklídili a zas měli přitom dobré jídlo jiné, jak za starých časů mívali rádi při selském stavu.

Zatím už dozrával ječmen, a urodilo-li se žito a pšenice, ječmen byl ještě zdárnější. A jako to dříve dobře sklídili, dařilo se i při ječmenu. Všeho hojnost bylo. Ale teď veliká stará stodola byla plná a kam s ovsem a hrachem? Tak že se musí mlátit. Starý škrábe hlavu, kde jaké mlatce vezme. Popelka hned na něj, o to se nestarejte, mlátit budeme dobře. Starý připravil několik cepů a postavil se na mlat. Začnou ve dvou, to jde smutně, ale po malé chvíli vynašly se dvě dívky, a už to jde vesele čtyřmi: buchty s masem, buchty s masem. Starý byl s touhle notou spokojený.

Popelka s babičkou uchystaly zatím dobrý oběd a svačinu, přijde devět hodin. Popelka volá ze záspí: „Jene, pojď s tátou, a ty dvě ženské pozvi s sebou.“ Měli chléb, perninu a piva každý, co chtěl. Starý s chutí pojedl a zase se žene mlátit, bylo mu sedmdesát pět roků, a ještě byl při zdraví, ty houbové kaše mu sloužily. Za několik dní vymlátili.

Když byli hotovi, naložil Honzíkovi na vůz pytle s obilím, to musíš prodat, abychom pro naši hospodyně měli nějaké peníze, té hodné dívce dlužní zůstat nesmíme. Sto pytlů prodali, pekař dal o padesát grošů více než jinému, tak zdárné obilí to bylo! Honzík přinesl peníze, a starý dělá s milou Popelkou účet, co vydala, ale ona nic nechtěla, že všecko bylo z lásky, však prý se jí také jednou odmění. „A čím?“

„Inu Honzíkem.“ To byla voda na jeho mlýn! S chutí prý to udělá, povídá starý, děvče měl rád, jen když si ho vezme, mně šlo prý neštěstí, vám půjde štěstí.

Popelka byla na statku už čtyři neděle. Starostův syn záviděl Janovi, že má tak hezkou dívku, a přál si, kdyby tak mohl sám se k ní dostat. Když dobře prodali obilí, Honzík povídá: „Takhle nuzně spíme, nemáme postel ani peřiny.“ Starý se na něj obrátil a povídá: „Milý hochu, kdepak najednou tolik seženeme, jen pár slepic po dvoře kdáče, po husích ani památky ve stavení, peří není kde vzít.“

Babička stará je poslouchá a povídá: „Honzíčku, nasyp na dvoře u stodoly zrní, tamhle za vsí kejhá veliký houf divokých hus, my je oškubeme a peří bude hned!“ Honzík udělal, jak babička řekla, a zavolá: husy, husy, husy! a všechny se slétly z rybníka a zobaly. Babička povídá: „Otevři u stodoly vrata.“ Honzík otevřel, babička jde do stodoly a všechny husy za ní. Popelka s babičkou je oškubaly, jednu za druhou, a zase pustily, každá ulítla na rybník, a v stodole byla kupa peří. Starý se nemohl vynadivit, tohle jsou ženské divotvorné! „Nic, tatínku,“ povídá Honzík, „jak poroučejí, ať je.“

Teď měl sedlák starost, kde vezmou sypky a cejchy. Ale babička odpoledne vybrala se do městečka a přinesla celý kus kartounu tištěného. Našily s Popelkou sypků, a z divokých husí je peří drobné, to se drát nemusí, tak udělali hned na dvě postele šest velikých peřin. Jan povídá: „Táto, ty dvě postele na půdě dejte do pořádku, ať to je!“ Starý vzal krajiny, stloukl je, Popelka postele dobře vydrhla, nechala je vyschnout a pak je s babičkou vystlaly do stropu. Starý byl rád, omrzelo ho za stolem na tvrdé lavici ležet.

Ve vsi starosta také měl hojné žně, a tak že bude slavný ožinek. Všichni mládenci a panny, chudí i bohatí, museli se dostavit k němu na dvůr, jídlo že dá on, a na pití že přidají sousedi. Starostův syn už měl Popelku v oku, chtěl ji přeloudit, a tak pozval Honzíka a Popelku a bylo určeno, že se ožinek začne odpoledne po nešporách. Když bylo po obědě, Jan povídá: „Poslouchej, máme jít k starostovi na radovánku, bude tam slavný ožinek.“ Popelka nebyla proti tomu, že půjde taky. „Ale sama bych nešla, a ty beze mne také nesmíš, nebo by se naše štěstí zkazilo.“ Honzík se umyl, převlekl, Popelka už také byla

v celém pořádku, vzali se pěkně za ruce a byli u rychtářů na dvoře dříve než ostatní.

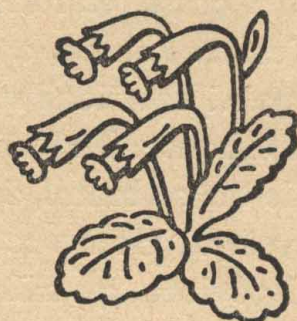
Pod velikou lipou u stolu sedělo několik sousedů. Hned je vesele uvítali a dali jim na zavdanou piva. Museli si sednout a všichni Honzíkovi pochvalovali: „Vy jste si pomohli letos na nohy, toho nikdo není pamětníkem, jaké obilí jste sklídili.“ Za chvíli přišli muzikanti, začali hrát, po nešporech se sběhla chasa, starostův synek nejdříve popadl Popelku. Ale odtancoval jen tři kousky, a byl tak zpocený, že s ní už k tanci nešel, ta ho prohnala! Vystřídali se s ní všichni hlavní chlapci, ale byli hned s dechem u konce. Teď všichni chtěli, aby prý také Honza se do toho pustil, ale ten se bránil, že prý se neumí v kole ani otočit. Zůstali tam až do večera, Honza se potom poděkoval za pohostění, zaplatil pití, co byl povinen, a s milou Popelkou domů.

Doma se jich táta ptal, jak se všechno dařilo, Honza si pochvaloval a smál se, takové radosti že neviděl. Starý se jen strachoval, aby mu děvče někdo nepřeloudil, a rozhodl se, že ještě dnes do toho uhodí, jak na tom jsou. Když se všechno opatřilo v chlévě a všude po hospodářství, starý povídá: „Tak pojďte sem, musí se v tom udělat pořádek, chcete-li být svoji.“ A Popelka hned mu ruku políbila a vyjevila jednoduše, že chce být Janovou ženou.

Tak táta šel na faru a povídá panu faráři, co se stalo. Pan farář mu řekl: „Ta dívka není taková jako jiná děvčata, jak to tak pozoruju, a podle toho sňatek vám udělám.“ Na druhý den starý povídá Honzovi: „Chaso, musíte na faru k protokolu, aby se udělaly prohlášky, já jsem starý, zůstanu ve výměnku, a jak to stojí a leží, hospodářství se ujmete.“

Honzík s Popelkou přišli na faru a farář hned Popelce povídá: „Než budou oddavky, vy se musíte dát pokřtít, vy jste sice lidské dítě jako jiní, ale nejste pokřtěná, mohla by na vás přijít cizí moc, a ještě byste mohla upláchnout.“ A Popelka hned, to že ano, že ona ví, že je lidské matky dítě, ale že ji divoká žena ukradla hned po narození. Proto nemohla vejít do kostela, proto měla kouzelnou moc a divoké ženy jí pomáhaly o žních. Také stará babička, která byla s ní, byla divoká žena a opatrovala ji. Popelka se připravila na křest, tetka ze vsi byla kmotrou, dostala nové jméno Kristina, kouzelné moci pozbyla a byla

zase jako jiní lidé. Po třech nedělích měli svatbu. Byla tuze bohatá, žádný takové nepamatoval. Dařilo se jim dobře a slavně v tom statku žili až do smrti.

SLOVNÍČEK

alabastr, úběl, bílý sádrovec (nerost čistě bílé barvy)
baldachýn, látkový závěs v podobě stříšky nad oltáři, trůny, lůžky apod.
bárka, menší loď plachtová nebo veslová
basa, hudební nástroj strunový; nástroj dřevěný na spoutání rukou a krku. „Někoho dáti do basy“ v lidové řeči — dáti do vězení
bastant, kdo dělá ze sebe pána
bedruška, sluníčko sedmitečné
bendit, vesele si popíjet a jíst, rozmařile utrácet
capart, útržek látky, cár; něco nepatrného, maličkost
cavyky, okolky, průtahy
čekanka, čekárna, místnost, kde stráž čeká
čtvrťce, stará míra sypaných plodin, mouky (asi 7,7 litru)
devátka, přesnídávka o deváté hodině dopolední
diadém, čelenka, ženská ozdoba hlavy
diblík, šotek. Pohádková bytost. Věřilo se, že diblík nosí obilí, máslo apod. tomu, kdo se s ním spojí
dlážka, podlaha
dolomán, dolman, kabátec ozdobený šňůrami
doruchat, doorat
dráb, starý název vrchnostenského nebo obecního zřízence (hlídače, posla, strážníka)
dvacetník, mince platící 20 nejmenších měnových jednotek, nyní haléřů, dříve krejcarů
fábor, stuha, pentle
fantas, v lidové řeči: horečné třesnutí, blouznění
filec, uzal, ranec, tlumok
fundace, nadace, nadání, peníz věnovaný na obecně prospěšný účel
furiant, domýšlivý, nadutý, pyšný člověk

gazda, hospodář
grešle, stará drobná mince, která platila čtvrt groše
groš, drobná mince, asi 6 haléřů
habaděj, mnoho, dostatek, nadbytek
hambalek, vodorovný trám spojující krokve střechy
hejhula, hloupý člověk
hlubáň, hlubina
homolka, malý sušený sýrec kuželovitého nebo bochníčkovitého tvaru
hřebelcovat, čistit hřebelcem
hřebelec, hřebílko, nástroj na čištění srsti dobytka, koní
hulán, jízdní voják vyzbrojený zvláštním kopím
husar, jízdný voják oděný po uher-sku
husce, houska, hrudka másla
chrapatý, v lidové řeči = chřaplavý
chumelit se, hemžit se
jednorozec, pohádkové zvíře v podobě velkého koně s rohem uprostřed čela
jednuška, v lidové řeči bývalá zlatka
ježibaba, pohádková bytost ženská, podoby dračí
kalanda, správně palanda, lavice, na níž spávala čeleď
kalý, pořádný, kloudný, dobrý
kamnovec, kotlík, nádržka v kamnech na ohřívání vody
kapitální, hodně veliký
klopáčet se, trmáčet se, plahočit se
kmotrovat se, býti svým dětem navzájem kmotry
kolébka, hrst posečeného obilí (v nářečí)
komonstvo, průvod na koních, družina, dvořanstvo
konev, „ruce měl jako konve“ — naběhlé namáhavou prací
korba, vůz s prkenným nebo proutěným ohrazením na svršku

Krakonošova zahrádka, Krakonoš, pohádková bytost vládoucí Krkonošemi, měl podle pověstí kdesi v horách čarovnou zahradu
kráva železná, trvalý závazek, například výměnek
krosna, krůsna, koš, nůše na záda
krpce, opánekové střevíce, bačkory
krusňák, krosňák, krůsňák, podomní obchodník nosící zboží v krosně
křesivo, křesací kámen a ocílka k přípravě ohně křesáním
kyselo, polévka z kvasu zavařeného do vody
lamželezo, silný, hranatý člověk, silák
látat, zašívát, záplatovat
libra, stará váha, asi půl kilogramu
líha, šikmo položený trámec
loktuška, veliký šátek, který se klade přes ramena a také přes hlavu
lucifer, lucifer, čert, ďábel, vladař nad peklem
mamona, mamonář, člověk honící se za bohatstvím
mandát, úřední rozkaz, výnos
mandel, ustálená početní míra patnácti kusů při počítání některých věcí (snopů, povřísel apod.)
medenice, měděnice, měděná nádoba na vodu
mládek, mlynářský učeň po vyučení, nežli se stal stárkem, starším tovaryšem
mrňoule, mrně, malá, drobná bytost
mulat, plnými ústy pomalu žvýkat (něco tvrdého)
nádoba, chudá nádoba = chudý člověk
nátoň, špalek
nekňuba, člověk budižkničemu
nekola, nemotora, hlupák
neruda, mrzout, nevlídný člověk
nerudný, nevlídný, drsný
nístěj, upravené ohniště, topeniště kamen nebo pece
nota, nestihl notu, t. j. nedovedl zachovat rytmus při mláčení cepem
obuch, hřbet sekery
odbíračka, žena, která sbírá pokosené obilí a váže je

ohřeblo, hřeblo, náčiní k prohrabávání uhlí v peci (pohrabáč)
ochechule, šeredná, zlá žena
okounět, lelkovat, zbytečně se zdržovat
ortel, rozsudek
ouhrabečnice, úhrabečnice, hrubé síto na podávání úhrabků obilních (úhrabky = na mlatě uražené klásky smíchané s plevami)
ožinek, obžínky, lidová slavnost na konci žní
pacholek, čeledín
pardon, milost, prominutí trestu
pasovat, povýšit
pastorek, nevlastní syn
patent, nařízení, výnos
patro, lešení ve stodole nad mlatem
pazderna, stavení, kde se umočený len suší a tře
pazderník, dělník, pracující v pazderně
peciválek, kdo se jen na peci válí, líný člověk
pekelcovat se, potloukat se, plahočit se
pelášit, rychle utíkat, pádit
peprný, štiplavý; peprný tvaroh = na-ložený tvaroh, sýr
pergamen, tenká blána kůže upravená na psaní
perlík, veliké kovářské kladivo
pernina, perný, peprný tvaroh
piksla, krabice
placák, ploský kámen
placka, placatá čepice
pltat, polykat
podkrovnice, trám, na který se kladou krovy
podplamenice, placka z chlebové mouky; dávala se do rozpálené peci, dříve než se sázel do pece chléb, a „pod plamenem“ se pekla
popelný, podpopelný; *pop. buchta*, hrubá, pod popelem pečená
pošatit, vydělat, vyzískat
poval, trám, z něhož dělají strop, stropnice
pozmínka, zmínka
prapisek, dveřeje, veřeje; sloupy, po-

stranice u dveří, na kterých jsou
 přivěšeny dveře
premované zlato, správně: zlaté přemo-
 vání, tj. zlaté prýmy, pruhy
 a obruby na šatech
pretence, věno, podíl na majetku
prorub, otvor vysekaný (vyrubaný) v
 ledu
prorazit, dokázat, vykonat
přištrchat se, nemotorně, zvolna ně-
 kam přijít
půlsud, 2 vědra (podle staré míry asi
 112 litrů)
ráhno, dlouhé, silné bidlo
rameno, „na pět ramen“ = strom silný
 jako pět ramen
regiment, pluk vojáků
rezidence, sídelní město
rozmrsknout se, rozbít se, roztlouci se
rychtář, starosta, představený obce, který
 měl také úřad soudcovský
schodník, dřevěné schody
skrček, skrčený, malý člověk
slouha, pastýř
soudeček (str. 32) narážka na lidovou
 hádanku: „Je soudeček bez obrou-
 ček, je v něm dvojí víno, a přece se
 nesmíchá“ = vejce
souš, uschlý strom
stárek, starší mlynářský tovaryš
šajny, stará papírová mince
šantavý, šmathavý, kulhavý
šatlava, žalář, vězení
škorně, hrubá, těžká obuv
škrobař, lakomec
šmejdy, rejdy, všeliké úskoky
štamfalec, veliký krajíc chleba
šivanec, šibal, prohnáný člověk
švadrona, škadrona, setnina jezdců
tolar, stará stříbrná mince
trachtace, trachtina, traktace, hostina
trdlíce, správně trlice, nástroj, na němž
 se len nebo konopě tře
trojník, drobná měděná mince, asi
 jeden halěr
Tuhý, jméno osobní. Ve slovní hříčce:

„chodí od jedné k druhé, jako ne-
 božtík Tuhej,“ vybírá si; potlouká
 se po kraji
úbořek, ruční košík; v přeneseném vý-
 znamu malý, zavalitý, silný člověk
ustrojit, připravit, namíchat
valaška, sekyrka s dlouhým topůrkem
 místo hole (oblíbená zbraň pastýřů,
 Valachů)
vandr, cesta na zkušenou (hlavně u ře-
 meslníků)
varta, hlídka, stráž; „na ztracené var-
 tě“ = na opuštěném místě
vát, obilí lopatou proti větru přeha-
 zovat, aby se oddělily plevy
vaz, kořen
vazák, provaz nebo řetízek, kterým se
 přivazuje dobytek ke žlabu
věil, nyní, teď (slovo z nářečí morav-
 ských)
verpánek, stolice ševcovská
větel, míra na obilí, čtvrt korce (ko-
 rec = asi 1 hektolitr)
vískat, probírat se prsty ve vlasech
vrdlouhat, lidový výraz; správně: v
 hrdlo lhát
vrch, s vrchem – vrchovatý
vrchní, ředitel panství, který měl za ča-
 sů roboty také pravomoc soudní
výtěrka, hadr na čištění koní
zábradlí, král zápasil na místě vyhra-
 zeném pro rytířské souboje a turnaje.
 Kolem zápasíště bylo zábradlí
zabřanět, zacinkat, zazvučet
zacínět, zazvonit
zachrout se, zahrabat se, zabalit se
 (aby bylo teplo)
zásyp, místo ve mlýně, kde se zasypává
 obilí
zdravit se, uzdravovat se
zfantit se, zmámit se, pobláznit se
zlatka, stará mince (papírová nebo
 stříbrná), platívala 100 krejcarů =
 200 halěrů
žabka, zahnutý nůž zahradnický
žok, veliký pytel (na vlnu, na chmel)

OBSAH

O Honzovi a o pohádkách	5
Honza a kobyli vejce	13
Honza a sedlák	15
Silný Honza	16
Honza a pan vrchní	17
Kterak byl Honza hluchý	20
Honzova sázka	22
Honza v kostnici	24
Honzík nesyta	25
Jak šel Honza pro lék	26
Jak se Honza učil tajné řeči	27
Honza a vrba	29
Jak se Honza vyučil	31
Honza nebojsa	35
O silném Honzovi	37
Honza a tři zakleté princezny	40
Honza z řezníka králem	46
Honza a jeho kůň	51
Honza a vítr	60
Honza ve mlýně s čertem	62
Jak Honza pásal zajíce	64
Honza a čarodějnice	66
Honza čarodějníkem	68

Honza a princezna	71
Honzíček zlatohlávek	75
Honza a smrt	80
Honza a zakletá princezna	83
Honza, syn královský	87
Honza Kokeš	90
O Jeníkovi, co rozuměl ptačí řeči	96
Honza a princezna Félinka	99
Honza králem	104
Jak Honza rozesmál princeznu	108
Honzovo štěstí	111
Honza u rytíře	117
Honza lékařem	125
Honza myslivcem	129
Honza v pekle	131
Janovy hodinky	133
Honza vítěz	138
Kouzelná lucerna	143
Honzovy housličky	146
Honza a pekelná princezna tanečnice	148
Jednou ranou devět zabil	151
Jan a princezna Baruška	157
Co není pravda	166
Honza a trpaslík	169
Honza hvězdářem	173

Janek, chlupatý princ	177
Jan a duchové v zakletém zámku	182
Honza a vděčná zvířata	187
Janko Peciválek	194
V zámku u obrů	200
Janko a zlá princezna	205
Janko a zbojníci	211
Silný Jano	213
Jak Honza vystavěl vzducholod	218
Honzovi tři psi	222
Jankova kouzelná košile	226
Janko pasáček	232
Janko a tři kobyly	237
Janko Úborek	242
Jankovy housličky	254
Silný Honza	261
Honza a červená bába	264
Jak Honza dostal Kačenku	268
Jan a Popelka	271
Slovníček	281

Pro malé čtenáře

ESKÝ HONZA

Vybral, upravil, předmluvu napsal
a poznámkami opatřil
JIŘÍ HORÁK

Ilustroval
JOSEF LADA

243. II.

Vydalo jako svou 2874. publikaci Státní nakladatelství dětské knihy, n. p., v Praze roku 1966. Desáté vydání (v SNDK čtvrté). Odpovědná redaktorka Zuzana Ceplová. Výtvarný redaktor Luděk Vimr.

Ze sazby písma Baskerville vytisklo Rudé právo, ÚV KSČ, Praha 1. 19,61 AA (text 17,23, ilustrace 2,38), 19,66 VA, D - 10*60044. Náklad 83 000.
13 - 015 - 66. 14/42 Vázaný výtisk 28,— Kčs